1

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః.

లీలాశుకవిరచిత

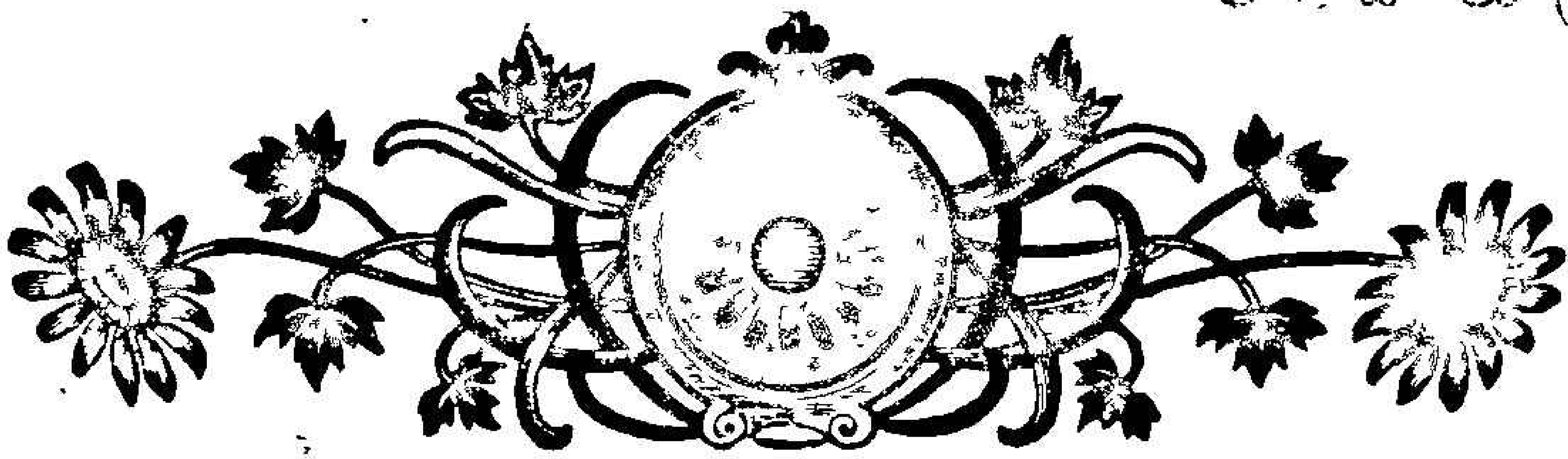
శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము

ఆంధ్రపద్యటీకాతాత్పర్యసహితము.

చెన్నపురి :
వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే
ప్రకటితము.
1929

Printed AT THE
SRI RAMA PRESS,
MADRAS—1929.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము

ఆంధ్రపద్యటీకాతాత్పర్యసహితము.

ప్రథమాశ్వాసము.

క. హృద్యానవద్యకిన్నర, విద్యాధరవాద్యమానవీణాధృతికిన్
ఖద్యోతసమద్యుతిచ, క్రాద్యాయుధతతికి వేంకటాచలపతికిన్.

క. ఖండనముఖతాండవితా, ఖండితకోదండచండకాండోద్ధతికిన్
మండలితపిచండగతా, జాండావిష్కృతికి వేంకటాచలపతికిన్.

క. శుంభద్దోస్తంభగదా, స్తంభితమదజృంభమాణసాంభకధృతికిన్
సంభృతకనకాంబరతట, దంభోదాకృతికివేంకటాచలపతికిన్.

ఉ. ఈమహనీయమూర్తికిఁ ద్రయీగృహవర్తికి శేషభూధర
స్వామికిఁ దార్క్ష్యగామికి భుజంగమశాయికి నిష్టదాయికిన్
మామకవాఙ్మరందరసమాధురికిన్ మది సొంపునింపుక
ర్ణామృత మాంధ్రవైఖరి సమర్పణ మే నొనరింతు వేడుకన్.

అవ. లీలాశుకుం డనుకవి తనగ్రంథము నిర్విఘ్నముగా ముగియుటకొఱకు శిష్ట దేవతాస్తుతిరూపమంగళమును జేయుచున్నాఁడు:—

శ్లో. చిన్తామణి ర్జయతు సోమగిరి ర్గురు ర్మే
శిక్షాగురుశ్చ భగవా న్ఛిఖిపిఞ్ఛమౌళిః,
యత్పాదకల్పతరుపల్లవశేఖరేషు
లీలాస్వయంవరరసం లభతే జయశ్రీః. 1

టీ. చిన్తామణిః=చిన్తామణి యనువేశ్యయు, ఒకవేశ్య, (ఈయన చింతామణి యను సానియుపదేశమున సోమగిరి యనుగురువును జేరి గోపాలమంత్రసిద్ధినొందెనని

జన శ్రుతి యొండుగలదు.) జయతు=వెలయుఁగాత. మే = నాకు, గురుః=ఒజ్జయగు, సోమగిరిః=సోమగిరి, జయతు, శిక్షాగురుః = మంచినడవడి నలవడఁజేసిన, భగవాన్ = షడ్గుణైశ్వర్యయుక్తుఁడగు, శిఖిపిఞ్ఛమౌళిః = నెమలిపురి శిరమునఁగల శ్రీకృష్ణమూర్తి, జయతు, యత్పాద...శేఖరే=ఎవరికల్పవృక్షపుఁ జిగుళ్లవంటి పాదములను తలఁదాల్చువారియందు, జయశ్రీః=జయలక్ష్మి, లీలా...రసమ్ = ఒయ్యారముతోడి స్వయంవరాస్వాదమును, లభతే = పొందుచున్నదో.

శా. శ్రీచింతామణి యోగి సోమగిరియున్ శ్రీకృష్ణదేవుండుఁ దా
రాచార్యస్థితిఁ జెందఁ దచ్చరణకాల్పాంకూరముల్ మౌళిపైఁ
దాచం గల్గినవారిఁ జూచి తనయంతం దాన లీలన్ శుభ
శ్రీచాతుర్యముతో వరించు జయలక్ష్మీకన్య ప్రౌఢాకృతిన్. 1

తా. చింతామణియోగి వెలయుఁగాత. అటులనే నాగురువగు సోమగిరియు నా యిష్టదైవమగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మయు నన్నిటిలో మిన్నలయి యుందురు గాక.

అవ. వస్తునిర్దేశరూపమంగళముఁ జేయుచున్నాఁడు:—

శ్లో. అస్తి స్వస్తరుణీకరాగ్రవిలసత్కల్పప్రసూనాప్లుతం
వస్తు ప్రస్తుతవేణునాదలహరీ నిర్వాణనిర్వ్యాకులమ్,
స్రస్తస్రస్తనిరుద్ధనీవివిలసద్గోపీసహస్రావృతం
హస్తన్యస్తనతాపవర్గ మఖిలోదారం కిశోరాకృతి. 2

టీ. స్వస్తరుణీ...ప్లుతమ్=దేవతాస్త్రీల చేతులయందలి పుష్పములచే ముంచఁబడినదియు, ప్రస్తుత...కులమ్=మెప్పుగనిన పిల్లఁగ్రోవి మ్రోఁతయొక్క ప్రవాహమందలి సుఖముచేఁ గదలనిదియు, స్రస్తస్రస్త...వృతమ్=తేపతేపకు జాఱుచు నడ్డగింపఁబడుచున్న కోకలచే నందమైన వేనవేలుగోపికలచేఁ జుట్టుకోఁబడినదియు, హస్త...వర్గమ్ = చేతనుంచుకోఁబడిన మ్రొక్కెడివారి మోక్షముగలదియు, అఖిలోదారమ్=ఎల్లదేవతలలో గొప్పదగు, కిశోరాకృతి=బాలరూపముగల, వస్తు=ఒకవస్తువు, అస్తి=కలదు.

శా. కోకల్ జాఱఁగఁ గేలఁ బూని గుములై గోపాంగనల్ గొల్వ నా
ళీకాస్యల్ దివినుండి కల్పసుమముల్ నిండార వర్షింపఁగా
జోకన్ వేణువినోదనాదలహరిం జొక్కించుచుం జొక్కుచున్
శ్రీకైశోరముఁ బూనుదేవుని నతశ్రీముక్తిదుం గొల్చెదన్. 2

తా. అచ్చరలు గురిసిన పుష్పములలో మునిఁగినదియు, ఇంపైన వేణుగానమువలన నైన సుఖపారవశ్యము గలదియు, జాఱిపోవుచున్న కోకలు చేతఁ బట్టుకొనియున్న గొల్లతలచేఁ జుట్టుకొనఁబడినదియు, తనభక్తుల కఱచేత వైకుంఠము నొసఁగునదియు నగు బాలరూపముఁ దాల్చిన యొకవస్తువుగలదు.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్లో. చాతుర్యైకనిధానసీమచపలాపాంగచ్ఛటామన్థరం
లావణ్యామృతవీచిలాలితదృశం లక్ష్మీకటాక్షాదృతమ్,
కాళిన్దీపులినాఙ్గణప్రణయినం కామావతారాఙ్కురం
బాలం నీల మమీ వయం మధురిమస్వారాజ్య మారాధ్నుమః. 3

టీ. అమీ=ఈ, వయమ్=మేము, చాతు...మన్థరమ్=నేరుపున కునికిపట్టులగు కదలుకడకన్నుల కాంతులచే నిండినవాఁడును, లావణ్యా...దృశమ్=నిగనిగ లాడి యమృతతరంగములచేఁ బొదలు నేత్రములుగలవాఁడును, లక్ష్మీ...దృతమ్=లక్ష్మీదేవి క్రేగన్నులచే గారవింపఁబడినవాఁడును, కాళిన్దీ...ప్రణయినమ్=యమునయందలి యిసుకతిన్నెలను ప్రేమించువాఁడును, కామావతారాఙ్కురమ్=మన్మథుని పుట్టుకకు మూలమైన వాఁడును, మధురిమస్వారాజ్యమ్=సౌందర్యనిధియైన, నీలం=నల్లనివాఁడగు, బాలమ్=బాలగోపాలకృష్ణుని, ఆరాధ్నుమః = పూజింతుము.

శా. బాలుఁ మంజులతాలవాలచపలాపాంగోల్లసల్లీలుని
గాళిందీపులినాంగణప్రణయిశృంగారైకఖేలుఁ శుభ
శ్రీలోలుం గరుణావలోకనసుధాశీలుఁ వినీలప్రభా
జాలుం గొల్చెద రామణీయకరసస్వారాజ్యపాలుఁ మదిన్. 3

తా. ఈ మేము నేర్పునకు నెలవులై చంచలములైన కడగన్నులకాంతులచే నందమైనవాఁడును, లావణ్యప్రవాహమునఁ దేలుచున్న కన్నులుగలవాఁడును, లక్ష్మిచేత సాదరముగాఁ జూడఁబడినవాఁడును, యమునయొడ్డున విహరించువాఁడును, మన్మథుని బుట్టించినవాఁడును, సౌందర్యరాశి యైనయీనల్లని గోపాలబాలుని సేవించెదము.

శ్లో. బర్హోత్తంసవిలాసికున్తలభరం మాధుర్యమగ్నాననం
ప్రోన్మీలన్నవయౌవనం ప్రవిలసద్వేణుప్రణాదామృతమ్,
ఆపీనస్తనకుట్మలాభి రభితో గోపీభి రారాధితం
జ్యోతి శ్చేతసి న శ్చకాస్తి జగతా మేకాభిరామాద్భుతమ్. 4

టీ. బర్హోత్తంస...భరమ్=నెమలిపురి యనుశిరోభూషణముచేత మెఱయుచున్న జట్టుగలదియు, మాధుర్య...ననమ్=చక్కదనమున మునిఁగిన మోముగలదియు, ప్రోన్మీల...నమ్=ఉదయించుచున్న కొమరుఁబ్రాయముగలదియు, ప్రవిల...తమ్=ఒప్పుచున్న పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁత యనునమృతముగలదియు, ఆపీన...లాభిః=అంతట పొంగిన మొగ్గల వంటికుచములుగల, గోపీభిః=గొల్లభామలచేత, అభితః=నలుపంకలను, ఆరాధితమ్=కొలువఁబడినదియు, జగతామ్=లోకములకు, ఏకాభిరామాద్భుతమ్ = ఈడులేక సొంపయి యాశ్చర్యమైనదియునైన, జ్యోతిః=ఒకదివ్యతేజము, నః=మాయొక్క, చేతసి=చిత్తమందు, చకాస్తి=వెలుఁగుచున్నది.

ఉ. చక్కనిముద్దునెమ్మొగముచందము సందపుమందహాసముం
జొక్కపుజవ్వనంబు సిగఁ జుట్టినబర్హము వేణుగానముల్
నెక్కొనఁ జొక్కి గోపికలు నిండుతమిం గుచకుట్మలాళిచే
నొక్కుచు గారవించినమనోహరతేజము వొల్చె నామదిన్. 4

తా. నెమలిపురిని దాల్చినదియు, అందమైన మోముగలదియు, అంకురించిన నవయౌవనము గలదియు, చెలరేఁగుచున్న పిల్లఁగ్రోవిధ్వనియను నమృతముగలదియు, ఉబ్బినస్తనములుగల గోపకాంతలచే నన్నివైపుల సేవింపఁబడునదియు, లోకములకు తులలేనియానందకరమై యాశ్చర్యకరమైన యొకానొకవెలుఁగు మామనములోఁ బొడ సూపుచున్నది.

శ్లో. మధురతరస్మితామృతవిముగ్ధముఖామ్బురుహం
మదశిఖిపిఞ్ఛలాఞ్ఛితమనోజ్ఞకచప్రచయమ్,
విషయవిషామిషగ్రసనగృధ్నుని చేతసి మే
విపులవిలోచనం కి మపి ధామ చకాస్తి చిరమ్. 5

టీ. విషయ...గృధ్నుని=శబ్దాదివిషయములను విషము గలసినమాంసమును గోరుచున్న, మే = నాయొక్క, చేతసి=చిత్తమందు, మధుర...మ్బురుహమ్=మిక్కిలి మనోహరమగు చిఱునగ వనునమృతముచే నందమైన ముఖకమలము గలదియు, మదశిఖి...ప్రచయమ్=మదించిన నెమిలిపురిఁ జెరివినయందమైనకురులుగలదియు, విపులవిలోచనమ్=వెడదకన్నులుగల, కిమపి=చెప్పనలవికాని, ధామ=తేజము, చిరమ్=చాలకాలమునుండి, చకాస్తి=ప్రకాశించుచున్నది.

చ. వదల కసహ్య మౌవిషయవాంఛను లోనయి సంచరించునా
మది శిఖిపింఛభూషణసమంచితకుంతలభవ్యవేషముల్
మృదుమధురస్మితామృతసమృద్ధముఖాబ్జము లోలదృష్టు లిం
పొదవినదివ్యతేజము సమున్నతి నున్నది నిత్యసిద్ధమై. 5

తా. చిఱునగవుచేత నందమైన మొగముగలదియు, నెమలిపురిఁజుట్టిన సొంపైనకురులుగలదియు, విశాలము లగునేత్రములు గలదియునగు నొకతేజము విషయలోలమైననాచిత్తమునఁ జాలకాలమునుండి వెలుఁగుచున్నది.

శ్లో. ముకుళాయమాననయనామ్బుజం విభో
ర్మురళీనినాదమకరన్దనిర్భరమ్,
ముకురాయమాణమృదుగణ్డమణ్డలమ్
ముఖపఙ్కజం మనసి మే విజృమ్భతామ్. 6

టీ. ముకుళా...మ్బుజమ్=మొగ్గలవలె నున్న కన్నుదామరలు గలదియు, మురళీ ...రమ్=పిల్లంగ్రోవి ధ్వనియను తేనెచేనిండిన, ముకురా...మణ్డలమ్ = అద్దములవలె నున్న నును జెక్కులుగల, విభోః=ప్రభువగు శ్రీకృష్ణునియొక్క, ముఖపఙ్కజమ్=కమలమువంటిముఖము, మే = నాయొక్క, మనసి = చిత్తమున, విజృమ్భతామ్ = ప్రకాశించుఁగాక.

మ. మురళీనాదమరందబిందులహరీమోదంబుచే లోచనాం
బురుహంబుల్ ముకుళింప నోష్ఠమణి సొంపుల్ మీఱ నాదర్శభా
సురగండస్థలి యొప్ప ప్రస్తచికురస్తోమంబు పాలంబుపై
మురువుల్ సూపఁ జెలంగుకృష్ణవదనాంభోజంబు భావించెదన్. 6

తా. సగముగా మూయఁబడిన కన్నులు కలిగి, వేణుగానామృతముతో నిండి యున్న అద్దములవంటి చెక్కులుగల శ్రీకృష్ణదేవుని మోముదమ్మి నా మనమునందు నిలుచుఁగాక.

శ్లో. కమనీయకిశోరముగ్ధమూర్తేః కలవేణుక్వణితాదృతాననేన్దోః,
మమ వాచి విజృమ్భతాం మురారేర్మధురిమ్ణః కణికాఽపి కాపికాపి.

టీ. కమ...మూర్తేః=కోరఁదగిన బాలసుందరరూపముగలవాఁడును, కలవేణు...నేన్దోః=అవ్యక్తమధురమైన పిల్లఁగ్రోవిధ్వనిచే నాదరింపఁబడిన చంద్రునివంటి ముఖముగలవాఁడగు, మురారేః = శ్రీకృష్ణునియొక్క, మధురిమ్ణః = సౌందర్యముయొక్క, కాపికాపి=ఏదేని, కణికాఽపి=లేశమైనను, మమ=నాయొక్క, వాచి=వాక్కునందు, విజృమ్భతామ్=విస్తరిల్లుఁగాక.

మ. కలవేణుక్వణితాదృతాననము రాకాచంద్రసాంద్రద్యుతిం
దిలకింపం గమనీయముగ్ధశిశుమూర్తిస్ఫూర్తి వర్తిల్లు ను
త్పలపత్త్రోజ్జ్వలనీలవర్ణగుణసంధామాధురీసాధురీ
తులలో నించుక యైన నావచనసందోహంబులం జెందెడున్. 7

తా. కోరఁదగిన బాలసుందరరూపముగలిగి మధురమైన వేణుగానరసముచే ముద్దులొలుకుచున్న శ్రీకృష్ణుని మాధుర్య లేశమైనను నానోట నొకింత గలుగుఁగాక.

శ్లో. మదశిఖణ్డిశిఖణ్డభూషణం మదనమన్థరముగ్ధముఖామ్బుజమ్,
వ్రజవధూనయనాఞ్చలవఞ్చితం విజయతాం మమ వాఙ్మయజీవితమ్.

టీ. మద...షణమ్=మత్తిల్లిన నెమిలిపింఛమే సొమ్ముగాఁగలదియు, మదన...మ్బుజమ్=మన్మథునిచే నలసమైన సుందరమైన కమలమువంటి ముఖము గలదియు, వ్రజధూ...ఞ్చితమ్=గోపవనితల నేత్రాంతములచే మోసగింపఁబడినదియు నైన, మమ=

నాయొక్క, వాఙ్మయజీవితమ్=కవనమునకు జీవకళయగువస్తువు, విజయతామ్=సర్వో
త్కర్ష గలిగియుండును గాక.

ఉ. చక్కనిముద్దుమోము సుమసాయకు లెక్కల ధిక్కరింపఁ గాఁ
జొక్కపునెమ్మిబోవెనునుసోగసరంబు శిరంబునందుఁ బెం
పెక్క వ్రజాంగనాజననిరీక్షణవంచిత మైననాదుప
మ్యక్కృతవాక్యజీవిత మజాండకటాహము నిండి యుండెడిన్. 8

తా. నెమ్మిపింఛమును తలఁదాల్చినదియు, మన్మథవికారముచే నలసమై యొప్పు మీఱు మోముదమ్మి గలదియు, గోపకామినుల క్రేగన్నులచే బొంకింపఁబడిన నా యొక్క కవిత్వమునకు జీవనమైన తేజ మన్నిటికంటె మిన్నయై వెలయుఁగాక.

శ్లో. పల్లవారుణపాణిపఙ్కజసఙ్గివేణురవాకులం
ఫుల్లపాటలపాటలీపరివాదిపాదసరోరుహమ్,
ఉల్లసన్మధురాధరద్యుతిమఞ్జరీసరసాననం
వల్లవీకుచకుమ్భకుఙ్కుమపఙ్కిలం ప్రభు మాశ్రయే. 9

టీ. పల్లవా...కులమ్=చిగురువలె నెఱ్ఱనైన పాణిపద్మమునం దమర్పఁబడినపిల్లఁ గ్రోవిపాటయందుఁ దవిలి యున్నవాఁడును, ఫుల్ల...రుహమ్=పూచిన కలిగొట్టుపూవుల యెఱుపును నిరసించుచున్న కమలములవంటి పాదములు గలవాఁడును, ఉల్లస... సాననమ్ = ప్రకాశించుచున్న సొగసైన యధరోష్ఠముయొక్క కాంతుల గుత్తులచే మెఱుఁగుగల మొగము గలవాఁడును, వల్లవీ...పఙ్కిలమ్=గొల్లగుబ్బెతల కడవలవంటి కుచములయందలి కుంకుమబురద గలవాఁడునైన, ప్రభుమ్=నిగ్రహింపను అనుగ్రహింపను జాలిన శ్రీకృష్ణదేవుని, ఆశ్రయే=ఆశ్రయించుచున్నాను.

ఉ. పల్లవకోమలం బయినపాణితలంబునఁ దేనెమోవి రం
జిల్లెడుమోముఁదమ్మిపయిఁ జేర్చినవేణువు మ్రోయఁ జొక్కుచు
న్వల్లవకామినీజనఘనస్తనకుంకుమపంకభాసి యా
వెల్లితపాటలారుణనవీనపదాబ్జు విభుం దలంచెదన్. 9

తా. చిగురువలె నెఱ్ఱనైనచేతియందున్న పిల్లఁగ్రోవియందలి మంచిధ్వనియందుఁ దవిలియున్నవాఁడును, పూచిన కలిగొట్టుపూవుల యెఱుపును తిరస్కరించు పాదములు గలవాఁడును, ప్రకాశించు నందమైన యధరముయొక్క కాంతిపుంజముచే నొప్పిదమైన మొగముగలవాఁడును, గోపాంగనల కుచములయందలి కుంకుమబురదచే నిండినయొడలు గలవాఁడును నిగ్రహింప ననుగ్రహింపంజాలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని ఆశ్రయించెదను.

శ్లో. అపాఙ్గరేఖాభి రభఙ్గురాభి రనఙ్గలేఖారసరఞ్జితాభిః,
అనుక్షణం వల్లవసున్దరీభి రభ్యర్చ్యమానం విభు మాశ్రయామః. 10

టీ. వల్లవసుందరీభిః = గోపకామినులచేత, అనఘ... తాభిః=మన్మథుని జాబుల వలె సారస్యముచే మనోహరములుగాఁ జేయఁబడినవియు, అభఙ్గురాభిః = తెంపులేని, అపాఙ్గరేఖాభిః = కడగంటిచూపులచేత, అనుక్షణమ్=ప్రతిక్షణమునను, అభ్యర్చ్యమానమ్=పూజింపఁబడుచున్న, నాథమ్ = శ్రీకృష్ణస్వామిని, ఆశ్రయామః = ఆశ్రయించెదము.

ఉ. ఇంచుక యైనఁ జాలు నని యెంచక ప్రేతలమించుఁబోండ్లు క్రొ
మ్మించులమించు లీనెడునమేయమనోభవమాధురీరసో
దంచితచారుచంచలదృగంచలధారల సారె పూజ గా
వించఁగఁ జెల్వు మీఱువిభు వేణునినాదవినోదుఁ గొల్చెదన్. 10

తా. మదనలేఖలవలె నుద్దీపనశక్తి గలిగి దీర్ఘములైన గొల్లపడుచుల కడగంటి చూపులచే నెల్లవేళయందును సేవింపఁబడు దేవుని సేవించెదము.

శ్లో. హృదయే మమ హృద్యవిభ్రమాణాం
హృదయం హర్షవిశాలలోలనేత్రమ్,
తరుణం వ్రజబాలసున్దరీణాం
తరళం కిఞ్చన ధామ సన్నిధత్తామ్. 11

టీ. హృద్యవిభ్రమాణామ్ = ఇంపైనసొబగులను, హృదయమ్ = మేలైనదియు, హర్ష... నేత్రమ్=ఆనందముచే విరిసిన కదలు కన్నులుగలదియు, తరుణమ్=పడుచుప్రాయముగలదియు, వ్రజ...రీణామ్=గొల్లపడుచులయొక్క, తరళమ్=చపలమైన, కించన=ఇట్టిదనరాని, ధామ=తేజము, మమ=నాయొక్క, హృదయే=హృదయమున, సన్నిధత్తామ్=పొడముఁగాక.

ఉ. మంజువిలాసవిభ్రమసమాశ్రయముల్ వ్రజభామినీమనో
రంజకయౌవనాకరము రాజితహర్షవిలాసదృక్ప్రభా
పుంజము పింఛభూషణవిభూషితధామము నెమ్మి నామనః
కంజనివాస మై మనుచుఁ గావుత సత్కరుణాధురీణ మై. 11

తా. చక్కనిసొబగుల తావును, ఆనందముచే మఱింత పెద్దవైన కన్నులుగలదియు, యౌవనమున నున్నదియు, గోపకాంతల సొమ్మైనదియు, ఇట్టిదని చెప్పరాని చపలమైన యొక తేజస్సు నాహృదయములో నిలుచుఁగాక.

శ్లో. నిఖిలభువనలక్ష్మీనిత్యలీలాస్పదాభ్యాం
కమలవిపినవీథీగర్వసర్వఙ్కషాభ్యామ్,
ప్రణమదభయదానప్రౌఢిగాఢోద్ధతాభ్యాం
కిమపి వహతు చేతః కృష్ణపాదామ్బుజాభ్యామ్. 12

టీ. నిఖిల...దాభ్యామ్ = ఎల్లలోకములయందలి లక్ష్మికి నాటపట్టైనవియు, కమల...షాభ్యామ్=తామరపూదలబారులపొగరడంచునవియు, ప్రణమ...తాభ్యామ్= మ్రొక్కువారలకు నభయమిచ్చుగౌరవమున మిగుల చెన్నుమీఱినవియు నగు, కృష్ణ పాదామ్బుజాభ్యామ్= శ్రీకృష్ణునిపాదారవిందములచేత, చేతః = నామనస్సు, కిమపి= చెప్పనలవికాని ముదమును, వహతు=కాంచుంగాక.

మ. లలితాశేషదిశాధినాథనగరీలక్ష్మీవిలాసాస్పదం
బులు నీరేరుహగర్వసర్వవిభవప్రోన్మూలనశ్రీపదం
బులు వందారుమనోరథార్థఘటనాపూర్ణానుకంపాస్పదం
బులు శ్రీకృష్ణపదంబు లూని మన మామోదంబునం బొందెడిన్.

తా. సర్వలోకములయందలి లక్ష్మికి నెలవైనవియు, తామరతోంటలబారుల యందమును మీఱినవియు, మ్రొక్కెడువారల కభయ మిచ్చుటయందు మిగులం బట్టుదలగలవియునైన శ్రీకృష్ణుని యడుగుందామరలు నామది కొకవింత యానంద మును గలిగించుంగాక.

శ్లో. ప్రణయపరిణతాభ్యాం ప్రాభవాలమ్బనాభ్యాం
ప్రతిపదలలితాభ్యాం ప్రత్యహం నూతనాభ్యామ్,
ప్రతిముహురధికాభ్యాం ప్రస్నువల్లోచనాభ్యాం
ప్రభవతు హృదయే నః ప్రాణనాథః కిశోరః. 13

టీ. ప్రణయపరిణతాభ్యామ్ = స్నేహముచే నిండినవియు, ప్రాభవాలమ్బనాభ్యామ్=ప్రభుత్వమునకు పట్టైనవియు, ప్రతిపదలలితాభ్యామ్=అడుగడుగున సొబగు మీఱుచున్నవియు, ప్రత్యహమ్=అనుదినము, నూతనాభ్యామ్ = అభినవములైనవియు, ప్రతిముహుః = తేపతేపకు, అధికాభ్యామ్=విశేషించుచున్నవియు నగు, ప్రస్నువల్లోచనాభ్యామ్ = దయారసము గురియుచున్న కనులతోడ, ప్రాణనాథః = మాజీవన రక్షకుండైన, కిశోరః = కుఱ్ఱఁడు, నః = మాయొక్క, హృదయే = చిత్తమున, ప్రభవతు=కలుగుంగాక.

చ. ప్రతిదినమున్ విలాసరసభాసుర మై నిరతంబుఁ జూచినన్
మతిహిత మై ప్రభుత్వమహిమంబున కెల్లను బట్టుఁగొమ్మ యై
యతులదయాకళోదితము నై విలసిల్లెడుకన్నుదోయితో
సతతముఁ బ్రాణబంధుఁ డగుచక్కనిబాలుఁడు దోఁచుఁ గావుతన్.

తా. కరుణామయములును, దొరతనపుఠీవిని దెలుపుచున్నవియు, ప్రతిపదము అందమైనవియు, దినదినము క్రొత్తవైనవియు, తేపతేపకు పెద్దవగుచున్న దయారస మొలుకు చూపులతోఁ గూడిన మాజీవితదాతయగుకుఱ్ఱఁడు మాహృదయము నధివసించుంగాక.

శ్లో. మాధుర్యవారిధిమదాన్ధతరఙ్గభఙ్గీ
శృఙ్గారసఙ్కలితశీతకిశోరవేషమ్,
ఆమన్దహాసలలితాననచన్ద్రబిమ్బ
మానన్దసంప్లవ మనుప్లవతాం మనో మే. 14

టీ. మాధుర్య...వేషమ్=చక్కదనమను సముద్రముయొక్క మదముచేఁ గన్నుగానని తరంగరూపమయిన శృంగారరసముచే నొప్పిన కనులకింపైన బాలవేషము గలదియు, ఆనన్ద...బిమ్బమ్ = సంతోషమువలనఁ గలిగిన చిన్ననవ్వుచే మధురమైన ముఖచంద్రుఁడుగల, ఆనన్దసంప్లవమ్=ఆనందరసములోఁ దేలియాడుటను, మే=నాయొక్క, మనః=మనస్సు, అనుప్లవతామ్=అనుభవించుఁగాక.

చ. కందళితస్మితామృతవికాసముఖాబ్జము మాధురీవిని
ష్యందతరంగభంగి నవయావనవిభ్రమగోపవేష మా
నందరసైకరూప మగునందకుమారసుధాబ్ధిలోన నా
డెందము దేలియాడఁగఁ గడిందియఘుం బనుపంక మంటునే. 14

తా. చక్కఁదనము మీఱి శృంగారమును జిలుకుచున్న ముద్దుగులుకు మోహనాకృతి గలదియు, సంతోషమువలన నైననగవుచే నందమైన మొగముగల సంతోష రసపూరము నామనస్సు అనుభవించుఁగాక.

శ్లో. అవ్యాజమఞ్జులముఖామ్బుజముగ్ధభావై
రాస్వాద్యమాననిజవేణువినోదనాదమ్,
ఆక్రీడతా మరుణపాదసరోరుహాభ్యా
మార్ద్రేమదీయహృదయే భువనార్ద్రమోజః. 15

టీ. అవ్యాజ...భావై=సహజముచేతనే సొంపైన మోమువమ్మియొక్క ముద్దుతనములచేత, ఆస్వాద్య...నాదమ్=అనుభవింపఁబడుచున్న తనపిల్లఁగ్రోవి మధురధ్వని గలదియు, భువనార్ద్రమ్=లోకములకుఁ జలువఁజేయు, ఓజః=ప్రకాశము, అరుణపాదసరోరుహాభ్యామ్=ఎఱ్ఱనిపాదకమలములతో, ఆర్ద్రే=భక్తిరసముచేఁ దడిసిన, మదీయహృదయే=నాచిత్తమున, ఆక్రీడతామ్=అంతటఁ గ్రీడించుఁగాక.

మ. హసదవ్యాజమనోహరాననముతో నాలోలదృక్పాళితో
నసకృచ్ఛ్లిథనిరూఢవేణులతతో నాతామ్రకమ్రాంఘ్రిసా
రసయుగ్మంబున నింపుసొంపులు దలిర్పం దాండవం బాడుచు
న్వసియించుం భువనార్ద్రతేజము మహానందంబునన్ నామదిన్. 15

తా. స్వాభావికమైన మోముదమ్మియుంపము గులుకువేణువు నూదుచున్న ఎగ్ర త్తులకు మేలొనర్చు చల్లని తేజము ఎఱ్ఱనిపాదములతో గంతులువైచుచు నామదిలోఁ గ్రీడించుఁగాక.

శ్లో. మణినూపురవాచాలం వన్దే తచ్చరణం విభోః,
లలితాని యదీయాని లక్ష్మాణి వ్రజవీథిషు. 16

టీ. మణినూపురవాచాలమ్=రత్నపుటందియలచే మొరయుచున్న, విభోః=ప్రభువగు శ్రీకృష్ణునియొక్క, తత్=ఆ, చరణమ్ = పాదమునుగూర్చి, వన్దే = మ్రొక్కుచున్నాను. యదీయాని=ఏపాదసంబంధములైన, లలితాని = సుందరములైన, లక్ష్మాణి = గుఱుతులు, వ్రజవీథిషు=వ్రేపల్లెవీథులయందు (వెలయుచున్నవో).

చ. హలకులిశాదిలక్షణసమాహితముద్ర నచంచలస్థితిఁ
వెలసి సిరిం జెలంగువ్రజవీథుల నూపురరత్నకింకిణీ
లలితఝళంఝళారవములన్ నలుదిక్కులుఁ బిక్కటిల్లఁగా
దలవరి నాఁ బ్రవర్తిలుపదద్వయి గల్గుహరిన్ భజించెదన్. 16

తా. గొల్లవాడలలో నెల్లెడలఁ గన్పట్టు నాకృష్ణునియందెలచప్పుడుచే మ్రోఁగు పాదములకు మ్రొక్కుదును.

శ్లో. మమ చేతసి స్ఫురతు వల్లవీవిభో
ర్మణినూపురప్రణయి మఞ్జుశిఞ్జితమ్,
కమలావనేచరకళిన్దకన్యకా
కలహంసకణ్ఠకలకూజితాదృతమ్. 17

టీ. కమలా...దృతమ్ = లక్ష్మీనివాసమైన తామరతోఁటలయందు సంచరించు యమునానదియందున్న రాజహంసల గొంతులయందలి మధురధ్వనిచే నాదరింపఁబడినదియును, వల్లవీవిభోః=గొల్లవనితలకుఁ బ్రియుఁడైన శ్రీకృష్ణునియొక్క, మణినూపురప్రణయి=రత్నపుటందియలకుఁ జేరయైన, మఞ్జు=మనోహరమైన, శిఞ్జితమ్=మ్రోఁత, మమ=నాయొక్క, చేతసి=చిత్తమున, స్ఫురతు=ప్రకాశించుఁగాక.

మ. దినముల్ నాదుహృదంతరాళమున వర్తిల్లుం గళిందాత్మజా
వనజాళిన్ విహరించునంచకలరావంబుల్ విడంబించు న
వ్వనజాతేక్షణుపాదనూపురమణిధ్వానంబు గోపాంగనా
జనరాసోత్సవనృత్తగీతకలనాసాచివ్యధౌరేయ మై. 17

తా. యమునానదియందలి తామరతంపరలయందుండు హంసలధ్వనివలె మనోహరమగు శ్రీకృష్ణుని కాలియందెచప్పుడు నామనమునఁ దోఁచుఁగాక.

శ్లో. తరుణారుణకరుణామయవిపులాయతనయనం
కమలాకుచకలశీభరవిపులీకృతపులకమ్,
మురళీరవతరళీకృతమునిమానసనళినం
మమ ఖేలతి మదచేతసి మధురాధర మమృతమ్. 18

టీ. తరుణా...నయనమ్=కొంచెమెఱుపుగల దైవయగలదై వెడలుపుగలిగి దీర్ఘములైన కన్నులు గలదియు, కమలా...పులకమ్=లక్ష్మీదేవియొక్క కలశములవంటి స్తనములభారమందు మిక్కుటముగాఁ జేయఁబడిన రోమాంచముగలదియు, మురళీ...నళినమ్=వేణునాదముచేఁ జపలములుగాఁ జేయఁబడిన మునిమనములనెడి కమలములు గలదియు, మధురాధరమ్=కమ్మనిమోవిగల, అమృతమ్ = అమృతరూపము (శ్రీకృష్ణపరమాత్మ), మమ=నాయొక్క, మదచేతసి=మత్తచిత్తమందు, ఖేలతి=క్రీడించుచున్నది.

మ. తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయిఁ గృపాధారేయ మై యొప్ప సా
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ గన్పట్ట మౌనీంద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలించ మురళీసంజాతగీతామృత
స్ఫురణన్ రాల్ గరఁగం జరించుహరికైశోరంబు భావించెదన్. 18

తా. కొంచెమెఱుపై విశాలములైన దయగలనేత్రములు గలదియు, లక్ష్మీదేవి స్తనభారమందు పులకముఁ గలిగించినదియు, పిల్లఁగ్రోవి మ్రోఁతచే గరఁగింపఁబడిన మునిచిత్తములు గలదియు, కమ్మనిమోవిగలదియు నైన యమృతస్వరూపము శ్రీకృష్ణపరమాత్మ మత్తిల్లిననాచిత్తమునఁ బొడసూపుఁగాక.

శ్లో. ఆముగ్ధ మర్ధనయనామ్బుజచుమ్బ్యమాన
హర్షాకులవ్రజవధూమధురాననేన్దోః,
ఆరబ్ధవేణురవ మాదికిశోరమూర్తే
రావిర్భవన్తి మమ చేతసి కేఽపి భావాః. 19

టీ. అర్ధ...నేన్దోః=అఱమోడ్చినకనుదమ్ములచే జుంబింపబడినయానందముగల గోపస్త్రీల సుందరములగు ముఖములుగల, ఆదికిశోరమూర్తేః=పురాణుఁడగు బాలకృష్ణమూర్తియొక్క, కేఽపి=అనిర్వాచ్యములైన, భావాః = విలాసచేష్టలు, ఆముగ్ధమ్=అంతట సుందరముగా, ఆరబ్ధవేణురవమ్=మొదలిడఁబడిన వేణునాదము కలుగునట్లుగాను, మమ=నాయొక్క, చేతసి=చిత్తమున, ఆవిర్భవన్తి=తోఁచుచున్నవి,

మ. మురళీగానసుధాపయోనిధి మదిం బొంగఁ దరంగావళుల్
ద్దరికిన్ మీఱె ననం గటీతటదుకూలంబుల్ వడిన్ జాఱ న
బ్బురపుంగొల్లమిటారినీటు లఱమోడ్పుంగన్నులం గాంచుచి
త్తరపుముద్దులగోపబాలకువినోదప్రాప్తిఁ భావించెదన్. 19

తా. వేణుగానమందలి మాధుర్యముచే మైమఱచియున్న గోపకామినుల మోముల నగగన్నులతో విలాసముగాఁ జూచుచు వేణుగానము సేయుచున్న బాలకృష్ణుని యనిర్వాచ్యము లగు శృంగారచేష్టలు సుందరముగా నామదిలో నగపడుచున్నవి.

శ్లో. కలక్వణితకఙ్కణం కరనిరుద్ధపీతామ్బరం
క్రమప్రసృతకున్తలం కలితబర్హభూషం విభోః,
పునఃప్రసృతిచాపలం ప్రణయినీభుజాయన్త్రితం
మమ స్ఫురతు మానసే మదనకేళిశయ్యోత్థితమ్. 20

టీ. కల...ణమ్=అవ్యక్త మధురధ్వనిగలమురుగులు గలదియు, కర...మ్బరమ్=చేతఁ బట్టుకోఁబడిన పట్టుబట్ట గలదియు, క్రమ...న్తలమ్ = చక్కనొత్తఁబడిన తలవెండ్రుకలు గలదియు, కలితబర్హభూషమ్=అమర్పఁబడిన నెమలిపురియను నలంకారము గలదియు, పునఃప్రసృతిచాపలమ్=మరల పైకిలేవ నుంకించుచున్నదియు, ప్రణయినీభుజాయన్త్రితమ్=ప్రియురాలిబాహువులచేఁ బెనఁచఁబడిన, విభోః=శ్రీకృష్ణునియొక్క, మదనకేళిశయ్యోత్థితమ్=ఏకాంతశయ్యనుండి లేచుట, మమ = నాయొక్క, మానసే=చిత్తమున, స్ఫురతు=ప్రకాశించుఁగాక.

చ. అరవిరిజాఱుకుంతలము లట్టిటు వీడినపీలిదండయుం
గరవలయంబు ఘల్లు రనఁ గైకొనునట్టిసువర్ణచేలముం
బరగఁగ సెజ్జ డిగ్గుతఱిఁ బద్మవిలోచన గౌఁగిలించుచోఁ
దిరుగ రమింపఁగాఁ దివురుదేవుని నామది నాశ్రయించెదన్. 20

తా. చేతిమురుగులు గల్లురనఁగా నిద్రలో జాఱిన పట్టుదోవతిని సవరించుకొని తలవెండ్రుకలను చక్కఁజేసికొని, నెమలిపురి నమర్చుకొని, రతిశయ్యనుండి లేవఁబోఁగాఁ బ్రియురా లడ్డమయి కౌఁగిలింపఁ గొంతపడవట్లనయుండి మరల మన్మథక్రతువున నుపక్రమించు కృష్ణుఁడు నామదిలోఁ దోఁచుఁగాక.

శ్లో. స్తోకస్తోకనిరుధ్యమానమృదులప్రస్యన్దిమన్దస్మితం
ప్రేమోద్భేదనిరర్గళప్రసృమరప్రవ్యక్తరోమోద్గమమ్,
శ్రోత్రశ్రోత్రమనోహరవ్రజవధూలీలామిథోజల్పితం
మిథ్యాస్వాప ముపాస్మహే భగవతః [1] క్రీడానిమీలద్దృశః. 22

టీ. స్తోకస్తోక...స్మితమ్=కొంచెముకొంచెముగా నాపుకొనఁబడినను మెల్లఁగా పైకుబుకుచున్న చిఱునగవుగలదియు, ప్రేమోద్భేద...ద్గమమ్=రాగోదయముచే నడ్డులేక వ్యాపించిన స్ఫుటమైన గగుర్పాటుగలదియు, శ్రోత్ర...జల్పితమ్=వినువారల వీనులకింపైన గొల్లగుబ్బెతల వేడుకమాటలుగల, క్రీడానిమీలద్దృశః=వేడుకకై కనులుమూసి

1 క్రీడానిమీలద్దృశోః.

…యున్న, భగవతః = శ్రీకృష్ణునియొక్క, మిథ్యాస్వాపమ్ = కల్లనిద్దురను, ఉపాస్మహే = ధ్యానించెదము.

చ. వలపులు గుల్కు గోపికలవారణ నొండొరులతోడ నాడుమా
టలఁ జెవి కింపుగా విన దొడంగి తనర్చినమందహాసముం
బలుపఁ జు నాఁగిమేను గరుపాఱఁగ నూరక కన్నుమోడ్చు న
జ్జలరుహపత్రనేత్రునియసత్యపునిద్దుర కేను మ్రొక్కెదన్. 21

తా. గోపకామినుల విలాసభాషితము వినఁగోరి యూరకయే వేడుకగాఁగనులు మూసికొనియుండి, లోపలనుండివచ్చు నవ్వు నాఁపుకోలేక కొంచెముగా విడుచుచు, వారియందలి ప్రేమవలనఁగలిగిన గగుర్పాటుచే నొడలు నిండిన శ్రీకృష్ణుని కల్లనిద్దురను ధ్యానించెదము.

శ్లో. విచిత్రపత్త్రాఙ్కురశాలిబాలాస్తనాన్తరం మౌనిమనోన్తరం వా,
అపాస్య బృన్దావనపాదపాస్య ముపాస్య మన్య న్న విలోకయామః.

టీ. విచిత్ర... న్తరంవా = సొగసైన మకరికాదిపత్రరచనలు గల లేఁబ్రాయపు కన్నెల కుచమధ్యమునుగాని, మౌనిమనోన్తరంవా = మునులమనస్సునుగాని, బృన్దావనపాదపాస్యమ్ = బృందావనమందలి వృక్షముయొక్క యునికిపట్టును (లేక, తులసిచెట్ల పాదును) గాని, అపాస్య = విడిచి, ఉపాస్యమ్ = (కృష్ణునిబట్టుకొనుటకై) సేవింపఁదగిన చోటును, అన్యత్ = మఱియొకదానిని, నవిలోకయామః = చూడము.

చ. లలితవిచిత్రపత్త్రమహిళాకుచపాళిఁ గళిందజావన
స్థలలవలీలతాగృహవితర్దికలన్ మునిమానసాబ్జములన్
జలరుహపత్రనేత్రుని విలాసనివాసము లిందుఁ దక్క నే
నెలవుననైనఁ గన్గొనఁగ నేర్తుమె ఘూర్ణశిఖావతంసునిన్. 22

తా. మకరికాదిపత్రాంకితమైన లేఁబ్రాయపుటంగనలయొక్క స్తనమధ్యమందుఁగాని, యోగిచిత్తములయందుఁగాని, బృందావనతరువులచేరువను గాని, కృష్ణుని రూపము దొరకునుగాని మఱియొకచో నెచ్చటను గానరాదు.

అవ. ఈశ్లోకము మొదలు నాలుగుశ్లోకములచే మనముందోఁచిన శ్రీకృష్ణుని గన్నులఁ జూడఁగోరి ప్రార్థించుచున్నాఁడు.—

శ్లో. సార్థం సమృద్ధైరమృతాయమానై రాధ్మాయమానై ర్మురళీనినాదైః,
మూర్ధాభిషిక్తం మధురాకృతీనాం బాలం కదా నామ విలోకయిష్యే.

టీ. ఆధ్మాయమానైః = ఊఁదఁబడుచున్న, సమృద్ధైః = పరిపూర్ణములైనవియు, అమృతాయమానైః = అమృతమువలె నాచరించుచున్నవియునగు, మురళీనినాదైస్సార్థమ్ = పిల్ల

గోప్ర్రీమ్రోకలతోఁగూడ, మధురాకృతీనామ్=సుందరరూపముగలవారిలోపల, ...ర్గాభిషిక్తమ్ = పట్టాభిషిక్తుఁడైన, బాలమ్=శ్రీకృష్ణుని, కదానామ=ఎప్పుడు, విలోకయిష్యే=చూడఁగలను?

ఉ. చక్కనివారినెల్ల నెకసక్కెము లాడెడుచక్కనయ్యయై
చొక్కుచుఁ దానమానలయశోభితగానరసామృతంబు న
ల్దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల మురళిం బలికించెడుబాలు నెన్నఁడో
గ్రక్కునఁ గాంచి యెత్తికొని కన్నుల నొక్కుదుఁ దత్పదాబ్జముల్.

తా. అమృతముఁ జిందుచున్న వేణుగానధ్వనులచే నెల్లర నానందింపఁజేయుచుఁ జక్కనివారిలో నెల్ల మిక్కిలి చక్కనివాఁడగు బాలకృష్ణు నెప్పుడు చూచెదనో.

శ్లో. శిశిరీకురుతే కదాను నశ్శిఖిపిఞ్ఛాభరణ శ్శిశు ర్దృశోః,
యుగళం విగళన్మధుద్రవస్మిత ముద్రామృదునా ముఖేన్దునా. 24

టీ. శిఖిపిఞ్ఛాభరణః = నెమ్మిపురియే సొమ్ముగాఁగల, శిశుః=బాలుఁడు, విగళన్మధు...మృదునా=తేనెలొలుకు చిఱునగవుచే నందమై, ముఖేన్దునా=ముఖచంద్రునిచేత, నః=మాయొక్క, దృశోః=కనులయొక్క, యుగళమ్=జంటను, కదాను=ఎప్పుడు, శిశిరీకురుతే=చల్లఁబఱచునో.

మ. తళుకుంగన్నులచూపుకోపు సుధఁ జిందన్ మందహాసంబు వె
న్నెలనిగ్గుల్ వెదఁజల్ల నెమ్మిపురివన్నెల్ చిన్నెలై మీఱ ని
ర్మలవక్త్రేందుకళావిలాసమునఁ జేరన్ వచ్చి కందోయి శీ
తలముం జేయఁగ నందనందనుని నాత్మం గాంచు టెం కెన్నఁడో. 24

తా. నెమ్మిపింఛమును దాల్చినబాలుఁడు తేనెలొలుకు చిఱునగవుతోఁ గూడిన ముఖముతో నెప్పుడు మాకన్నులు చల్లఁబడునట్లు సాక్షాత్కరించునో!

శ్లో. కారుణ్యకర్బురకటాక్షనిరీక్షణేన
తారుణ్యసంవలితశైశవవైభవేన,
ఆపుష్ణతా భువన మద్భుతవిభ్రమేణ
శ్రీకృష్ణచన్ద్ర! శిశిరీకురు లోచనం మే. 25

టీ. హే శ్రీకృష్ణచంద్ర = చంద్రునిఁబోలునో కృష్ణా! కారుణ్య...ణేన= దయచేఁ జిత్రవర్ణమైన క్రేగంటిచూపుగలదియు, అద్భుత విభ్రమేణ = ఆశ్చర్యములగు విలాసములుగలదియుఁ గనుకనే, భువనమ్=జగత్తును, ఆపుష్ణతా = బాగుగ రక్షించుచున్నదియు, తారుణ్యసంవళితశైశవవైభవేన = యౌవనారంభముతోఁగూడిన

బాల్యవైభవముచేత, మే=నాయొక్క, లోచనమ్ = నేత్రమును, శిశిరీకురు=చల్లఁగాఁ జేయుమా.

శా. కూడిం గూడనిప్రాయపున్నొసగసుల్కుల్ నిక్కి క్రై వెక్కఁగా
నీడుం జోడును లేనివీక్షణసుధావృష్టిన్ జగత్పుష్టికిం
దోడున్ నీ డగుగోకులాంబునిధిచంద్రుం గాంతిసాంద్రుం దమిం
జూడం జూడఁగ దృక్చకోరికలు గాంచున్ సంతతానందమున్. 25

తా. ఓ కృష్ణచంద్రా! దయారసము దొలుకాడు క్రేగంటిచూపులుఁగలదియు, అద్భుతవిలాసములు గలదియు, లోకరక్షకమైన నీయావనోదయముతోఁ గూడిన బాల్యరూపమును నా కగపడఁజేయుము.

శ్లో. కదా వా కాళిన్దీకువలయదళశ్యామలతరాః
కటాక్షా లక్ష్యన్తే కిమపి కరుణావీచినిచితాః,
కదా వా కన్దర్పప్రతిభటజటాచన్ద్రశిశిరాః
కిమప్యన్తస్తోషం దదతి మురలీకేళినినదాః. 26

టీ. కాళిన్దీ...తరాః = యమునయందలి కలువఱేకులవలె మిగుల నల్లనైన, కిమపి=అనిర్వాచ్యముగా, కరుణావీచినిచితాః = దయయొక్క తరంగములచే ముంచఁబడిన, కటాక్షాః = కడగంటిచూపులు, కదావా=ఎప్పుడు, లక్ష్యంతే=కనఁబడగలవు?, కందర్ప...శిశిరాః=శివుని జడలయందలి చంద్రునిచేఁ జల్లనైన, మురళీకేళినినదాః=పిల్లఁగ్రోవియాటయందలి మ్రోఁతలు, కదావా=ఎప్పుడు, కిమపి=చెప్పరాని, అన్తస్తోషమ్=హృదయానందమును, దదతి=ఇచ్చునో.

ఉ. ఎన్నఁడొ యామునోత్పలసితేతరలోలదయార్ద్రదృగ్విలా
సోన్నతి నాపయిన్ నిగిడియుండుట శంభుజటాటవీతటా
సన్నసుధాంశుశీతలలసన్మురళీనినదామృతంబుచే
వెన్నుఁడు నాదువీనులకు విం దొనరింపఁ దలంచు టెన్నఁడో. 26

తా. యమునయందలి కలువఱేకులవలె నల్లనైన కృష్ణుని కడగంటిచూపు లెప్పుడు నాపైఁ బ్రసరించునో, శివునియాదల నున్నచంద్రునివలెఁ జల్లనైన పిల్లఁగ్రోవిపాటలు నాకెప్పుడు మానసానందము గలిగించునో.

శ్లో. అధీర మాలోకిత మార్ద్రజల్పితం గతంచ గమ్భీరవిలాసమన్థరమ్,
అమన్ద మాలిఙ్గిత మాకులోన్మదస్మితం చ తే నాథ వదన్తి గోపికాః.

టీ. హేనాథ = ఓదొరా! గోపికాః = గొల్లతలు, తే = నీయొక్క, అధీరమ్= కాతరమైన, ఆలోకితమ్=చూపును, ఆర్ద్రజల్పితమ్=తేనెలొలుకుముద్దుమాటలను, గమ్భీ...రమ్=గరువంపువిలాసముచే మందమైన,గతంచ=నడకను,అమందమ్=గాఢమైన, ఆలి

శ్లిష్టమ్ = కౌఁగిలింతను, ఆమలోన్మదస్మితంచ = వెల్లివిరియుచు మోహజనకమైన చిఱునవ్వును, వదన్తి=కీర్తించెదరు.

ఉ. అందము గుల్కు నీయలసయానము మాటలు తేనెసోనలం
జిందు మృదుస్మితంబు సుధఁ జిందుఁ గటాక్షము లౌర మించుకన్
విందులు కౌఁగిలింత కడువింత యటంచును గోపకాంత లా
నందముతోడఁబల్కుదురు నాథ! భవన్మహిమానుభావముల్. 27

తా. కృష్ణా! గోపాంగనలు నీబెదరుఁజూపులను తీయనిపలుకులను గరువంపు టొయారముగలనడలను గాఢమైనకౌఁగిలింతలను వ్యాపకమై మోహజనకమైన చిఱునవ్వును పలుమాఱు వర్ణించి చెప్పుచుందురు.

శ్లో. అస్తోకస్మితభర మాయతాయతాక్షం
నిశ్శేషస్తనమృదితం వ్రజాఙ్గనాభిః,
నిస్సీమస్తబకితనీలకాన్తిధారం
దృశ్యాసం త్రిభువనసున్దరం మహస్తే. 28

టీ. అస్తోకస్మితభరమ్ = పొంగుచున్న చిఱునగవుగలదియు, ఆయతాయతాక్షమ్=మిగులవెడదకన్నులుగలదియు, వ్రజాఙ్గనాభిః=గొల్లకాంతలచేత, నిశ్శేషస్తనమృదితమ్=నిండుఁ జనులచే నొక్కఁబడినదియు, నిస్సీమ...ధారమ్=మేరలేక పోగుచేయఁబడిన నల్లని కాంతులుగలదియు, త్రిభువనసున్దరమ్ = త్రిలోకములందు అందమైన, తే = నీయొక్క, మహః=తేజమును, దృశ్యాసమ్=చూడఁగలను.

ఉ. మబ్బుజిగిన్ నగం దగుసమంచితకోమలనీలదేహమున్
గుబ్బమిటారిచన్గవలకొద్దిని ప్రేతలు కౌఁగిలింపఁగా
నుబ్బుచు మందహాసరుచి యొప్పఁగ గొప్పగుకన్నుదోయిచే
నబ్బుర మైనచక్కనియొయారపుఁదేజముఁ గాంచెదన్ మదిన్. 28

తా. కృష్ణా! చిఱునగవున దొప్పదోఁగుచున్నదియు, వెడదకన్నులు గలదియు, గొల్లపడుచుల కఠినస్తనములచే మెదపఁబడినదియు, ప్రోగులువడుచున్న నల్లనికాంతులుగలదియు నగు త్రిలోకమోహనమైన నీతేజమును చూడఁగోరెదను.

శ్లో. మయిప్రసాదం మధురైః కటాక్షై ర్వంశీనినాదానుచరై ర్విధేహి,
త్వయిప్రసన్నే కి మిహాపరై ర్న స్త్వయ్యప్రసన్నే కిమిహాపరై ర్నః.

టీ. వంశీ...చరైః=పిల్లఁగ్రోవి మ్రోఁతకుఁ దోడునీడలైన, మధురైః=ప్రియములైన, కటాక్షైః = క్రేగంటిచూపులచేత, మయి = నాయందు, ప్రసాదమ్ = అనుగ్రహమును, విధేహి=చేయుము. త్వయిః=నీవు, ప్రసన్నే=దయగలవాఁడవేని, ఇహ=ఇక్కడ,

కు, అపరైః = ఒరులతో, కిమ్ = ఏమిపని, త్వయి=నీవు, అప్రసన్నే=దయలేని వేని, నః=మాకు, ఇహ=ఇచ్చట, అపరైః=ఇతరులతో, కిం=ఏమిలాభము?

చ. నీవు ప్రసన్నదృష్టిఁ గరుణించిన నాగుణ మెట్టిదేనియుం
బావన మౌను నీకృపకుఁ బాత్రము గాక చరించువేళ నన్
గావఁగఁజాల రెవ్వరును గావున వేణురవానుసారిలీ
లావహమౌకటాక్షమున లాలనఁ జేయుము నందనందనా. 29

తా. కృష్ణా! పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతతోడి నీకమ్మనిచూపుల నాపైఁజిమ్ముము. నీప్రాపుగలదేని మాకిక నితరులతో నేమి పని? నీయండలేనిచో మాకెవరి దయయుండియు నేమిలాభము?

శ్లో. నిబద్ధముగ్ధాఞ్జలి రేష యాచే నీరన్ధ్రదైన్యోన్నతముక్తకణ్ఠమ్,
దయామ్బుధే దేవ భవత్కటాక్షదాక్షిణ్యలేశేన సకృన్నిషిఞ్చ.

టీ. దయామ్బుధే = కరుణకుఁ గడలివంటివాఁడవగు దేవా! ఏషః = ఈనేను, నిబద్ధ...ఞ్జలిః=కూర్పఁబడిన వెఱ్ఱి దోసిలిగలవాఁడనై, నీరన్ధ్ర...కణ్ఠమ్ = బీదతనముచే బిగ్గఱగానఱచుచు, యాచే = వేఁడెదను. భవ...లేశేన = నీకడగంటి చూపులయందలి కరుణయొక్క కొంచెముచేత, సకృత్ = ఒకతూరి, నిషిఞ్చ=తడుపుము.

ఉ. వేమఱుఁ గేలు మోడ్చి నిను వేఁడెద నేనెలుగెత్తి యుత్తలన్
నామొఱ యాలకింపు కరుణానిధి! దీనశరణ్య! సంతతో
ద్దామభవత్కృపారససుధామధురాబ్ధితరంగపాళిలో
నేమికొఱంత నాపయి నొకించుక నించిన నందనందనా. 30

తా. దయాసముద్రుఁడగునో శ్రీకృష్ణా! నేను చేతులుజోడించి బీదతనముచేఁ గొంతుపై కెత్తి పెద్దగా నఱచి యడుగుచున్నాను. నీ కనుగొనలయందలి కరుణాలవముచే నొక్కతేప నన్నుదడుపుము.

శ్లో. పిఞ్ఛావతంసరచనోచితకేశపాశే
పీనస్తనీనయనపఙ్కజపూజనీయే,
చన్ద్రారవిన్దవిజయోద్యతవక్త్రబిమ్బే
చాపల్య మేతి నయనం తవ శైశవే నః. 31

టీ. పిఞ్ఛా...పాశే= నెమ్మిపురియను తలసొమ్ము నుంచఁదగిన కురులముడి గలదియు, పీన...నీయే=గబ్బిగుబ్బెతలయొక్క కన్నుదామరలచేఁ బూజింపఁదగినదియు, చన్ద్రా...బిమ్బే=చంద్రుని కలువలను గెలువఁబూనిన ముఖమండలము గలదియు నగు, తవ=నీయొక్క, శైశవే = చిన్నతనమందు, నః=మాయొక్క, నయనమ్ = నేత్రము, చాపల్యమ్=చాపల్యమును, ఏతి=పొందుచున్నది.

మ. పొగరున్నిబ్బెపుగుబ్బ లుబ్బఁగఁ దమిం బూఁబోండ్లు గందోయి
మ్మిగమిం బూజ లొనర్ప నెమ్మిపురిక్రొమ్మించుల్ సిగక్ దట్ట మై
నిగుడం జందురుఁ జౌక సేయుముఖకాంతిక్ వింతయై యొప్పు నీ
సొగసుం బ్రాయముఁ జూచినానయనముల్ సొంపొందఁగాఁగోరెడిన్.

తా. ఓకృష్ణా! నెమ్మిపురిదాల్చుటకనువైన కేశకలాపముగలదియు, యౌవనవతులకన్నులచేసాదరముఁగా జూడఁదగినదియు, చంద్రునితామరలను గెల్చుటయందు పూసికగల యందంపునెమ్మోముగలదియు నగు నీచిఱుత ప్రాయము మానేత్రముల నాకర్షించుచున్నది.

శ్లో. త్వచ్ఛైశవం త్రిభువనాద్భుత మిత్యవైమి
యచ్చాపలం చ మమ వాగవివాదగమ్యమ్,
తత్కిం కరోమి విరణన్మురళీవిలాస
ముగ్ధం ముఖామ్బుజ ముదీక్షితు మీక్షణాభ్యామ్. 32

టీ. త్వచ్ఛైశవమ్=నీచిన్నతనము, త్రిభువనాద్భుతమ్ = ముల్లోకములలో మిన్నయైనది, ఇతి=అని, అవైమి=ఎఱుఁగుదును. యత్ = ఎందువలన, మమ=నాయొక్క, చాపలంచ=చిత్తచలనమును, వాగవివాదగమ్యమ్ = వాగ్వాదమునకు గోచరముకాదో, తత్ = అందువలన, కింకరోమి = ఏమిచేయుదును? విరణ...ముగ్ధమ్=మ్రోయుచున్న పిల్లఁగ్రోవివిలాసములచే నందమగు, ముఖామ్బుజమ్=నీమోముదమ్మిని, ఈక్షణాభ్యామ్= నేత్రములతో, ఉదీక్షితుమ్ = చూచుటకొఱకు (ఇచ్ఛామి=కోరుచున్నాను).

మ. పరమాశ్చర్యము నీదుశైశవము చెప్పక్ రాదు లోకంబునక్
వరుసక్ నాచపలత్వ మట్టిద యనిర్వాచ్యంబు చర్చింపుమా
మురళీనాదసుధామనోహరముఖాంభోజాత మీకన్నులం
బరిశీలింపఁగఁ గోరినాఁడ సులభంబా తారతమ్యజ్ఞతల్. 32

తా. నీబాల్యము ముల్లోకములయందును విచిత్రమైనది. నామనస్సు చంచలమైనది. నేనేమిచేయుదును? పిల్లఁగ్రోవి నూదుచు మనోహరమైన నీమోమునుజూచుట యెట్లో యని చింతించుచున్నాను.

శ్లో. పర్యాచితామృతరసాని పదార్థభఙ్గీ
వల్గూని వల్గితవిశాలవిలోచనాని,
బాల్యాధికాని మదవల్లవభావితాని
భావే లుఠన్తి సుదృశాం తవ జల్పితాని. 33

టీ. పర్యా...సాని=అంతట తేనెలొలుకుచున్నవియు, పదార్థ...ల్గూని=శబ్దాముల సందర్భములచే మనోహరము లైనవియు, వల్గిత...నాని = త్రిప్పఁబడిన వెడద

బాల్యాధికాని = బాల్యమునకు మీఱినవియు, మదవల్లవభావితాని= నలచే దలంపఁబడునవియు నగు, తవ = నీయొక్క, జల్పితాని=పలు కమ్ = నీప్రియురాండ్రైన గొల్లకాంతలయొక్క, భావే = చిత్తమున, చున్నవి.

తేనియల్ గులుకంగా వెల దీఱనిమానికమ్ములం
గ్రుచు బెళ్కుఁజూపు విలసిల్లఁగ వల్లవభావితమ్ము లై
యిమ్మగుబాల్యరీతి కెనయింపఁగ రానినిజోక్తి బాలికల్
నెమ్మది నెంచి యెంచి తమి నెక్కొనఁ జేర్చినశౌరిఁ గాంచెదన్. 33

తా. ఎల్లయెడల నల్లుకొనుచున్న యమృతప్రవాహముగలవియు, శబ్దార్థములు కలయికచే నందములైనవియు, త్రిప్పఁబడిన వెడఁదకన్నులు గలవియు, బాల్యమును దాఁటినవియు (అనఁగా: ప్రౌఢోక్తులనుట), కౌమరుఁ బ్రాయముగల గొల్లలచే భావింపఁ బడుచున్న నీమాటలు గోపకామినుల మనస్సులలో మెలఁగుచున్నవి.

శ్లో. పురః ప్రసన్నేన ముఖేన్దుతేజసా
పురోఽవతీర్ణస్య కృపామహామ్బుధేః,
తదేవ లీలామురళీరవామృతం
సమాధివిఘ్నాయ కదాను మే భవేత్?. 34

టీ. ప్రసన్నేన=అనుగ్రహముతోఁగూడిన, ముఖేన్దుతేజసా = చంద్రునివంటి ముఖముయొక్క కాంతిచేత, పురః=ఎదుట, అవతీర్ణస్య=పొడసూపినవాఁడును, కృపా మహామ్బుధేః=దయాసముద్రుఁడైన కృష్ణునియొక్క, తదేవ=ఆ, లీలామురళీరవామృ తమ్=ఒయ్యారముతోఁగూడిన పిల్లఁగ్రోవి మ్రోఁతయనునమృతము, మే=నాయొక్క, సమాధివిఘ్నాయ = తపోనియమమును భంగపఱుచుటకొఱకు, పునః = మరల, కదాను= ఎప్పుడు, భవేత్=కలుగునో.

• ఉ. అందెలు ఘల్లుఘల్లు రన నాడుచు వేణువునందు గీత మా
నందముతోడఁ బాడుచును నాఁటితెఱంగునఁ గన్నుదోయికిన్
విందు ఘటిల్లఁ గట్టెదుట నిల్చి ప్రసన్నముఖాంబుజంబుతో
నందకుమారుఁ డెన్నఁటి కొనర్చునొ నాదుసమాధిభంగమున్. 34

తా. మొగమున దయ దళుకొత్త నెదుర నిలిచి పిల్లఁగ్రోవి నూఁదుచు నాసమా ధికి భంగము గలిగించుచు వెనుకటి విధముగా మరల నాకెప్పుడు దర్శన మిచ్చునో.

శ్లో. భావేన ముగ్ధచపలేన విలోకనేన
మన్మానసే కిమపి చాపల ముద్వహన్తమ్,

లోలేన లోచనరసాయన మీక్షణేన
లీలాకిశోర ముపగూహితు ముత్సుకోఽస్మి.

టీ. భావేన=విలాసచేష్టచేతను, ముగ్ధచపలేన = సుందరమైన కద
నేన=చూపుచేతను, మన్మానసే = నాచిత్తమున, కిమపి = చెప్పనలవిగాని
విభ్రమమును, ఉద్వహన్తమ్=వహించుచున్నవాడును, లోచనరసాయనః
లకు అమృతగుళికయగు, లీలాకిశోరమ్ = వేడుక కల్గినట్టి శ్రీకృష్ణుని, ల
ప్రీతిగల, ఈక్షణేన=నాచూపుచేత, ఉపగూహితుమ్=ఆలింగనము చేసికొనుటకొఱ
ఉత్సుకః=ఆదరాతిశయముగలవాఁడను, అస్మి=అగుచున్నాను.

ఉ. చక్కనిమోముతోఁ జెలిమి సల్పెడుముద్దులకోడిగంబుతోఁ
జొక్కపునవ్వుతో బెళుకుఁజూపులతోఁ దమిగొల్పుబాలకుఁ
గ్రక్కున నక్కుఁ జేర్చుకొని కన్నులపండువుగా మనంబులో
నక్కఱ దీరఁ గాంచెద నహర్నిశముఁ వసుదేవభాగ్యమున్. 35

తా. ముద్దుచేష్టలచేతను, సుందరము చంచలమునైన చూపుచేతను, నాచిత్త
మునకు మేరలేని కలవరమును గలిగించుచుఁ, గనులకు అమృతపు కణికయగు వింతపిల్ల
వానిని నాకన్నులారఁ గౌఁగిలించుకొనఁ గోరుచున్నాను.

శ్లో. అధీరబిమ్బాధరవిభ్రమేణ హర్షార్ద్రవేణుస్వరసమ్పదాచ,
అనేన కేనాపి మనోహరేణ హా హన్త హాహన్త మనో ధినోతి.

టీ. అధీర...విభ్రమేణ = చపలమైన క్రిందిపెదవి సొగసుచేతను, హర్షా...
దాచ = ఆనందపూర్ణమైన పిల్లఁగ్రోవిమ్రోత కలిమిచేతను, మనోహరేణ = హృదయా
నందకరమైన, కేనాపి=అనిర్వాచ్యమైన, అనేన=ఈకృష్ణవస్తువుచేత, మనః=నామనసు,
ధినోతి = కలఁగుచున్నది.! హా హన్త! హాహన్త=ఔరౌరా!.

మ. చలబింబాధరలీల క్రొమ్మెఱుఁగుగా శారీరకాంతిచ్ఛటల్
జలదానీకముగా రణన్మురళి గర్జారీతిగా నెంచి ని
చ్చలు నాట్యంబు మనోమయూర మొనరించన్ మెచ్చుకందోయికిన్
ఫల మీమోహనరూపముం గనెడుసౌభాగ్యంబు చింతింపఁగన్. 36

తా. కదలుచున్న మోవిసొంపుచేతను, ఆనందపూర్ణమైనపిల్లఁగ్రోవి మ్రోత
కలిమిచేతను, యెంతయు మనోహరమైనయొకవస్తువు నామనమును గలఁచుచున్నది.
ఆహా! యేమిచిత్రము?

శ్లో. యావన్న మే నిఖిలమర్మదృఢాభిఘాత
నిఃసన్ధిబన్ధ ముదేతి నవోపతాపః,

తావద్విభో భవతు తావకవక్త్రచన్ద్ర
చన్ద్రాతపద్విగుణితా మమ చిత్తధారా. 37

టీ. హేవిభో=ఓకృష్ణా! మే=నాకు, నహోపతాపః=క్రొత్తదియైన మరణవేదన, నిఖిల... బన్ధనమ్ = ఎల్లసెలఁకలయందు బలముగ తాఁకుటచేత సంధిబంధములు వీడు నట్లుగా, యావత్ = ఎంతవఱకు, నోదేతి=కలుగదో, తావత్=ఆలోనసే, మమ=నాయొక్క, చిత్తధారా=మనోధాటి, తావక...గుణితా=నీముఖచంద్రుని వెన్నెల చేత రెట్టింపఁజేయఁబడినది, భవతు=అగుఁగాక.

మ. శతక్షంబులమీఁద నొందుదురవస్థం జెంది లోఁ గుంది బా
ధిత మై యింద్రియగోళముల్ మిగుల నంధీభూతముల్ గాకముం
దతి నుప్పొంగెడుఁగాతఁ దావకసుధాధారాళవేణుధ్వనో
న్నతలావణ్యరమానివాసముఖచంద్రజ్యోత్స్న నానుండటన్. 37

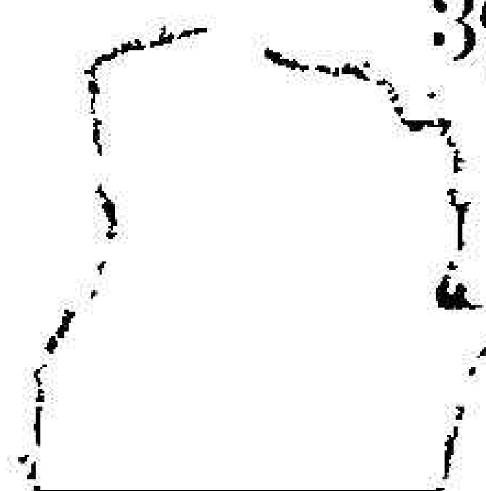
తా. కృష్ణా! నన్ను మర్మస్థానములలో విశేషముగాఁ గొట్టి యమదూతలు కాలింపకమున్నే నాచిత్తమునకు నీమోము చూపి యమృతసిక్తముగా జేయుము.

శ్లో. యావ న్న మే నరదశా దశమీ దృశోఽపి
రన్ధ్రాదుదేతి తిమిరీకృతసర్వభావా,
లావణ్యకేళిభవనం తవ తావదేతు
లక్ష్మ్యాః సముత్క్వణితవేణు ముఖేన్దుబిమ్బమ్. 38

టీ. దశమీ=పదియవ, నరదశా=మానవావస్థ (వార్ధక్యము,) తిమిరీకృతసర్వభావా=చీఁకటిగాఁజేయఁబడిన యెల్లపదార్థములుగలదై, మే=నాయొక్క, దృశః=కంటియొక్క, రన్ధ్రాదపి=బెజ్జమువలనఁగూడ, యావత్=ఎంతదనుక, నోదేతి=కలుగదో, తావత్=ఆలోపలనే, లక్ష్మ్యాః=లక్ష్మియొక్క, లావణ్యకేళిభవనమ్=శృంగార విహారమందిరమును, సముత్క్వణితవేణు=మ్రోగింపఁబడిన పిల్లఁగ్రోవిగల, తవ=నీయొక్క, ముఖేన్దుబిమ్బమ్=ముఖచంద్రబింబము, ఏతు=(నాదృష్టిపథమును) పొందుఁగాక.

తా. కృష్ణా! నన్ను ముదిమిఁ జుట్టుకొనుటయే కాక పైఁగా కన్నులు గూడ పోయి ప్రపంచమంతయు అంధకారమయము కాకమునుపే లక్ష్మీవిహారస్థానమగు వేణుగానముసేయు నీమోము నొక్కపరిఁ జూపుము.

శ్లో. ఆలోలలోచనవిలోకితకేళిధారా
నీరాజితాగ్రసరణేః కరుణామ్బురాశేః,
ఆర్ద్రాణి వేణునినదైః ప్రతినాదపూరై
రాకర్ణయామి మణినూపురశిఞ్జితాని. 39.

టీ. ఆలోల...సరణేః=కదలుకన్నుచూపుల విలాసముల వరుసలచే నార తెత్తఁబడిన ముందుదారిగల, కరు...రాశేః = దయక సముద్రమువంటివాఁడగు కృష్ణుని యొక్క, ప్రతినాదపూరైః=ప్రతిధ్వనుల ప్రవాహములుగల, వేణునినదైః = పిల్లంగ్రోవి మ్రోఁతలచేత ఆర్ద్రాణి=తడిసిన,మణి... తాని= రశనపుటందియల మ్రోఁతలను, ఆకర్ణయామి=వినుచున్నాను.

మ. నను రక్షించుకృపాపయోధి యగుకృష్ణస్వామి లోలావలో
కనధారారుచి ద్రోవ కారతు లొసంగం జూచుచుఁ వీకమ్మెఁ
జనుదేరం బ్రతినాదపూరమురళీసంగీతతాళానురం
జనమంజీరరవామృతంబు చెవి నించుఁ విందు నిం పొందఁగన్. 39

తా. చూపులచేత ముందుదారికి కాంతిని గలిగించుచుఁ బోవుచు దిక్కుల యందు ప్రతిధ్వనిని గలిగించుచున్న వేణుగానధ్వనులతోఁగూడిన శ్రీకృష్ణుని యందె మ్రోఁతల నెప్పుడును వినుచున్నాను.

శ్లో. హేదేవ! హేదయిత! హేజగదేకబన్ధో!
హేకృష్ణ! హేచపల! హేకరుణైకసిన్ధో!
హేనాథ! హేరమణ! హేనయనాభిరామ!
హా! హా! కదా ను భవితాసి పదం దృశోర్మే. 40

టీ. హేదేవ=క్రీడించువాఁడా! హేదయిత=ఓప్రియుఁడా! హేజగదేకబన్ధో=లోకములకు ముఖ్యబంధువైనవాఁడా! హేకృష్ణ=ఓనల్లనివాఁడా! హేచపల=ధ్యానమునకంటక కదలిపోవువాఁడా! హేకరుణైకసిన్ధో=దయకు ముఖ్యమైన సముద్రమా! హేనాథ=ఓదొరా! హేరమణ=క్రీడించువాఁడా! హేనయనాభిరామ=ఓ కన్నులకింపైనవాఁడా! హాహా=అయ్యయ్యో! కదాను=ఎప్పుడు, మే=నాయొక్క, దృశోః=కనులకు, పదమ్=గుఱియగువాఁడవు, భవితాసి=అగుదువో.

శా. ఓదేవోత్తమ! యోరమేశ! దయితా! యోలోకరక్షామణీ!
యోదామోదర! కృష్ణ! చంచల హరీ! యోసత్కృపాంభోనిధీ!
యోదీనావన నాథ! యోరమణ! ని న్నొప్పారరమ్యాకృతిఁ
మోదం బొప్పఁగఁ జూతు నెన్నటికి నామోదంబు సంధిల్లఁగన్.

శ్లో. అమూన్యధన్యాని దినాన్తరాణి
హరే త్వదాలోకన మన్తరేణ,
అనాథబన్ధో! కరుణైకసిన్ధో!
హాహన్త హాహన్త కథం నయామి 41

టీ. అనాథబన్ధో = దీనులకు దిక్కైనవాఁడా! కరుణైకసిన్ధో = దయకు సముద్రము వంటివాఁడా! హేహరే=ఓకృష్ణా! త్వదాలోకనమ్ = నీదర్శనము, అన్తరేణ= విడిచి, అధన్యాని=సార్థకములుగాని, అమూని=ఈ, దినాన్తరాణి = దినమధ్యములను, హాహన్త హాహన్త=అయ్యయ్యో! కథమ్=ఎట్లు, నయామి = గడపుచున్నాను?

శా. నిన్నుం గానక నీకథల్ వినక ని న్వేమాఱుఁ జిత్తంబులో
నెన్నం జాలక నిన్నుఁ జేరఁ్గానక ని న్నేవేళఁ బూజింప లే
కన్నా! యార్తనికేతనాంగణనిధీ! యయ్యో కృపావారిధీ!
ఎన్నేనిఁ దినముల్ క్రమించితి వృథా యేమందు నాదుర్దశన్. 41

తా. దిక్కుమాలినవారికెల్ల దిక్కైనయోకృష్ణా! నీదర్శనములేమిచే వ్యర్థములైన యీదినములను, హాహారీ! నేనెట్లు గడపుచుంటిని?

శ్లో. కిమివ శృణుమః కస్య బ్రూమః కథం కృత మాశయా
కథయత కథం ధన్యా మన్యాము హే హృదయేశయమ్,
మధురమధురస్మేరాకారే మనోనయనోత్సవే
కృపణకృపణా కృష్ణే తృష్ణా చిరం బత లమ్బతే. 42

టీ. హేధన్యాః=ఓ కృతకృత్యులారా! కిమివ = దేనిని, శృణుమః = విందుము. కస్య=ఎవనికి, కథం=ఎట్లు, బ్రూమః = చెప్పుదుము. ఆశయా = ఆశచేత, కృతమ్= చాలును. హృదయేశయమ్=హృదయమందున్న శ్రీకృష్ణుని, కథమ్=ఎట్లు, మన్యామహే=కలఁపుదము, కథయత=చెప్పుఁడు. మధుర...కారే=అత్యంతమధురమైన ప్రకాశించురూపము గలవాఁడు గనుకనే, మనోనయనోత్సవే=మనస్సునకు నేత్రములకుఁగూడ ప్రీతినిగొలుపుచున్న, కృష్ణే=కృష్ణునియందు, కృపణకృపణా = అతిదీనమైన, తృష్ణా= ఆశ, చిరమ్=చాలకాలముగా, లమ్బతే=తగులుకొనియున్నది. బత=అయ్యో?

శా. ఏశాస్త్రంబుల విందు నేగురునితో నే మందు నెట్లానొకో
యాశల్ ధన్యులు దెల్పలేర కద ప్రత్యక్షంబుగా నద్దయా
రాశిన్ నేత్రమనోభిరామస్మితవక్త్రప్రాభవుం యాదవా
ధీశుం గోరి మదీయతృష్ణ యకటా! దీనత్వముం జెందెడిన్. 42

తా. శ్రీకృష్ణుని దర్శనమందు వీ లెఱిఁగిన యోపెద్దలారా! మనోహరాకారము గలిగి మనమునకు కన్నులకుఁగూడ విందుసేయుచున్న శ్రీకృష్ణపరమాత్మయందు మిగులదీన మైన నాయాశతగులుకొని మరలకున్నది. ఏయుపదేశముల విందును? ఎవరి నడుగుదును? ఈహృదయగతుఁడైనవానిఁ గనిపెట్టు విధమెట్లు? మీకుఁ దెలిసినచో దయతోఁజెప్పుఁడు.

శ్లో. అభ్యాం విలోచనాభ్యా మమ్బుజదళలలితలోచనం బాలమ్,
ద్వాభ్యా మపి పరిరబ్ధుం దూరే మమ హన్త దైవసామగ్రీ. 43

టీ. అమ్బుజ...చనమ్ = తామరఱేకులవలె నందమైన కన్నులుగల, బాలమ్= కుఱ్ఱవానిని, ద్వాభ్యామపి = రెండైన, ఆభ్యామ్=ఈ, విలోచనాభ్యామ్ = కనులచేత, పరిరబ్ధుమ్ = కౌగిలించుటకొఱకు, మమ=నాకు, దైవసామగ్రీ = దేవునిసాహాయ్యము, దూరే = దూరమునవున్నది. హన్త = అయ్యో!

ఉ. ముద్దులు గుల్కుబాలుఁ డని ముచ్చటఁ గౌఁగిటఁ గ్రుచ్చి యెత్తఁగా
నొద్దికరైయి మెలంగెడుభుజోన్నతి కంబురుహాక్షుఁ డంచు నే
బ్రొద్దును వేడ్కఁజూడఁ దలపోసినఁ జిక్కఁడు గన్నుదోయికిం
గొద్దికి మీఱె దైవ మనుకూలము గామికి నేమి సేయుదుర్. 43

తా. తామరఱేకులవలెనందమగు కన్నులు గల శ్రీకృష్ణు నారెండు కన్నులకరవు దీర నొక్కమాఱు సేవింతమని తలఁచిన నాకెన్నటికిని అదృష్టము రాలేదు గదా?

శ్లో. అశ్రాన్తస్మిత మరుణారుణాధరోష్ఠం
హర్షార్ద్రద్విగుణమనోజ్ఞవేణుగీతమ్,
విభ్రామ్యద్విపులవిలోచనార్ధముగ్ధం
వీక్షిష్యే తవ వదనామ్బుజం కదా ను. 44

టీ. అశ్రాన్తస్మితమ్=ఎడలేని నవ్వుగలదియు, అరుణారుణాధరోష్ఠమ్=మిగుల నెఱ్ఱని మోవిగలదియు, హర్షా...గీతమ్=ఆనందపరిప్లుతమగుటచే రెండింతలు మనోహరమైన వేణుగానముగలదియు, విభ్రామ్య...ముగ్ధమ్ = తిరుగుచున్న వెడలు పైన యరగన్నులచే ముద్దుగులుకుచున్న, తవ=నీయొక్క, వదనామ్బుజమ్ = మోముదమ్మిని, కదా=ఎప్పుడు, వీక్షిష్యేను=చూడఁగలనో.

మ. మురళీగానసుధాధునీకలిత సమ్మోదంబు నిండారఁగా
నరమోడ్పుంగనుదోయి బెళ్కుమరఁగా నాతామ్రబింబాధర
స్ఫురణన్ వెన్నెల తేటలేనగవులన్ సొంపొందునెమ్మోముఁ దా
మర సేవింపఁగఁ గల్గునుత్సవము సంభావించు టెం కెన్నఁడో. 44

తా. కృష్ణా! ఎడ తెగని నవ్వుగలదియు, మిగులనెఱ్ఱని మోవిగలదియు, అందముచే నినుమడించిన వేణుగానమాధుర్యముగలదియు, అరమోడ్పుచే ద్రిప్పఁబడు కన్నులచే మనోహరమైనదియు నగుసీమోముఁదమ్మి నెప్పుడు చూడఁగలనో.

శ్లో లీలాయతాభ్యాం రసశీతలాభ్యాం
నీలారుణాభ్యాం నయనామ్బుజాభ్యామ్,
ఆలోకయే దద్భుతవిభ్రమాభ్యాం
బాలః కదా కారుణికః కిశోరః? 45

టీ. కారుణికః=దయగల, కిశోరః=బాలుఁడు, లీలాయతాభ్యామ్=విలాసములందు వెడదలైనవియు, రసశీతలాభ్యామ్=అనురాగముచేఁ జల్లనైనవియు, నీలారుణాభ్యామ్=(కనుగ్రుడ్లలో) నల్లనివై (కనుగొనల) ఎఱ్ఱనైనవియు. అద్భుతవిభ్రమాభ్యామ్=ఆశ్చర్యమైన సొబగుగలవియు నగు, నయనామ్బుజాభ్యామ్ = కన్నుదామరలచేత, మామ్=నన్ను, కదా=ఎప్పుడు, ఆలోకయేత్=చూచునో.

ఉ. తిన్ననికల్వచెల్వ లోకదిక్కున నొక్కెడఁ గమ్మదమ్మిక్రొ
మ్మిన్నలఁ గుమ్మరించు నవమేచకశోణత మించు మించులీ
ల న్నిరసించునిస్తులవిలాసరసాయతశీతలంబు లౌ
కన్నుల నన్ను నెన్నటికిఁ గాంచునొ బాలకుఁ డాదరంబునన్. 45

తా. సొగసుగా ద్రిప్పుసపుడు వెడలుపయూరసముచేఁ జల్లనై నల్లనై యెఱ్ఱనై ఆశ్చర్యకరమైనసొంపుగల కన్నులతో నాముద్దుచిన్ని గోపాలుఁ డెప్పుడు ననుఁ జూచునో.

శ్లో. బహుళచికురభారం బద్ధపింఛావతంసం
చపలచపలనేత్రం చారుబిమ్బాధరోష్ఠమ్,
మధురమృదులహాసం మన్థరోదారలీలం
మృగయతి నయనం మే ముగ్ధవేషం మురారేః. 46

టీ. మే=నాయొక్క, నయనమ్=కన్ను, బహుళచికురభారమ్= విరివియగుకేశసమూహము గలదియు, బద్ధపింఛావతంసమ్=కూర్చఁబడిన నెమలిపురి యనుశిరోభూషణము గలదియు, చపలచపలనేత్రమ్=చంచలములైనకన్నులు గలదియు, చారుబిమ్బాధరోష్ఠమ్=సొగసైనక్రిందిపెదవి గలదియు, మధురమృదులహాసమ్ = కమ్మనిమందహాసముగలదియు, మన్థరోదారలీలమ్=అలసమై గంభీరమైన యొయ్యారముగలదియు నగు, మురారేః=కృష్ణునియొక్క, ముగ్ధవేషమ్ = ముద్దురూపును, మృగయతి=వెదకుచున్నది.

చ. లలితపుఁగొంపుసొంపుకళలన్ విలసిల్లెడుమోవినవ్వుఁదే
టలు నునుగొప్పకొప్పున బెడం గగుపింఛము బెళ్కుఁజూపులన్
సలలితమందరాద్రిధృతిసంపదయుం జెలువారుశౌరిమం
జులతరవేషమున్ వెదకి చూడఁగ నాకనుదోయి గోరెడిన్. 46

తా. పెద్ద జుట్టుగలిగినదియు,నెమ్మిపురిని తలఁదాల్చినదియు,కదలుచున్న కన్నులు గలదియు, సొగసైన మోవిగలదియు, తీయని చిఱునవ్వుగలదియు, అలసమై గంభీరమైన విలాసముగలదియు నగుకృష్ణుని ముద్దువేసమును నాదృష్టి వెదకుచున్నది.

శ్లో. బహుళజలదచ్ఛాయాచోరం విలాసభరాలసం
మదశిఖిశిఖాలీలోత్తంసం మనోజ్ఞముఖామ్బుజమ్,

కమపి కరుణాపాఙ్గోదగ్రప్రసన్నజగజ్జడం
మధురిమపరీపాకోద్రేకం వయం మృగయామహే. 47

టీ. బహుళ...చోరమ్= మేఘపటలముయొక్క కాంతినిదొంగిలించునదియు, విలాసభరాలసమ్=సోయగపుబరువుచే మందమైనదియు, మద...త్తంసమ్=మదించిన నెమ్మిపురిని సొగసునకై తలఁదాల్చినదియు, మనోజ్ఞ...జమ్=సొంపైన మోముదామర గలదియు, కరుణా...జడమ్=దయతోడి వాలుఁజూపులచే మిగుల చైతన్యము నొందింపఁబడినలోకముయొక్క మూఢభావముగలదియు, కమపి = అనిర్వాచ్యమైన,మధు...ద్రేకమ్=చక్కఁదనముయొక్క పరిణామముయొక్క విజృంభణమును, వయమ్= మేము, ఆరాధ్నుమః=సేవించెదము.

మ. తనకారుణ్యకటాక్షవీక్షణముచేఁ ద్రైలోక్యజాడ్యంబు లె
ల్ల నివర్తింప మనోహరాననముతో లావణ్యవేషంబుతో
ఘనధారాధరకాంతితో శిఖిశిఖాకర్ణావతంసంబుతో
నను వై యుండెడినాని నారయుచు నుద్యత్ప్రీతి సేవించెదన్. 47

తా. మేఘపటలమును మీఱు నల్లనిరంగుగలదియు, మిక్కిలి యొయ్యారముచే మందమైనదియు, నెమ్మిపురిని తలఁదాల్చినదియు, సొంపైన మోముఁదామరగలదియు, దయతోడి క్రేగంటిచూపులచే లోకములశోకమును బాపుచున్నదియునగు వర్ణింపరాని యొకవిలాసపరమావధిని మేము వెదకుచున్నారము.

శ్లో. పరామృశ్యం దూరే పరిషది మునీనాం వ్రజవధూ
దృశాం దృశ్యం శశ్వత్త్రిభువనమనోహారివపుషమ్,
అనామృశ్యం వాచా మనిదముదయానా మపి కదా
దరీదృశ్యే దేవం దరదళితనీలోత్పలనిభమ్. 48

టీ. మునీనామ్=ఋషులయొక్క, పరిషది=సమూహమునందు, దూరే= దూరమందు, పరామృశ్యమ్=వెదకఁదగినవాఁడును, వ్రజవధూదృశామ్ = గోపాంగనలచూడ్కులకు, దృశ్యమ్=(సుఖముగా) చూడఁదగినవాఁడును, శశ్వత్ =ఎప్పుడును, త్రిభువనమనోహారివపుషమ్ = ముల్లోకములకు నానందకరమైన దేహముగలవాఁడును, అనిదముదయానామ్ = పుట్టుకదెలియరాని (అపౌరుషేయములయిన) వాచామపి = వేదవేదాన్తములకును, అనామృశ్యమ్ = కనుఁగొనరాని, దర...నిభమ్ = కొంచెముగాఁబూచిన నల్లకలువతో సాటియగు, దేవమ్= కృష్ణస్వామిని, కదా = ఎప్పుడు, దరీదృశ్యే= చూడఁగలనో.

మ. మదిలో నిల్పెద గోపికానయనపద్మశ్రేణి కెల్లప్పుడుఁ
విదితం బై మునినాయకాగ్రసభ కన్వేషింపఁగా దూర మై

'యిద మిత్థం' బని వేదపాళి కనువై యెంచంగ బరిరించగ మొదల్
తుద లేనట్టినవోత్పలాభ మగువస్తుం గ మోహనాకారమున్. 48

తా. ముని మనస్సులకు దూరమైన గొల్లకాంతలకుమాత్రము కన్నుల యెదుట నుండువాడును, ముల్లోకములను మోహింపఁజేయురూపముగలవాఁడును, వేదవేదాంతములకుఁగూడఁ జెప్పనలవిగాని విభవము గలవాఁడును, అఱవీడినకలువవలె నల్లనైన గోపాలకృష్ణు నెప్పుడు చూడఁ గలుగుదునో యని చిత్తము తొందరపడుచున్నది.

శ్లో. లీలాననామ్బుజ మధీర ముదీక్షమాణం
నర్మాణి వేణువివరేషు నివేశయన్తమ్,
డోలాయమాననయనం నయనాభిరామం
దేవం కదాను దయితం వ్యతిలోకయిష్యే. 49

టీ. లీలాననామ్బుజమ్ = విలాసయుక్తమైన మోముదమ్మి గలవాఁడును, అధీరమ్= బెదరినట్లు, ఉదీక్షమాణమ్=చూచుచున్నవాఁడును, వేణువివరేషు = పిల్లఁగ్రోవిరంధ్రములయందు, నర్మాణి = (గొల్లచెలువల) పరిహాసములను, లేక, కేళీరహస్యములను, నివేశయన్తమ్=చేయుచున్నవాఁడును, డోలాయమాననయనమ్=ఉయ్యెలవలెఁగదలు నేత్రములుగలవాఁడును, నయనాభిరామమ్=కనులకింపైన, దయితమ్=(అన్నిటికంటె) ప్రియుఁడైన, దేవమ్=శ్రీకృష్ణస్వామిని, కదాను=ఎప్పుడు, వ్యతిలోకయిష్యే=చూడఁగలనో.

ఉ. ఏతటిఁ జూచి మ్రొక్కఁగల నేతటిఁ జూచు నతండు నవ్య సరో
జాతమృదుస్మితాననునిఁ జంచలలోచను వేణుగీతసం
కేతముచేత గోపికలఁ గోలికినై జతగూర్చు నేర్పరిం
నూతనపంచసాయకమనోహరమూర్తినిఁ గంటి కింపుగన్. 49

తా. శృంగారముతోఁగూడిన ముఖము గలిగి చపలముగాఁ జూచుచు, పిల్లఁగ్రోవినూఁదుటలో గోపికలను బరిహాసముచేయుచు కన్నులకు రమణీయముగాఁ బ్రకాశించుచున్న యానందదాయకుఁ డగు శ్రీకృష్ణస్వామిని నే నెప్పుడు చూతునో.

శ్లో. లగ్నం ముహుర్మనసి లమ్పటసంప్రదాయి
లేఖావిలేఖనరసజ్ఞ మనోజ్ఞవేషమ్,
లజ్జన్మృదుస్మితమధుస్నపితాధరాంశు
రాకేన్దులాలితముఖేన్దు ముకున్దబాల్యమ్. 50

టీ. లేఖా... వేషమ్=చిత్తరువు వ్రాయువారలకు మనోహరమైన వేషముగలదియు, లజ్జ...రాంశు=బయలువెడల జంకుచున్న చిన్నినవ్వనెడితేనెచేఁ దడుపఁబడిన పెదవియొక్క కాంతిగలదియు, రాకేన్దులాలితముఖేన్దు=పూర్ణిమనాఁటి చంద్రునిచే నుఁడిగము సేయఁబడిన ముఖచంద్రుఁడు గలదియునగు, ముకున్దబాల్యమ్=కృష్ణునిపసి

తనము, ముహుః=మాటికి, లమ్పటసమ్ప్రదాయి=తగులమును గలిగించుచున్నదై, మనసి=
నాచిత్తమున, లగ్నమ్=తగులుకొన్నది.

ఉ. సన్నపునవ్వు నివ్వటిలుచందురకావి మెఱుంగుమోవియుం
బున్నమచందమామయొఱపుఁ నగుమోమును ముద్దుగుల్కులీ
ల న్నెల వైనమోహనవిలాసముఁ గాంచినగోపవేషసం
పన్నుని చిన్నిప్రాయ మెదఁ బాయక వ్రాసినయట్టు లుండెడున్. 50

తా. చిత్రకారుల కనువైనదియు, లజ్జతోఁగూడిన చిఱునగవనెడి యమృత
ము స్రవించు చక్కని మోవిగలదియు, పూర్ణచంద్రునిచే సేవింపఁదగిన ముఖము
గలదియునగు శ్రీ కృష్ణుని శైశవము మరులు గొలుపుచు నామనస్సును విడువకున్నది.

శ్లో. అహిమకరకరనికరమృదుమృదితలక్ష్మీ
సరసతరసరసిరుహసదృశదృశి దేవే,
వ్రజయువతిరతికలహవిజయినిజలీలా
మదముదితవదనశశిమధురిమణి లీయే. 51

టీ. అహిమ...దృశి=సూర్యకాంతి పుంజములచేఁ బూచిన తామరతో సమాన
మైన నేత్రములు గలవాఁడును, వ్రజ...మణి=గోపాంగనల సురతమందలి ప్రణయ
కలహములలోఁ గెలుపు నొందిన తనవిలాసముచే మదించి సంతోషించిన ముఖచంద్రుఁడు
గలవాఁడునగు, దేవే=శ్రీకృష్ణదేవునియందు, లీయే=లీనమయ్యెదను.

చ. రతికలహమ్మునఁ సతులరాయిడిఁ జేసి జయించి మించును
ద్ధతి గనిపించు లేనగవు నందము గుల్కెడుమోముఁదమ్మిచే
నతులవిభాతభానుకిరణాప్తివికస్వరభాస్వరాంబుజా
యతనయనద్వయిం జెలఁగునామధురద్యుతి లీన మయ్యెదన్. 51

తా. రతికలహమున జయముఁ గాంచిన శ్రీవిని దోఁపఁజేయుచిఱునగవుగల
వాఁడును, ప్రభాతసూర్యుని కిరణములచే నరవిడిన తామరల సొంపు గలకన్నులు గల
శ్రీకృష్ణస్వామియందు లీనుఁడ నయ్యెదను.

శ్లో. కరకమలదరదళితలలితతరవంశీ, కలనినదగళదమృతఘనసరసి దేవే,
సహజరసభరభరితదరహసితవీథీ,సతతవహదధరమణిమధురిమణిలీయే.

టీ. కర...సరసి=కేలుదామరచేఁ గొంచెముగాఁ దెఱవఁబడిన మిగులసుందర
మైన వేణువుయొక్క మనోహరధ్వనినుండి కాఱునమృతమునకు గొప్పబావియైన
వాఁడును, సహజ...మణి = సాజమైన రుచియొక్క గొప్పతనముచే నిండినమందహాస
పంక్తులను నెడలేక తాల్చుచున్న కెంపువంటి మోవియొక్క తీయఁదనముగల, దేవే =
శ్రీకృష్ణదేవుని యందు, లీయే=లీనుఁ డయ్యెదను.

చ. లలితకరాంగుళీదళదళన్మురళీమధురస్వరామృతో
జ్జ్వలసరసీ మనోజ్ఞసహజస్మితకంవళచంద్రచంద్రికా
వలదరుణాధరోష్ఠమధువాసితచారుముఖాంబుజంబునం
దోలఁగక నాదుమానసమధువ్రత మియ్యెడ లీనమయ్యెడిన్. 52

తా. చేతివ్రేళ్లచేఁ గొంచెముగాఁగదలింపఁబడిన సొగసైనపిల్లంగ్రోవి మధుర ధ్వనియండి వచ్చునమృతమునకు బావి యగువాఁడును, స్వాభావికముగానే మిగుల రుచిగల చిఱునవ్వులబారుల నెడలేక తాల్చుకెంపుమోవిమోముగల శ్రీకృష్ణుని యందు లీనుఁ డయ్యెదను.

శ్లో. కుసుమశరశరసమరకుపితమదగోపీ
కుచకలశఘుసృణరసలసదురసి దేవే,
మదలులితమృదుహసితముషితశశిశోభా
ముహురధికముఖకమలమధురిమణి లీయే. 53

టీ. కుసుమ...రసి=మన్మథయుద్ధములయందు కోపముఁబూని పైకొనిన గొల్లతల చనులయందలి కుంకుమపూఁతలచే మెఱయు ఱొమ్ముగలవాఁడును, మద...మణి= ఉద్రేకముచే వెడలు చిఱునగవుచేత జయింపఁబడిన చంద్రకాంతిచే మాటికి నెక్కుఁ డగుచున్న మోముఁదామర కమ్మఁదనముగల, దేవే=కృష్ణునియందు, లీయే = లీను డ నయ్యెదను.

ఉ. పువ్వుల రువ్వఁగా నలుకఁ బూనినవల్లవపల్లవాధరల్
గ్రొవ్వున నవ్వ మీఁఱఁ జనుగుత్తుల నొత్తినకుంకుమం బెదన్
నివ్వటిలన్ శశాంకుజిగినీటుల తేటలఁ గొల్లలాడు లే
నవ్వులగోముమోమునఁ గనం దగునందకుమారుఁ బొందెదన్. 53

తా. మదనక్రీడలయందు గోపికలు పైఁబడి క్రుమ్మఁగా నంటి కుంకుమను ఱొమ్మునఁ దాల్చినవాఁడును, యౌవనోద్రేకముచేఁ బుట్టి చంద్రకాంతి నధఃకరించు చిఱునవ్వుచే మఱింతయెక్కువైన యానందము గలముఖముచేఁ జూడ నొప్పుకృష్ణునిలోఁ గలయఁగోరెదను.

శ్లో. ఆనమ్రా మసితభ్రువో రుపచితా మక్షీణపక్ష్మాఙ్కురే
ష్వాలోలా మనురాగిణో ర్నయనయో రార్ద్రాం మృదౌ జల్పితే,
ఆతామ్రా మధరామృతే మదకలా మమ్లానవంశీరవే
ష్వాశాస్తే మమ లోచనం వ్రజశిశో ర్మూర్తిం జగన్మోహినీమ్. 54

టీ. మమ=నాయొక్క, లోచనమ్=నేత్రము, అసితభ్రువోః = నల్లని కను బొమలయందు, ఆనమ్రామ్=కొంచెమువంగినదియు, అక్షీ...రేషు = మెండైన మొల

కలఁబోలు తెప్పవెండ్రుకలయందు, ఉపచితామ్=వృద్ధినొందినదియు, అనురాగిణోః=ప్రేమగల, నయనయోః = కనులయందు, ఆలోలామ్=అంతట చపలమైనది, మృదౌ=తిన్ననైన, జల్పితే=వాక్కునందు, ఆర్ద్రామ్=సిక్తమైనదియు, అధరామృతే=మోవితేనెయందు, ఆతామ్రామ్=అంతట ఎఱ్ఱనైనదియు, అమ్లానవంశీరవేషు=పుష్కలమైన వేణుగానములయందు, మదకలామ్=మదముచేనవ్యక్తమధురమైనదియు, జగన్మోహినీమ్=ముల్లోకములను మోహపెట్టుచున్న, వ్రజశిశోః=గోపాలబాలునియొక్క, మూర్తిమ్=దివ్యమంగళవిగ్రహమును, ఆశాస్తే=కోరుచున్నది.

ఉ. కాంచుట యెన్నఁ డీక్షణసుఖంబుగఁ దొంగిలితెప్పలుఙ్ బనా
యించినవింటివంటిబొమ లిం పగుమాటలు కెంపుమోవిఁబొం
దించినపల్లఁ గ్రోవిఁ బలికించుహాళాహాళియుఙ్ దయోన్నతిఙ్
మించినబెళుకుఁజూపుఁ గలమిక్కిలిచక్కనిముద్దుబాలకున్. 54

తా. కనుబొమలయందు కొంచెము వంగినదియు, తెప్పలయందు బలిసినదియు, దయారసమొలుకుకన్నులలో చంచలమైనదియు, తిన్ననిమాటలయందు ఆర్ద్రమైనదియు, మోవితేనియయం దెఱ్ఱనైనదియు, పిల్లఁగ్రోవి వేణుగానమున గరువముతోఁ గూడినదియు, జగన్మోహనమైనయాగొల్లపిల్లనిరూపు నాకనులయెదుట కానబడుఁగాక.

శ్లో. తత్కైశోరం తచ్చవక్త్రారవిన్దం తత్కారుణ్యం తే చలీలాకటాక్షాః,
తత్సౌన్దర్యం సా చ మన్దస్మితశ్రీః సత్యం సత్యం దుర్లభం దైవతేషు.

టీ. తత్=ఆ, కైశోరమ్=చిన్నతనమును, తత్=ఆ, వక్త్రారవిందంచ = మోముదమ్మియు, తత్=ఆ, కారుణ్యం=ప్రేమయు, తేచ=ఆ, లీలాకటాక్షాః=విలాసపుఁజూపులును, తత్=ఆ, సౌన్దర్యమ్=సొగసును, సా=ఆ, మన్దస్మితశ్రీశ్చ=చిఱునగవుసంపదయు, దైవతేషు=ఇతరదైవములయందు, దుర్లభమ్=దొరకునదిగాదు, సత్యమ్ సత్యమ్=నిజము నిజము.

శా. ఆకారుణ్యకటాక్షవీక్షణము లా యంవంపు లేఁబ్రాయ మా
యాకారద్యుతి యాదరస్మితముతీ రామోముచక్కందనం
బాకెంజాయపదంబు లానవలయొయ్యారంబు లేవేల్పులం
దేకాలంబున లేదు లే దనుచు నే నెందేనిఁ జాటించెదన్. 55

తా. ఆ బాల్యమును, ఆ ముఖవిలాసము, ఆప్రీతియు, ఆ సొగసుఁజూపులును, ఆయానము, ఆనగవుసొబగును, కృష్ణునియందుఁదక్క నన్యదేవతలయం దెందేని దొరకవు. నిజము.

శ్లో. విశ్వోపప్లవశమనైకబద్ధదీక్షం విశ్వాసస్తబకితచేతసాం జనానామ్,
పశ్యామః ప్రతినవకాన్తికన్దళార్ద్రం పశ్యామః పథిపథి శైశవం మురారేః.

టీ. విశ్వాస...తసామ్=(కృష్ణుఁడే మోక్షప్రదుఁడు అను) నమ్మకముచేతగుప్తులుగలదిగాఁ జేయఁబడిన మనస్సుగల, జనానామ్=మనజులయొక్క, విశ్వో...దక్షమ్=ఎల్లసంకటములఁబాపుటయందు దీక్షఁబూనినదియు, ప్రతి...శార్ద్రమ్=క్షణక్షణమునను క్రొత్తదిగా నగపడుచున్న ప్రభాంకురములచేఁ దడుపఁబడునదియు నగు, మురారేః=శ్రీకృష్ణుని, శైశవమ్=బాల్యము, పథిపథి=ప్రతిమార్గమందును, పశ్యామః=చూచెదము, పశ్యామః=మాచెదము.

మ. నుతధారాధరకాంతికందళము కన్నుల్ చల్లఁ జేయన్ సమ
గ్రతరాతంకపరంపరాశమనదీక్షన్ దేహముల్ వజ్రకా
యతఁ గాంచన్ నెఱనమ్మినట్టిప్రజ కత్యానంద మాదేవకీ
సుతునొయ్యారపుబాలలీలఁ గనవచ్చున్ నాదుదృగ్వీథులన్. 56

తా. భక్తి విశ్వాసములు గలవారికి సర్వోపద్రవములను నశింపఁజేసి మంగళము నిచ్చునదియు, ఎప్పటికప్పుడు క్రొత్తదిగా నగపడుకాంతిపూరముగలదియు నగు శ్రీకృష్ణునిబాల్యమును ప్రతివీథియందును నాకగపడుఁగాక.

శ్లో. * మౌళి శ్చన్ద్రకభూషణా మరకతస్తమ్భాభిరామం వపు
ర్వక్త్రం చిత్రవిముగ్ధహాసమధురం బాలే విలోలే దృశౌ,
వాచ శ్శైశవశీతలా మదగజశ్లాఘ్యా విలాసస్థితి
ర్మన్దం మన్ద మయే! క ఏష మథురావీథీ మితో గాహతే. 57

టీ. మౌళిః=సిగ, చంద్రకభూషణా=నెమ్మిపురిసొమ్ముగాఁగలది, వపుః = ఒడలు, మరకతస్తమ్భాభిరామమ్=ఇంద్రనీలపుకంబమువలెసొగసైనది, వక్త్రమ్=మోము, చిత్ర...మధురమ్=ఆశ్చర్యమై సుందరమైన నవ్వుచేఁ జూడఁదగినది, దృశౌ=చూపులు, విలోలే=చంచలములు, వాచః = మాటలు, శైశవశీతలాః=పసితనముచే ముగ్ధములయినవి, విలాసస్థితిః=శృంగారపురీతి, మదగజశ్లాఘ్యా=మదపుటేనుఁగులచేఁ గొనియాడఁదగినది, మన్దం మన్దమ్=మెల్ల మెల్లఁగా, మథురావీథీమ్ = మథురాపట్టణపుఁద్రోవను, ఇతః=ఇటనుండి గాహతే=ప్రవేశించుచున్నాఁడు, అయేబాలే = ఓపడుచా! ఏషః=ఈ సొగసుకాఁడు, కః = ఎవఁడు?

ఉ. మౌళితటిన్ ఘటించినసముంచితపింఛము మందహాసమున్
లోలవిశాలలోచనములుం జిఱునవ్వును ముద్దుమాటలున్
నీలపుడాలు నేలుమెయినిగ్గులుఁ గల్గినబాలుఁ డెవ్వఁడో
వ్రాలెడు వీనిఁ జూడు మథురాపురవీథులఁ బాటలాధరా. 57

* ఇట్లు గుఱుతు చేయఁబడినది ప్రక్షిప్తమని తెలియఁదగును.

తా. కిల్లా! తలయందు నెమ్మిపురి గలదు. ఇంద్రనీలస్తంభమువంటి శరీరము. సొగసుగా నవ్వుచున్నాఁడు. చూపులు చపలములు. మాటలు బాల్యముచే ముగ్ధములు. విలాసపురీతి మదనుకేనుఁగుచే మెచ్చుకోఁదగినది. ఈవైపున మధురాపురిలోఁ దూరుచున్నాఁడు. ఈ యంపగాఁ డెవఁడే.

శ్లో. పాదౌ పాదవినిర్జితామ్బుజవనౌ పద్మాలయాలఙ్కృతౌ
పాణీ వేణువినోదనప్రణయినౌ పర్యాప్తశిల్పశ్రియౌ,
బాహూ దోహదభాజనం మృగదృశాం మాధుర్యధారా గిరో
వక్త్రం వాగ్విభవాతిలఙ్ఘిత మహో! బాలం కి మేతన్మహః. 58

టీ. పాదౌ=పాదములు, పాద...వనౌ=నాలవపాలుచే నోడింపఁబడిన తామరతోఁటలుగలవి, పద్మా...కృతౌ=లక్ష్మిచే నలంకరింపఁబడినవి, పాణీ=చేతులు, వేణు...యినౌ=పిల్లఁగ్రోవిని మ్రోగించుటయందు మక్కువగలవి, పర్యాప్తశిల్పశ్రియౌ=పూర్ణమైనపనితనముగలవి. బాహూ=భుజములు, మృగదృశామ్=స్త్రీలకు, దోహదభాజనమ్=అకాలమందె (బాల్యమందు) ప్రౌఢలను జేయు విద్యను నెలవైనవి, గిరః=మాటలు, మాధుర్యధారాః=తేనెతేఁగలు,వక్త్రమ్=మోము,వాగ్విభవాతిలఙ్ఘితమ్=మాటలచమత్కారముయొక్క అతిశయము గలది, అహో=ఔరా,బాలమ్=శిశుత్వమును వహించిన,ఏతత్=ఈ, మహః=వెలుఁగు, కిమ్=ఏమగునో.

చ. చెలువల కెల్ల దోహదము సేయుకరంబులు లచ్చి కాకరం
బులు జితపద్మముల్ చరణముల్ మురలీరచనాచమత్క్రియాం
కలితము కేలుఁదమ్మి ముఖకాంతులు వింతలు తేనె లూరు మా
టలు గలయట్టిశైశవవిడంబనతేజ మిదేమి చిత్రమో. 58

తా. పాదములా తమయొక్క లేశముచేతనే తామరలను జయించి,లక్ష్మీనివాసములైనవి. చేతులు వేణు గానము సేయుచుండును. చేతిపనులలోఁ గడనగలవి! భుజములు కామినీ దోహదప్రదములు. మాటలు తేనెలే. మొగము మాటలనీటుచే మిన్నందినది. అద్దిరా ! శిశురూపమైనయీ తేజ మే మై యుండునో.

శ్లో. బర్హం నామ విభూషణం బహుమతం వేషాయ శేషై రలం
వక్త్రం ద్విత్రవిశేషకాన్తిలహరీవిన్యాసధన్యాధరమ్,
శీలై రల్పధియా మగమ్యవిభవైః శృఙ్గారభఙ్గీమయం
చిత్రం చిత్ర మహో విచిత్ర మహహో చిత్రం విచిత్రం మహః.

టీ. వేషాయ=అలంకరించుకొనుటకు, బర్హం నామ=నెమిలిపురియను, విభూషణమ్=సొమ్ము, బహుమతమ్=మిక్కిలిప్రియమైనది, శేషైః=ఇతరములైన యుడుపులచేత,అలమ్=చాలును. వక్త్రమ్=మొగము,ద్విత్ర...రమ్=రెండుమూఁడు చుక్కబొట్టులయొక్క

కాంతిప్రవాహముచేనొప్పియున్న మోవిగలది. అల్పధియామ్=మందబుద్ధులకు,అగమ్యవి భవైః= తెలిసికోఁ దరముకాని విలాసముగల, శీలైః=స్వభావములచేత, శృఙ్గారభఙ్గీమయమ్=శృంగారరీతులచే ప్రచురమైనది, చిత్రంచిత్రమ్=మిగులనబ్బురము,అహో=ఔరా, విచిత్రమ్=అత్యాశ్చర్యము, అహహో=అయారె, మహః=ఈ తేజము, చిత్రమ్=ఆశ్చర్యమయినది, విచిత్రం=మిగులనాశ్చర్యమైనది.

ఉ. సొమ్ములు మేని కంద మని చూడక పింఛమె పూని మోముపైఁ
గమ్మనిబొట్లు దొంతరలు గా విలసిల్లఁగఁ గావిమోవిచె
ల్వమ్ము రసోత్తరంగవిభవమ్ము నగమ్యము నై తనర్పఁ జి
త్రమ్మొకపాటివారికిఁ దరంబె నుతింప నొయారి తేజమున్. 59

తా. ఒకనెమ్మిపురియె చాలు. వేఱుసొమ్ములేల! ముఖము, ఒకటివెంట నొకటి రెండుమూఁడు చుక్కబొట్టులుగఁగి యెఱ్ఱనిమోవిచే నందమైనది. మందబుద్ధుల కందరాని పౌఢవిలాసములు గల యీ తేజము మిగులఁ జిత్రమై యున్నది.

శ్లో. అగ్రే సమగ్రయతి కామపి కేళిలక్ష్మీ
మన్యాసు దిక్ష్వపి విలోచన మేవ సాక్షీ,
హాహన్త హస్త మథ దూర మహో కి మేత
దాసీత్కిశోరమయ మమ్బ! జగత్త్రియం మే. 60

టీ. అగ్రే=ముందఱ, కామపి = చెప్పనలవికాని, కేళిలక్ష్మీమ్ = ఆటసొబగును, సమగ్రయతి=నింపుచున్నది. అన్యాసు=ఇతరములైన, దిక్ష్వపి=దిక్కులయందును, విలోచన మేవ=నేత్రమే, సాక్షీ=సాక్షి, హాహన్త=అయ్యయ్యో,అథ=చెఁజాఁచిన వెనుక, హస్తమ్=చేయి, దూరమ్=దూరమందున్నది. అహో=అబ్బో, ఏతత్=ఇది, కిమ్=ఏమో, అమ్బ=అమ్మా, మే=నాకు, జగత్త్రయమ్=ముల్లోకములు, కిశోరమయమ్=గోపబాలమయములై కనిపించుచున్నవి.

శా. చూడం జూడ మనోహరాకృతి కడుం జోద్యంబుగా బాలకుం
డాడున్ ముందటఁ గౌఁగిలింతు నని డాయం జిక్కఁ డారీతి నే
క్రీడించున్ దిశలందు నిందులకు నక్షిద్వంద్వమే సాక్షి యీ
జాడన్ ముజ్జగ మంబ! బాలమయ మాశ్చర్యంబు నాకెంతయున్.60

తా. ముందఱఁ గానఁబడును; గాని చేతులు జాఁచినదొరకఁడు. అట్లే యెల్ల చోట్లయందునెక్కడఁజూచినను అగపడును. చేతికంపఁడుఅనుటకునానేత్రమేసాక్షి.అయ్యయ్యో! యిదియేమివింత! ముల్లోకముల నెక్కడఁజూచినను గోపబాలుఁడే యగపడుచున్నాఁడు గదా!

శ్లో. చికురం బహుళం విరళం భ్రమరం
మృదులం వచనం విపులం నయనమ్,
అధరం మధురం వదనం లలితం
చపలం చరితఞ్చ కదాఽనుభవే. 61

టీ. బహుళమ్=సాంద్రమైన, చికురమ్=జుట్టును, విరళమ్=పలచనైన, భ్రమరమ్=ముంగురులను, మృదులమ్=కోమలమైన, వచనమ్=మాటను, విపులమ్=గొప్పవైన, నయనమ్=నేత్రమును, మధురమ్=తీయనైన, అధరమ్=మోవిని, లలితమ్=సొంపైన, వదనమ్=మోమును, చపలమ్=(గోపికలయందు) లోలమైన, చరితమ్=నడవడిని, కదాను=ఎప్పుడు, అనుభవే=అనుభవింతునో.

ఉ. వెన్నెల గోపకాంతలను వేడుకఁ గోరెడు చాపలంబుతో
గన్నులబెళ్కుతో నగుమొగంబున వ్రాలుచలాలకాళితోఁ
జిన్నని పల్కుతో ముడిచి దిద్దినగొప్పశిరోజపాళితో
నెన్నఁడు నాదు మ్రోలఁ జరియించునొ వెన్నుఁడు కావిమోవితోన్.

తా. శ్రీకృష్ణుని దట్టపుజుట్టును పలుచని జులుపాలను, నెమ్మదిమాటలను, పెద్దకన్నులను, తీయనిమోవిని, అందమైన మొగమును, లోలమైన చరిత్రమును ఎప్పుడనుభవింతునోకదా.

శ్లో. పరిపాలయ నః కృపాలయే త్యసకృజ్జల్పితమాత్మబాన్ధవః,
మురలీమృదులస్వనాన్తరే విభురాకర్ణయితా కదా ను నః. 62

టీ. ఆత్మబాంధవః=నాచుట్టమగు, విభుః=ఏలికయగు శ్రీకృష్ణస్వామి, హేకృపాలయ=దయకు నెలవైనయోయయ్యా, నః=మమ్ము, పరిపాలయ=రక్షింపుము. ఇతి = అని, అసకృత్ =పలుమఱుచేయఁబడిన, జల్పితమ్=మొఱను, మురళీమృదులస్వనాన్తరే=పిల్లఁగ్రోవియొక్క మందధ్వనులనడుమ, కదాను=ఎప్పుడు, ఆకర్ణయితా=వినఁగలఁడో.

చ. నిరుపమవేణుగానమహనీయసుఖానుభవైకమగ్నతం
గరఁగి పరాకుఁగైకొనినకంజదళాక్షుఁడు తృప్తచిత్తుఁడై
నిరతము నన్నుఁ గావు నవనీతహరా యని మాటిమాటికిన్
మొఱ యిడునట్టి నావచనముల్ దయతో నెపు డాలకించునో. 62

తా. వేణుగానపరవశుఁడైన శ్రీకృష్ణస్వామి, ఆర్తుఁడనై, 'తండ్రీ నన్నుగావు' మను నా మొఱ నెప్పు డాలకించునో!

శ్లో. కదా ను కస్యాం ను విపద్దశాయాం
కైశోరగన్ధిః కరుణామ్బుధిర్నః,

విలోచనాభ్యాం విపులాయతాభ్యాం
వ్యాలోకయిష్య న్విషయీకరోతి. 63

టీ. కదాను=ఎప్పుడు, కస్యామ్=ఏ, విపద్దశాయాం=ఆపన్మయమందు, కైశోరగన్ధిః=బాల్యగంధముగల, కరుణాంబుధిః=దయాసముద్రుఁడు, (శ్రీకృష్ణుఁడు) నః=మమ్ములను, విపులాయతాభ్యామ్=విస్తారములై దీర్ఘములైన, విలోచనాభ్యామ్=కనులతో వ్యాలోకయిష్యన్=చూడఁగోరినవాఁడై, విషయీకరోతి=గోచరముగాఁ జేయునో.

చ. ఒకపలవంతఁ జింతిలుచు నుండెడినన్ను శిశుత్వగంధమా
త్రకలితయౌవనంబు దనరం గరుణావరుణాలయుండు వా
యక శతపత్త్రపత్త్రవిపులారుణలోచనలీలఁ జూచుచూ
డ్కికిఁ దగు వీఁడటంచుఁ బరికించుట లెన్నఁడు గల్గనేర్చునో. 63

తా. దయామయుఁ డగుబాలగోపాలుఁడు మమ్ములను విశాల దీర్ఘనయనములతో నెప్పుడు కటాక్షింపఁదలంచునో.

శ్లో. మధుర మధరబిమ్బే మఞ్జులం మన్దహాసే
శిశిర మమృతవాక్యే శీతలం దృష్టిపాతే,
విపుల మరుణనేత్రే విశ్రుతం వేణునాదే
మరకతమణినీలం బాల మాలోకయే ను. 64

టీ. అధరబిమ్బే=దొండపండును బోలు మోమున, మధురం=తీయనివాఁడును, మన్దహాసే=చిఱునవ్వునందు,మఞ్జులం=మనోజ్ఞమైనవాఁడును,అమృతవాక్యే=తేనెమాటలయందు, శిశిరం=మెల్లనివాఁడును, దృష్టిపాతే=చూపునందు, శీతలమ్=చల్లనివాఁడును, అరుణనేత్రే=ఎఱ్ఱనికంటియందు, విపులమ్=విస్తారమైనవాఁడును, వేణునాదే=పిల్లఁగ్రోవి నూఁదుటలో, విశ్రుతమ్=పేరువడసినవాఁడును, మరక...నీలమ్=మరకతమణివలె నల్లనైన, బాలమ్=పిల్లవానిని, ఆలోకయేను=చూతునా.

ఉ. చల్లనిచెల్వుఁజూపు సుధఁ జల్లెడుమాటలుఁ దియ్యమోవియున్
సల్లలితారుణద్యుతివిశాలవిలోచనముల్ మృదుస్మితో
త్ఫుల్లముఖాంబుజంబుఁ బరిపూరితవేణువినోదనాదమున్
నల్లనిమేనిక్రొమ్మెఱుఁగునన్ విలసిల్లినబాలుఁ గాంచెదన్. 64

తా. పెదవియందుతీయనివాఁడును, నగవునసొంపైనవాఁడును, మాటలలో మెల్లనివాఁడును, చూపునఁజల్లనివాఁడును, కనుల వెడదయై, పిల్లఁగ్రోవిపాటలలో గడి తీరినవాఁడును, మరకతపు వన్నెగలవాఁడునగు బాలుని నెప్పుడైనఁ జూతునా.

శ్లో. మాధుర్యా దపి మధురం మన్మథతాతస్య కిమపి కైశోరమ్,
చాపల్యా దపి చపలం చేతో మమ హరతి హన్త కిం కుర్మః! 65

టీ. మాధుర్యాదపి=అందముకంటెను, మధురం=తీయనిదగు, మన్మథతాతస్య=మన్మథుని యబ్బయగుకృష్ణునియొక్క, కిమపి=చెప్పనలవికాని, కైశోరమ్ = బాల్యము, చాపల్యాదపి=చంచలత్వముకంటెను, చపలమ్=చంచలమైన,మమ=నాయొక్క, చేతః=చిత్తమును, హరతి=హరించుచున్నది. హన్త=అయ్యో, కింకుర్మః=ఏమిచేయుదును?

ఉ. గబ్బిమెఱుంగుబోండ్లు తటకాపడి లోలతఁ జూచునంతలో
నిబ్బరమైనతత్తరము నెక్కొన నందము కన్న నందమై
యబ్బురమైనబాల్యమున నద్దిర యంగజుఁ గన్నతండ్రి యా
గుబ్బున నామదిం గలుగుగుట్టుఁగలంచె నిఁకేమి సేయుదున్. 65

తా. సౌందర్యమున కంటె సుందరమైనమన్మథునితండ్రియగుకృష్ణునిబాల్యము చాపల్యముకంటె నింకను చపలమయిన నామనస్సును లాగికొనిపోవుచున్నది. అయ్యో! నేనేమి చేయుదును?

శ్లో. వక్షఃస్థలే చ విపులం నయనోత్పలే చ
మన్దస్మితే చ మృదులం మదజల్పితే చ,
బిమ్బాధరే చ మధురం మురలీరవే చ
బాలం విలాసనిధి మాకలయే కదా ను. 66

టీ. వక్షఃస్థలే=ఱొమ్మునను, నయనోత్పలేచ=కన్నుఁదొగలయందును, విపులమ్=వెడలుపైనవాఁడును, మన్దస్మితేచ = చిఱునగవునందును, మదజల్పితేచ = మోహవాక్కులయందును, మృదులమ్=కోమలమయినవాఁడును, బిమ్బాధరేచ=దొండపండువంటి మోవియందును, మురళీరవేచ=పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతయందును, మధురమ్=కమ్మనివాఁడును, విలాసనిధిమ్=సొబగులతావగు, బాలమ్ = పిల్లని, కదాను = ఎప్పుడు, ఆకలయేను=చూతునో!

మ. బళిరా కన్నులబెళ్కు ఱొమ్మువిరి చెప్పన్ రాదు వేణుధ్వనుల్
దరమా యెంచఁగఁ గావిమోవిరుచి వింతల్ దేటలేనవ్వుని
గ్గులు మజ్జారె సుధామనోహరమృదూక్తుల్ మాయురే యిట్టియో
ప్పులకుప్పం దిలకించుభాగ్యమహిమంబుల్ మాకు నిం కెన్నఁడో. 66

తా. ఱొమ్మునను కనులయందును వెడదయైనవాఁడును, చిఱునగవునందును మదవాక్కులందును సుకుమారుఁడును, మోవియందును పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతయందును మధురమయినవాఁడును, చక్కఁదనమునిక్క యగుబాలుని నే నెప్పుడు చూతునో.

శ్లో. ఆర్ద్రావలోకితదయాపరిణద్ధనేత్ర
మావిష్కృతస్మితసుధామధురాధరోష్ఠం,

ఆద్యం పుమాంస మవతంసితబర్హిబర్హ
మాలోకయన్తి కృతినః కృతపుణ్యపుంజాః. 67

టీ. ఆర్ద్రా...నేత్రమ్=చల్లనిచూడ్కులుగలిగి కరుణచే విపులమయిన కన్నులు గలవాఁడును, అవి...రోష్ఠమ్=వెల్పుచ్చఁబడిన చిఱునవ్వుదేనెలచేత మనోహరమయి న మోవిగలవాఁడును, అవతంసితబర్హిబర్హమ్=శిరమున నలంకరింపఁబడిన నెమ్మిపురి గల వాఁడును, ఆద్యమ్=మొదటివాఁడగు, పుమాంసమ్=పురుషుని, కృతపుణ్యపుఞ్జాః=చేయఁ బడినపుణ్యరాశిగల, కృతినః=నేరుపరులు, ఆలోకయన్తి=చూచుచున్నారు.

ఉ. అందము చిందుమోము దరహాససుధామధురాధరోష్ఠ ము
స్పందదయావలోకనవిశాలవిలోచనముల్ శిరంబునం
బొందుగ నెమ్మిపింఛమును బూనినయాద్యుని దేవదేవునిన్
నందకుమారుఁ గాంతురు సనాతనపుణ్యమునన్ బుధోత్తముల్. 67

తా. దయార్ద్రములగు విశాలమయినకన్నులతోఁ జూచువాఁడును, వెదజల్లు చున్న నవ్వుచే నివ్వటిలు నధరముగలవాఁడును, నెమ్మిపురినిఁ దలఁ దాల్చినవాఁడు నగు పరమపురుషుని అనేకజన్మార్జితపుణ్యసంచయము గలధీరులు చూచెదరు.

శ్లో. మారః స్వయం ను మధురద్యుతిమణ్డలం ను
మాధుర్యమేవ ను మనోనయనామృతం ను,
వాణీమృజా ను మమ జీవితవల్లభో ను
బాలోఽయ మభ్యుదయతే మమ లోచనాయ. 68

టీ. స్వయమ్=తానైవచ్చిన, మారోను=మన్మథుఁడా, మధుర...లంను= చంద్రు నిబింబమా! మాధుర్యమేవను=సౌందర్యమా! మనోనయనామృతంను=మనస్సునకు కన్ను లను తృప్తిని చేయునమృతమా! వాణీమృజాను=వాక్కులను పావనముచేయువస్తువా! మమ=నాయొక్క, జీవితవల్లభోను=ప్రాణములను రక్షకుఁడా! (ఎవఁడోకాని) అయమ్= ఈ, బాలః=కుఱ్ఱఁడు,మమ=నాయొక్క, లోచనాయ=నేత్రముకొఱకు, అభ్యుదయతే= పొడకట్టుచున్నాఁడు.

ఉ. మారుఁడొ కాక యంబుధికుమారుఁడొ మానసలోచనామృతా
కారమొ మాధురీగుణవికారమొ మంజులవాక్ప్రమక్రియా
సారమొ నాదుజీవమణిసారమొ లేక మఱేమి చిత్రమో
మీఱెడుబాలభావమున మెచ్చులు గుల్కెడు నాదుచూడ్కికిన్.

తా. మన్మథుఁడో, చంద్రుఁడో, లేక, సౌందర్యమే రూపముగ ధరించినదో, మనోనేత్రముల యమృతమో, వాక్కును పరిశుద్ధిచేయువస్తువో, నాప్రాణనాథుఁడో, ఎవఁడోకాని యీబాలుఁడు అత్యంతమనోహరాకారుఁడై నాకగపడుచున్నాఁడు.

శ్లో. బాలోఽయ మాలోలవిలోచనేన వక్త్రేణ చిత్రీకృతదిఙ్ముఖేన,
వేషేణ ఘోషోచితభూషణేన ముగ్ధేన దుగ్ధే నయనోత్సవం నః. 69

టీ. అయమ్=ఈయగపడు, బాలః=కుఱ్ఱఁడు, ఆలోలవిలోచనేన= తిరుగుచున్న కన్నులు గలదియు, చిత్రీకృతదిఙ్ముఖేన= చిత్రపటములుగాఁ జేయఁబడిన దిగ్భాగములు గల, ముఖముచేతను, ఘోషోచితభూషణేన=గొల్లపల్లెకుఁ దగినయలంకారముచేత, ముగ్ధేన=వక్త్రేణ=సొంపగు, వేషేణ=వేషముచేతను, నః=మాకు, నయనోత్సవం = కనుల పండువును, దుగ్ధే=ఇచ్చుచున్నాఁడు.

ఉ. ఎల్లెడఁ జిత్రరూపము వహించిన చక్కనిమోముఁదమ్మితో
గొల్లవిలాసవేషమునకుం దగుసొమ్ములతోడఁ బల్వయో
జోల్లసదక్షిశీతలసమున్నతితో విలసిల్లుబాలకుం
డుల్లము పల్లవింప నయనోత్సవ మారఁ జరించుచున్నాఁడో. 69

తా. ఈలీలాగోపబాలుఁడు త్రిప్పఁబడు వెడఁదకన్నులుగలిగి ఎల్లదిశలనుచిత్రింపఁబడినటులవెలుఁగు ముఖముచేతను,గొల్లపల్లెకుఁ దగినయలంకారములచేతను మాకనుల విందుసేయుచున్నాఁడు.

శ్లో. ఆన్దోళితాగ్రభుజ మాకులనేత్రలీల
మార్ద్రస్మితార్ద్రవదనామ్బుజచన్ద్రబిమ్బమ్,
శింజానభూషణశతం శిఖిపిఞ్ఛమౌళిం
శీతం విలోచనరసాయన మభ్యుపైతి. 70

టీ. ఆన్దో...భుజం=కదలింపఁబడిన భుజాగ్రము గలదియు, ఆకుల నేత్ర లీలం= తిరుగుచున్నకనులసొంపుగలదియు, ఆర్ద్ర...మ్బమ్= మెఱుఁగునవ్వులచేఁ దడసినచంద్రుని బోలుమోముదమ్మి గలదియు, శిఞ్జా...శతం= మొరయుచున్న పలుసొమ్ములుగలదియు, శిఖ...మౌళిమ్=నెమ్మిపురిసొపులఁదాల్చినదియు, శీతం=చల్లనగు, విలో...యనం= నేత్రములకు తియ్యనైన శ్రీకృష్ణుఁడను పదార్థము, అభ్యుపైతి=నాకెదురగుచున్నది.

ఉ. అందెలు మువ్వలుఁ మొరయ హస్తము లూఁపఁగఁ గంకణధ్వను
ల్సందడి జేయ నాననవిలాసము చందురుగ్రేణి సేయ నా
నందవిశాలలోలనయనమ్ములతో శిఖిపింఛమౌళితో
నందముఁ జెందులోచనరసాయన మల్లదె వచ్చెఁ జల్లఁగన్. 70

తా. భుజశిఖరముల నదిలించుచు, కనులఁద్రిప్పుచు, చిఱునవ్వు నవ్వుచు, పదలి సొమ్ములను మ్రోయించుచు, నెమ్మిపురినిదాల్చి చల్లనియొక పదార్థము (శ్రీకృష్ణుఁడు)నా కెదురై కనులపండువు సేయుచున్నది.

శ్లో. పశుపాలబాలపరిషద్విభూషణం
శిశు రేష శీతలవిలోలలోచనః,
మృదులస్మితార్ద్రవదనేన్దుసంపదా
మదయ న్మదీయహృదయం విగాహతే. 71

టీ. పశుపాల...షణం = గోపబాలురగుంపునకలంకారమైనవాఁడును, శీతల...చనః=చల్లనిచపలములైన కన్నులుగల, ఏషః=ఈ, శిశుః=బిడ్డఁడు, మృదులస్మితార్ద్రవదనేన్దుసంపదా = కోమలమగు చిఱునవ్వుచే సరసమైన ముఖచంద్రునిసమృద్ధిచే, మదీయహృదయమ్ = నామనమును, మదయన్ = మోహింపఁజేయుచు, విగాహతే = చొచ్చుచున్నాఁడు.

చ. వికవిక నవ్వుచున్ నుదుట వ్రేలుపసుల్ నునుపాలబుగ్గలుం
జికిలిమెఱుంగుచూపు రహిఁ జెందఁగ నాననశీతలద్యుతిం
బ్రకటితగోపశాబకసభానవభూషణ మై చెలంగుబా
లకుఁడు మదీయమానసతలంబున నిల్చెను సొంపు నించుచున్. 71

తా. గొల్లవారి సభల కలంకారభూతుఁడగు నీజెళుకుఁజూపులకుఱ్ఱఁడు చక్కని మందహాసముచేతను, చందురువంటి నెమ్మోముసొంపదచేతను నామనస్సును మోహింపఁజేయుచు నందుఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు.

శ్లో. తదిద ముపనతం తమాలనీలం తరళవిలోచనతారకాభిరామమ్,
ముదితముదితవక్త్రచన్ద్రబిమ్బం ముఖరితవేణువిలాసజీవితమ్. 72

టీ. తమాలనీలం=చీఁకటికానుగువలెనల్లనిదియు, తరళ...రామం=చపలములైన కనుఁబాపలచేనందమైనదియు, ముదిత...బిమ్బం = మిక్కిలి సంతోషించు చంద్రునివంటి మోముగలదియు, ముఖరిత...వితం=మ్రోయింపఁబడిన పిల్లఁగ్రోవిసొంపునకుఁ బ్రాణపదమగు, తత్ =ఆ, ఇదం=ఈతేజము, ఉపనతం=దొరకినది.

ఉ. నీలఘనాభ మయ్యు నతినిర్మల వేణునినాదజీవ మై
లోలతటిల్లతాలలితలోచనతారక మై ప్రసన్నతో
ద్వేలముఖేందుమండలనవీనవిలాసకలాకలాప మై
బాలునిలీల వచ్చి కనుపట్టె మహాద్భుత తేజ మియ్యెడన్. 72

తా. చీకటికానుగువలె నల్లనైనదియు, అందములైన కపలు కనుఁబాపలచే రమ్యమైనదియు, నానందపూర్ణమైన చంద్రునివంటి ముఖముగలదియు, మ్రోయుచున్న వేణుగానమునకుఁ బ్రాణతుల్యమైన యీతేజము నాకన్నుల కగపడుచున్నది.

శ్లో. చాపల్యసీమ చపలానుభవైకసీమ
చాతుర్యసీమ చతురాననశిల్పసీమ,

సౌరభ్యసీమ సకలాద్భుతకేళిసీమ
సౌభాగ్యసీమ తదిదం వ్రజభాగ్యసీమ. 73

టీ. చాపల్యసీమ=చాంచల్యమునకు పొలిమేరయైనదియు, చపలా...సీమ=లక్ష్మీదేవి యనుభవమునకు ముఖ్యపు నెలవైనదియు, చాతుర్యసీమ = నేర్పునకుఁ జోటైనదియు, చతురా...సీమ=బ్రహ్మయొక్క పనితనమునకు హద్దైనదియు, సౌరభ్యసీమ = పరిమళమునకు స్థానమైనదియు, సకలా...సీమ=ఎల్ల చిత్రములకు క్రీడాస్థాన మయినదియు, సౌభాగ్యసీమ=సౌందర్యనిధియు, వ్రజభాగ్యసీమ=గొల్లలయదృష్టఫలమునకుఁ బరమావధియగు, తత్ =ఆ తేజము (కృష్ణుఁడు,) ఇదం=ఇదిగో (అగపడుచున్నదనుట).

చ. కలిమినెలంత వేడుకలకందువ పంటపిలోలవృత్తికిన్
నెలవు శుభాళి కాస్పదము నేర్పుఁ బ్రోవజశిల్పికల్పనా
ఫల మతిచిత్రలీలలకుఁ బాళెము తావుల కెల్లఁ దావు గో
కులజనభాగ్యసీమ యిదిగో కనుఁగొంటిని గంటి కింపుగన్. 73

తా. చపలమును, లక్ష్మీనివాసస్థానమును, జాణతనమునకు నెలవైనదియు, బ్రహ్మశిల్పమునకుఁ బరమావధియు, సొబగులపుట్టయు, ఆశ్చర్యముల యిక్కయు, అందముల తావును, గొల్లల యదృష్టఫలములకు స్థానము నైన యాతేజ మిదిగో అగపడుచున్నది.

శ్లో. మాధుర్యేణ ద్విగుణశిశిరం వక్త్రచన్ద్రం వహన్తీ
వంశీవీథీవిగళదమృతస్రోతసా సేచయన్తీ,
మద్వాణీనాం విహరణపదం మత్తసౌభాగ్యభాజాం
మత్పుణ్యానాం పరిణతి రహో నేత్రయో స్సన్నిధత్తే. 74

టీ. మద్వాణీనాం=నావాక్కులకు, విహరణపదం = విహారస్థానమును, మాధుర్యేణ=సౌందర్యముచేత, ద్విగుణశిశిరం=మిగులఁజల్లనైన, (అనఁగా: మిక్కిలి యాహ్లాదము గలిగించు) వక్త్రచంద్రం=ముఖచంద్రుని, వహన్తీ=తాల్చుచున్నదై, వంశీ...స్రోతసా=పిల్లఁగ్రోవియొక్క (రంధ్ర) మార్గముపుండి జాఱు నమృతప్రవాహముచేత, సేచయన్తీ=తడపుచున్నదియు, మత్త...భాజాం = మదించిన సంపదనుపొందిన, మత్పుణ్యానాం=నాపుణ్యములయొక్క, పరిణతిః=పరిపాకము, నేత్రయోః=కన్నులకు, సన్నిధత్తే=సమీపించుచున్నది.

శా. లావణ్యాంబుధిచంద్రబింబముఖలీలం దాల్చి వంశీనినా
దావిర్భూతసుధాప్రవాహమున నోలాడం బ్రవర్తిల్లు నా
దైవాకారము నావచోవిహరణస్థానంబు నాపుణ్యస
ద్భావం బారఁ బ్రసన్న మయ్యెను యశోదాపుత్రరూపంబునన్. 74

తా. తాపాపనోదకమైన మధురగుణముచే మఱింత చల్లనైన మోముజాబిల్లి గలదియు, పిల్లఁగ్రోవినాదమువలన వెలువడు నమృతంపుజాలుచే ముల్లోకములను వెల్లిగొలుపుచున్నదియు, నామాటలకుఁ గ్రీడాస్థానమును, మదించిన సంపద్యుక్తమైన నాపుణ్యములకు పరిపాకరూపమగు వస్తువు కనుల కగుబడుచున్నది. అద్దిరా!

శ్లో. తేజసేఽస్తు నమో ధేనుపాలినే లోకపాలినే,
రాధాపయోధరోత్సఙ్గశాయినే శేషశాయినే. 75

టీ. ధేనుపాలినే = ఆవులఁగాచునదియు, లోకపాలినే = లోకములఁ బ్రోచునదియు, రాధా...శాయినే=రాధ కుచములమిట్టునఁ బండినదియు, శేషశాయినే=శేషుని మూఁపునఁ బండునట్టి, తేజసే=వెలుఁగుకొఱకు, నమః=మ్రొక్కు.

ఉ. పాయనిభక్తి మ్రొక్కెద నపారకృపారసధేనుసౌఖ్యసం
ధాయికి లోకరక్షణవిధాయికి భాసురరాధికాకుచ
స్థాయికిఁ బన్నగాధిపవిశాలఫణామణిసౌధవీథికా
శాయికి గోపికానయనసారససారఫలప్రదాయికిన్. 75

తా. ఆవులఁ గాచునదియు, లోకములఁ బ్రోచునదియు, రాధచనులమిట్టునఁ బండునదియు, శేషునిమీఁదఁ బండునదియునగు దివ్యతేజమునకే మ్రొక్కెదను.

శ్లో. ధేనుపాలదయితాస్తనస్థలీధన్యకుఙ్కుమసనాథకాన్తయే,
వేణుగీతగతిమూలవేధసే తేజసే తదిదమోం నమో నమః. 76

టీ. ధేను...కాన్తయే = ఆలకాపరుల ఇల్లాండ్రయొక్క చనుకట్టులయందలి కృతార్థములైన కుంకుమపొడులతోఁ గలసిన రంగుగలదియు, వేణు...ధసే=పిల్లఁగ్రోవి పాటలనీటునకు మూలబ్రహ్మమైనదియు నగు, తేజసే=వెలుతురుకొఱకు, తత్ = ఆ, ఇదం=ఈఓం నమోనమః=ప్రణవపూర్వనమస్కారములు.

మ. పసిగాపుంజిగురాకుఁబోండ్లవెఱుఁగుం బాలిండ్లకాశ్మీరపు
ప్రసముల్ జొబ్బిల నుబ్బి నిబ్బరపరీరంభస్థితిం దెల్పు ను
ల్లసితంబై మురళినినాదగతిమూలబ్రహ్మమై కంటి కిం
పొసఁగం జాలెడుమూర్తికిన్ మొగుడుఁగేలోంకారపూర్వంబుగన్.

తా. గొల్లకామినుల చనులపైకుంకుమచేఁ గలసినతనల్లనికాంతిగలదియు, వేణుగానరీతులకు ముఖ్యస్థానమును నగు తేజముకొఱకు ఇవియే ప్రణవపూర్వకము లైనయనేక నమస్కారములు.

శ్లో. మృదుక్వణన్నూపురమన్థరేణ బాలేన పాదామ్బుజపల్లవేన,
అనుక్వణన్మఞ్జులవేణుగీత మాయాతి మే జీవిత మాత్తకేళి. 77

టీ. ఆత్తకేళి = పొందఁబడినవిహారములుగల, మే = నాయొక్క, జీవితం = ప్రాణము (అయినకృష్ణుఁడు), మృదు...స్వరేణ=మెల్లఁగా మ్రోఁగునందెలచే మంపమైనదియు, బాలేన = బాల్యదశయందున్న, పాదామ్బుజపల్లవేన = చిగురుఁబాదముచేత, అనుక్వణ...గీతం=అనుసరించి మ్రోయుచున్న సొంపైన వేణుగానము గలుగునట్లుగా, ఆయాతి = వచ్చుచున్నది.

ఉ. చల్లనివేణుగీతి కనుసారిగఁ దాళగతుల్ సెలంగ గల్
గల్లు రటంచు నందియలు గజ్జలు నొక్కటఁ బిక్కటిల్లఁగాఁ
బల్లవకోమలాంఘ్రిలను బాలకుఁ డాడుచుఁ బాడుచుండ నా
వేల్లితవృత్తి వచ్చెఁ గనువిందుగ జీవము వచ్చుకైవడిన్. 77

తా. ఆడుకొనఁబోయి వచ్చుచున్న నాప్రాణసమమైనకృష్ణతేజము గల్లురని యందెలను మ్రోయించు చిగురుఁబాదములచిందులకనుకూలముగాఁ బిల్లఁగ్రోవినూఁదుకొనుచు నాదెసకు వచ్చుచున్నది.

శ్లో. సోఽయం విలాసమురళీనినదామృతేన
సిఞ్చన్నుదఞ్చిత మిదం మమ కర్ణయుగ్మమ్,
ఆయాతి మే నయనబన్ధు రనన్యబన్ధు
రానన్దకన్దళిత కేళికటాక్షలక్షః. 78

టీ. ఆనన్ద...లక్షః=ఆనందముచే నంకురించిన విలాసపువాలుఁజూపుల లక్షలు గలవాఁడును, మే=నాకు, నయనబన్ధుః=కనులకుఁ జుట్టమైనవాఁడును, అనన్యబన్ధుః=ఎల్లరకుఁ గూర్చినచుట్టమగు, సః=ఆ, అయం = ఈ కృష్ణుఁడు, విలాస...తేన = క్రీడార్థము ధరించిన పిల్లంగ్రోవిమ్రోఁతలనునమృతముచేత, ఉదఞ్చితమ్=అనన్యముగా నొగ్గియున్న, ఇదం=ఈ, మమ=నాయొక్క, కర్ణయుగ్మం = చెవులజంటను, సిఞ్చన్ = తడుపుచు, ఆయాతి=వచ్చుచున్నాఁడు.

ఉ. మాలిమిఁ జేసి గోపికలమానముఁ గాచినవాఁడు వీఁడె కాఁ
బోలును నేఁడు వేణురవముం జెవి నింపుచు నాదుకంటికిన్
మేలలరం బ్రమోదరసనిర్భరకేళికటాక్షలక్షుఁడై
బాలుఁ డనన్యబంధుఁ డెడఁబాయక యిట్లలయింప వచ్చెఁగా. 78

తా. సంతోషపారవశ్యముచేఁ బుట్టి పెరుఁగుచున్న లక్షలకొలఁది క్రేగంటిచూపులు గలవాఁడును, నాకనులకుఁ బ్రియుఁడును, ఎల్లరకు ముఖ్యబంధువు నగునాయీ కృష్ణుడు సొంపైన పిల్లఁగ్రోవిపాటల నొగ్గియున్న యీనాచెవులఁ గ్రుమ్మరించుచు నాదిక్కుమొగమై వచ్చుచున్నాఁడు.

శ్లో. దూరా ద్విలోకయతి వారణఖేలగామీ
ధారాకటాక్షభరితేన విలోచనేన,
ఆరా దుపైతి హృదయఙ్గమవేణునాద
వేణీదుఘేన దశనావరణేన దేవః. 79

టీ. వారణఖేలగామీ = ఏనుఁగువలె విలాసముతో నడచుకృష్ణుఁడు, ధారా... తేన=బారులుదీరిన క్రేగంటి చూపులచే నిండిన, విలోచనేన = కన్నుదోయిచేత, దూరాత్=దూరమునుండి, విలోకయతి = చూచుచున్నాఁడు. దేవః = శ్రీకృష్ణుఁడు, హృదయ... ఘేన=హృదయాహ్లాదకరమైన పిల్లంగ్రోవి మ్రోఁతల ప్రవాహములను బిదుకుచున్న, దశనావరణేన=వాతెఱతోఁగూడ, ఆరాత్=దగ్గరగా, ఉపైతి=వచ్చెడిని.

మ. ఘనమత్తేభవిలాసయానము సెలంగన్ దవ్వులం జూచి చ
ల్లనిధారాళకటాక్షవీక్షణసముల్లాసంబుతోఁ జెంగటన్
జనువేళం దశనచ్ఛదంబు వెలయన్ నాస్వామి సమ్మోదమో
హనవంశీనినదప్రవాహముఖలీలావాప్తిఁ దెల్పుం దయన్. 79

తా. గజరాజగమనము గల శ్రీకృష్ణుఁడు కటాక్షపరంపరలచే దూరమునుండి చూచుచున్నాఁడు. మనోహరమైన వేణుగానప్రవాహములను గురియుచు నాదగ్గరకు వచ్చుచున్నాఁడు.

శ్లో. త్రిభువనసరసాభ్యాం దీప్తభూషాపదాభ్యాం
దృశిదృశి శిశిరాభ్యాం దివ్యలీలాకులాభ్యామ్,
అశరణశరణాభ్యా మద్భుతాభ్యాం పదాభ్యా
మయమయ మనుకూజద్వేణు రాయాతి దేవః. 80

టీ. త్రిభు...సాభ్యాం=ముల్లోకములకు నానందమును గూర్చునవియు, దీప్త...దాభ్యాం = ప్రకాశించు నాభరణములకుఁ జోటైనవియు, దృశిదృశి=ప్రతిదృష్టియందును, శిశిరాభ్యాం=చల్లనైనవియు, దివ్యలీలాకులాభ్యాం = అమానుషవిలాసముచే నొప్పియున్నవియు, అశరణశరణాభ్యాం=దిక్కులేనివారల దిక్కైనవియు, అద్భుతాభ్యాం=ఆశ్చర్యకరములైన, పదాభ్యామ్=చరణములచేత, అనుకూజద్వేణుః = లయానుగుణముగా నూఁదఁబడిన పిల్లంగ్రోవిగల, దేవః=కృష్ణస్వామి, అయంఅయం = ఇదుగో ఇదుగో, ఆయాతి=వచ్చుచున్నాఁడు.

శా. క్రీడాభూషణధామ లై యశరణశ్రేయశ్శరణ్యంబు లై
చూడం జూడఁగఁ జల్లనై సొగసునై చోద్యంబులై దేవతా
చూడారత్నము లైనపాదముల రాసొం పొంది వేణుధ్వనుల్
జాడల్ దెల్పఁగ వీఁడె వీఁడె యన నాస్వామిన్ విలోకించెదన్. 80

తా. లోకత్రయానందకరములును, ప్రకాశకములైన సొమ్ములకు స్థానమై నవియు, ప్రతిదృష్టియందును ఒల్లనివియు, అమానుషవిలాసము లైనవియు, దిక్కులేని వారికి దిక్కైనవియు, ఆశ్చర్యము లైనవియు నగు పాదములచేత అల్లదిగో కృష్ణుఁడు వేణువు నూఁదుకొంచు నాదిక్కునకు వచ్చుచున్నాఁడు.

శ్లో. సోఽయం మునీన్ద్రజనమానసతాపహారీ
సోఽయం మదవ్రజవధూవసనాపహారీ,
సోఽయం తృతీయభువనేశ్వరదర్పహారీ
సోఽయం మదీయహృదయామ్బురుహాపహారీ! 81

టీ. మునీన్ద్ర...హారీ=యోగుల మనస్సులయందలి తాపత్రయమును బోఁగొట్టు వాఁడగు, సః=ఆదేవుఁడు, అయం=వీఁడే? మద...హారీ = మత్తిల్లిన గోపికల కట్టుకోక లను దొంగిలించిన, సః=వాఁడు, అయం=వీఁడే? తృతీయ...హారీ=మూఁడవలోకమున స్వర్గమునకుఁ బ్రభువగు నింద్రు గర్వమడంచిన, సః=వాఁడు, అయం=వీఁడే? మదీయ ...హారీ=నామనఃపద్మము దొంగిలించిన, సః=ఆశ్రీకృష్ణుఁడు, అయం=వీఁడే? దొరకి నాఁ డనుట.

ఉ. చిక్కెఁర నాఁడు గోపికలచేలము లెత్తినదొంగ శైలముల్
చెక్కులు సేయువానిమదజృంభము నాఁచినదొంగ భక్తిచే
నెక్కొనుమౌనికోటిమది నిల్చినతాపముఁ బాపుదొంగ నా
చొక్కపుఁ జిత్తసారసముఁ జూఱలుగాఁ గొనుదొంగ నేఁటికిన్. 81

తా. యోగి మానసముల తాపముఁ బోఁగొట్టు పరమాత్మరూపుఁడును, మదించిన గొల్లగుబ్బెతల చీరలను దొంగిలించినవాఁడును, ఇంద్రుని గర్వభంగ మొనరించినవాఁడును, నాచిత్తమును వశము చేసికొని యందుఁ జేరియున్న యాకృష్ణుఁడు వీఁడే దొరకెను.

శ్లో. సర్వజ్ఞత్వేచ మౌగ్ధ్యేచ సార్వభౌమ మిదం మమ,
నిర్విశ న్నయనం తేజో నిర్వాణపద మశ్నుతే. 82

టీ. సర్వజ్ఞత్వేచ = అన్నియుఁ దెలియుటయందును, మౌగ్ధ్యేచ = సౌందర్య మందును, సార్వభౌమం=చక్రవర్తియైన, ఇదం=ఈ, తేజః = వెలుఁగును, నిర్విశన్ = అనుభవించుచున్న, మమ=నాయొక్క, నయనం = నేత్రము, నిర్వాణపదం = మోక్ష మును, అశ్నుతే=పొందుచున్నది.

మ. విను సర్వజ్ఞతయందు మౌగ్ధ్యమున సుర్వీశ సార్వభౌమంబు నాఁ
జనునీ తేజముఁ జూచి నానయనముల్ సారూప్యముం జెందె వీఁ
డనియాలోకముఁ జేయఁగా భ్రమరకీటన్యాయముం గాంచెఁ గా
దనజ్ఞానేంద్రియరూఢి కన్నులకు నేలా కల్గు నూహింపఁగన్. 82

తా. సర్వజ్ఞత్వమందును, జగన్మోహనసౌందర్యమందును, సాటిలేని యీకృష్ణ రూపమును జూచి నాకన్ను లానందమగు మోక్షమును బొందుచున్నవి

శ్లో. కృష్ణాన మేతత్పునరుక్తశోభ ముష్ణేతరాంశో రుదయం ముఖేన్దోః,
తృష్ణామ్బురాశిం ద్విగుణీకరోతి కృష్ణాహ్వయం కిఞ్చన జీవితం మే.

టీ. కృష్ణాహ్వయం=కృష్ణుఁడను పేరుగల, కించన=చెప్పనలవిగాని, మే=నాయొక్క, జీవితం=ప్రాణమైన, ఏతత్=ఈవస్తువు, ముఖేన్దోః=ఈన మోముజాబిల్లివలన, ఉష్ణేతరాంశోః=చంద్రునియొక్క, ఉదయం=పుట్టుకను, పునరుక్తశోభం=ఇబ్బడియైన వికాసముగలదానిగా, కృష్ణానం=చేయుచున్నదై, తృష్ణామ్బురాశిం=నాయాశాసముద్రమును, ద్విగుణీకరోతి=ఇబ్బడింపఁ జేయుచున్నది.

మ. కమలోల్లాసకమై నిరంతరకళల్ గన్పట్టి శీతాంశుబిం
బముకంటెన్ ద్విగుణాభిరూప్యమున రమ్యంబైన నెమ్మోముఁ బు
న్నమజాబిల్లి వెలుంగుతో వెలయుకృష్ణాభిఖ్య మా నాదుజీ
వము దృష్ణాబ్ధితరంగలన్ ద్విగుణమై వర్ధిల్లఁ జేసెన్ మదిన్. 83

తా. నాకుజీవితమై చెప్పనలవిగానిరీతి యీముందుఁగనఁబడు శ్రీకృష్ణుఁడనువస్తువు తనముఖచంద్రునిచేఁ బూర్ణిమయం దుదయించు చంద్రునను వెన్నెలెట్టుచున్నదై నా యందాశాసముద్రమును మఱింత పొంగిపొరలఁజేయుచున్నది. (అనఁగా: చంద్రోదయముచే సముద్రము పొంగుట సహజమనుట.)

శ్లో. త దేత దాతామ్రవిలోచనశ్రీ సమ్భావితాశేషవినమ్రవర్గమ్,
ముహుర్మురారేర్మధురాధరోష్ఠంముఖామ్బుజంచుమ్బతిమానసం మే.

టీ. ఆతామ్ర...వర్గం=కొంచెమెఱ్ఱనైన కంటిసొంపుచేత నను గ్రహింపఁబడిన సమస్తభక్తలోకముగలిగినదియు, మధురాధరోష్ఠం=తీయనివాతెఱగలదియు, తదేతత్=ఆయీ, మురారేః=కృష్ణునియొక్క, మధురాధరోష్ఠమ్=తీయనిమోవిగల, ముఖామ్బుజం=మోముఁదామరను, మే=నాయొక్క, మానసమ్=చిత్తము, చుమ్బతి=ముద్దాడుచున్నది.

చ. కలశపయోధిశీకరనికాయముచే నునుఁగెంపు మీఱుక
న్నులనతపాళికిం బ్రియము నూల్కొనఁ జేయుచుఁ దత్సుధాకణం
బులు మధురాధరోష్ఠమునఁ బూనిన యాదిమదేవుమోముగా
వలె నది గాక యున్న యెడఁ బల్కరు నామది యానఁ గోరునే. 84

తా. కొంచెమెఱ్ఱనివై యందములగు కన్నులచే భక్తులను సానుగ్రహముగాఁ జూచుచు కమ్మనిమోవిగల శ్రీకృష్ణుని ముఖకమలమును తనివారఁ జూచుచున్నది.

శ్లో. కలౌ శరదుదఞ్చితామ్బుజవిలాసశిక్షాగురూ
పదౌ విబుధపాపప్రథమపల్లవోల్లఙ్ఘినౌ,

దృశౌ దళితదుర్మదత్రిభువనోపమానశ్రియౌ
విలోకయ విలోచనామృత మహో మహచ్ఛైశవమ్. 85

టీ. కరౌ=చేతులు, శర...గురూ=శరదృతువునందు బూచినకమలములయొక్క విలాసములను గఱపుటయందు గొప్పలైనవి,పదౌ=పాదములు, సురస...లక్ష్మీగౌ=కల్పవృక్షముయొక్క మొదటిచిగురుసిరుమీఱుచున్నవి, దృశౌ=చూపులు,దళిత...శ్రియౌ= పోఁగొట్టఁబడిన పొగరుగొనిన మూల్లోకములయందలి యుపమానవస్తువుల కాంతిగలవి, అహో=ఔరా! విలోచనామృతమ్=కనులపండువుసేయుచున్న, మహత్ శైశవం= గొప్పబాల్యమును, విలోకయ=చూడుము. (లేక, హేవిలోచన=ఓనేత్రమా! అమృత మహః = అమృతముయొక్క తేజమువంటి తేజముగల, మహచ్ఛైశవం, విలోకయ, అని కొందఱు అన్వయింతురు.)

ఉ. పాదము లంటిమూఁ విబుధపాదపమూలనపల్లవావళిం
గా దనుఁ గన్నుదోయి సరికాంతివిశేషము ముజ్జగంబులన్
లే దను శారదాబ్జనవలీలలఁ గేల్గవ గేరు లోచనా
హ్లాద మయారె! శైశవవిలాసము గంటిమి నందసూతికిన్. 85

తా. హస్తములు శరత్కాలమందలి కమలములకుఁ బాఠముసేర్పఁగలవి. పాదములు కల్పవృక్షమునకు ముందుఁ బుట్టినచిగుళ్లను మీఱుచున్నవి. చూపులు ముల్లోకములయందలి యుపమానవస్తువులను రూపుమాపినవి. అద్దిరా! కన్నులకమృతమువంటి దగునీ తులలేని బాల్యమును గనుఁగొంటిమిగదా!

శ్లో. ఆచిన్వాన మహన్యహన్యహని సాకారాన్ విహారక్రమా
నారున్ధాన మరున్ధతీహృదయ మప్యార్ద్రస్మితాస్యశ్రియా,
ఆతన్వాన మనన్యజన్మనయనశ్లాఘ్యా మనర్ఘ్యాం దశా
మామన్దం వ్రజసున్దరీస్తనతటీసామ్రాజ్య ముజ్జృమ్భతే. 86

టీ. అహన్యహన్యహని = ప్రతిదినమందును, సాకారాన్ = (క్రొత్తక్రొత్త) రూపములతోఁగూడిన, విహారక్రమాన్ = ఆటలరీతులను, ఆచిన్వానం = సంపాదించుచున్నదియు, ఆర్ద్రస్మితాస్యశ్రియా = మెఱుఁగు నవ్వులుగల మోముతళుకుచేత, అరున్ధతీహృదయమపి=అరుంధతిచిత్తమునుగూడ, ఆరున్ధానం=అరికట్టుచున్నదియు,అనన్య... శ్లాఘ్యాం=మన్మథుని కనులకసైతము వేడుకనుగలిగించుచున్న, అనర్ఘ్యాం= వెలలేని, దశాం=అవస్థను,ఆతన్వానం=వెలయించుచున్నదియు నగు,వ్రజ...మ్రాజ్యం=గోపాంగనలకుచతటముల సర్వాధిపత్యము, ఆమన్దం=మిక్కిలి, ఉజ్జృమ్భతే=వెల్లివిరియుచున్నది.

మ. నలినాస్త్రుఁ డిందును జొక్కి కన్గొనుచు నానందించ నెమ్మోముఁ గ్రొం
దళుకున్నవ్వు లరుంధతీహృదయ మైనం బోవ నీ కాఁగ విం

తలుగాఁ బ్రొద్దొకరూప మై మెలఁగువిన్నాణంబులం దేలి ని
శ్చలనందవ్రజసుందరీస్తనతటీసామ్రాజ్య ముప్పొంగెడిన్. 86

తా. ఒక్కొకదిన మొక్కొకతీరై రూపసంపదలను బొందుచు మోమునందము చేత నరుంధతినిసైత మాకర్షింపఁజాలు మన్మథునికంటెకి నింపైనదశను బొందుచున్న గోపాంగనల స్తనముల సామ్రాజ్యము సరసర పెరిఁగిపోవుచున్నది.

శ్లో. సముచ్ఛ్వసితయౌవనం తరళశైశవాలఙ్కృతం
మదచ్ఛురితలోచనం మదనముగ్ధహాసామృతమ్,
ప్రతిక్షణవిలోభనం ప్రణయపీతవంశీముఖం;
జగత్త్రయవిమోహనం జయతి మామకం జీవితమ్. 87

టీ. సము...యౌవనం=బాగుగ నుప్పొంగుచున్న యౌవనముగలదియు, తరళ ...కృతం=చపలమైన బాల్యముచే నలంకరింపఁబడినదియు, మద...చనమ్=కామమద ముచేఁ బొదలుచున్న కన్నులుగలదియు, మదన...తమ్=మన్మథునిచేత సుందరమైన యమృతముఁబోలు చిఱునగవుగలదియు, ప్రతి...భనమ్=అడుగడుగునను ఆశగలుగఁ జేయునదియు, ప్రణయ...ముఖమ్=ఆదరముతోఁ బట్టఁబడినపిల్లఁగ్రోవిగొనగలదియు, జగత్త్రయవిమోహనమ్ = ముల్లోకములను మోహపెట్టునట్టి, మామకం = నాదగు, జీవితమ్=ప్రాణము, జయతి=వెలయుచున్నది.

మ. తలఁ పంతంతకు నీటుదేఱెఁ వళులొందఁగాఁ జాఱె బాల్యంబు వె
న్నెల నేలెం దెలినవ్వు క్రొందళుకు లీనెన్ నేత్రముల్ మోవికిం
గలవంశీముఖచుంబనం బమరె లోకంబుల్ విలోకించి యు
వ్విళు లూరెన్ మది నాదుజీవితము ఠీవిం బర్వెఁ గృష్ణాకృతిన్. 87

తా. యౌవనము విజృంభించుచున్నది. బాల్య మింకను గొంచెముగా వీడకున్నది. నేత్రములు మన్మథవికారములచే నెంతయు నందము నొందియున్నవి. చిఱునవ్వమృత మువోలె బయలు వెడలుచున్నది. ఇట్టిరూపముచేఁ జూచువారలకుఁ బ్రతిక్షణమును మోహము గలుగఁజేయుచుఁ బిల్లఁగ్రోవినూఁదుచు నాకు ప్రాణపదమైన శ్రీకృష్ణుఁడు సర్వోత్కృష్టుఁడై యున్నాఁడు.

శ్లో. చిత్రం తదేత చ్చరణారవిన్దం చిత్రం తదేత న్నయనారవిన్దమ్,
చిత్రం తదేత ద్వదనారవిన్దం చిత్రం తదేత త్పున రమ్బ! చిత్రమ్.

టీ. తత్=ఆ, ఏతత్=ఈ, చరణారవిన్దమ్=అడుగుఁదామర, చిత్రమ్=అబ్బుర మైనది. తదేతత్=ఆయీ, నయనారవిన్దమ్=కన్నుదామర, చిత్రం=వింతయైనది. తదే తత్=ఆయీ, వదనారవిన్దమ్ = మోముదమ్మి, చిత్రమ్ = ఆశ్చర్యము. అమ్బ=అమ్మా!

తద్దేశత్ = ఆపాదాద్యవయవవిశిష్టమైన యీవస్తువు, చిత్రం=వింతయైనది. పునః= మఱియు, చిత్రమ్=ఆశ్చర్యము.

ఉ. లోకములోన మోములు విలోచనముల్ పదముల్ సహస్రసం
ఖ్యాకము లంచు నెంచు శ్రుతు లాపురుషోత్తము నివ్విధంబుగా
నీకనుఁదమ్మిదోయిచెలు వీముఖసారస మీపదాబ్జముల్
చేకొనఁ జిత్ర మంచు నుతి సేయఁగఁ బల్కుట నంబ! శక్యమే. 88

తా. ఆపాదము లోకవింత ఆకన్ను లోకవింత. ఆమొగ మొకవింత. ఆరూపమే యొక యాశ్చర్యకరమైనది. అమ్మా! అది మఱియుఁ జిత్రము.

శ్లో. అఖిలభువనైకభూషణ మధిభూషితజలధిదుహితృకుచకుమ్భమ్,
వ్రజయువతీహారావలిమరకతనాయకమహామణిం వన్దే. 89

టీ. అఖిల...షణమ్=ఎల్లలోకములకు నద్వితీయమైన యలంకారమైనదియు, అధి...కుమ్భమ్ = అలంకరింపఁబడిన లక్ష్మీదేవి స్తనకలశములుకలదియు నగు, వ్రజ... మణిమ్=గొల్లతలబోరులనెడి హారముల గుంపుయొక్క నడిమిమరకతపుఁ బూసయైన గోవిందునిగూర్చి, వన్దే=నమస్కరించెదను.

చ. జలనిధికన్యకాఘనకుచస్థలి పచ్చలతాళి గోపికా
విలసితహారనీలమణి విశ్వజగద్వలయప్రకాశకో
జ్జ్వలమహనీయరత్నమనివారితకాళియభోగభోగిమం
డలగిరివజ్రమై వెలయునందతనూజు భజింతు నామదిన్. 89

తా. ఎల్లలోకములకు భూషణమై, లక్ష్మీదేవి చనుఁగుండల కలంకారమై గొల్లవనితలబోరులనెడి హారములకు మధ్యమణివంటివాఁడగు శ్రీకృష్ణుని నమస్కరించుచున్నాను.

శ్లో. కాన్తాకచగ్రహణవిగ్రహబద్ధలక్ష్మీ, ఖణ్డాఙ్గరాగరసరఞ్జితమఞ్జులశ్రీ,
గణ్డస్థలీముకురమణ్డలఖేలమాన, ఘర్మాఙ్కురంకిమపి ఖేలతి కృష్ణతేజః.

టీ. కాన్తా...లశ్రీ = ఆలుమగలజుట్టుపట్లతోఁ గూడిన జగడమందుఁ బట్టుకోఁబడిన రుక్మిణియొక్క మైపూఁత చిదురుపలరసముచే నలంకరింపఁబడిన మనోహరమగు సొబగుగలదియు, గణ్డ...ర్మాఙ్కురమ్=అద్దపుబిళ్లలఁ బోలుచెక్కిటులయందుఁ జిందులు ద్రొక్కు చెమటచుక్కలుగల, కిమపి=అనిర్వాచ్యమైన, కృష్ణతేజః=శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజము, ఖేలతి=క్రీడించుచున్నది.

మ. కళుకున్నిద్దపుఁ జెక్కుటద్దములపై ఘర్మాంకురం బూఱఁగాఁ
గలికాభోగపయోధరాంతరలసత్కాశ్మీరసంబంధగం
ధిలవక్షస్థలుఁడై గృహీతఘనవేణీబంధుఁడై నెయ్యపుం
జెలియం జుంబనకేళిఁ దేల్చుహరి నాచిత్తంబునం జెందెడున్. 90

తా. జుట్టుపట్లతోఁగూడిన యాలుమగలవేడుకలగవులయందు నొడిసి యుక్కిరి బిక్కిరిగాఁ బట్టినందున కటినలక్ష్మీదేవి మైపూఁతచిదురుపలచే నొప్పినదియు, అద్దము లంబోలు చెక్కిళులయందుఁ బొడముచెమటచుక్కలుగలదియునగు నబ్బురమైన కృష్ణ తేజము వెలయుచున్నది.

శ్లో. మధురం మధురం వపు రస్య విభో
ర్మధురం మధురం వదనం మధురమ్,
మధుగన్ధి మృదుస్మిత మేత దహో
మధురం మధురం మధురం మధురమ్. 91

టీ. అస్య=ఈ, విభోః=ప్రభువగు కృష్ణునియొక్క, వపుః=శరీరము, మధురం మధురం = మిక్కిలిమధురము. మధుగన్ధి = మకరన్దపువాసనగలదియు, మృదుస్మితం= సుకుమారమైన నవ్వుగలదియు గనుకనే, మధురం=సుందరమైన, ఏతత్=ఈ, వదనమ్= ముఖము, మధురం మధురం మధురం మధురమ్=అతిమధురమైనది. అహో=చిత్రము!

శా. చూడం జూడఁగా మేనఁ దా నినుమడించుఁ మాధురీసంపదల్
సూడం జూడఁగ మోముగోముమది మెచ్చుల్ గుల్కుముమ్మాటికిం
జూడం జూడ మరందబిందువుల మించుఁ మందహాసంబు నీ
జాడం బల్మఱు మాధురిం జెలఁగునాస్వామిఁ నాలోకించెదన్. 91

తా. ఈ శ్రీకృష్ణదేవుని దేహము మిగుల మధురము. పూఁదేనె వాసనతోఁ గూడి చక్కని మందహాసము గలమొగ మంతకన్న మధురము. చిఱునవ్వు అంతకంటె నతిమధురము. ఆహా! అంతయు మధురమే.

శ్లో. శృఙ్గారరససర్వస్వం శిఖిపిఞ్ఛవిభూషణమ్,
అఙ్గీకృతనరాకార మాశ్రయే భువనాశ్రయమ్. 92

టీ. శృంగార...సర్వస్వమ్ = శృంగారరసముయొక్క సారాంశమైనవాఁడును, శిఖి...షణమ్=నెమ్మిపురి సొమ్ముగాఁగలవాఁడును, అఙ్గీకృతనరాకారమ్ = స్వీకరించిన లీలామనుష్యరూపముగలవాఁడును, భువనాశ్రయమ్ = లోకములకు నెలవైన కృష్ణ దేవుని, ఆశ్రయే=ఆశ్రయించెదను.

ఉ. చక్కనివాని ముద్దు వెదఁజల్లెడువాని దయారసంబుచే
నెక్కొనువాని మౌళితటి నించినపింఛమువాని లోకముల్
మ్రొక్కఁగ నేలువాని నతిమోహనమానుషవేషధారియై
యక్కఱ లేనివాని జగదాశ్రయు నెప్పుడు నాశ్రయించెదన్. 92

తా. శృంగారముయొక్క స్థిరాంశమైనవాఁడును, నెమలిపురిని దాల్చినవాఁడును, లీలకొఱకు మనుజరూపమును దాల్చినవాఁడును, ఎల్లలోకములకు నాధారమగు కృష్ణుని ఆశ్రయించెదను.

శ్లో. నాద్యాపి పశ్యతి కదాచన దర్శనేన
చిత్తేన చోపనిషదా సుదృశాం సహస్రమ్,
స త్వం చిరం నయనయో రనయోః పదవ్యాం
స్వామిన్! కదాను కృపయా మమ సన్నిధత్సే. 93

టీ. సుదృశామ్=పండితులయొక్క, సహస్రం=వేయి, అద్యాపి = ఇప్పటికిని, కదాచన=ఎప్పుడైనను, దర్శనేన=ప్రత్యక్షముచేతఁగాని, చిత్తేన=మనస్సుచేఁగాని, ఉపనిషదా=ఉపనిషత్తుచేతఁగాని, (ఎవనిని) నపశ్యతి=చూడదో, సః=అట్టి, అదృశ్యుఁడగు త్వం=నీవు, హేస్వామిన్=ఓకృష్ణా! మమ=నాయొక్క, అనయోః=ఈ ప్రకృతిసంబంధములగు, నయనయోః=కనులయొక్క, పదవ్యాం=త్రోవయందు, కృపయా=దయతోడ, కదాను=ఎప్పుడు, చిరం=చాలకాలము, సన్నిధత్సే=సన్నిధానము చేయుదువు.

ఉ. కొందఱు యోగదృష్టి నొకకొందఱు వేదవిచారవాసనం
గందురు నిన్ను నెప్పుడొ యొకానొకవేళ నభిజ్ఞులైనవా
రందఱు నిట్టినీవు కరుణాంబుధి! ప్రాకృతదృష్టిఁ జెందునా
ముందట నిల్చి యెన్నఁడు ప్రమోద మొనర్తువు నందనందనా! 93

తా. కృష్ణా! యోగులనేకులు నినుఁజూచుటకయి చిరప్రయత్నములుచేసి, ప్రత్యక్షముగాఁగాని, ధ్యానములచేఁగాని, ఉపనిషద్విచారముచేఁగాని ఇప్పటికిఁ జూడకున్నారు. అట్టి వాఙ్మనస్సులకు గోచరింపనినీరూపముతో నీప్రాకృతమానవుఁడవగు నాకన్నులకపారదయతో నెప్పుడు పొడసూపెదవో కదా!

శ్లో. కేయం కాన్తిః కేశవ! త్వన్ముఖేన్దోః
కోఽయం వేషః కోఽపి వాచా మభూమిః,
సేయం సోఽయం స్వాదుతా మఞ్జులశ్రీః
భూయో భూయో భూయశస్త్వాం నమామి. 94

టీ. హేకేశవ=ఓకృష్ణా! త్వన్ముఖేన్దోః=నీమోముఁ జందురునియొక్క, ఇయం=ఈ, కాన్తిః=మెఱుఁగు, కా=ఏది? కోఽపి=ఇట్టిదనరాని, వాచాం=నుడువులకు, అభూమిః=విషయముగాని, అయం=ఈయగపడుచున్న, వేషః=రూపము, కః=ఏది? సేయం=ఆయీకాంతియు, సోఽయం=ఆయీవేషమును, స్వాదుతా=చక్కఁదనమును, మఞ్జులశ్రీః=మనోహర లక్ష్మియునగును. త్వాం=ఇట్టి నిన్ను, భూయఃభూయః=మాటిమాటికి, భూయశః=విశేషముగా, నమామి=మ్రొక్కుచున్నాను.

ఉ. ఎక్కడిగోపరూప మిది యెక్కడిముద్దుమొగంబు సోయగం
బెక్కడ నీకళావిభవ మెక్కడ నే మని యెన్నవచ్చున

మ్మకు యగోచరంబు భవదాకృతి పద్మభవాదిసూ క్తికిన్
మ్రొక్కెద సారెసారెకు 'నమో!' 'హరయే!' యని నందనందనా. 94

తా. కృష్ణా! ఈనీముఖకాంతి యెక్కడ? నీరూపమెక్కడ! నీసోయగమెక్కడ? నీమనోహర కాంతిసంపదయెక్కడ? ఆహాహా! నీయాకార మెవ్వారికి నగోచరముగదా! అట్టి నిన్ను మాటిమాటికిఁ బలుమాఱులు మ్రొక్కుచున్నాఁడను.

శ్లో. వదనేన్దువినిర్జిత శ్శశీ దశధా దేవ! పదం ప్రపద్య తే,
అధికాం శ్రియ మశ్నుతేతరాం తవ కారుణ్యవిజృమ్భితం కియత్.

టీ. హేదేవ=ఓకృష్ణా! శశీ=చంద్రుఁడు, వదనేన్దువినిర్జితః=నీమోముచందురునిచే జయింపబడినవాఁడై, దశధా=పదిగానయి, తే=నీయొక్క, పదమ్=అడుగును, ప్రపద్య=పొంది, అధికాం=గొప్ప, శ్రియం=శోభను, అశ్నుతేతరాం = పొందుచున్నాఁడు. తవ=నీయొక్క, కారుణ్యవిజృమ్భితం=దయయొక్కపొంగు, కియత్=ఎంతదో?

ఉ. ఆననకాంతితోడ నెదురాని శశాంకుఁడు నిర్వ లేక నీ
మానితపాదపద్మములమాటునఁ జేరి నఖాంకురాకృతిం
బూని భజించినంతనె సమున్నతి శ్రీ లొనఁగూర్చి తౌర నీ
దీనదయాపరత్వము నుతింపఁగ శక్యమె నందనందనా! 95

తా. కృష్ణా! చంద్రుఁడు నీముఖచంద్రున కోడి, పదివక్కలై (గోరులరూపమునొంది) నీచరణముల నాశ్రయించి నిరుపమానసౌభాగ్యమును బొందుచున్నాఁడు. ఆహా! దీనులయెడ నీదయావిశేష మెంతని చెప్పవచ్చును?

శ్లో. త త్త్వన్ముఖం కథ మివాబ్జసమానకక్ష్యం
వాఙ్మాధురీబహుళపర్వకళాసమృద్ధమ్,
త త్కిం బ్రువే కి మపరం భువనైకకాన్తం
యస్య త్వదాననసమా సుషమా సదా స్యాత్. 96

టీ. వాఙ్మా...మృద్ధమ్=మాటలతీయఁదనముచే మించినయానందముగల కళలచే నిండిన, (వాఙ్మాధుర్యముచేఁ గలిగినకళలచే కృష్ణపక్షమందుఁగూడ పూర్ణిమయందువలె కళాపూర్ణమయిన), తత్=ఆప్రసిద్ధమైన, త్వన్ముఖమ్=నీమొగము, అబ్జసమానకక్ష్యం=(చంద్ర) కమలములతో సమానకోటిగలది, కథమివ=ఎట్లగును? భువనైకకాన్తం=లోకములనొక్కటియై రమ్యమైన, అపరం=మఱియొకవస్తువును, బ్రువే కిం=చెప్పఁగలనా? యస్య=ఏవస్తువునకు, త్వదాననసమా=నీమొగముతోసాటిగల,సుషమా=అందము, సదా=ఎప్పుడును, స్యాత్=ఉండును.

చ. సరసిజ మంటిమా తగదు సాటికి శారదపూర్ణిమాసుధా
కరరుచి యంటిమా సమము గా దిది వేఱె జగంబునన్ మనో

హర మగువస్తు వొండొకటి యారసిచూడ నొకానొకప్పుడుం
బురుడు ఘటిల్లునే భువనమోహన! నీముఖకాంతకాంతికిన్. 96

తా. కృష్ణా! సర్వదా కళాపూర్ణమైన నీమోమునకును, కృష్ణపక్షమున క్రుక్కిపోవు చంద్రునకును ఈడుసేయనగునా? ఇఁక సెప్పుడు కృష్ణ మనక శుక్ల మనక రాత్రి యనక పగ లనక సర్వదా వెలుఁగుచుండు నేవస్తువునుదెచ్చి నీమోమున కీడగు నని చెప్పుదురు? ఎద్దియుఁ గానరాదుగదా?

శ్లో. శుశ్రూషసే యది వచః శ్రుణు మామకీనం
పూర్వైరపూర్వకవిభి ర్న కటాక్షితం యత్,
నీరాజనక్రమధురం భవదాననేన్దోః
నిర్వ్యాజ మర్హతి చిరాయ శశిప్రదీపః. 97

టీ. మామకీనం=నాదగు, వచః=మాటను, శుశ్రూషసేయది = వినఁగోరెదవేని, శ్రుణు=వినుము. యత్=ఏనామాట, పూర్వైః = వెనుకటివారగు, అపూర్వకవిభిః= అద్భుతకవితారసముగలకవుల చేత, నకటాక్షితం=కనిపట్టఁబడలేదో? శశిప్రదీపః=చంద్రుఁడనుదీపము, భవదాననేన్దోః=నీముఖచంద్రునియొక్క, నీరాజనక్రమధురం=ఆరతెత్తుటను గూర్చి, నిర్వ్యాజం=టక్కులేక, చిరాయ=బహుకాలము, అర్హతి=తగుచున్నది.

చ. తొలుతటివ్యాసముఖ్యకవిధుర్యులు పల్కనిసాహసంబు నేఁ
బలికెద వింటివేని విను పంకజలోచన! నీదుమోముతోఁ
గలువలతేని సాటి యనఁ గాఁ దగ దా రతిపల్లెకంబులో
పల నిడి దివ్వెగా నతనిఁ బట్టి నివాళి యొనర్పఁగాఁ దగున్. 97

తా. కృష్ణా! విన వేడుక గలదేని అత్యద్భుతకవితావిశేషశోభితు లైనను, ఇంతకుఁ బూర్వులగుకవులు సెప్పనిదానిని నావలన నొక్కటి వినుము. ఏమనఁగా, ఈచంద్రుఁడను దీపము నీమొగముచుట్టును దృష్టిదోషపరిహారార్థము ద్రిప్పుటకు మాత్రము తగియున్నది. ఇందేదియు బూటకము లేదు.

శ్లో. అఖణ్డనిర్వాణరసప్రవాహై ర్విఖణ్డితాశేషరసాన్తరాణి,
అయన్త్రితోద్వాన్తసుధార్ణవాని జయన్తి శీతాని తవ స్మితాని.98

టీ. అఖణ్డ...వాహైః = పరిపూర్ణసుఖరసప్రవాహములచేత, విఖణ్డి...రాణి = జయింపఁబడినయితరసమస్తరసములు గలవియు, అయన్త్రి...వాని=అడ్డులేక వెడలించుచున్న యమృతసముద్రములుగలవియు, శీతాని=చల్లనివగు, తవ = నీయొక్క, స్మితాని= చిఱునగవులు, జయన్తి=వెలయుచున్నవి.

మ. కలితానందమహానుభావమున వేడ్కం జెంది యంతంతకుం
దెలియం బొంగుసుధాతరంగితపయోధిక్షాలీలఁ గన్పించుచుక్

దళితాశేషరసాంతరంబు లగులేనవ్వుల్ మిటారించఁ గో
కులకాంతాజనభోగభాగ్యమహిమాంకూరంబు సెల్వొందెడిన్. 98

తా. కృష్ణా! ఎడలేని యానందరసప్రవాహములచే నితరరసములనన్నిటిని ధిక్కరించి, లెక్కకెక్కుడుగా నిరాటంకముగా నమృతసముద్రములను గ్రుమ్మరించు నీచల్లని చిఱునగవులు సర్వోత్కర్షముగలవై మెఱయుచున్నవి.

శ్లో. కామం సన్తు సహస్రశః కతిపయే సారస్యధౌరేయకాః
కామం వా కమనీయతాపరిణతిస్వారాజ్యబద్ధవ్రతాః,
తైర్నైవం వివదామహే నచ వయం దేవ! ప్రియం బ్రూమహే
యత్సత్యం రమణీయతాపరిణతి స్త్వయ్యేవ పారంగతా.

టీ. కతిపయే=కొందఱు, సారస్యధౌరేయకాః=రసజ్ఞతను భారవాహకులు, సహస్రశః=వేలకొలఁది, కామం = మిక్కిలి, సన్తు = ఉందురుగాక. కమనీయ...వ్రతాః= లావణ్యపరిపాకమను స్వర్గాధిపత్యమందుఁ బట్టుపట్టినవారును,కామం=మిగుల, సంతు = ఉందురుగాక. హేదేవ=ఓకృష్ణా! యత్=ఎందువలన ? ఏవం=ఇట్లు, రమణీయతాపరిణతిః=చక్కఁదనపుసీటు, త్వయ్యేవ=నీయందే, పారంగతా = పరిపూర్తిం జెందెనో, తత్=అందువలన, ఏతైః=ఆరసికులతోఁగాని సొగసుకాండ్రతోఁగాని, వయం=మేము, న వివదామహే=కలహింపము. ప్రియం=ఇచ్చకమును, నచ బ్రూమహే=చెప్పము.

ఉ. లోకములోపలన్ రసికలోక మనేకము గల్గుఁ గాక య
స్తోకమనోహరావయవశోభితు లుందురు గాక వారితో
నే కలహింపనేల మొగమిచ్చక మేటికి సత్య మాడెదన్
నీ కమనీయతామహిమ నీక తగున్ మఱి కాన మెయ్యెడన్. 99

తా. కృష్ణా! లోకములో ననేకులు రసికులుందురుగాక. సుందరులును మిక్కిలి గలుగుదురుగాక. మాకు వారితో వాదమాడఁబనిలేదు. వారియెడ నిచ్చకపుమాటలాడుటకును మేమొల్లము. నే నిజముగాఁ జెప్పెద వినుము. ఈయందము నీయందే కాని వే ఱెచ్చటను లేదు.

శ్లో. మన్దారమూలే మదనాభిరామం బిమ్బాధరాపూరితవేణునాదమ్,
గోగోపగోపీజనమధ్యసంస్థం గోపం భజే గోకులపూర్ణచన్ద్రమ్. 100

టీ. మన్దారమూలే = కల్పవృక్షముపాదునందు, మదనాభిరామం = మన్మథునివలె నందమైనవాఁడును, బిమ్బా...నాదమ్=దొండపండువంటి మోవిచే నొత్తఁబడిన వేణువు మ్రోఁతగలవాఁడును, గోగోప...సంస్థమ్ = గోవులయు గోపాలకులయు గోపికలయు నడుమనుండువాఁడును, గోకులపూర్ణచంద్రం=గోవులకు, లేక (వ్రేపల్లెకు)చంద్రునివంటివాఁడగు, గోపం=గోపరూఁపుడైన కృష్ణునిగూర్చి, వన్దే=నమస్కరించుచున్నాను.

ఉ. గోపిక లోపికల్ సడలి కొల్వఁగ గోపులు గోపు లాడఁగాఁ
గ్రేఁపులు మేపు లాని పరికింపఁగఁ గెంజిగురాకుమోవిపై
మోపినవేణు వర్గలము మ్రోయఁగఁ గల్పవనిన్ వసించు నా
గోపకుమారమన్మథుని గోకులవార్ధిశశిన్ భజించెదన్. 100

తా. సొబగున మన్మథుని బోలువాఁడును, పిల్లఁగ్రోవిని పెదవిని చేర్చుకొని యా ఫలమావులలో గోపకులతోడను గోపకామినులతోడను గూడితిరుగువాఁడును, గోపులకు (లేక, వ్రేపల్లెవారికి) జంద్రునివలె నానందప్రదుఁడైన శ్రీకృష్ణుని సేవించెదను.

శ్లో. గళద్వ్రీడా లోలా మదనవనితా గోపవనితా
మధుస్ఫీతం గీతం కిమపి మధురా చాపలధురా,
సముజ్జృమ్భా గుమ్భా మధురిమగిరాం మాదృశగిరాం
త్వయి స్థానే జాతే ధరతి చపలం జన్మ చ ఫలమ్. 101

టీ. త్వయి=నీవు, జాతేసతి=అవతరింపఁగా, గళద్వ్రీడాః=సిగ్గులేని, లోలాః=చపలలైన, గోపవనితాః=గొల్లపడుచులు, మదనవనితాః = రతీదేవులు, (మన్మథపత్నులు) జాతాః=అయిరి. గీతం=వేణుగానము, మధుస్ఫీతం=తేనెలచేనిండినదై, కిమపి=చెప్పరానిదైనది. చాపలధురా=నిశ్చలత, మధురా=మనోజ్ఞమైనది. మాదృశగిరాం=మాబోఁటివారివాక్కులయొక్క, గుమ్భాః = కూర్పులు, మధురిమగిరాం = కమ్మఁదనమును వెదఁజల్లు మహాకవివాక్యములయొక్క, సముజ్జృమ్భాః=అతిశయములైనవి. చపలం=చంచలమైన, జన్మచ=నాజన్మము, ఫలం=ముక్తిరూపపరమలాభమును, ధరతి=పొందుచున్నది.

ఉ. నాన దొఱంగి తత్తరమునన్ మరు లెత్తినగోపకామినుల్
దేనియ గుల్కుపాటలును దియ్యనిమాటలు నీకతంబునం
బూనిఫలంబుఁ జెందు క్రియ మోదముతోడను సన్నుతింపఁగా
నానుడువుల్ ఫలించె జననంబుఁ గృతార్థతఁ జెందె నెంతయున్.

తా. కృష్ణా! మోటుఁదనము గలగొల్లపడుచులు నీయందుఁ జేరి రతిదేవులవలె సౌభాగ్యవతులైరి. గానము నిన్ను జేరి మాధుర్యముగల దయ్యెను. చాంచల్యము స్థైర్యముగా మాఱెను. మాబోఁటి యనామధేయులవాక్కులు గూడ నిన్ను స్తుతించుటచే మహాకవి వాక్కులవలె మనోహరములై శోభిల్లుచున్నవి. నిన్ను సేవించుటచే నాబోఁటి దీనుని జన్మము సఫలమైనది.

శ్లో. భవనం భువనం విలాసినీ శ్రీ స్తనయ స్తామరసాసనః స్మరశ్చ,
పరిచారపరమ్పరా సురేన్ద్రా స్తదపి త్వచ్చరితం విభో విచిత్రమ్.

టీ. హే ప్రభో = ఓదొరా! భువనమ్ = ఎల్లచరాచరరూపమైన ప్రపంచము, భవనమ్=నీయిల్లు. విలాసినీ=భార్య, శ్రీః=సంపదలనిచ్చు జవరాలు. తనయః=కొడుకు, తామరసాసనః = ఎల్లలోకములను సృజించు బ్రహ్మయు స్మరశ్చ=త్రిలోకవిజయియగు మన్మథుఁడును, పరిచారపరమ్పరాః=సేవకసంఘములు, సురేన్ద్రాః = దేవతలు, తదపి= అటులైనను, స్వచ్ఛనికరం=నీకథ, విచిత్రం=ఆశ్చర్యమైనది.

మ. లలనారత్నము శ్రీవధూటి జగమెల్లం గేళికాసౌధ మా
జలజాతాసనశంబరారులు సుతుల్ శక్రాదిదిక్పాలవ
ర్యులు భృత్యుల్ వివరింప నీమహిమ లోహో! యిట్టిదై యుండఁగో
కులవాటంబున జారచోరకృతిలోకుల్ నవ్వఁ గాంక్షింతురే. 102

తా. కృష్ణా! ఎల్లలోకములకు నిల్లైన బ్రహ్మాండము నీయిల్లు. సంపదలనిచ్చులక్ష్మి నీభార్య. త్రిలోకకర్తయు, లోకజేతయు నగు బ్రహ్మయు మన్మథుఁడును నీకొడుకులు. ముప్పదిమూఁడుకోట్లదేవతలు నీసేవకులు. ఇట్లయ్యును గొల్లయిండ్లలో జారచోర వ్యాపారములఁ జేయునీకథలు వింతగొలుపుచున్నవి.

శ్లో. దేవ స్త్రిలోకీసౌభాగ్యకస్తూరీతిలకాఙ్కురః,
జీయా ద్వ్రజాఙ్గనానఙ్గకేళీలలితవిభ్రమః. 103

టీ. త్రిలోక...కురః=ముల్లోకములకు మంగళప్రదమైన కస్తురిచుక్కగలవాఁడును, వ్రజా...భ్రమః = గొల్లపడుచుల మన్మథక్రీడలయందు సొంపైన విలాసముగల, దేవః=శ్రీకృష్ణుఁడు, జీయాత్ =వెలయుఁగాక.

మ. కులుకుంజెక్కులఁ బిక్కటిల్లుపులకాంకూరంబు తోరంబుగాఁ
దళుకుం గస్తురిబొట్టు నెన్నొసలిపైఁ ద్రైలోక్యభాగ్యాకృతిం
జెలఁగన్ గోపనితంబినీరతికళాశృంగారభావోన్నతుల్
దొలఁకం గన్నులపండు వైనవిభుఁ గాంతున్ భాగ్యసంసిద్ధికిన్. 103

తా. ముల్లోకములకు నలంకారమైన కస్తురిబొట్టుగలవాఁడై గోపాంగనల మనస క్రీడలయందు విలాసముగ సంచరించు కృష్ణునకు జోహారు.

శ్లో. ప్రేమదం చ మే కామదం చ మే వేదనం చ మే వైభవం చ మే,
జీవనం చ మే జీవితం చ మే దైవతం చ మే దేవ నాపరమ్. 104

టీ. హే దేవ=ఓకృష్ణా! మే=నాకు, ప్రేమదంచ=సంతోషము నిచ్చునదియు, మే=నాకు, కామదంచ=కోరికల నిచ్చునదియు, మే=నాకు, వేదనంచ=జ్ఞానప్రదమును, మే=నాకు, వైభవంచ=ఐశ్వర్యమును, మే=నాకు, జీవనంచ=ప్రాణమును, మే=నాకు, జీవితంచ=బ్రతుకును, మే=నాకు, దైవతంచ=ఇష్టదైవమును, అపరమ్=నీవు గాక మఱియొకటి, న=లేదు.

ఉ. కోరిక లిచ్చినన్ నెనరు గూర్చిన జీవనజీవితమ్ము లే
దారి నొనర్చినం దెలివిఁ దార్చినఁ దల్లియుఁ దండ్రియుంబలెన్
నేరము లోర్చినం దిరుగ నేర్పుగఁ దీర్చినఁ గల్మిఁ జేర్చినన్
భారము నీవె కాని మఱిపంకజనాభ! యెఱుంగ నన్యులన్. 104

తా. ఓస్వామీ! నాకోరికలిచ్చినను, క్రియంబుచేసినను, జ్ఞానంబునొసంగినను నీవే. నావైభవము, నాప్రాణాధారమగుపదార్థము, నాజీవితము, నాదైవతము, నాపర దేవత యన్నియు నీవుదప్ప వేరేమియు లేదు.

శ్లో. మాధుర్యేణ విజృమ్భన్తాం వాచో న స్తవ వైభవే,
చాపల్యేన వివర్ధన్తాం చిన్తా న స్తవ శైశవే. 105

టీ. నః=మాయొక్క, వాచః=వాక్కులు, తవ=నీయొక్క, వైభవే=కీర్తిని వర్ణించుటయందు, మాధుర్యేణ=తీయఁదనముచే, విజృమ్భన్తామ్=మీఱుఁగాక. నః=మాయొక్క, చిన్తాః=కల్పనలు, తవ=నీయొక్క, శైశవే=బాల్యమందు, చాపల్యేన=లోలత్వముచేత, వివర్ధన్తామ్=పెరుగుఁగాక.

ఉ. ఏను భవత్కథామణుల నెన్నెడుచోట్ల మదీయసూక్తిసం
తానము మాధురీగుణవితానముఁ జెంది పొసంగుఁగాత నా
మానసవృత్తి నీదుసుకుమారకిశోరవయోవిహారము
ల్వాని నుతించుచోట్ల నతిలోలతఁ గాంచి వెలుంగుఁగావుతన్. 105

తా. కృష్ణా! నావాక్కులు నీవైభవము వర్ణించుటలో మధురములై నిరాటంకముగా సాగుఁగాక. నాధ్యానములు నీబాల్యరూపమందు మిగులఁ బ్రేమగలవై ప్రబలుఁగాక.

శ్లో. యాని త్వచ్చరితామృతాని రసనాలేహ్యాని ధన్యాత్మనాం
యే వా చాపలశైశవవ్యతికరా రాధాపరాధోన్ముఖాః,
యా వా భావితవేణుగీతగతయో లీలాముఖామ్భోరుహే
ధారావాహికయా వహన్తు హృదయే తాన్యేవ తాన్యేవ మే.106

టీ. యాని=ఏ, త్వచ్చరితామృతాని=నీకథామృతములు, ధన్యాత్మనామ్=కృతకృత్యులగు మహాత్ములకు, రసనాలేహ్యాని=నాలుకలకుఁ జప్పరింపఁదగిన భోగ్యవస్తువులో, యే వా=ఏ, చాపలశైశవవ్యతికరాః=చాపల్యముతోఁగూడినచిన్నతనపుఁ జేష్టలు, రాధాపరాధోన్ముఖాః=రాధనుజగడమునకుఁ జీరుచున్నవియో, యా వా=ఏ, లీలాముఖామ్భోరుహే=సొగసుగులుకుచున్న మోముదమ్మియందు, భావిత...గతయః=సంభవించు వేణుగానప్రకారములుగలవో, తాన్యేవ తాన్యేవ=అయ్యవియే, హృదయే=నామనస్సునను, ధారావాహికయా = ధారలుగట్టిపాఱురీతిచేత, వహన్తు = (ఎడతెరిపిలేకుండుటచేత) ప్రవహించుఁగాక.

మ. అలరుం ధన్యుల కేకథామృతము జిహ్వాకున్ లేహ్య మేబాల్యచా
పలముల్ రాధకు నెయ్యపుంగినుక నాపాదించు నేయందముల్
వెలయున్ మోమున వేణుగానకలనల్ వేమాఱు నాదివ్యచ
ర్యలె నామానసవీథి వేడెదను ధారాళంబుగా నిల్వఁగన్. 106

తా. కృష్ణా! ఏనీచరిత్రములు మహానుభావులగుభక్తుల నాలుకలకు లేహ్యములో, యే చిన్నతనపుఁజేష్టలు రాధకు ప్రణయకోపమును గలిగించుచున్నవో, యే నీవేణుగానములు నీమొగమందు వెలయుచున్నవో, ఇవి యన్నియు నాచిత్తసీమయందు సర్వకాలములయందు మెలంగుచుగాక.

శ్లో. భక్తి స్త్వయి స్థిరతరా భగవన్ యది స్యా
ద్దైవేన నః ఫలితదివ్యకిశోరవేషే,
ముక్తిః స్వయంముకుళితాఞ్జలి సేవతేఽస్మాన్
ధర్మార్థకామగతయః సమయప్రతీక్షాః. 107

టీ. హేభగవన్=షడ్గుణైశ్వర్య యుక్తుఁడవగుకృష్ణా! దైవేన=అదృష్టము చేత, ఫలిత...వేషే=ఫలించిన యనుపమబాలరూపముగల, త్వయి=నీయందు, నః=మాకు, స్థిరతరా=కుదురైన, భక్తిః=అనురాగము, స్యాద్యది=కలిగెనేని, ముక్తిః=మోక్షము, ముకుళితాఞ్జలియథాతథా=మోడ్పుఁజేతులుగలుగునట్లుగా, అస్మాన్=మమ్మును, స్వయం=తానై, సేవతే=కొలుచుచున్నాఁడు. ధర్మా...గతయః=ధర్మఅర్థకామములపోకలు, సమయప్రతీక్షాః=మాయనుగ్రహసమయమునకు వేచియుండును.

ఉ. గోపకుమారవేషమునఁ గూడిననీయెడ భక్తిదైవసం
ప్రాపిత మై మదిం దృఢతరంబుగ నిల్చిన ముక్తికన్య నా
దాపునఁ గేలు మోడ్చి సతతంబును గొల్వఁగ వేళఁ జూచు మ
మ్మేపునఁ బిల్చి వీడ్కొలుప నేచినధర్మము నర్థకామముల్. 107

తా. కృష్ణా! దైవవశమున నెట్టులైన మాకు నీయందు కుదురైన భక్తిగుదిరెనా ముక్తికాంత తనకుఁదానే మాయందుఁజేరి, చేతులు కట్టుకొని పరిచర్య సలుపును. ఇఁక ధర్మార్థకామములా మాపంచలఁబడి యెప్పుడు 'మమ్ము కటాక్షింతుమా' యని వేచి యుండును.

శ్లో. జయజయజయ దేవ దేవదేవ త్రిభువనమఙ్గళదివ్యనామధేయ,
జయజయజయ బాలకృష్ణదేవ, శ్రవణమనోనయనామృతావతార.

టీ. త్రిభు...ధేయ=ముల్లోకములను మేలుఁగూర్చు దివ్యనామము గలవాఁడా! దేవదేవ = ఎల్లదైవతములకుదైవమా! హేదేవ = లీలారతి గలయోస్వామీ! జయజయ

జయ=సర్వోత్కృష్టుఁడవుగమ్ము. శ్రవణ... తార=చెవులకు మనమునకు కనులకు అమృత ప్రాయమైన యావిర్భావము గలవాఁడా! బాలకృష్ణదేవ=గోపాలబాలకృష్ణస్వామీ! జయజయజయ=సర్వోత్కర్ష గలిగి యుండుము.

చ. జయజయ దేవ కృష్ణ రిపుసైన్యమహోద్ధతిఖేదకృద్ధనం
జయజయ కారణా భువనసన్నుతశోభననామధేయ సం
జయజయబోధసాధక వచశ్శ్రుతినేత్రమనోమనోహరా
జయజయ విశ్వజన్మలయశాసన గాఢతమోనిరాసనా. 108

తా. ముల్లోకములకు మంగళప్రద మైనదివ్యనామములగల దేవదేవుఁడ వైనయో కృష్ణా! జయించుము. కనుటకు వినుటకు తలఁచుటకుఁగూడ మధురమైన దివ్యమంగళ విగ్రహముగల గోపాలకృష్ణా!

శ్లో. తుభ్యం నిర్భరహర్షవర్షవివశావేశస్ఫుటా [1]విర్భవ
ద్భూయశ్చాపలభూషితేషు సుకృతాం భావేషు నిర్భాసతే,
శ్రీమద్గోకులమణ్డనాయ మహతే వాచాం విదూరస్ఫుర
న్మాధుర్యైకరసార్ణవాయ మహసే కస్మైచి దస్మైనమః. 109

టీ. నిర్భర... తేషు=పూర్ణానందపర్షముచే మైమఱచిన యావేశముచేఁ జక్కఁగాఁబయలుపడుచున్న విస్తారమైన తృష్ణచే నొప్పుచున్న, సుకృతాం=పుణ్యవంతుల యొక్క, భావేషు=హృదయములయందు, నిర్భాసతే=స్ఫురించుచున్నదియు, శ్రీమ... నాయ=భాగ్యవంత మైనవ్రేపల్లెకు నలంకారమైనదియు, మహతే=గొప్పదియు, వాచామ్=మాటలకు, విదూరస్ఫురత్=మిక్కిలిదూరమునందు ప్రకాశించు, మాధు... వాయ=సౌభాగ్యమనెడి ప్రధానరసమునకు సముద్రమైన, కస్మైచిత్=అనిర్వాచ్యమైన, అస్మై=ఈ, మహసే=తేజోరూపమయిన, తుభ్యమ్=నీకొఱకు, నమః=నమస్కారము.

శా. ఆనందంబున బాహ్యముల్ మఱచి యాత్మారామలీలారతిన్
ధ్యానుల్ గొల్వఁగ ముంగలన్ నిలిచి వాచాగోచరంబై యశో
దానందాంగణరత్నమై మధురిమాధారార్ణవం బైనయే
దే నత్యుజ్జ్వల మట్టితేజమున కెంతే మ్రొక్కువన్ మ్రొక్కెదన్.

తా. పూర్ణానందరసావేశముచే నొడలు మఱచియున్న యోగుల చిత్తసీమల నటించునదియు, గోకులాలంకారమైనదియు, వాక్కులకు గోచరింపని సౌందర్యమున కునికిపట్టయిన వచింప నలవిగాని యీ తేజోరూపమైన నీకొఱకు నమస్కారము.

---

1 విర్భవ, చ్చాపల్యైన విభూషితేషు.

శ్లో. * అనుగ్రహద్విగుణవిశాలలోచనై
రనుస్వనద్విగుణగళద్రవామృతైః,
యతో యతః ప్రసరతి మే విలోచనం
తత స్తతః స్ఫురతు తవైవ వైభవమ్. 110

టీ. మే=నాయొక్క, విలోచనమ్=నేత్రము, యతఃయతః=ఏయేవైపునకు, ప్రసరతి=పాఱుచున్నదో, తతః తతః = ఆయావైపులనంటట, తవ=నీయొక్క, వైభవమేవ=శోభయే, అనుగ్రహ...లోచనైః=కరుణచే నిమమడించిన వెడఁదకన్నులతోడను, అను...మృతైః=అనుసరించి పలికించుశబ్దములచేత నిబ్బడిగ స్రవించు పలుకుదేనియలసోనలతోడను, స్ఫురతు=మెఱయుఁగాక.

టీ. కృష్ణా! నే నేయేవంకలఁజూపుల సిగిడించెదనో, యాయాచోట్ల దయారసముచే విపులములైన కన్నులతోడను, శ్రవణమధురము లైనగానములతోడను నీరూపమే గోచరించుఁగాక.

శ్లో. *ధన్యానాం సరసానులాపసరణీసౌభాగ్య మభ్యస్యతాం
కర్ణానాం వివరేషు కా మపి సుధావృష్టిం దుహానం ముహుః,
వశ్యానాం సుదృశాం మనోనయనయో ర్మగ్నస్య దేవస్య నః
కర్ణానాం వచసాం విజృమ్భిత మహో శ్రీకృష్ణకర్ణామృతమ్. 111

టీ. సరసా...భాగ్యం=తియ్యనిపలుకుల జాడల సొబగును, అభ్యస్యతామ్=నేర్చువారైన, ధన్యానామ్=కృతకృత్యులయొక్క, కర్ణానామ్=చెవులయొక్క, వివరేషు=రంధ్రములయందు, ముహుః = మాటిమాటికి, కామపి=చెప్పనలవికాని, సుధావృష్టిమ్=అమృతపువానను, దుహానమ్=కురియుచున్నదగు, శ్రీకృష్ణకర్ణామృతమ్ = శ్రీకృష్ణకర్ణామృత మనుపేరిగ్రంథము, వశ్యానామ్=భక్తివశులైన, సుదృశామ్=పండితులయొక్క (స్త్రీలయొక్క), మనోనయనయోః=మనస్సునందును గన్నులయందును,మగ్నస్య=మునిఁగిన, నః=మాయొక్క, దేవస్య = శ్రీకృష్ణస్వామియొక్కయు, కర్ణానామ్ = చెవులయొక్కయు, వచసాం=మాటలయొక్కయు, విజృమ్భితం=పొరలిక, అహో=ఔరా!

తా. సొగసైనమాటలనీటును నేరువఁదలఁచువారికిఁ గర్ణమధురము గనుక నే కర్ణామృత మనఁబడు నీగ్రంథము యోగి మనోనివాసి యైన శ్రీకృష్ణుని తన్మయము లైనమాకర్ణములయొక్కయు వాక్కులయొక్కయు విజృంభణమే.

శ్లో. ఈశానదేవచరణాభరణేన నీవీ
దామోదరస్థిరయశః స్తబకోద్గమేన,

---

* ఈశ్లోకములు కొన్ని ప్రతులలోఁ గానరావు. తెనిఁగింపఁబడను గుండలేదు. కాఁబట్టి ప్రక్షిప్తములని తోఁచెడిని.

లీలాశుకేన రచితం తవ దేవ కృష్ణ
కర్ణామృతం వహతు కల్పశతాన్తరేఽపి. 112

టీ. హేదేవ=ఓదేవా! కృష్ణ=కృష్ణా! ఈశాన... సేవ=శ్రీశివునిపాదములె సొమ్ము గాఁగలవాఁడును, నీవి... మేన=మూలధనమగు శ్రీకృష్ణుని స్థిరమగు కీర్తియనెడి పూఁగుత్తి కున్ముఖుఁడై యున్న, లీలాశుకేన = లీలాశుకుఁడనుకవి (విలాసపుఁజిలుక) చేత, రచితమ్= నిర్మింపఁబడిన, తవ=నీయొక్క, కర్ణామృతమ్=శ్రోత్రమధుర మగుకర్ణామృత మనునీ గ్రంథము, కల్పశతాన్తరేఽపి = నూఱులకొలఁది కల్పములయందుఁగూడ, వహతు= వెలయుఁగాక.

మ. ఫలవాంఛన్ హరికీర్తిగుచ్ఛరతియున్ ఫాలాక్షుసంసేవయున్
గలలీలాశుకవాక్యముల్ దెనుఁగునం గర్ణామృతఖ్యాతిగా
నలరం జెప్పితి వెల్లపూడిమణిపెద్దామాత్యవెంగన్న నే
నలరుందోయిలిమాడ్కిఁ గైకొనుము కృష్ణా! కల్పసంస్థాయిగాన్.

తా. కృష్ణా! శివపాదభక్తుఁడును, పండునుదిరగోరి పూఁగుత్తినాశ్రయించు చిలుక మాడ్కి మోక్షార్థియై నీకీర్తియందు మిగులనాసగల లీలాశుకుఁ డనుకవిచే రచియింపఁ బడి శ్రోత్రపేయ మైనయీకర్ణామృత మనుగ్రంథము కల్పశతములకైనను చలనము లేక నీయందయుండుఁగాక.

మాలిని. తనుజితజలవాహా దారితశ్వేతవాహా
జననకృతతమోహా శాంతదుర్దాంతమోహా
యనఘగుణసమూహా యార్తరక్షస్సమూహా
వినతవినయగేహా వేంకటాహార్యగేహా.

మ. ఇది కృష్ణాశ్రయయోగిపుంగవకృపావీక్షా త్తసారస్వతా
భ్యుదయశ్రీవిభవ ప్రసిద్ధచిదచిద్బోధక్షమాశాంతిస
త్త్వదయాభూషణ వెల్లపూడిమణిపెద్దామాత్యవెంగాగ్రణీ
గదితాశ్వాసము పొల్చుఁ బ్రాథమిక మై కర్ణామృతశ్రీకృతిన్.

శ్రీ కృ ష్ణ క ర్ణా మృ త ము
ప్ర థ మా శ్వా స ము.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ కృ ష్ణ క ర్ణా మృ త ము

ద్వి తీ యా శ్వా స ము.

శ్లో. అభినవనవనీతస్నిగ్ధ మాపీతదుగ్ధం
దధికణపరిదిగ్ధం ముగ్ధ మఙ్గం మురారేః,
దిశతు భువనకృచ్ఛ్రచ్ఛేది తాపిఞ్ఛగుచ్ఛ
చ్ఛవి నవశిఖిపిఞ్ఛాలాఞ్ఛితం వాఞ్ఛితం నః. 1

టీ. అభినవ...స్నిగ్ధమ్=అపుడు చిలికి యెత్తినవెన్నవలె (చేత) మిసమిసలాడునదియు, ఆపీతదుగ్ధమ్=దప్పిదీఱునట్లు త్రాగఁబడిన పాలుగలదియు, దధి...దగ్ధమ్=పెరుఁగుచిదురుపలచేఁ బూయఁబడినదియు, భువన...ఛేది = లోకములయాపదలను బాపునదియు, తాపింఛగుచ్ఛచ్ఛవి=క్రొనుగుగుత్తి కాంతివంటి కాంతిగలదియు, నవ...లాఞ్ఛితమ్=క్రొత్తనెమ్మిపురిచే నలంకరింపఁబడిన, ముగ్ధమ్=సుందరమైన,మురారేః=కృష్ణుని యొక్క, అఙ్గమ్=ఒడలు, నః=మాయొక్క, వాఞ్ఛితం=కోరికను, దిశతు=ఇచ్చుఁగాక.

శా. తాపింఛచ్ఛవి యై వినీలనవనీతస్నిగ్ధమై ముగ్ధమై
యాపీతామితదుగ్ధ మై దధికణై కాదిగ్ధమై లోకకృ
చ్ఛ్రాపచ్ఛేదక మై వినీలశిఖిపింఛాలాంఛితం బైన శ్రీ
గోపాలప్రభుమూర్తి వాంఛిత మొసంగుఁ గావు నశ్రాంతమున్. 1

తా. క్రొత్త వెన్నెలవలె(చేత)నునుపైనదియు, పూర్ణముగాఁ బాలుద్రావినదియు, పెరుఁగుచిదురుపలచే నిండినదియు, లోకముల యమంగళము శాంతింపఁజేయునదియు, కానుగుగుబురువలె నల్లనైనదియు, క్రొత్తనెమ్మిపురిని దాల్చినదియు, సుందరము నైన శ్రీకృష్ణునితనువు నాకోరికల నీడేరుచుఁ గాక.

శ్లో. యాం దృష్ట్వా యమునాం పిపాసు రనిశం వ్యూహో గవాం గాహతే
విద్యుత్వానితి నీలకంఠనివహో యాం ద్రష్టు ముత్కణ్ఠతే,
ఉత్తంసాయ తమాలపల్లవ మితి ఛ్ఛిన్దన్తి యాం గోపికాః
కాన్తిః కాళియశాసనస్య వపుషః సా పావనీ పాతు నః. 2

టీ. పిపాసుః = దప్పిగొనియున్న, గవాం= గోవులయొక్క, వ్యూహాః=మంద, యాం=ఏకాంతిని, యమునాం=యమునానదిగా, దృష్ట్వా=చూచి (తలంచి), అనిశమ్= ఎల్లవేళలయందును (పలుమాఱు), గాహతే=ప్రవేశించుచున్నదో, యాం=ఏకాంతిని, కలకణ్ఠనివహాః=నెమిళ్లగుంపు, విద్యుత్వానితి=మొయిలని, ద్రష్టుం=చూచుటకొఱకు, ఉత్కణ్ఠతే=వేడుకపడుచున్నదో, గోపికాః=గొల్లతలు (గోపికలు), యాం=ఏకాంతిని, తమాలపల్లవమితి=నల్లకానుగుచిగురని తలఁచి, ఉత్తంసాయ=శిరోభూషణముకొఱకు, ఛిన్దన్తి=త్రుంచుచున్నారో, పావనీ=పవిత్రమైన, సా=అట్టి, కాళియశాసనస్య=కాళియుని మర్దించిన శ్రీకృష్ణునియొక్క, వపుషః=మేనియొక్క, కాన్తిః=రంగు, నః=మమ్ముల, పాతు=ప్రోచుఁగాక.

చ. అనిశము యామునాంబు విది యానెద మంచును గోగణంబు లె
ల్లను జొరఁ బర్హిపఙ్క్తులు వలాహక మంచును వేడ్కఁతోడఁ గ
న్గొనఁగఁ దమాలపల్లవము కొప్పున కౌ నని గోపకామినుల్
చినుమఁగ నొప్పుకృష్ణునివిశేషతనుద్యుతి నన్నుఁ బ్రోచుతన్. 2

తా. నల్లగానుంటచే యమునాజల మని భ్రమసి క్రేపులు నీరుద్రావఁబోఁగా మొగిలని తలఁచి నెమ్మిగుంపులు రిచ్చవడి చూడఁగా, కానుఁగుచిగుళ్లని తలఁచి గొల్లపడఁతులు త్రుంపి తల దాల్చుకోఁజూడఁగా, మెఱయుచున్న జగన్మంగళకరమైన యాకృష్ణుని మేనికాంతి మమ్ముఁ బ్రోచుఁగాక.

శ్లో. *దేవః పాయా త్పయసి విమలే యామునే మజ్జతీనాం
యాచన్తీనా మనునయపదై ర్వఞ్చితా న్యంశుకాని,
లజ్జాలోలై రలసవిలసై రున్మిషత్పఞ్చబాణై
ర్గోపస్త్రీణాం నయనకుసుమై రర్చితః కేశవో నః. 3

టీ. విమలే=స్వచ్ఛమైన, యామునే=యమునానది సంబంధమగు, పయసి=ఉదకమందు, మజ్జతీనాం=స్నానము చేయుచున్నవారును, వంచితాని=మోసపుచ్చికొనిపోఁబడిన, అంశుకాని=చీరలను, అనునయపదైః = బుజ్జగింపుమాటలచేత, యాచన్తీనాం= అడుగుచున్నవారును నగు, గోపస్త్రీణాం=గొల్లకాంతలయొక్క, లజ్జాలోలైః=సిగ్గుచేఁ జెదరుచున్నవియు, అలసవిలసైః=సౌమ్యములగుటచే ప్రకాశించుచున్న, ఉన్మిషత్పంచబాణైః = ఉన్మిషత్=ప్రకాశించుచున్నటువంటి, పంచబాణైః = ఉదయించుచున్న మన్మథుఁడు గలవియును అగు, నయనకుసుమైః = పూవులవంటికనులచేత, అర్చితః=పూజింపఁబడిన, కేశవః దేవః=శ్రీకృష్ణదేవుఁడు, నః=మమ్ము, పాయాత్=రక్షించుఁగాక.

---

* ఈశ్లోకము గోపాలకృష్ణమంత్రరాజమందలి వస్త్రాకర్షణప్రయోగధ్యానమని సనత్కుమారసంహితయందుఁ జేర్కొనఁబడినది.

మ. యమునావేణికయందు గోపికలు నీరాడన్ స్వకీయాంశుకౌ
ఘములన్ దాఁచఁగ సిగ్గుచే మృదులవాక్యప్రార్థితోవేడుకన్
సముదంచన్మదనాలసోల్లసనిరీక్షానీలనీరేజమా
ల్యములన్ వారలు పూజసేయఁ దగునయ్యబ్జాక్షు సేవించెదన్. 3

తా. యమునలోఁ గ్రుంకులిడుచుండఁగాఁ గన్నాఱఁగి దొంగిలించిన చీరలను వేఁడుచున్న గోపకామినుల సిగ్గుతోడివిలాసముగలమనోద్దీపకములైననేత్రపుష్పములచేఁ బూజింపఁబడినకృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాచుఁగాక.

శ్లో. మాత ర్నాతః పర మనుచితం యత్ఖలానాం పురస్తా
దస్తాశఙ్కం జఠరపిఠరీపూర్తయే నర్తితాసి,
తత్క్షన్తవ్యం సహజసరళే వత్సలే వాణి! కుర్యాం
ప్రాయశ్చిత్తం గుణగణనయా గోపవేషస్య విష్ణోః. 4

టీ. సహజసరళే=సైజముగానే సౌమ్యురాలగుదానా! వత్సలే=పుత్రప్రేమగలదానా! మాతః=ఓ యమ్మా! వాణి=సరస్వతీ! జఠరపిఠరీపూర్తయే=బానవంటి కడుపును నించుకొనుకొఱకు, ఖలానాం=దుష్టులయొక్క, పురస్తాత్=ఎదుట, అస్తాశంకం యథా తథా=సిగ్గులేనట్లుగా, త్వం=నీవు, మయా=నాచేత, నర్తితాసి ఇయత్ = ఆడింపఁబడితి వనుటయేదిగలదో, అతః పరం=ఇంతకంటె వేఱైన, అనుచితమ్=కూడనిపని, న=లేదు. తత్=ఆనాతప్పిదము, క్షన్తవ్యం=సైఁపఁదగినది. గోపవేషస్య=గోపాలరూపుఁడైన, విష్ణోః=వెన్నునియొక్క, గుణగణనయా=కల్యాణగుణములయెన్నికచేత, ప్రాయశ్చిత్తమ్=పవిత్రీకరణకర్మను, కుర్యామ్=చేయుదును.

చ. ఉదరము నించఁ గోరి ఖలు లుండెడుతావులు సేరి వారిక
న్నెదుట నశంక నిన్ను నటియింపఁగఁ జేసినపాతకంబులన్
సదయత నోర్వఁగా వలెఁ బ్రసన్నమతిన్ ననుఁ గన్నతల్లి శా
రద యదువంశనాయకుని ప్రస్తుతి నిష్కృతి నే నొనర్చెదన్. 4

తా. స్వభావసిద్ధంబగు ఋజుత్వంబు గలిగిననిమిత్తంబున మదీయప్రార్థనంబు విఫలంబు సేయనోపకయుండి జగంబులకెల్లఁ దల్లియైనకతంబున నాకుం దల్లియై యత్యంత దయావతియై మదీయవాగ్రూపంబునఁ బరిణమించిన ఓఅమ్మా! సరస్వతీ! నాయపరాధము సైఁపుము. నిన్నిపొట్టకొఱకై పలువురునీచులయొద్ద వినియోగించితిని. ఇంతకంటె నీకు వేఱైన యవమానములేదు. అయినను ఇప్పుడు శ్రీకృష్ణుని కల్యాణగుణవర్ణనము చేసి యాదోషముఁ బాపుకొందును. నన్ను కరుణింపుము.

శ్లో. అఙ్గుళ్యగ్రైరరుణకిరణైర్ముక్తసంరుద్ధరన్ధ్రం
వారంవారం వదనమరుతా వేణుమాపూరయన్తమ్,
వ్యత్యస్తాఙ్ఘ్రిం వికచకమలచ్ఛాయవిస్తారినేత్రం
వన్దే బృన్దావనసుచరితం నన్దగోపాలసూనుమ్. 5

టీ. అరుణకిరణైః=ఎఱ్ఱని కాంతులుగల, అఙ్గుళ్యగ్రైః=కొనవ్రేళ్లచేత, ముక్త...రన్ధ్రమ్=తెఱచి మూయఁబడిన సుషిరములు గలిగిన, వేణుమ్=పిల్లనగ్రోవిని, వదనమరుతా=ముఖమారుతముచేత, వారంవారం=తేపతేపకు, ఆపూరయన్తం=నిండించుచున్న వాఁడును, వ్యత్యస్తాఙ్ఘ్రిం=ఎచ్చుతక్కువగా నిడఁబడిన పాదములుగలవాఁడును, వికచ...నేత్రం=పూచిన వెల్లదామరల కాంతివంటి కాంతిని విరియఁజేయు కన్నులుగలవాఁడును, బృన్దావనసుచరితమ్=తులసితోఁటయందు మక్కువమీఱఁ జరించువాఁడును నగు, నన్దగోపాలసూనుం=నందుఁడను గొల్లనికొడుకైన కృష్ణునిగూర్చి, వందే=నమస్కరించుచున్నాను.

మ. అరుణశ్రీ దళుకొత్తు నంగుళుల నొయ్యం గప్పుచుం విప్పుచున్
మురళీరంధ్రము లాస్యమారుతమునం బూరించు చొయ్యారమై
చరణద్వంద్వము మార్పుచున్ నిలుచు కంజాతాయతాలోకభా
సురబృందావనమందిరాంతరచరిష్ణుం గృష్ణుఁ గీర్తించెదన్. 5

తా. ఒకయడుగు ముందునకు నొక యడుగు వెనుకకుఁ బెట్టి నిలిచి ఎఱ్ఱని వ్రేళ్ల కొనలతోఁ బిల్లఁగ్రోవి రంధ్రములను మూయుచుఁ దెఱచుచుఁ దేపతేపకు ముఖవాయువుచేఁ బిల్లఁగ్రోవి నూఁదుచు విరియఁబూచిన తామరలవంటి కందోయిని ద్రిప్పుకొంచు తులసి తోఁటలయందుఁ దిరుగుచున్న గోపాలకృష్ణమూర్తికి నమస్కారము.

శ్లో. మన్దం మన్దం మధురనినదైర్వేణుమాపూరయన్తం
బృన్దం బృన్దావనభువి గవాం చారయన్తం చరన్తమ్,
ఛన్దోభాగే శతమఖమఖధ్వంసినాం దానవానాం
హన్తారం తం కథయ రసనే! గోపకన్యాభుజఙ్గమ్. 6

టీ. హేరసనే=ఓనాలుకా! మధురనినదైః=తీయని మ్రోఁతలచే, మన్దంమన్దమ్=తిన్నతిన్నఁగా, వేణుం=పిల్లఁగ్రోవిని, ఆపూరయన్తం=నిండించుచున్నవాఁడును, బృన్దావనభువి=తులసితోఁటయందు, గవాం=క్రేపులయొక్క, బృన్దం=మందను, చారయన్తం=త్రిప్పుచున్నవాఁడును, ఛన్దోభాగే=వేదవాక్కులయందు, చరన్తం=మెలఁగుచున్నవాఁడును, శత...సినాం=దేవేంద్రుని యాగమును బాడుచేసిన, దానవానాం=రాక్షసులకు, హన్తారం=సంహారకుఁడును, గోపకన్యాభుజఙ్గమ్=గోపికాజారుఁడైన, తమ్ = ఆకృష్ణుని, కథయ=పొగడుము.

శా. బృందారణ్యతరుప్రదేశముల గోబృందంబులన్ మేపుచున్
మందంబౌ మధురధ్వనిన్ మురళిఁ బల్మాఱున్ వినోదించుచున్
ఛందోవీథిఁ జరించుచున్ విమతరక్షఃస్తోమవిధ్వంసనా
నందుం డైనవ్రజాంగనావిభు రసజ్ఞా! ప్రజ్ఞఁ గీర్తింపుమా! 6

తా. ఓనాలుకా! మెల్లఁగాఁ బిల్లనగ్రోవి నూఁదుకొనుచుఁ దులసితోఁటలో గోవుల మేపుచు విలాసముగాఁ జూచుచున్నవాఁడును, వేదములయందు వర్ణింపఁబడిన వాఁడును, దేవేంద్రునియాగవిఘ్నకారులైన రాక్షసులఁ బరిమార్చినగోపికాజారుఁడగు కృష్ణుని గీర్తింపుము.

శ్లో.* వేణీమూలే విరచితఘనశ్యామపిఞ్ఛావచూడో
విద్యుల్లేఖావలయిత ఇవ స్నిగ్ధపీతామ్బరేణ,
మా మాలిఙ్గన్మరకతమణిస్తమ్భగమ్భీరబాహుః
స్వప్నే దృష్ట స్తరుణతులసీభూషణో నీలమేఘః. 7

టీ. వేణీమూలే=జుట్టుముడిమొదట, విరచిత...చూడః = చెరువఁబడిన మెఱయు పలునలుపు గలనెమిలిపురియనెడు శిరోభూషణముగలవాఁడును, స్నిగ్ధపీతామ్బరేణ= మెఱుఁగు పట్టుదోవతిచేత, విద్యుల్లేఖావలయిత ఇవ = మెఱుఁగుఁ దీఁగ చేఁజుట్టఁబడిన వానివలెనున్నవాఁడును, మర...బాహుః=ఇంద్రనీలపుఁ గంబములవలె గుఱువులైన భుజములుగలవాఁడును, తరు...షణః=లేఁతతులసియే యలంకారముగాఁగలవాఁడును, అగు, నీలమేఘః=కృష్ణమేఘుము, మాం=లక్ష్మీదేవిని, ఆలిఙ్గన్=కౌఁగిలించుకొనినవాఁడై, స్వప్నే =కలలో, దృష్టః=చూడఁబడెను.

చ. అలఘుమెఱుంగురంగు గలహాటకశాటిక మౌళిపాళి భా
సిలునవపింఛకంబు తులసీదళదామముఁ గల్గినట్టిమే
ఘలలితమూర్తి మానికపుఁగంబముఁబోనిభుజద్వయంబుచే
నలమి రమావధూటిఁ జెలువందఁ గలం గనుపించె నింపుగన్. 7

తా. కేశకలాపమున నెమలిపురిం జెరవుకొని, మెఱుపువన్నె పట్టుదోవతిగట్టి, తులసిపేరులఁదాల్చి, ఇంద్రనీలమణిస్తంభములవంటి బాహువులు గలకృష్ణమేఘము లక్ష్మీసనాథుఁడై నాస్వప్నముసఁ బొడసూపెను.

---

* ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణషోడశాక్షరమంత్రధ్యానంబని సనత్కుమారసంహితయందుఁ జెప్పఁబడినది.

శ్లో.*కృష్ణే హృత్వా సిచయనిచయం కూలకుంజాధిరూఢే
ముగ్ధా కాచి న్ముహురనునయైః కిన్న్వితి వ్యాహరన్తీ,
సభ్రూభఙ్గం సదరహసితం సత్రపం సానురాగం
ఛాయా శౌరేః కరతలగతా న్యమ్బరా ణ్యాచకర్ష. 8

టీ. సిచయనిచయం=కోకల మోపును,హృత్వా=దొంగిలించి,కృష్ణే=శ్రీకృష్ణుఁడు, కూలకుంజాధిరూఢే = (యమున) యొడ్డుననున్న పొదఁదూఱినవాఁడగుచుండఁగా, కాచిత్=ఒకానొక, ముగ్ధా=యౌవనారంభమందున్న ముద్దరాలు, ముహుః = తేపతేపకు, అనునయైః=బుజ్జగింపు మాటలచే,కింను ఇతి=ఏమిరా యని,వ్యాహరన్తీ=పలుకుచున్నదై, సభ్రూభఙ్గం=బొమముడితోఁ గూడునట్లు, సదరహసితం = చిరునగవుతోఁగూడునట్లు, సత్రపం=సిగ్గుతోఁగూడినట్లు, సానురాగం=స్నేహముతోఁ గూడునట్లు,ఛాయాశౌరేః= ప్రతిబింబకృష్ణునియొక్క,కరతలగతాని=చేతనున్న,అమ్బరాణి=పటములను, ఆచకర్ష= లాగెను.

ఉ. కోకలు ముచ్చిలించి తటకుంజగృహంబున నిల్వ సిగ్గునున్
భ్రూకుటియున్ దరస్మితనిరూఢియుఁ బ్రేమముఁ దోఁప గట్టుకున్
రాక 'యి దేమిరా! తగదురా!' యని ముగ్ధవధూటి నీటిలోఁ
జేకొనఁ బూనె నీడ యగుచిన్నిముకుందునిచేతిచేలముల్. 8

తా. యమునలో గోపికలు జలకమాడుచుండ గట్టుననున్నకోకలను గృష్ణుఁడు దొంగిలించి, గట్టుననున్న పొదలోఁ జొరఁబడఁగా నొకముగుద 'ఏమిరా! యిది'యని బుజ్జగించుచు, బొమలు చిట్లించుచు, చిఱునగవునగుచు, లజ్జతోడను, స్నేహముతోడను గూడినీటఁ బ్రతిఫలిత మైనకృష్ణునినీడయొక్క చేతిబట్టలను బట్టి లాగుచున్నది.

శ్లో. అపి జనుషి పరస్మి న్నాత్తపుణ్యో౽భవేయం
తటభువి యమునాయా స్తాదృశో వంశనాళః,
అనుభవతి య ఏష శ్రీమదాభీరసూనో
రధరమణిసమీపన్యాసధన్యా మవస్థామ్. 9

టీ. యః=ఏ, ఏషః=ఈవంశనాళము, శ్రీమదాభీరసూనోః=సంపన్నుఁడైన నందగోపకుమారునియొక్క, అధర...ధన్యామ్ = మోవిరతనము చెంతనునికిచేఁ గృతార్థమగు, అవస్థామ్=ఉనికిని, అనుభవతి = కాంచుచున్నదో, పరస్మిన్=మఱియొక, జనుష్యపి=జన్మమందైనను, ఆత్తపుణ్యః=పుణ్యములఁ బ్రోవు చేసికొనినవాఁడనై, యమునా

* ఈశ్లోకార్థము గోపాలకృష్ణమంత్రరాజవస్త్రాపకర్షణప్రయోగధ్యాన మని గోపాలకల్పమందుఁ జెప్పఁబడినది.

యాః = యమునానదియొక్క, తటభువి=ఒడ్డున, తాదృశః=అట్టి, వంశనాళః=వెదురు కాఁడగా, భవేయం=అగుదునా?

ఉ. నందతనూజుమోవిరతనంబుసమీపముఁ జేరి ధన్యతం
బొందెఁ గళింగజాతటముపొంత వసించినవంశనాళ మా
యందముఁ గాంతునొక్కొ జననాంతర మంది యశేషసత్క్రియా
బృందము వెంటనంటె ఫలమియ్యఁగఁ గోర్కులపంట పండఁగన్. 9

తా. ఈబొంగు వెదురుపిల్లఁగ్రోవి యై శ్రీకృష్ణునిమోవిచెంత నునికిఁ గని కృతకృత్య మయినట్లు నేను మఱుజన్మమునసైన బహుపుణ్యములనార్జించి, యమునయొడ్డున నావంశనాళముగ బుట్టఁగలనా అని యొకవ్రేత దలఁచెను.

శ్లో. అయి పరిచిను చేతః ప్రాతరమ్భోజనేత్రం
కబరకలితచఞ్చత్పిఞ్ఛదామాభిరామమ్,
వలభిదుపలనీలం వల్లవీభాగధేయం
నిఖిలనిగమవల్లీమూలకన్దం ముకున్దమ్. 10

టీ. అయిచేతః = ఓమనసా! ప్రాత...నేత్రం=ప్రొద్దుపొడుపునందలి కమలములవంటి కన్నులుగలవాఁడును, కబర...రామం=సిగయందుఁ జుట్టఁబడినయందమైననెమ్మిపురిచే సుందరమైనవాఁడును, బల...నీలం=ఇంద్రనీలమువలె నల్లనైన వాఁడును, వల్లవీభాగధేయం=గోపికలభాగ్యమయిన వాఁడును, నిఖిల...కన్దం=ఎల్లశ్రుతిలతలకు మొదలిదుంపయునగు, ముకున్దం=కృష్ణుని, పరిచిను = పరిచయముచేయుము. (వెదకుము.)

మ. లలితాంభోరుహనేత్రు గోపరమణీలావణ్యపాత్రున్ సము
జ్జ్వలపౌరందరనీలగాత్రుఁ గబరాంచత్పింఛలీలున్ విని
శ్చలవేదాంతలతాలవాలు మురళీసంగీతలోలున్ దయా
నిలయున్ సమ్మతిమీఱఁ గోరి మనమా! నిత్యంబు సేవింపుమా! 10

తా. ఓమనమా! రేపటి తామరలవంటికన్నులు గలవాఁడును, నెమిలిపురిఁ జెరివినసిగచే నొప్పినవాఁడును, ఇంద్రనీలముభాతి నల్లనైనవాఁడును, గోపికల నిక్షేపమును, వేదపుఁదీఁగెలకెల్ల మొదటిదుంపయగువాఁడును నగు కృష్ణుని వెదకుము. (పరిచయము చేయుము.)

శ్లో. అయి మురళి ముకున్దస్మేరవక్త్రారవిన్ద
శ్వసనమధురసజ్ఞే త్వాం ప్రణమ్యాద్య యాచే,
అధరమణిసమీపం ప్రాప్తవత్యాం భవత్యాం
కథయ రహసి కర్ణే మద్దశాం నన్దసూనోః. 11

టీ. ముకున్ద...రసజ్ఞే=వెన్నునిచెఱునగవు దొలుకు మోముఁదామరయందలియూరుపుదేనె సారస్యము నెఱిఁగిన, అయి మురళి=ఓసిల్లఁగ్రోవీ, త్వాం=నిన్నుగూర్చి, ప్రణమ్య = మ్రొక్కి, అద్య = ఇపుడు, యాచే=(ఒకదాని) వేఁడుచున్నాను. భవత్యాం= నీవు? అధరమణిసమీపం = మోవిరతనముచేరువను, ప్రాప్తవత్యాం = పొందిన దానవగుచుండఁగా, నన్దసూనోః = శ్రీకృష్ణునియొక్క, కర్ణే = చెవిలో, రహసి = ఏకాంతమందు, మద్దశాం = నాపాటును, కథయ = చెప్పుము.

చ. హరియధరాంతికస్థలవిహారమునన్ స్మితపూర్ణవక్త్రితా
మరససమీరసీధురసమాధురిఁ జెందిననిన్ను వేఁడెద
న్మురళిరో నందసూను మది నూల్కొనఁ గాఁ జెవిదండ నుండి యె
వ్వరు వినకుండ నాదువలవంత సమస్తముఁ దెల్పు మ్రొక్కెదన్.11

తా. కృష్ణుని నగుమోము దామరయందలి తేనె వాసనరుచియెఱిఁగినయో వేణుఖండమా! నిన్ను మోడ్పుఁగేలుతో నొకదాని వేఁడుచున్నాను. నీవు కృష్ణుని పెదవిదగ్గరఁ జేరినప్పుడు స్వామి చెవిలో రహస్యముగ నాదీనదశను గట్టిగా నచ్చఁ జెప్పుము.

శ్లో. సజలజలదనీలం వల్లవీకేళిలోలం
శ్రితసురతరుమూలం విద్యుదుల్లాసిచేలమ్,
సురరిపుకులకాలం సన్మనోబిమ్బలీలం
నతసురమునిజాలం నౌమి గోపాలబాలమ్. 12

టీ. సజలజలదనీలమ్=నీరునిండిన మబ్బువలె నల్లనైనవాఁడును, వల్లవీకేళిలోలమ్= గోపికలతో నాడవేడుకగలవాఁడును, శ్రితసురతరుమూలం= ఆశ్రయించిన కల్పవృక్షములుగలవాఁడును, విద్యు...చేలం=మెఱుపువలె మెఱయుదోవతి గలవాఁడును, సుర...కాలం=రాక్షసులకుయమునివంటివాఁడును, సన్మనోబిమ్బలీలమ్=సజ్జనులచిత్తములయందు బింబరూపముగాఁ గ్రీడించువాఁడును, నత...జాలం = మ్రొక్కఁబడిన దేవముని సంఘము గలవాఁడునునగు, గోపాలబాలం = గోపాలకృష్ణునిఁగూర్చి, నౌమి = మ్రొక్కుచున్నాను.

మ. సజలాంభోధరజాలనీలవిలసత్సౌదామినీచేలునిన్
వ్రజభామానవకేళిలోలుని సుపర్వద్వేషకృత్కాలునిన్
ద్విజరాణ్మానసబింబలీలుని శ్రితాదిత్యద్రుమావాలుని
న్భజయింతున్ మది గోపబాలు నతనానాదేవతాజాలునిన్. 12

తా. నీరుమబ్బువలె నల్లనివాఁడును, గోపకాంతలతోఁ గ్రీడించువాఁడును, కల్పవృక్షమూలమును జేరినవాఁడును, మెఱుపువలె మెఱయుపట్టుదోవతిగలవాఁడును, రాక్ష

సులపాలిటి యముఁడును, పండితుల చిత్తములయం దుండువాఁడును, మ్రొక్కఁబడిన దేవమునులు గలవాఁడు నగు గోపాలబాలకృష్ణునికి నమస్కారము.

శ్లో. *అధరబిమ్బవిడమ్బితవిద్రుమం మధురవేణునినాదవినోదినమ్,
కమలకోమలకమ్రముఖామ్బుజం కమపి గోపకుమార ముపాస్మహే.

టీ. అధర...విద్రుమం=దొండపండువంటి పెదవిచేత నవుకరింపఁబడినపవడము గలవాఁడును, మధుర...దినం=తీయని పిల్లఁగ్రోవి మ్రోఁతయందు దవిలినవాఁడును, కమల...మ్బుజం=కమలమువలె చంచమైన మోముదమ్మిగలవాఁడును, కమపి=అనిర్వాచ్య స్వరూపముగల, గోపకుమారమ్=గొల్లకుఱ్ఱని, ఉపాస్మహే=ఉపాసించెదము.

మ. మురళీనాదమధూళికాకలితసమ్మోదుఁ సుధాసారమే
దురబింబాధరధూతవిద్రుమవినోదుఁ రాధికాక్షిద్వయీ
వరలాతౌలసమానఫాలతలు శ్రీవత్సాంకవక్షఃస్థలుఁ
సరసీజాతమనోహరానను మదిం జక్రాయుధుం గొల్చెదన్. 13

తా. దొండపండుపగడముల మించు మోవిసొబగుగలవాఁడును, శ్రోత్రపేయమగు వేణుగానముచే వేడుకమీఱుచున్నవాఁడును, తామర సొంపుగలమోము గలవాఁడును, అనిర్వాచ్యరూపుఁడైన గోపాలకృష్ణు నుపాసించెదను.

శ్లో. అధరే వినివేశ్య వంశనాళం వివరాణ్యస్య సలీల మఙ్గులీభిః,
ముహురన్తరయన్ముహుర్వివృణ్వన్మధురం గాయతి మాధవో వనాన్తే.

టీ. మాధవః=కృష్ణుఁడు, అధరే=పెదవియందు, వంశనాళం=పిల్లఁగ్రోవిని, వినివేశ్య=పెట్టుకొని, అస్య=ఈవేణువులయొక్క, వివరాణి=రంధ్రములను, సలీలం=అందముగా, అఙ్గులీభిః=వ్రేళ్లచేత, ముహుః = తేపను, అన్తరయన్ = మూయుచున్నవాఁడై, ముహుః=మాటిమాటికి, వివృణ్వన్=తెఱచుచున్నవాఁడై, వనాన్తే = బృందావనదేశమందు, మధురం=ఇంపుగా, గాయతి=పాడుచున్నాఁడు.

ఉ. నెమ్మది యామునాంతరవనిఁ వసియించుచుఁ గావిమోవి నం
దమ్ముగ వంశిఁ గీల్కొలిపి తద్వివరమ్ముల నంగుళీతతిం
గ్రమ్ముచుఁ జిమ్ముచుఁ శ్రుతిసుఖమ్ముగ గానముఁ దానమానముల్
గుమ్మని మ్రోయఁజేయురసికుం గనుఁగొంటిరె కంటి కింపుగన్. 14

తా. శ్రీకృష్ణుఁడు బృందావనమందు నోటఁబిల్లఁగ్రోవిని గఱచుకొని వ్రేళ్లతో దానిరంధ్రములను సొగసుగామూసి తెఱచుచు వినోదముగాఁ బాడుచున్నాఁడు.

---

* ఈశ్లోకార్థము గోపాలకృష్ణద్వాదశాక్షరీమంత్రధ్యాన మని సనత్కుమార సంహితయందుఁ జెప్పఁబడినది.

శ్లో. వదనే నవనీతగన్ధవాహం వచనే తస్కరచాతురీధురీణమ్,
నయనే కుహనాశ్రుమాశ్రయేథాశ్చరణే కోమలతాణ్డవం కుమారమ్.

టీ. వదనే=ముఖమందు, నవనీతగన్ధవాహమ్= వెన్నవాసనను బొందినవాఁడును, వచనే=మాటయందు, తస్కర...రీణం=దొంగనేరుపులను ధరించినవాఁడును, నయనే= కంటియందు, కుహనాశ్రు=కల్లయేడుపువలన నైనకన్నీరు గలవాఁడును, చరణే=పాదమందు, కోమలతాణ్డవం=మృదువైననాట్యముగల, కుమారం=బాలకృష్ణుని, ఆశ్రయేథాః= ఆశ్రయించుము.

ఉ. కమ్మని వెన్నవాసన ముఖమ్మున ఘుమ్మని సోడుముట్ట వా
క్యమ్ములఁ జౌర్యనైపుణులు గన్పడఁ గన్నుఁగవన్ మృషాశ్రువు
ల్గ్రిమ్మఁగఁ గోమలాంఘ్రియుగళమ్మునఁ దాండవకేళి యొప్పఁగాఁ
గ్రుమ్మరుగోపబాలకు ముకుందుని నామది నాశ్రయించెదన్. 15

తా. నోటియందు వెన్నవాసనతోఁ గూడినవాఁడును, మాటబొంకుటలో మిగుల తెలివిగలవాఁడును, కంటియందు కల్లకన్నీరుగలవాఁడును, అడుగులయందు మనోహర నాట్యము గలవాఁడు నగు శ్రీకృష్ణునియందుఁ జేరుము.

శ్లో. అమునాఽఖిలగోపగోపనార్థం యమునారోధసి నన్దనన్దనేన,
దమునా వనసమ్భవః పపే నః కిము నాసౌ శరణార్థినాం శరణ్యః. 16

టీ. అమునా=ఈ, నందనందనేన=కృష్ణునిచేత, అఖిలగోపగోపనార్థం=ఎల్లగోపాలురఁ గాపాడుకొఱకు, యమునారోధసి = యమునానదియొడ్డున, వనసమ్భవః = అడవియందుఁ బుట్టిన, దమునాః=అగ్ని, పపే=మ్రింగఁబడినది. అసౌ=ఈకృష్ణుఁడు, శరణార్థినాం=సంరక్షణము గోరుచున్న, నః=మాకు, శరణ్యః=సంరక్షకుఁడు, కిము=ఎందులకు, న= కాఁడు. (అగు నను ట.)

త్రిప్రాసమత్తేభము:—

యమునాతీరవనాంతసంజనితదావాగ్నిస్ఫుటార్చిర్నికా
యము నానాజనభీకరం బగుచు డాయన్ వ్రేల వేఁ గాచునె
య్యము నాయం బని దాని నానె నఁట నిత్యంబున్ హరిన్ గుప్తసం
యము నారాధన సేయు నా కిపుఁ డభీష్టావాప్తి గా కుండునే? 16

తా. గోవులను గోపాలురను గూడ ముట్టినకార్చిచ్చును మ్రింగి వానిని గాపాడినస్వామి శరణాగతుల మైనమమ్ముమాత్ర మేల రక్షింపఁడు? రక్షించును.

శ్లో. జగదాదరణీయజారభావం జలజాపత్యవచోవిచారగమ్యమ్,
తనుతాం తనుతాం శివేతరాణాం సురనాథోపలసున్దరం మహో నః.

టీ. జగ...భావం = లోకముచే మెచ్చఁదగిన అంకుఁదనముగలదియు, జల... గమ్యమ్=నలువాక్కుల (వేదవేదాంతముల) తర్కమునకు లోనైనదిఁయు, సుర...సున్దరమ్=ఇంద్రనీలమణివలె నందమగు, మహః=వెలుగు, నః = మాయొక్క, శివేతరాణాం= అమఙ్గళములయొక్క, తనుతామ్=నాశమును, తనుతాం=చేయుఁగాక.

చ. సరసిజసంభవప్రముఖసర్వసుపర్వవచోవిచారగో
చర మగుదివ్యతేజ మనిశంబు జగంబులు మెచ్చ జారుఁ డై
మరకతనూత్నరత్నసుషమం జెలు వందఁ గుమారమూర్తి యై
పరఁగి దయార్ద్రదృష్టి నశుభంబు లడంచి శుభంబు లీవుతన్. 17

తా. వేదవేదాంతగోచరమై ఋషిదైవతము లైనయెల్ల శ్రుతు లనెడుపరదారల నాకర్షణము సేయువిద్దెలోఁ దండియై ఇంద్రనీలమువలె మెఱయు తేజము మామాయా పదలఁ బాపుఁగాక.

శ్లో. యా శేఖరే శ్రుతిగిరాం హృది యోగభాజాం
పాదామ్బుజే చ సులభా వ్రజసున్దరీణామ్,
సా కాఽపి సర్వజగతా మభిరామసీమా
కామాయ నో భవతు గోపకిశోరమూర్తిః. 18

టీ. యా=ఏది, శ్రుతిగిరాం=వేదవాక్కులయొక్క, శేఖరే=శిరమునందును, యోగభాజాం=యోగమును బొందినవారియొక్క, హృది = చిత్తమందును, వ్రజసున్దరీణాం=గొల్లపడంతులయొక్క, పాదామ్బుజేచ=పదపద్మమందును, సులభా=కష్టములేక దొరకునదియో, సా = ఆప్రసిద్ధమైనదియు, కాఽపి = చెప్పనలవిగానిదియు, సర్వజగతాం = ఎల్లలోకములయొక్క, అభిరామసీమా=చక్కఁదనపు మేరయగు, గోపకిశోరమూర్తిః=గోపబాలుని యాకృతి, నః=మాయొక్క, కామాయ=కోరికకొఱకు, భవతు= అగుఁగాక.

ఉ. ఎల్లజగంబులుకు రహి వహించుశుభాస్పదసీమ యోగిహృ
త్పల్లవసరోజపాళిఁ బదముల్ దులకింపఁ ద్రయీవధూటికా
హల్లకసీమలం బొలుచునద్భుతగోపకిశోరమూర్తి యీ
వల్లవకామినీచరణవారిజసేవకు లెస్సఁ జిక్కెఁగా. 18

తా. ఏరూపము వేదాంతములయందును, యోగిచిత్తములయందును, ప్రకాశించునదియయ్యును గొల్లయిల్లాండ్ర కాళ్లచెంత సులభముగాఁ జిక్కెనో, యట్టి లోకైకసుందర మైనయాగోపాలమూర్తి నామనోరథము బూరించుఁగాక.

శ్లో. అత్యన్తబాల మతసీకుసుమప్రకాశం
దిగ్వాససం కనకభూషణభూషితాఙ్గమ్,

విస్రస్తకేశ మరుణాధర మాయతాక్షం
కృష్ణం నమామి మనసా వసుదేవసూనుమ్. 19

టీ. అత్యన్తబాలం = మిగుల లేఁబ్రాయముగలవాఁడును, అతసీ...కాశం= అగిసెపూవువలె నల్లనైనవాఁడును, దిగ్వాససం = దిక్కులే కట్టుపుట్టములుగాఁ గలవాఁడును, కనక...తాఙ్గం = బంగరుసొమ్ములచే నలంకరింపఁబడినవాఁడును, విస్రస్తకేశం= వీడిన కేశములు గలవాఁడును, అరుణాధరం = ఎఱ్ఱని మోవిగలవాఁడును, ఆయతాక్షం= వెడదకన్నులు గలవాఁడును, వసుదేవసూనుం = వసుదేవుని కొడుకగు, కృష్ణం = శ్రీకృష్ణుని, మనసా=చిత్తముతో, నమామి=మ్రొక్కెదను.

ఉ. కోమలసుందరాకృతియు గొప్పకనుంగవ కెంపుమోవియు
న్మోమున వ్రేలుముంగురులు నూత్న విభూషణభూషితాంగము
ద్దామదిగంబరాకృతియుఁ దాల్చినవెన్నునిఁ జిన్నిబాలునిన్
శ్రీ మెఱయన్ భజింతు నతసీసుమభాసుని నందసూనునిన్. 19

తా. మిగులచిన్నవాఁడును, అగిసెపూవువోలె నల్లనైనవన్నెవాఁడును, దిగంబరుఁడును, బంగారుసొమ్ములఁ దాల్చినవాఁడును, విరియఁబోసికొన్నతల గలవాఁడును, ఎఱ్ఱని మోవిగలవాఁడును, పెద్దకన్నులుగలవాఁడును, వసుదేవునిముద్దుపట్టి యగుకృష్ణునకు మనఃపూర్వకముగా మ్రొక్కు లిడుదును.

శ్లో. హస్తాఙ్ఘ్రినిక్వణితకఙ్కణకిఙ్కిణీకం
మధ్యేనితమ్బ మవలమ్బితహేమసూత్రమ్,
ముక్తాకలాపముకుళీకృతకాకపక్షం
వన్దామహే వ్రజచరం వసుదేవభాగ్యమ్. 20

టీ. హస్తా...ణీకమ్=కాలుసేతులయందు మ్రోయింపఁబడిన మురుగులందెలచిఱుగజ్జలుగలదియు, మధ్యేనితమ్బమ్=పిఱుఁదులనడుమ, అవలమ్బిత హేమసూత్రం=కట్టఁబడిన బంగరు మొలత్రాడుగలదియు, ముక్తా...పక్షమ్ = ముత్తెపురావిరేకచే ముడిచి కట్టఁబడిన జులపాలుగలదియు, వ్రజచరం=గోకులమందుఁదిరుగుచున్న,వసుదేవభాగ్యం= వసుదేవుని భాగ్యమును (శ్రీకృష్ణునిగూర్చి), వందామహే=మ్రొక్కుచున్నాము.

చ. సరసనితంబమధ్యమున జాఱెడుపెన్మొలనూలు చిన్నముం
గురులు దళంబుగాఁ గమిచి కూర్చినముత్తెపురావిరేకయుం
గరచరణాగ్రనిక్వణితకంకణకింకిణు లొప్ప నందమం
దిరమున సంచరించువసుదేవతపఃఫలమున్ భజించెదన్. 20

తా. కాలుసేతుల యందలి మురుగులు అందెలు మొదలగు వానిని మ్రోయించుచు పిఱుఁదులపై బంగరుమొలత్రాడుగట్టుకొని ముద్దులరావిరేకను సిగయం దలంక

రించుకొని మురిపముఁ జూపుచు గోకులమందుఁ దిరుగుచున్న వసుదేవుని భాగ్యమును గూర్చి మ్రొక్కుచున్నారము.

శ్లో. బృన్దావనద్రుమతలేషు గవాం గణేషు
వేదావసానసమయేషు చ దృశ్యతే యత్,
త ద్వేణునాదనపరం శిఖిపిఞ్ఛచూడం
బ్రహ్మ స్మరామి కమలేక్షణ మభ్రనీలమ్. 21

టీ. యత్=ఏది, బృందా...తలేషు = బృందావనమందలి చెట్టులపట్టులయందును, గవాం = ఆవులయొక్క, గణేషు = మందలయందును, వేదా...యేషుచ=ఉపనిషత్సిద్ధాంతములయందును, దృశ్యతే = కనఁబడుచున్నదో, వేణునాదనపరం=పిల్లఁగ్రోవినూఁదుటయందుఁ దవిలి యున్నదియు, శిఖిపిఞ్ఛచూడం=నెమిలిపురి కిరీటముగాఁ గలదియు, కమలేక్షణం = తామరపూవులవంటికన్నులు గలదియు, అభ్రనీలం=మేఘమువలె నల్లనైనదియు నగు, బ్రహ్మ=బ్రహ్మమును, స్మరామి=తలఁచెదను.

శా. బృందారణ్యతరుప్రదేశముల గోబృందాగణశ్రేణులన్
ఛందోవీథులఁ గానిపించుపరమస్వచ్ఛంద మౌతేజ మా
నందబ్రహ్మము వందనీయమురళీనాదానుమోదంబు నా
యందున్ నిల్పెదఁ బింఛచూడము పయోజాక్షంబు మేఘాభమున్.

తా. బృందావనము తరువుల నీడలను, ఆవుల మందలయందును, వేదాంతములయందును జూడఁబడుచు విడువకుండఁ బిల్లఁగ్రోవి నూదుచుఁ బర్హిబర్హావతంసమై నల్లనై కమలములవంటి కన్నులు గలయా బ్రహ్మమును దలఁచెదను.

శ్లో. వ్యత్యస్తపాద మవతంసితబర్హిబర్హాం
సాచీకృతాననని వేశితవేణురన్ధ్రమ్,
తేజః పరం పరమకారుణికం పురస్తాత్
ప్రాణప్రయాణసమయే మమ సన్నిధత్తామ్. 22

టీ. వ్యత్యస్తపాదం = ముందువెనుకలుగాఁ బెట్టఁబడిన పాదములుగలదియు, అవ...బర్హాం=శిరోభూషణముగాఁ జేయఁబడిన నెమ్మిపురిగలదియు, సాచీ...రన్ధ్రం=అడ్డముగాఁ ద్రిప్పఁబడి నోటియందుంచుకొనఁబడిన పిల్లఁగ్రోవి రంధ్రము గలిగినదియు, పరమకారుణికం=అత్యన్తదయామయమైన, పరం తేజః=పరతేజము, ప్రాణప్రయాణ సమయే=ప్రాణములు దరలువేళ, మమ=నాయొక్క, పురస్తాత్=ఎదుట, సన్నిధత్తాం=ఆవిర్భవించుఁగాక.

చ. మొగ మొకయోరఁ జేసికొని మోవిని వేణువుఁ జేర్చి తిర్యగం
ఘ్రిగ విలసిల్ల మౌళితటిఁ గేకికలాపకలాప ముంచి శ్రీ

విగఁ గనుపట్టుసౌఖ్యపదవిం గనువేళ మదీయసన్నిధిన్
నిగమనివాసతేజము వినిర్మలసత్కరుణాధురీణమై. 22

తా. అత్యంతదయాకరమైనకృష్ణతేజము నెమిలిపురి దాల్చి, కాళ్లు ముందు వెనుకలుగాఁ బెట్టి నిలచి, మొగమునడ్డముగాఁ ద్రిప్పికొని వేణువు నూఁదుచు ప్రాణావసానకాలమందు నా యెదుట నగపడుఁగాక.

శ్లో. ఘోషప్రఘోషశమనాయ మథోగుణేన
మధ్యే బబన్ధ జననీ నవనీతచోరమ్,
తద్బన్ధనం త్రిజగతా ముదరాశ్రయాణా
మాక్రోశకారణ మహో! నితరాం బభూవ. 23

టీ. ఘోష...నాయ=గొల్లవాడయందలి అల్లరిని మాన్పుటకై, జననీ=తల్లియగు యశోద, నవనీతచోరం=వెన్నదొంగ యగుకృష్ణుని, మథోగుణేన = కవ్వపుత్రాటిచేత, మధ్యే=నడుమునందు, బబన్ధ=కట్టెను. తత్=ఆ, బన్ధనం=కట్టు, ఉదరాశ్రయాణాం=వానికడుపునాశ్రయించియున్న, త్రిజగతామ్=ముల్లోకములకు, నితరాం=మిక్కిలి, ఆక్రోశకారణం= పరివేదనహేతువు, బభూవ=ఆయెను. అహో=చిత్రము.

శా. పాలున్ వెన్నయు ముచ్చిలించెనని గోపాలాంగనల్ గుయ్యిడన్
జాలిం జెందుచుఁ దల్లి మట్టుపఱుపం జర్చించి యాబాలకున్
ఓలం గవ్వపుఁద్రాటఁ గట్టనట యాక్రోశించెఁ దత్కుక్షిలోఁ
దైలోక్యంబును దన్మహామహిమ ముగ్ధల్ గాంచఁగా నేర్తురే. 23

తా. గొల్లవాడయందు యశోద అనేకబ్రహ్మాండములు కుక్షిలోఁ దాల్చినవాఁడని యెఱుఁగక తనబాలుని ఊరివారియల్లరి నాఁపుటకై కవ్వపుఁద్రాడుతోఁ గట్టివేసెను. ఆకట్టు వానికడుపులోనున్న లోకములకెల్ల బాధను గలుగఁజేయఁగా నవి ఘోషిల్లసాఁగెను.

శ్లో. శైవా వయం న ఖలు తత్ర విచారణీయం
పఞ్చాక్షరీజపపరా నితరాం తథాపి,
చేతో మదీయ మతసీకుసుమావభాసం
స్మేరాననం స్మరతి గోపవధూకిశోరమ్. 24

టీ. వయమ్=మేము, శైవాః=శివభక్తులము. తత్ర=ఆవిషయమై, నవిచారణీయం=విచారింపఁజనదు. నితరాం=మిక్కిలి, పంచాక్షరీజపపరాః=శివపంచాక్షరీ మహామంత్రమును జపించువారము. తథాపి=అటులైనను, మదీయం=నాదగు, చేతః=చిత్తము, అతసీకుసుమావభాసం=అగిసెపూవులకాంతివంటికాంతిగలవాఁడును, స్మేరాననం=చిఱునవ్వుమోముగల, గోపవధూకిశోరం=గొల్లయిల్లాలగుయశోదబిడ్డని, స్మరతి=ధ్యానించుచున్నది.

మ. అనుమానింపఁగ నేమి శైవులము మే మత్యంతపంచాక్షరీ
మనుపారీణుల మాదు మైన నెపుడున్ మందస్మితభ్రాజితా
ననచంద్రుం గపిలాతసీసుమసమానద్యోతని స్తంద్రుఁ గృ
ష్ణుని గోపాలకబాలు నెంచనె తలంచుం జిత్త మాసక్తితోన్. 24

తా. మేము శివభక్తులము. అందులోను శివపంచాక్షరీజపము సేయు మహాశైవు లము. దీనిలో సందియము లేదు. అయినను, నాచిత్త మెప్పుడును నల్లనివాఁడగు గోపకుమారుని దలఁచుచుండును.

శ్లో. రాధా పునాతు జగ దచ్యుతదత్తచిత్తా
మన్థాన మాకలయతీ దధిరిక్తపాత్రే,
తస్యాః స్తనస్తబకచఞ్చలలోలదృష్టి
ర్దేవోఽపి దోహనధియా వృషభం నిరున్ధన్. 25

టీ. అచ్యుతదత్తచిత్తా=కృష్ణునియెడఁ జేర్చినమదిగలదై, దధి...పాత్రే = పెరుఁగులేని బానయందు, మన్థానం=కవ్వమును, ఆకలయతీ=ఉంచుచున్న, రాధా = రాధ, జగత్ = లోకమును, పునాతు=పావనముసేయుఁగాక. తస్యాః=ఆరాధయొక్క, స్తన...దృష్టిః=పూగుత్తులవంటి పాలిండ్లయందు మాటిమాటికిఁ బ్రవర్తించునదియై యా సతోఁగూడికొనిన చూపుగలవాఁడై, వృషభం=ఎద్దును, దోహనధియా=పాలుపిండుతలం పుతో,నిరున్ధన్=డాయఁగట్టుచున్న,దేవోఽపి=కృష్ణుఁడును, జగత్=లోకమును,పునాతు =పవిత్రము సేయుఁగాక.

చ. భ్రమసి హరిం దలంచి దధిభాండము దండ వసించురిక్తభాం
డము మథియించు రాధయు మనంబునఁ దత్కుచకుంభికుంభవి
భ్రమముఁ దలంచి యొక్క వృషభంబును దోహనబుద్ధిఁ గట్టున
క్కమలదళాక్షుఁడుం గరుణఁ గాతురు గాత జగద్వితానమున్. 25

తా. కృష్ణునియందలి మోహముచేఁ జిత్తము తదేకాయత్తముచేసి వేఱేదియు నెఱుఁగక వట్టిబానలోఁ బెరుగు జిలుగుటకుఁ గవ్వముఁద్రిప్పుచున్న రాధయు, ఆమెచను బంతులమీఁదదృష్టి పెట్టి పరధ్యానముతో నెద్దును పాలుపితుకుటకై దాయఁగట్టుచున్న కృష్ణుఁడును జగములఁ బావనముఁజేయుదురుగాత.

శ్లో. గోధూళిధూసరితకోమలకున్తలాగ్రం
గోవర్ధనోద్ధరణకేళికృతప్రయాసమ్,
గోపీజనస్య కుచకుఙ్కుమముద్రితాఙ్గం
గోవిన్ద మిన్దువదనం శరణం భజామః. 26

టీ. గోధూళి...లాగ్రం=ఆవులకాలిదువ్వలచే బూడిదరంగు గలిగిన నున్నని శిరోజములు గలవాఁడును, గోవర్ధ...యాసమ్= గోవర్ధనపుఁగొండ నెత్తుటయందుఁ బొందఁబడినయాయాసముగలవాఁడును, గోపీజనస్య=గొల్లపడఁతులయొక్క, కుచ... లాఙ్గం = చనులయందలి కుంకుమలచే గుఱుతుగలిగింపఁబడిన యొడలుగలవాఁడును, ఇన్దువదనం = చందురువంటిమోముగల, గోవిన్దం = కృష్ణుని, శరణం = రక్షకునిగా, భజామః = పొందుచున్నాము.

ఉ. గోపదధూళిధూసరితకోమలకుంతలు గోపికాకుచ
స్థాపితకుంకుమాంకితవిశాలభుజాంతరుఁ బాణిపంకజా
రోపితభూమిభృద్వరనిరూఢసుఖాస్పదనందగోకులున్
గోపకుమారు నిందువదనున్ మదనుగ్రహవాంఛఁ గొల్చెదన్. 26

తా. గోధూళిధూసరితములగు మెత్తనిముంగురులు గలవాఁడును, గోవర్ధనపర్వత మెత్తుటచే బడలినవాఁడును, గోపాంగనలచనులయందలికుంకుమలచే నొప్పు మేనుగలవాఁడును, చంద్రునివంటిమోముగల గోపాలబాలుని శరణముఁ బొందెదము.

శ్లో. యద్రోమరన్ధ్రపరిపూర్తివిధా వదక్షా
వారాహజన్మని బభూవు రమీ సముద్రాః,
తం నామ నాథ మరవిన్దదృశం యశోదా
పాణిద్వయాన్తరజలైః స్నపయాంబభూవ. 27

టీ. అమీ = ఈ, సముద్రాః = సముద్రములు, వారాహజన్మని = వరాహావతారమందు, యద్రోమ...విధౌ=ఏదేవునిరోమకూపములనిండించుపనిలో, అదక్షాః= సమర్థములు కానివి, బభూవుః=అయినవో, యశోదా=యశోదమ్మ, అరవిన్దదృశం=తామరలవంటి కన్నులుగల, తం=ఆ, నాథం = దేవుని, పాణి...జలైః = దోసిలియందలినీళ్లతో, స్నపయాంబభూవనామ=స్నానము చేయించెనో.

ఉ. ఏయధికుండు క్రోడత వహించిన నాతనిరోమరంధ్రము
ద్దోయధు లెల్ల నించుపనుల్ గన నేరక యుండె నట్టినా
రాయణుఁ డర్భకాకృతిని రాఁగిలి నందవధూటిరోయిటం
దోయము చల్లఁగాఁ దనిసి తోఁగుచు నుండె నిదేమి చిత్రమో. 27

తా. ఏస్వామి వరాహావతార మెత్తినప్పుడు సముద్రములన్నియు నాయనరోమ రంధ్రములకే చాలలేదో అట్టి చిన్నికృష్ణుని యశోదమ్మ తనదోసెడునీళ్లతో స్నానము చేయించెను. ఈచిత్రముం జూడుఁడు.

శ్లో. వర మిమ ముపదేశ మాద్రియధ్వం
నిగమవనేషు నితాన్తచారఖిన్నాః,

విచినుత భవనేషు వల్లవీనా
ముపనిషదర్థ ములూఖలే నిబద్ధమ్. 28

టీ. నిగమవనేషు=వేదము లను కానలయందు, నితాన్తచాఙ్ఖిన్నాః=ఎడలేక తిరుగుటచేత బడలిన యోమనుజులారా! వరమ్=మేలైన, ఇమం=ఈ, ఉపదేశం=బోధను, ఆద్రియధ్వం=ఆదరించుఁడు. వల్లవీనాం=గొల్లపడఁతులయొక్క, భవనేషు=ఇండ్లయందు, ఉలూఖలే=ఱోటియందు, నిబద్ధమ్=కట్టఁబడిన, ఉపనిషదర్థం=ఉపనిషత్ప్రతిపాద్యమైనవస్తువును, విచినుత=వెదకుఁడు.

చ. నిగమమహావనాంతముల నే వెదకఁగవలె నంచు ఖిన్నులై
వగవఁగ నేల యే నొకయుపాయముఁ జెప్పెదఁ బోయి చూడుఁడీ
యగణితవల్లవీమణిగృహాంగణభూమి నులూఖలంబుతో
డ గుణనిబద్ధమై శ్రుతుల డాఁగినభావము గాన నయ్యెడున్. 28

తా. ఓద్విజులారా! వ్యర్థముగా వేదము లనునడవులయందుఁ దిరిగి తిరిగి యేల శ్రమపడియెదరు? మీరు వెదకువస్తువు గొల్లభామల యిండ్లలో ఱోలఁ గట్టఁబడియున్నది. అచ్చటి కేఁగి ఉపనిషత్సారమైన యాబ్రహ్మమును గనుగొనుఁడు.

శ్లో. దేవకీతనయపూజనపూతః పూతనారిచరణోదకధౌతః,
యద్యహంస్మృతధనఞ్జయసూతః కింకరిష్యతి స మే యమదూతః.

టీ. అహం... నేను, దేవకీ...పూతఃయది = శ్రీకృష్ణుని బూజించుటచే పవిత్రుఁడనేని, పూతనా...ధౌతః = శ్రీహరిపాదతీర్థముచేఁ గడుగఁబడినవాఁడనేని, స్మృత...సూతః=ధ్యానింపఁబడిన పార్థసారథి (కృష్ణుఁడు) గలవాఁడనేని, సః=ఆ, యమదూతః = యమకింకరుఁడు, మే=నాకు, కిం = ఏమి? కరిష్యతి = చేయఁగలఁడు. ఏమియుఁ జేయఁజాలఁ డనుట.

మ. సకలప్రార్థితదేవకీతనయపూజాపూజితుం బూతనాం
తకపాదాంబుజవారిధౌతుని మనోనాళీకహేళీభవ
త్ప్రికటాటోపకిరీటిసూతుని వచోరాజీవరాజన్ముఖుం
దకథాన్వీతుని నన్ను నాశమనదూతల్ సేరఁగాఁ జూతురే. 29

తా. నేను దేవకికొడుకు సేవఁజేయుచు నాదేవుని పాదతీర్థముచేఁ బవిత్రుఁడనై ఎల్లవేళలయందు నాస్వామినే తలంచుచుందునేని యమదూతలు నన్నేమిచేయఁగలరు?

శ్లో. భాసతాంభవభయైకభేషజం మానసే మమ ముహుర్ముహుర్ముహుః,
గోపవేష ముపసేదుష స్స్వయం యాపి కాఽపి రమణీయతా విభోః.

టీ. భవభయైకభేషజం = సంసారమువలని భయమునకు నొక్కటి యగుమందైన, గోపవేషం=గొల్లనిరూపును, స్వయమ్=తానై, ఉపసేదుషః=అవలంబించిన,

విభోః=ప్రభువగుకృష్ణునియొక్క, యాపికాఽపి=ఏదో అనిర్వాచ్యమైన, రమణీయతా=సౌందర్యము, మానసే=నాచిత్తమున, ముహుః ముహుః ముహుః = మాటిమాటికి మాటిమాటికి, భాసతాం=మెఱయుంగాక.

చ. భవభయభేషజంబు శ్రుతిభావ్యుఁను నై తగుగోపవేష ము
త్సవమునఁ బూనినట్టిహరి సర్వమనోహరదివ్యరూప వై
భవము మదీయభావమున భాసిలుఁగాత నిరంతరంబు మా
ఘనసుమణీతృణీకరణకౌశలపేశలతేజ మొప్పఁగన్. 30

తా. సంసార మహరోగమునకు నమోఘ మగునౌషధ మైన గోపరూపమును దాల్చిన కృష్ణుని యనిర్వాచ్యలావణ్యము నామానసమునఁ బొడకట్టుఁ గాక.

శ్లో. కర్ణలమ్బితకదమ్బమఞ్జరీ కేసరారుణకపోలమణ్డలమ్,
నిర్మలం నిగమవాగగోచరం నీలిమాన ముపలోకయామహే. 31

టీ. కర్ణ...మణ్డలమ్ = చెవులవ్రేలుకడిమపూగుత్తులయందలిఅకరువులచేత నెఱ్ఱనైనచెక్కిళ్లుగలదియు, నిర్మలం = శుద్ధమైనదియు, నిగమవాగగోచరం = వేదవాక్కులకు దొరకని, నీలిమానం = నలుపును, అవలోకయామహే=చూచెదము.

మ. చెవులన్ వ్రేలుకదంబమంజరులచేఁ జిన్నారిచెక్కుల్ జ్వల
న్నవసంధ్యారుణితాభ్రకాంతి చెలు వందన్ మందహాసప్రభా
లవముల్ వెన్నెలతళ్కుఁ జూప మృదులాలంకారుఁ డై వేదసం
స్తవనాగోచరుఁ డైనశౌరి యసితచ్ఛాయన్ విలోకించెదన్. 31

తా. చెవులయందు వ్రేలాడుకడిమపూగుత్తులపరాగముచే నెఱ్ఱవాఱినచెక్కిళ్లు గలదియు, నిర్మలమైనదియు, వేదవాక్కులకు సైతము దురవగాహ మైననల్లనిరూపము జూడఁగోరుచున్నాము.

శ్లో. సాచిసఞ్చలితలోచనోత్పలం సామికుట్మలితకోమలాధరమ్,
వేగవల్గితకరాఙ్గుళీముఖం వేణునాదరసికం భజామహే. 32

టీ. సాచి...త్పలం=అడ్డముగాఁ ద్రిప్పఁబడిన కలువలఁబోలు కన్నులుగలవాఁడును, సామి...ధరం=సగము మోడ్పఁబడిన లేఁత పెదవిగలవాఁడును, వేగ...ముఖం=తొందరగా నడపఁబడిన వ్రేళులకొనలుగలవాఁడును, వేణునాదరసికం=వేణుగానమందుఁ దవిలియున్న శ్రీకృష్ణుని, భజామహే=సేవించెదము.

చ. నిరతము సంభ్రమార్పడఁగ నిల్పి రెయొయారపుటోరచూపుతోఁ
దరళవిలోచనంబును ముదం బలరన్ దరహాసచంద్రికల్
మురు వగుముద్దుమోవి నరమోడ్పుఁ జెలంగఁ గరాంగుళీతతిన్
మురళి నటింపఁ జేయు నతిమోహనగానధురీణుఁ గొల్చెదన్. 32

తా. కన్నుల నడ్డముగాఁ ద్రిప్పి యాడించుచు, అరమోడ్పు గలరెప్పలతోఁ బిల్లనగ్రోవిని గఱచికొని, తొందరగా వ్రేళ్లను ద్రిప్పుచుఁ బిల్లఁగ్రోవి నూదుచున్న గోపాలరూపుని సేవించెదము.

శ్లో. స్యన్దనే గరుడమణ్డితధ్వజే, కుణ్డినేశతనయాధిరోపితా,
కేనచిన్నవతమాలపల్లవ, శ్యామలేన పురుషేణ నీయతే. 33

టీ. కుణ్డినేశతనయా=కుండిన పట్టణపురాజగు భీష్మకుని కూఁతురగు రుక్మిణీదేవి, నవ...లేన=లేఁత కానుఁగు చిగురువలె నల్లనైన, కేనచిత్=ఒకానొకఁడగు, పురుషేణ=పురుషుని చేత, గరుడధ్వజమణ్డితే=గరుడకేతనముచే నలంకరింపఁబడిన, స్యన్దనే=రథమందు, అధిరోపితా=ఎక్కింపఁబడినదై, నీయతే=కొనిపోఁబడుచున్నది.

మ. కదనోర్విన్ శిశుపాలమాగధవిపక్షక్ష్మాతలాధీశదో
ర్మదనిర్భేదవినోద మొప్పఁగ గరుత్మత్కేతుభాస్వద్రథా
స్పదపీఠంబున రుక్మిణీరమణి నిశ్శంకస్థితిం దెచ్చె నే
విదితుం డట్టితమాలనీలపురుషున్ విశ్వంభరుం గొల్చెదన్. 33

తా. కుండిననగరపురాజగు భీష్మకునికూఁతురగు రుక్మిణి కానుగుచిగుళ్లవలె నల్లని మైచాయగల యొకపురుషునిచే గరుడధ్వజాలంకృతమైనరథముమీఁద నెక్కించి తీసికొని పోఁబడుచున్నది.

శ్లో. మాయాత పాన్థాః పథి భీమరథ్యా దిగమ్బరః కోఽపి తమాలనీలః,
విన్యస్తహస్తోఽపి నితమ్బబిమ్బే ధూర్త స్సమాకర్షతి చిత్తవిత్తమ్.

టీ. హే పాన్థాః=ఓ బాటసారులారా, భీమరథ్యాః=భీమరథియనునదియొక్క, పథి=త్రోవయందు, మాయాత=వెళ్లకుఁడు. అచట, తమాలనీలః=కానుగువలె నల్లనివాఁడగు, కోఽపి=ఎవఁడో, దిగమ్బరః=దిస్సమొలతోనున్న, ధూర్తః=టక్కరి, నితమ్బబిమ్బే=మొలయందు, విన్యస్తహస్తోఽపి=ఉంచుకోఁబడిన చేతులుగలవాఁడైనను, చిత్తవిత్తం=మానస మనుధనమును, సమాకర్షతి=అపహరించుచున్నాఁడు.

చ. పథికులు పోకుఁ డచ్చటికిఁ బల్మఱు భీమరథీపథంబునం
బృథులతమాలమేచకశరీరుఁ డొకండు దిగంబరాకృతిం
బ్రథితకటీతటీఘటితపాణితలుం డయి ప్రోన్మిషన్మనో
రథుఁ డయి చిత్తవిత్తము నిరంతరమున్ హరియించు ధూర్తుఁడై.

తా. ఓ తెరువరులారా! భీమరథిమార్గమునఁ బోకుఁడు. అచ్చట నొకదొంగ యున్నాఁడు. వాఁడు దిస్సమొలతో నుండును. చేయి రొండినే పెట్టుకొని యుండును. ఐనను మనోధనములను బలుచమత్కారముతో దొంగిలించును.

రాసక్రీడాష్టకము.

శ్లో. అఙ్గనా మఙ్గనా మన్తరే మాధవో
మాధవం మాధవం చాన్తరే ణాఙ్గనా,
ఇత్థ మాకల్పితే మణ్డలే మధ్యగః
సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 35

టీ. అఙ్గనాం అఙ్గనాం అన్తరే=ఇద్దఱు గోపికాస్త్రీలనడుమ, మాధవః=కృష్ణుఁడు, మాధవం మాధవం అన్తరేణచ=ప్రతియిద్దఱు కృష్ణులనడుమ, అఙ్గనా=గోపికయు, ఇత్థం=ఇట్లు, ఆకల్పితే = రచియింపఁబడిన, మణ్డలే = గోపికాకృష్ణుల వలయమందు, మధ్యగః=గుంపునడుమఁ జేరినవాఁడై, దేవకీనందనః = కృష్ణుఁడు, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవి తోడ, సఞ్జగౌ = సొగసుగాఁబాడెను.

చ. ఇరుదెసఁ దాను నిల్చి తన కింతులు పార్శ్వములన్ వసింపఁగాఁ
గరములు గంఠపాళిఁ జెలఁగన్ బలభిన్మణివిద్రుమంబులన్
సర మొనరించినట్లు సరసస్థితి మండలమధ్యవర్తియై
మురళిరవంబునం జెలఁగుమోహనమూర్తి మురారిఁ గొల్చెదన్. 35

తా. ఒకగోపిక ఒకకృష్ణుఁడు మరల నొకగోపిక ఒకకృష్ణుఁడు ఇట్లు గుండ్రముగా బారు దీరియుండి నడుమ తా నిలిచి కృష్ణుఁడు సొగసుగా వేణువు నూఁదెను.

శ్లో. కేకికేకాదృతానేకపఙ్కేరుహాలీనహంసావళీహృద్యతాహృద్యతా,
కంసవంశాటవీదాహదావానలః, సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 36

టీ. కేకి...హృద్యతా = నెమిలికూఁతలచే నాదరింపఁబడినదియై కమలముల నణఁగియున్న యంచపిండుల కుల్లాసమును సంపాదించుచున్న, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచేత, కంస...నలః = కంసుఁడను వెదురుటడవిఁ గాల్చుటకు కార్చిచ్చగు, దేవకీనందనః = శ్రీకృష్ణుఁడు, సఞ్జగౌ=ఊఁదెను.

మ. తనుకాంతుల్ జలదం బటంచు శిఖిసంతానంబుఁ గేకాస్వనం
బును మీఱన్ విని యంచపిండు లలితాంభోజాళిలోనుండి చ
య్యన లేవన్ భ్రమ మాన్పి సంతసము సేయం జాలువంశీమృదు
స్వనముం గాంచినకంసవంశదహనజ్వాలిన్ హరిం గొల్చెదన్. 36

తా. మేఘధ్వని యనుతలఁపుచే నెమిలికూఁతలచేఁ బ్రేమింపఁబడినదియు, తామరలయం దణఁగియున్న హంసలను సైతముల్లాసపఱుచుచున్న పిల్లఁగ్రోవిని బట్టుకొని కంసధ్వంసి యగుగోపాలకృష్ణుఁ డూఁదుచున్నాఁడు.

శ్లో. క్వాపి వీణాభి రారావిణా కమ్పితః క్వాపి వీణాభిరాకిఙ్కిణీనర్తితః,
క్వాపి వీణాభిరామాన్తరం గాపితః సఙ్గగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 37

టీ. దేవకీనందనః=శ్రీకృష్ణుఁడు, క్వాపి=ఒకచోట, వీణాభిః=వీణలచేత, ఆరావిణా=ధ్వనిగలవానిచేత, కమ్పితః=ఆడింపఁబడినవాఁడై, క్వాపి=ఒక్కచోట, వీణా...నర్తితః=వీణలకుఁదగినట్లు మ్రోయింపఁబడిన చిఱుగజ్జలచే నాడింపఁబడినవాఁడైనను, క్వాపి=ఒక్కచోట, వీణా...న్తరం=వీణలయొక్క మనోజ్ఞములగు మూర్ఛనలు గలుగునట్లు, గాపితః=పాడింపఁబడినవాఁడై, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచే, సఙ్గగౌ=పాడెను.

మ. ఒకచో గాణలు మీటువీణియలకున్ యుక్తంబుగా నాడు వే
ఱొకచో వీణెకు వియ్యమై యొనరఁ జేయుం గింకిణీనాద మొం
డొకచో వీణియతోడఁ బాడు జతగా నుత్సాహియై యట్టినం
దకుమారాగ్రణి వేణునాద మొనర న్వర్తిల్లె నుల్లాసియై. 37

తా. శ్రీహరి యొకచోట వీణపాటలకుఁ దగినట్లాడును. ఒక్కచో వీణాగానము ననుసరించి గజ్జెలతోఁ దాళముత్తట్టును. ఒక్కచోట వీణతోఁ గలిపిపాడును. ఇటు పలుదెఱఁగుల వేణువు నూఁదెను.

శ్లో. చారుచన్ద్రావళీలోచనై శ్చుమ్బితో గోపగోబృన్దగోపాలికావల్లభః,
వల్లవీబృన్దబృన్దారకః కాముకః సఙ్గగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 38

టీ. చారు...చుమ్బితః = అందములగు నెమ్మిపురికన్నులవంటి కన్నులచేత, చుమ్బితః=ముద్దాడఁ (చూడఁబడినవాఁడనుటఁ) బడినవాఁడును, గోప...వల్లభః=ఆలకాపరులకు ఆలకు ఆలకాపరిచేడియలకును నాథుఁడును, వల్ల...రకః=గొల్లపడుచులగుంపునకు దైవమైనవాఁడును నగు, దేవకీనందనః=కృష్ణుఁడు, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచే, సఙ్గగౌ=పాడెను.

ఉ. క్రేపులు గోపదంపతులుఁ గేవలభక్తిభజింప నన్సరో
రూపముఁ గల్గువేల్పితలు మరుల్కొని క్రీడ యొనర్ప సంభృతా
ష్టాపదభూష లౌచెలులు సౌధములం దిలకించి చూడఁగా
గోపకుమారుఁ డొప్పె రసగుంభితవేణునినాదలోలుఁడై. 38

తా. కాముకుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు, నెమిలికన్నులవలె నందమగు కన్నులతో యువతులు ఆపరముతోఁజూడఁగా, గోవులు గోపాలురు వారిభార్యలు విగళితవేద్యాంతరముగాఁ జెవులొగ్గి వినఁగా వేణు వతిమనోహరముగా నూఁదెను.

శ్లో. మౌళిమాలామిళన్మత్తభృఙ్గీలతా భీతభీతప్రియావిభ్రమాలిఙ్గితః,
స్రస్తగోపీకుచాభోగసమ్మేళితం సఙ్గగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 39

టీ. దేవకీనందనః=శ్రీకృష్ణుఁడు, మౌళి...రజ్జితః = తలఁదాల్చిన పూలదండల యందుఁ దిరిగెడు తుమ్మెదబారులచే మిక్కిలి జెదరిన ప్రియురాండ్రచే విలాసముతోఁ గౌఁగిలింపఁబడినవాఁడై, స్రస్త...సమ్మేళితః = వస్త్రహీన మైనగోపికల చనుబయళ్లచే నదుమఁబడినవాఁడై, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచేత, సఞ్జగౌ=పాడెను.

ఉ. మౌళితటీఘటించినసుమమ్ములవెంబడి వచ్చుభృంగరా
జీలలితధ్వనిం గలఁగి చేలము లూడఁగఁ గౌఁగిలించుగో
పాలకభీరుకోటికుచభార మురమ్మున నాను రాసలీ
లాలసమానమానసవిలాసుని వేణువినోదుఁ గాంచెదన్. 39

తా. తలయందుఁ దాల్చినపూఁదండలోని తుమ్మెదలకు జడిసి పలువలు జాఱఁబైఁబడి కౌఁగిలించికొనిన ప్రియురాండ్ర చనుఁగొండలచేఁ గ్రమ్మఁబడినవాఁడై కృష్ణుఁడు మనోహరముగా వేణువు నూఁదెను.

శ్లో. చారుచామీకరాభాసభామావిభు
ర్వైజయన్తీలతావాసితోరఃస్థలః,
నన్దబృన్దావనే వాసితామధ్యగః
సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 40

టీ. దేవకీనందనః = శ్రీకృష్ణుఁడు, చారు...విభుః=మేలిమి బంగారువన్నెగల స్త్రీసహస్రములకు నాథుఁడై, వైజయంతి యనుమాలికచేఁ బరిమళింపఁజేయఁబడిన ఱొమ్ముగలవాఁడై, నన్దబృన్దావనే = నందునిబృందావనమందు, వాసితామధ్యగః = ఆఁడువారలనడుమనున్నవాఁడై, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవితోడ, సఞ్జగౌ = పాడెను.

మ. జతలై బంగరుతీఁగెగుంపు నదలించం జాలుబృందావనాం
చితబిబ్బోకవతుల్ విలాసగతులన్ సేవింప రాసక్రియా
చతురత్వంబున వైజయంతి నటియించన్ వేణుగానస్వనా
మృతధారాపటిమం జెలంగుహరి నెమ్మిం బ్రోచు మమ్మెప్పుడున్. 40

తా. శ్రీకృష్ణుఁడు వైజయంతి ఱొమ్మున వ్రేల బంగరువన్నె గలప్రియురాండ్రతోఁగూడి, నందుని బృందావనమందు వేనవేలు గోపికలనడుమ విలాసముతో వేణువు నూఁదెను.

శ్లో. బాలికాతాళికాతాళలీలాలయాసఙ్గసన్దర్శితభ్రూలతావిభ్రమః,
గోపికాగీతదత్తావధానస్స్వయం సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 41

టీ. బాలికా...విభ్రమ=గోపాంగనలచు తాళకత్తియలతాళములయొక్క సొంపైన లయలఁబొందికయందుఁ జూపింపఁబడిన తీవకనుబొమలయొక్క సొబగు గలవాఁ

డై, స్వయం=తానై, గోపికా...ధానః=గోపికల పాటలయందు మోజుపెట్టినవాఁడై, దేవకీనందనః=కృష్ణుఁడు, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవితో, సఞ్జగౌ=ఊఁదెను.

ఉ. తాళము లుగ్గడించువనితాకరతాళలయానుభావిత
భ్రూలతసొంపు పల్లవసరోజముఖీమృదుగానవైఖరిం
దాలిమి నెచ్చరించునవధానము మీఱఁగ వేణుపాణి యై
లాలితగానవైభవకళానిపుణుం డగుశౌరి గొల్చెదన్. 41

తా. ఒకవంక గొల్లపడుచులను కనుబొమలచే సైగచేసి లయతప్పకుండఁ దాళములు వేయుంచుచు, మఱియొకపజ్జ గొల్లతలపాటల తనవేణువు ననుసరించి పాడించుచు, నమందానందము గలిగి శ్రీహరి జగన్మోహనముగా సావధానుఁడై వేణువు నూదుచున్నాఁడు.

శ్లో. పారిజాతం సముద్ధృత్య రాధావరో
రోపయామాస భామాగృహ స్యాఙ్గణే,
శీతశీతే వటే యామునీయే తటే
సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 42

టీ. రాధావరః=రాధకు వల్లభుఁడైన, దేవకీనందనః=శ్రీకృష్ణుఁడు, పారిజాతం=కల్పవృక్షమును, సముద్ధృత్య=పెల్లగించి, భామాగృహస్య=సత్యభామయింటియొక్క, అఙ్గణే=ముంగిలియందు రోపయామాస=నాటెను, యామునీయే=యమున సంబంధమైన, తటే=ఒడ్డున, శీతశీతే=మిగులచల్లనైన, వటే=భాండీరమను మఱ్ఱిచెంతను, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచే, సఞ్జగౌ=ఎచ్చుగాపాడెను.

మ. రమతోడన్ సమమైనకాంతిగుణముల్ రాధావయోరూపవి
భ్రమముల్ గల్గినభామముంగిటను గల్పక్ష్మాజమున్ నిల్పి య
య్యమునాసైకతమధ్యశీతలతరన్యగ్రోధవీథిన్ ముదం
బమరన్ వేణువినోదనాదరతుఁ డౌనబ్జాక్షు నీక్షించెదన్. 42

తా. రాధయందే ప్రీతియున్నట్లు నటించియు స్వర్గమునుండి కల్పవృక్షమును దెచ్చినసత్యభామముంగిట నాటినయాతఁడక్కడనె మొనగాఁడు యమునానదియొడ్డున మిగులఁ జల్లనిదగు భాండీరమను మఱ్ఱిక్రింద మిగుల మనోహరముగ వేణువు నూఁదెను.

శ్లో. అగ్రే దీర్ఘతరోఽయ మర్జునతరు స్తస్యాగ్రతో వర్త్మనీ
సా ఘోషం సముపైతి తత్పరిసరే దేశే కళిన్దాత్మజా,
తస్యా స్తీరతమాలకాననతలే చక్రం గవాం చారయన్
గోపః క్రీడతి దర్శయిష్యతి సఖే పన్థాన మవ్యాహతమ్. 43

టీ. సఖే=ఓమిత్రమా, అగ్రే=ముందర, దీర్ఘతరః=మిగులపొడవగు, అయం=ఇదె, అర్జునతరుః=మద్దిచెట్టు (గలదు). తస్య=దానికి, అగ్రతః=ముందర, వర్త్మనీ=కాలి

తోఁవ (యున్నది). తత్పరిసరేదేశే=ఆవెంబడి, సా = ఆ, కళిన్దాత్మజా=యమునానది, ఘోషం = వ్రేపల్లెను, సముపైతి = చేరుచున్నది. తస్యాః = ఆయమునయొక్క, తీర... తలే = ఒడ్డుయందలి చీఁకటికానుగు చెట్లయడవిమాటున, గవాం = వ్రేపులయొక్క, చక్రం=మందను, చారయన్ = త్రిప్పుచు, గోపః=గోపాలకృష్ణుఁడు, క్రీడతి=ఆడుకొను చున్నాఁడు. సః=ఆగోపాలుఁడు, అవ్యాహతం=వెఱపులేని, పన్థానం = త్రోవను, దర్శయిష్యతి=చూపఁగలఁడు.

ఈశ్లోకమునకు మఱియొక యర్థము:—

హేసఖే=ఓమిత్రుఁడా!, అగ్రే=రథాగ్రమందు, దీర్ఘతరః = మహోన్నతుఁడైన వాఁడును, అయం=ఈప్రసిద్ధుఁడైన, అర్జునతరుః=వృక్షమువంటి యర్జునుఁడు; తస్య=ఆ యర్జునునియొక్క, అగ్రతః = ముందర, వర్త్మనీ = ఉపదేశమార్గము, ఘోషం = ఉపనిషత్తును, సముపైతి = పొందుచున్నది. తత్పరిసరే=ఆయుపనిషత్తుయొక్కసమీపమందు, కళిందాత్మజా = యమునానది; తస్యాః = ఆయమునానదియొక్క, తీర...తలే - తీర=గట్టునందుండు, తమాలకానన=చీఁకటికానుఁగుచెట్లమండలియొక్క,తలే=ప్రదేశమందు, గవాం=ఉపనిషద్వాక్యములయొక్క, చక్రం=సమూహమును, చారయన్ = అధ్యయనము చేయించుచు, గోపః=శ్రీకృష్ణుఁడు, క్రీడతి=విహరించుచున్నాఁడు. సః=ఆకృష్ణుఁడు, త్వాం = నిన్నుగూర్చి, అవ్యాహతం = అక్షతమైన, పంథానం=మార్గమును, దర్శయిష్యతి=చూపఁగలఁడు.

మ. అదిగో నుంగల పెద్దమద్ది యట పోనాచెంత వ్రేపల్లె యు
న్నది యాదండఁ గళిందజాతటమునం దాపింఛభూజాళిలోఁ
గదుపుల్ మేపుచు గోపబాలకుఁడు నిక్కం బొప్పఁగాఁ దెల్పు స
త్పదవిం బొమ్ము సఖా! సుఖాస్పదముగా భావంబు రంజిల్లెడున్. 43

తా. చెలికాఁడా! అదిగో చూచితివా? పొడవుమద్దిమ్రానొకటి గనఁబడుచున్నది. దానివెంబడినే కాలిత్రోవయున్నది. అచ్చటనే యమునవచ్చి వ్రేపల్లెతోఁజేరి పాఱుచున్నది. ఆయమునయొడ్డున నావులమందను మేఁపుచు నొకగోపాలబాలుఁ డున్నాఁడు. అక్కడకు వెళ్ళి వాని నాశ్రయించితివా చిక్కులేని దారిఁ జూపఁగలఁడు.

శ్లో. గోధూళిధూసరితకోమలగోపవేషం
గోపాలబాలకశతై రనుగమ్యమానమ్,
సాయన్తనే ప్రతిగృహం పశుబన్ధనార్థం
గచ్ఛన్త మచ్యుతశిశుం ప్రణతోఽస్మి నిత్యమ్. 44

టీ. గోధూళి... వేషం=ఆవుల కాలిదుమ్ములచే బూదిరంగువడియున్న సొంపైన పసులకాపరివేసముగలవాఁడును,గోపాల...శతైః=పెక్కునూఱుల గొల్లపిల్లకాయలచేత,

అనుగమ్యమానం=అనుసరింపఁబడినవాఁడును, సాయంతనే=సంజవేళ, పశుబన్ధనార్థం=(మేపితోలితెచ్చిన) పశువులఁ గట్టుటకొఱకు, ప్రతిగృహం=ఇంటింటికిని, గచ్ఛంతం = వెళ్లుచున్న, అచ్యుతశిశుం=బాలుఁడైయున్నవిష్ణువుగూర్చి, నిత్యం=ఎల్లప్పుడు, ప్రణతః=మ్రొక్కినవాఁడను, అస్మి=ఐతిని.

ఉ. గోపదధూళిధూసరితకోమలవేషముతోడ సందెలం
గోపకశాబకాళి తనకుం గయిదోడుగ నింటనింటనుం
గ్రేపులఁ గట్టఁగాఁ దిరుగుకృష్ణుని దామకరాభిశోభితుఁ
గోపకుమారు నిందువదనుఁ మదనుఁ మరునయ్యఁ గొల్చెదన్. 44

తా. పసుల కాళ్ళదుమ్ములచే నొడలెల్ల బూడిదవరంగుగలిగి వంచెకోలచే గొల్లపిల్లకాయలను వెంటవేసికొని ఇంటింటికి పసులఁగట్టుటకై తిరుగుచున్న కపటగోపబాలుఁడగువిష్ణునకు మ్రొక్కెదను.

శ్లో. నిధిం లావణ్యానాం నిఖిలజగదాశ్చర్యనిలయం
నిజావాసం భాసాం నిరవధికనిశ్శ్రేయసరసమ్,
సుధాధారాసారం సుకృతపరిపాకం మృగదృశాం
ప్రపద్యే మాఙ్గల్యం ప్రథమ మధిదైవం కృతధియామ్. 45

టీ. లావణ్యానాం=సొబగులకు, నిధిం=గనియైనవాఁడును, నిఖిల...నిలయం=ఎల్లలోకముల నబ్బురము గొలుపువాఁడును, భాసాం=వెలుఁగులకు, నిజావాసం=పుట్టుచోటును, నిరవధి...రసం=హద్దులేని యానందముగలవాఁడును, సుధాధారాసారం = అమృతపు జడివానయును, మృగదృశాం=కామినులయొక్క, సుకృతపరిపాకం=పుణ్యముల పంటయైనవాఁడును, కృతధియాం = శిక్షితబుద్ధులైన వారియొక్క, మాఙ్గల్యం=మంగళమైన, ప్రథమం అధిదైవం=తొలివేల్పగు కృష్ణుని, ప్రపద్యే=ఆశ్రయింతును.

ఉ. చక్కఁదనంబుప్రోవు రుచిసంతతి పొల్చినతావు లోకమ
మ్మక్కన నుండుదంట వికచాంబుజనేత్రలనోముపంట వెం
పెక్కెడుమున్కితిధామము మునీశుల కాదిమధామ మార్యప
మ్యక్కృతసౌధవర్ష మజహర్షము నైనమురారిఁ గొల్చెదన్. 45

తా. సొబగులగనియు, అబ్బురము పుట్టిపిల్లును, సింగారముల యిక్కయును, మేరలేని యానందము గలవాఁడును, అమృతపు జడివానయు, స్త్రీలనోములపంటయు, పరిణతబుద్ధులశుభమును, ఎల్లదేవతలకు మొదలిటిదైవ మగుకృష్ణునియందుఁ జేరెదను.

శ్లో. ఆతామ్రపాణికమలప్రణయప్రతోద
మాలోలహారమణికుణ్డలహేమసూత్రమ్,

ఆవిశ్శ్రమాంబుకణ మమ్బుదనీల మవ్యా
దాద్యం ధనఞ్జయరథాభరణం మహో నః. 46

టీ. ఆతామ్ర...ప్రతోదం=అంతట నెఱ్ఱనికేలుదామరయం దంద మైనపగ్గములు గలదియు, ఆలోల...సూత్రం=అంతటఁ గలియఁబడుచున్న సరములు రత్నములయంటు జోడు బంగరు మొలత్రాడుగలదియు, ఆవి...కణం=పుట్టుచున్న స్వేదోదక బిందువులు గలదియు, అమ్బుదనీలం=మబ్బునుబోలి నల్లనైనదియు, ధనఞ్జయరథాభరణం=అర్జునుని రథమునకు నలంకారమైన, ఆద్యమ్=ఎల్ల లోకములకు మొదటిదగు, మహః = తేజము, నః=మమ్ముల, అవ్యాత్=కాపాడుఁగాక.

ఉ. కెంజిగురాకుఁగేలఁ దులకించు ప్రతోదముచేత నాజి ధా
నంజయవాజిరాజిగమనక్రియ యేర్పఱుపన్ మొగంబునం
గ్రొంజెమటూఱ హారమణికుండలముల్ చలియింప నొప్పున
య్యంబుదనీలతేజము రథాభరణం బనయంబుఁ బ్రోవుతన్. 46

తా. గుఱ్ఱములపగ్గములఁ జేతఁ బుచ్చుకొని, హారములు కుండలములు గదుల, మొలనూలు మెఱయ నొడలు చెమర్ప, నర్జునుని రథము గుఱ్ఱములఁ దోలుచున్నదియు, లోకముల కాదియైనదియు, నర్జునునిరథము నలంకరించియున్న మేఘమువలె నల్లనైన వెలుఁగు మమ్ముఁగాచుఁగాత.

శ్లో. నఖనియమితకణ్డూన్పాణ్డవస్యన్దనాశ్వా
ననుదిన మభిషిఞ్చ న్నఞ్జలిస్థైః పయోభిః,
అవతు వితతగాత్రస్తోత్రనిష్యూతమౌళి
ర్దశనవిధృతరశ్మి ర్దేవకీపుణ్యరాశిః. 47

టీ. నఖ...కణ్డూన్=గోళ్లచేఁ దీర్పఁబడిన దురదగల, పాణ్డవస్యన్దనాశ్వాన్= అర్జునుని తేరిగుఱ్ఱములను, అఞ్జలిస్థైః=దోసిలియందుఁ బట్టఁబడిన, పయోభిః=నీళ్లచేత, అనుదినం=ప్రతిదినము, అభిషిఞ్చన్=కడుఁగుచున్నవాఁడును, వితతగాత్రః చాఁచఁబడిన మేనుగలవాఁడును, తోత్రనిష్యూతమౌళిః = మునికోలచేఁ జుట్టఁబడిన తలగలవాఁడును, దశన విధృతరశ్మిః=పండ్లతోఁ గఱచికొఁబడినపగ్గములుగల, దేవకీపుణ్యరాశిః= దేవకిపుణ్యముల ప్రోవగు శ్రీకృష్ణుఁడు, అవతు=మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

మ. తలఁ దోత్రంబు ధరించి పగ్గములు దంతశ్రేణిఁ గీలించి య
గ్గలికన్ మే నిగిడించి పార్థరథకంఖాణంబులన్ దోయిటన్
జలముల్ సల్లి నఖాళిచే నివురుచున్ రక్షించునా దేవకీ
లలనాపుణ్యఫలంబు నన్నుఁ గరుణాలంకారుఁగాఁ జేయుతన్. 47

తా. కొరడా తలకుఁజుట్టుకొని, పగ్గములు నోటఁ గఱచుకొని యొడలు నిగిడించి, గోళ్ళతో గోఁకుచు, నర్జునుని తేరిగుఱ్ఱములను దోసిటితో నీళ్లు కొట్టి తడుపుచున్న దేవకీ పుణ్యసమూహ మగుకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుఁగాక.

శ్లో. వ్రజయువతిసహాయే యౌవనోల్లాసికాయే
సకలశుభవిలాసే కున్దమన్దారహాసే,
నివసతు మమచిత్తం తత్పదాయత్తవృత్తం
మునిసరసిజభానౌ నన్దగోపాలసూనౌ. 48

టీ. వ్రజయువతి సహాయే=గొల్లకాంతలే తోడుగాఁ గలవాఁడును, యౌవనోల్లాసికాయే=తారుణ్యముచే మెఱయు నొడలుగలవాఁడును, సకలశుభవిలాసే=అన్ని మంగళముల విలాసముగల, కున్దమన్దారహాసే=మల్లెలుకల్పప్రసూనములవంటి నవ్వుగలవాఁడును, ముని...భానౌ=మునులను కమలములకు సూర్యుఁడగు, నన్దగోపాలసూనౌ=నందుఁడను గొల్లనికొడుకునందు, తత్ప...వృత్తః=వానిపాదముల యధీనమైన చరిత్రము గల, మమ=నాయొక్క, చిత్తం=మనసు, నివసతు=నిలుచుఁగాక.

చ. వ్రజయువతీసహాయు నతిరాజితయౌవనకాయు మౌనిచి
త్తజలజమిత్రు విశ్వజనతానుతిపాత్రు వినీలగాత్రుఁ దో
యజదళనేత్రుఁ గుందనిభహాసు శుభైకదయావిలాసునిన్
సుజనహితుం దదంఘ్రిరతిఁ జొప్పడునామది నామతించెదన్. 48

తా. గోపవనితలతోఁ గూడినవాఁడును, నిత్యతారుణ్యముచే వెలయువాఁడును, ఎల్లశుభములకు నిల్లైనవాఁడును, మల్లెలు పారిజాతములవంటి నగవుగలవాఁడును, మునిమానసహంసుఁడగు నందునికొడుకు పాదముల యధీనమై నాచిత్త ముండుఁగాక.

శ్లో. అరణ్యానీ మార్ద్రస్మితమధురబిమ్బాధరసుధా
సరణ్యా సంక్రాన్తై స్సపది మదయ న్వేణునినదైః,
ధరణ్యా సానన్దోత్పులక ముపగూఢాఙ్ఘ్రికమలః
శరణ్యానా మాద్య స్స జయతు శరీరీ మధురిమా. 49

టీ. ఆర్ద్ర...సరణ్యా=ప్రేమార్ద్రమైన చిఱునగవుచే ముద్దుగులుకు మోవి దొండయందలి అమృతప్రవాహముతోడ, సఙ్క్రాన్తైః=కలిసిన, వేణునినదైః=పిల్లఁగ్రోవిధ్వనులచేత, సపది=అప్పుడే, అరణ్యానీం=అరణ్యసంతతిని, మదయన్=కారుకొనఁజేయుచున్నదియు, ధరణ్యా=భూమిచేత, సాంద్రోత్పులకం=ఆనందపుగగుర్పాటులు గలుగునట్లుగా, ఉప...కమలః=కౌఁగిలింపఁ (స్పృశింపఁ) బడిన యడుగుఁదామరలు గలదియు, శరణ్యానాం=ఎల్లప్రాపులలో, ఆద్యః = మొదటిదగు, సః=ఆ, శరీరీ=తనువును దాల్చిన, మధురిమా=సౌందర్యము, జయతు=అన్నిటికి మిన్నయగుఁగాక.

మ. స్మితబింబాధరమాధురీకలితవంశీనాదమోదంబుచే
నతివిస్ఫూర్తిని గానసం బలరఁ బాదాంభోజసంసక్తిచే
క్షితి రోమాంచము గాంచెనో యని వితర్కింపం బ్రవర్తించున
చ్యుతుఁ డుద్యన్మధురాభిరూప్యమున సర్వోత్కృష్టుఁడై వర్తిలున్.

తా. నగవు దొలకు మోవిచేఁ బిల్లఁగ్రోవిని నొక్కియూఁదుచు నడవిని దట్టముగాఁ జేయునదియు, భూమిచే దట్టపుగగుర్పాటుతోఁ గూడునట్లు ఆలింగనముచేయఁబడిన పాదములుగలదియు, ఎల్ల ప్రాపులకు మొదలైన ఆశరీరముదాల్చిన లావణ్యము అన్నిటికంటె నెచ్చె యున్నది.

శ్లో. * ముగ్ధం స్నిగ్ధం మధురమురళీమాధురీధీరనాదైః
కారంకారం కరణవివశం గోకులవ్యాకులత్వమ్,
శ్యామం కామం యువజనమనోమోహనం మోహనాఙ్గం
చిత్తే నిత్యం నివసతు మహో వల్లవీవల్లభం నః. 50

టీ. ముగ్ధం = సొగసైనదియు, స్నిగ్ధం=మెఱుఁగుగలదియు, మధుర...నాదైః=శ్రావ్యములైనపిల్లఁగ్రోవియొక్క తీయని మ్రోఁతలచేత, కరణవివశం=ఇంద్రియజ్ఞానశూన్యమైన, గోకులవ్యాకులత్వం=వ్రేపల్లెయొక్క కలవరపాటును, కారంకారం=మాటిమాటికిని గలిగించుచున్నదియు, శ్యామం=నల్లనిదియు, కామం=మిక్కిలి, యువ...హనం=తరుణుల చిత్తముల మోహింపఁజేయునదియు, మోహనాఙ్గం=మోహింపఁజేయు శరీరముగలదియు, వల్లవీవల్లభం=గోపికలకుఁ బ్రాపైన, మహః=కృష్ణతేజము, నః=మాయొక్క, చిత్తే=మనమునందు, నిత్యం=ఎల్లప్పుడు, నివసతు=ఉండుఁగాక.

తా. సుందరమైనదియు, మెఱుఁగైనదియు తీయని వేణుగానములచే, గోవులను గోపాలురను పరవశమొందించుచున్నదియు, నల్లనదియు, యౌవనవంతులైనపురుషులసైతము మరులుకొలుపుచున్నదియు, జగన్మోహనమైన యాకారముగలదియు, గోపాంగనలకుఁ బ్రియమైన తేజము మాచిత్తముల నిత్యము వెలయుఁగాక.

శ్లో. విదగ్ధగోపాలవిలాసినీనాం సంభోగచిహ్నాఙ్కితసర్వగాత్రమ్,
పవిత్రమామ్నాయగిరా మగమ్యం బ్రహ్మప్రపద్యే నవనీతచోరమ్.

టీ. విదగ్ధ...నీనాం=జాణలగు గొల్లసొగసుకత్తెలయొక్క, సమ్భోగ...గాత్రం=కూటమియందలి గురుతులుగలిగిన సర్వావయవములు గలదియు, పవిత్రం=పావనమైనదియు, ఆమ్నాయగిరాం = వేదవాక్కులకు, అగమ్యం=పొందరానిదియు, నవనీతచోరం=వెన్న ముచ్చగు, బ్రహ్మ=కృష్ణపరమాత్మను, ప్రపద్యే=ఆశ్రయింతును.

* ఈశ్లోకము కొన్నిప్రతులయం దిచ్చటఁ గానరాదు. దీనికిఁ దెలుఁగుపద్యము గూడలేదు. ప్రక్షిప్త మనితోఁచెడి.

మ. నవలావణ్యవిలాసినీనికరనానాబంధసంబంధసం
భవదర్ధాంకశరీరు విశ్వపరమామ్నాయాంతవాచోవిధే
యవిహారుఁ నవనీతచోరుని బవిత్రాచారసంచారునిఁ
భువనాధారుని శాంతిసారుని నినుం బూజింతు నెల్లప్పుడున్. 51

తా. ఒడలెల్ల జాణలగు గోపకాంతల సంభోగచిహ్నములు గలదియు, సర్వజగత్పావనమైనదియు, వేదములకు సైతము గోచరింపనిదియు, వెన్నదొంగయగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మను సేవించెదను.

శ్లో. అన్తర్గృహే కృష్ణమవేక్ష్య చోరం బద్ధ్వా కవాటం జననీం గతైకా,
ఉలూఖలే దామనిబద్ధమేనం తత్రాపి దృష్ట్వా స్తిమితా బభూవ. 52

టీ. ఏకా=ఒకగొల్లది, అన్తర్గృహే=గర్భగృహమున, చోరం=వెన్నదొంగయగు, కృష్ణం=కృష్ణుని, అవేక్ష్య=కాంచి, కవాటం=తలుపును, బద్ధ్వా=మూసిపెట్టి, జననీం=వానితల్లినిగూర్చి, గతా=వెళ్లినదై, ఉలూఖలే=ఱోటియందు, దామనిబద్ధం=త్రాటఁగట్టఁబడిన, ఏనం=ఈకృష్ణుని, తత్రాపి=అచ్చటను, దృష్ట్వా=చూచి, స్తిమితా=మ్రాన్పడినది, బభూవ=ఆయెను.

చ. నిలయములో నొకర్తు నవనీతహరుఁ హరిఁ గాంచి గట్టిగాఁ
తలుపు బిగించి యక్కొడుకుఁ దల్లికిఁ దెల్పఁగఁ బోయి యందులూ
ఖలగుణబద్ధుఁ డౌనతనిఁ గన్గొని యూఱడి వచ్చిరిత్త బా
నలు గని సారె కేకలిడ వర్తిలునాబలుదంటఁ గొల్చెదన్. 52

తా. ఒకగొల్లది తనయింటిలో దొంగిలుచున్న వెన్నునిఁజూచి యట్లే తలుపుమూసి వానితల్లితోఁ జెప్పఁబోయి, అచ్చటను, యశోదచే ఱోలఁగట్టి దండింపఁబడు వానిని జూచి యాశ్చర్యముచే నోడలెఱుంగక నిలుచుండెను.

శ్లో. రత్నస్థలే జానుచరః కుమారః సఙ్క్రాన్తమాత్మీయముఖారవిన్దమ్,
ఆదాతుకామస్తదలాభఖేదా ద్విలోక్య ధాత్రీవదనం రురోద.

టీ. జానుచరః=దోఁగాడుచున్న, కుమారః=బాలుఁడైనకృష్ణుఁడు, రత్నస్థలే=రత్నములకట్టడపునేలయందు, సఙ్క్రాన్తం=ప్రతిఫలించిన, ఆత్మీయముఖారవిన్దం=తనమోముఁదమ్మిని, ఆదాతుకామః = కైకొనఁదలఁచినవాఁడై, తదలాభఖేదాత్=అదిచిక్కలేదను కినుకతో, ధాత్రీవదనం=దాదిమొగమును, విలోక్య=చూచి, రురోద=ఏడ్చెను.

మ. ఘనరత్నస్థగితావనిఁ నిజముఖాకారంబు పద్మాకృతిం
గనుపట్టం గని నవ్వి తద్గ్రహణకాంక్షం జిన్నికేల్ సాఁచి చే
రనిఖేదంబున జానుయానము దలిర్పఁ దాని నీక్షించి కా
వనుచుం బోరిడునందనందనుని మాయాడింభకుం గొల్చెదన్. 53

తా. ఒక్కనాఁడు, కృష్ణుఁడు రతనములకట్టడపు నేలమీఁద దోగాడుచు, ఆరత్న ములలోఁ బ్రతిబింబిత మైనతన మోముఁజూచి, యదియొకవిచిత్రవస్తువని లాగికొనఁ బోయి, యదిరాకపోయినందున దాదిమొగము సూచి యేడువసాఁగెను.

శ్లో. ఆనన్దేన యశోదయా సమదనం గోపాఙ్గనాభి శ్చిరం
సాశఙ్కం బలవిద్విషా సకుసుమైః సిద్ధైః పృథివ్యాకులమ్,
సేర్ష్యం గోపకుమారకై స్సకరుణం పౌరై ర్జనైః సస్మితం
యో దృష్టః స పునాతు నో మురరిపుః ప్రోత్క్షిప్తగోవర్ధనః. 54

టీ. యశోదయా=యశోదమ్మచేత, ఆనందేన=సంతోషముతోడను, గోపాఙ్గనాభిః=గొల్లపడఁతులచేత, సమదనం=మన్మథోద్రేకముతోఁ గూడునట్లును, బలవిద్విషా=ఇంద్రునిచే, చిరం=తడవుగా, సాశఙ్కం = విన్నఁబాటుతోను, సిద్ధైః=దేవతావిశేషులచేత, సకుసుమం=పువ్వులవాసతోడను, పృథివ్యా=భూమిచేత, ఆకులం=కలవరముతోఁగూడునట్లును, గోపకుమారకైః = గొల్లపిల్లకాయలచేత, సేర్ష్యం = పరోత్కర్షాసహిష్ణుత్వముతోడను, పౌరైః = ఊరివారలచే, సకరుణం = దయతోడను, జనైః= మిగిలినచూపరులచేత, సస్మితం = చిఱునగవుతోఁ గూడునట్లును, యః = ఏదేవుఁడు, దృష్టః=చూడఁబడెనో, ప్రోత్క్షిప్తగోవర్ధనః = ఎత్తఁబడిన గోవర్ధనపుకొండగల, సః=ఆ, మురరిపుః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పునాతు=పవిత్రముసేయుఁగాక.

చ. ముదమున నందగోపికలు మోహమునన్ జనపాళినవ్వునం
ద్రిదశవిభుండు సాధ్వసమతిన్ విరివానల సిద్ధపుంగవుల్
పొదలినయాకులత్వమున భూమియు గోపకుమారు లేపునన్
సదయతఁ బౌరులుం గన రసాధర మెత్తినచక్రి ప్రోచుతన్. 54

తా. ఆనందముతో యశోదయు, మదనవికారముతో గోపికలును, ఇదియేమిరాయనుభీతితో నింద్రుఁడును, పుష్పవర్షముతో సిద్ధులును, మనోవ్యాకులతతో భూమియు, మచ్చరముతో గొల్లపిల్లకాయలును, దయతో నూరివారును, నవ్వుతో నితరులును జూడఁగా గోవర్ధనగిరి నెత్తినకృష్ణుఁడు మమ్ము పాపములఁ బాపి పవిత్రులఁ జేయుఁగాక.

శ్లో. ఉపాసతా మాత్మవిదః పురాణాః
పరం పుమాంసం నిహితం గుహాయామ్,
వయం యశోదాశిశు బాలలీలా
కథాసుధాసిన్ధుషు లీలయామః. 55

టీ. పురాణాః=పూర్వులైన, ఆత్మవిదః=బ్రహ్మవేత్తలైనమునులు, గుహాయామ్=దహరాకాశగుహయందు, నిహితం=ఉంచఁబడిన, పరంపుమాంసం = పరమపురుషుని,

ఉపాసతాం=ధ్యానింతురుగాక, వయం=మేముమాత్రము,యశోదా...సిన్ధుషు=యశోద కొడుకుయొక్క బాల్యవిలాసకథలను నమృతసముద్రములయందు, లీలయామః = విహారము సల్పెదము.

మ. దహరాకాశనివాస మాదరము నాత్మజ్ఞాను లీక్షించి ప్ర
త్యహముం గాంతురు గాక నే నలయశోదాబాలలీలాసుధా
లహరీవీచిపరంపరం గదిసి కొల్లల్ గాఁగఁ గ్రీడించుచు
న్నహనప్రౌఢిఁ జెలంగుడెందమున నానందంబు సంధించెదన్. 55

తా. ఆత్మస్వరూపవేత్తలైన పూర్వపుమునీశ్వరు లనేకులు హృదయగుహయందలి పరమాత్మను దదేకచిత్తులై ధ్యానింతురుగాక. మేముమాత్రము లీలాగోపబాలుఁడై క్రీడసలుపుచున్న కృష్ణపరమాత్మయొక్క బాల్యమందలి విలాసకథలను నమృతసముద్రములలో నోలలాడెదము.

శ్లో. విక్రేతుకామా కిల గోపకన్యా మురారిపాదార్పితచిత్తవృత్తిః,
దధ్యాదికం మోహవశా దవోచ ద్గోవిన్ద దామోదర మాధవేతి.

టీ. దధ్యాదికం=పెరుఁగు మొదలగువానిని, విక్రేతుకామా=అమ్మదలఁచిన, గోపకన్యా=గొల్లపడుచు, మురారి...వృత్తిః=శ్రీహరిపాదములయందుంచఁబడిన మనోవ్యాపారముగలదై, మోహవశాత్=(కృష్ణునియందలి) మోహమువలన, గోవింద, దామోదర, మాధవ, ఇతి=అని, అవోచత్ = కేకవేసెను.

మ. నవలావణ్యవిలాసినీతిలక మానందంబునన్ నందసం
భవపాదార్పితచిత్తవృత్తి మరలింపన్ నేరకే వీటిలో
నవనీతాదిక మమ్ముచో మఱపు జెందం బౌరులం గాంచి మా
ధవ గోవింద ముకుంద కృష్ణ యను నుద్యన్మోహవిభ్రాంతితోన్. 56

తా. ఒకగొల్లపడుచు, పెరుఁగు పాలు నమ్మఁబోయి యెప్పుడు కృష్ణునియందే మరులుకొనియుండును గాన కృష్ణునియందలి మోహముచే 'పెరుఁగోయమ్మ పెరుఁగు' అని పిలువవలసినది యై 'గోవిందా దామోదరా మాధవా' యని కేక లిడఁదొడంగెను.

శ్లో. ఉలూఖలం వా యమినాం మనో వా
గోపాఙ్గనానాం కుచకుట్మలం వా,
మురారినామ్నః కలభస్య నూన
మాలాన మాసీత్త్రయ మేవ భూమౌ. 57

టీ. మురారినామ్నః=కృష్ణుఁడనెడి, కలభస్య=ఏనుఁగుగున్నకు, ఉలూఖలంవా=ఇంటిలోనిఱోలుగాని, యమినాం=యోగులయొక్క, మనోవా=చిత్తముగాని,

గోపాఙ్గనానాం = గొల్లవనితలయొక్క, కుచకుట్మలంవా = చనుమొగ్గగాని, భూమౌ = భూమియందు, త్రయమేవ=రెండుమూఁడే, ఆలానం=కట్టుకంబము, ఆసీత్=ఆయెను.

చ. మునిజనమానసాంబురుహముం బశుపాలకబాలికామణీ
స్తనవనజాతకోరకవితాన ములూఖలముఙ్ మురారిమో
హనకలభంబు నిల్పుటకు నై విలసిల్లినకట్టుఁగంబముల్
దనరెడు నొండు రెండు నివి దక్క ధరాస్థలిఁ గల్గనేర్చునే. 57

తా. ఎట్టివారలకును వశపడఁచుకో నలవిగాని కృష్ణుఁ డనుకొదమయేనుఁగునకు యశోదయింటిలోనిఱోలుగాని, యోగులచిత్తముగాని, గోపికలచనుబంతులుగాని యిటుల రెండు మూఁడు దప్ప వేఱె బంధనస్థానములు లేవు. వీనికి నిత్యసన్నిహితుఁడైనట్లు మఱియెరికిఁ గాఁ డనుట.

శ్లో. కరారవిన్దేన పదారవిన్దం ముఖారవిన్దే వినివేశయన్తమ్,
వటస్య పత్త్రస్య పుటేశయానం బాలం ముకున్దం మనసా స్మరామి.

టీ. కరారవిన్దేన=కేలుదామరచే, పదారవిన్దం=అడుగుఁదామరను, ముఖారవిన్దే=మోముఁదామరయందు, వినివేశయంతం=చొనుపుకొనుచున్నవాఁడును, వటస్య = మఱ్ఱిచెట్టుయొక్క, పత్త్రస్య=ఆకుయొక్క, పుటే=దొన్నెయందు, శయానం=పండియున్న, బాలం=బాలుఁడగు, ముకున్దం=కృష్ణుని, మనసా=చిత్తముతోడ, స్మరామి=తలఁచెదను.

శా. కేలుందామరచేఁ బదాబ్జ మెలమిం గీలించి నెమ్మోముపై
హాళిన్ నిల్పి వటప్రవాళమృదుశయ్యం బొల్చునబ్బాలునిన్
లీలాలోలవిశాలలోచనుని లాలిం బెట్టి లాలించుచున్
జోలల్ వాడుయశోదభాగ్యమున కేజోహారు కావించెదన్. 58

తా. కేలుదమ్మిచే నడుగుఁదమ్మిని మోముదమ్మి నిడుకొని మఱ్ఱియాకుదొప్పయందు నిదురఁగూరియున్న కుహనాబాలుఁ డగువెన్నుని మదిలోఁ జింతించెదను.

శ్లో. శమ్భో స్వాగత మాస్యతా మిత ఇతో వామేన పద్మాసన
క్రౌఞ్చారే కుశలం సుఖం సురపతే విత్తేశ నో దృశ్యసే,
ఇత్థం స్వప్నగతస్య కైటభజిత శ్శ్రుత్వా యశోదాగిరః
కిం కిం బాలక జల్పసీతి రచితం ఘూఘూకృతం పాతు నః. 59

టీ. హేశమ్భో = ఓయీశ్వర, స్వాగతం = సుఖముగవచ్చితివా? పద్మాసన=ఓబ్రహ్మ, ఇతఇతః వామే=ఇటుల యెడమప్రక్కను, ఆస్యతాం=కూర్చుండుము. క్రౌఞ్చారే=కుమారా, కుశలం=సేమమా? సురపతే=ఇంద్రా, సుఖం=సుఖముగలదా? విత్తేశ కుబేరా, నోదృశ్యసే=మాచేఁ జూడఁబడవు. ఇత్థం=ఈలాగున, స్వప్నగతస్య=క

యున్న, కైటభజితః=కృష్ణునియొక్క, గిరః=కలువరింతమాటలను, శ్రుత్వా=విని, యశోదా=యశోద, హేబాలక = ఓబిడ్డా, కింకిం = ఏమేమి, జల్పసి = పలవరించెదవు, ఇతి=అని, రచితం=చేయఁబడిన, ఘూఘూకృతం = పీడాపనోదకమైన 'ఘూఘూ' అను నిష్ఠీవనశబ్దము, నః=మమ్ము పాతు=రక్షించుఁగాక.

మ. హర రారమ్ము శుభంబె డాపలను భాషాధీశ కూర్చుండుమా
పరిణామంబె కుమార యింద్ర సుఖమే పౌలస్త్య వీక్షింప మే
సరణిన్ నిన్ననఁగా యశోద విని వత్సా యేమి యేమంచు ని
ద్దురమ బ్బాలునికృష్ణుపై నిడినఘూఘూకారముల్ ప్రోచుతన్. 59

తా. రుద్రా! సుఖముగావచ్చినావా? బ్రహ్మ! ఇట్లెడమవైపునఁ గూర్చుండుము. కుమారా! సేమమేనా? ఇంద్రా! సౌఖ్యమా? కుబేరా! ఏమి బొత్తిగా అగపడుటేలేదు. అనికృష్ణుఁడు నిదురలోఁ గలువరింపఁగా, యశోద వచ్చి ఏమిరా కలవరించుచున్నావు నాయనా యని పీడాపరిహారమునకుఁ గాఁ జేసిన ఘూఘూకారము మమ్ముఁ గాపాడుఁ గాక.

అవ. కవి యీశ్లోకంబున యశోదాశ్రీకృష్ణుల ప్రశ్నోత్తరముల వర్ణించుచున్నాఁడు.

శ్లో. మాతః కిం యదునాథ దేహి చషకం కిం తేన పాతుం పయ
స్తన్నాస్త్యద్య కదాస్తి వా నిశి నిశా కా వాఽన్ధకారోదయః,
ఆమీల్యాక్షియుగం నిశాప్యుపగతా దేహీతి మాతుర్ముహు
ర్వక్షోజాంశుకకర్షణోద్యతకరః కృష్ణ స్స పుష్ణాతు నః.

టీ. కృష్ణుఁడు, హేమాతః=ఓయమ్మా అని పిలువ, యశోద, హే, యదునాథ= ఓయాదవులరాజా, కిం=ఏమిరా, (కృ) చషకం=నాతూజాను, దేహి=తెమ్ము. (య) తేన= దానితో, కిం=ఏమిపని (కృ)పయః=పాలను, పాతుం=త్రాగుటకు, (య)తత్ =(అగిన్నె) ఆపాలు. అద్య=ఇప్పుడు, నాస్తి=లేదు. (కృ) కదా=ఎప్పుడు, అస్తివా=ఉండును. (య) నిశి=రాత్రియందు, (కృ)నిశా=రాత్రియన, కా=ఏది. (య) అన్ధకారోదయః= చీకటిపడుట. (అనఁగానే) అక్షియుగం=రెండుకన్నులను, ఆమీల్య=గట్టిగా మూసికొని, నిశాపి=రాత్రియు, ఉపగతా = వచ్చినది. దేహి=పాలగిన్నె తెమ్ము, ఇతి=అని, మాతుః=తల్లియగు యశోదయొక్క, వక్షోజాంశుకకర్షణోద్యతకరః = పైఁటకొంగును లాగుటకై చాచఁబడిన చేయిగల, సః=ఆ, కృష్ణః=శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము పుష్ణాతు= ప్రోచుఁగాక.

అమ్మ యదేమిరా యదుకులాగ్రణి గిన్నె యొసంగు మేల పా
లుగఁ దాఁగ లేదిపు డదెప్పుడు రేయది యెట్టి దంధకా

రమ్మగు నన్నుఁ గన్మోగిచి రాతిని వచ్చెను వేగ పాలు తే
తెమ్మని తల్లి నేఁట వడిఁ దీయుముకుందుఁడు నన్నుఁ బ్రోచుతన్.

తా. అమ్మా! ఏమిరా కృష్ణా! నా ఆపుకోర యేదీ ఇటువిమ్ము! ఎందుకురా? పాలుత్రాగవలె. పాలులేవే. అయిన ఎప్పుడుండును? రాత్రికి. రాత్రి యనఁగా నెట్టులుండును. రాత్రి వచ్చినచోఁ జీకటిపడును. అని తల్లియనఁగానే రెండుకన్నులు గట్టిగామూసికొని, అమ్మా రాత్రికూడవచ్చినది. నాపాలగిన్నె నియ్యవే యని మకురు సేయుచు యశోదపైట కొంగును బట్టి లాగుచున్నకృష్ణుఁడు మమ్ముఁ బ్రోచుకాక.

శ్లో. కాళిన్దీపులినోదరేషు ముసలీ యావ ద్గతః ఖేలితుం
తావ త్కార్పరికం పయః పిబ హరే వర్ధిష్యతే తే శిఖా,
ఇత్థం బాలతయా ప్రతారణపరాః శ్రుత్వా యశోదాగిరః
పాయా న్న స్స్వశిఖాం స్పృశన్ ప్రముదితః క్షీరేఽర్ధపీతే హరిః.

టీ. హరే=కృష్ణా, ముసలీ=బలరాముఁడు, కాళిన్దీపులినోదరేషు=యమునయందలి యిసుక తిప్పలనడుమ, యావత్=ఎంతలో, ఖేలితుం=ఆడుకొనుటకొఱకు, గతః=వెళ్లెనో, తావత్=వాఁడు వెళ్లివచ్చులోపల, కార్పరికం=గిన్నెలోనున్న, పయః=పాలను, పిబ=త్రాగుము. తే=నీయొక్క, శిఖా=జుట్టు, వర్ధిష్యతే=పెరుగును. ఇత్థం=ఇట్లు, బాలతయా=కుఱ్ఱయగుట చేత, ప్రతారణపరాః=మోసపుచ్చుటకై పలుకఁబడిన, యశోదాగిరః=యశోదమాటలను, శ్రుత్వా=విని, ప్రముదితః=ఆనందముఁబొందినవాఁడై, క్షీరే=పాలు,అర్ధపీతే=సగము గ్రోలఁబడినదికాఁగా, స్వశిఖాం=తనజుట్టును, స్పృశన్=తడవుకొనుచున్న, హరిః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాయాత్=రక్షించుఁగాక.

ఉ. హేళితనూభవాపులినహేలఁ జరించుబలుండు రాకముం
బాలక పైఁడిగిన్నెఁ గలపాల్ వెస నానుము గొప్పవెండ్రుక
ల్గ్రాలు నటన్న నందసతిలాలనమాటల కుబ్బి సాముపాల్
గ్రోలుచుఁ జుంచుఁ జూచికొనుగోపకుమారుఁడు నన్నుఁ బ్రోచుతన్.

తా. కృష్ణా! అన్న యమునకుఁ బోయి ఆడుకొని వచ్చులోపల పాలన్నియు నీవే త్రాగివేయుము. పాలు ఎంతగా త్రాగినఁ జుట్టు అంతపొడుగుగాఁ బెరుగును. అను యశోదమాటలు విని యుబ్బినవాఁడై, గిన్నెఁ బట్టుకొని పాలు సగపడఁద్రాగి సిగ దడవి చూచుకొను చిన్నికృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

శ్లో. కైలాసో నవనీతతి క్షితి రియం ప్రాగ్జగ్ధమృల్లోష్టతి
క్షీరోదోఽపి నిపీతదుగ్ధతి లసత్స్మేరే ప్రఫుల్లేముఖే,

మాత్రాఽజీర్ణధియా దృఢం చకితయా నష్టాఽస్మి దృష్టః కయా
ఘూఘూ వత్సక ! జీవ జీవ చిర మి త్యుక్తోఽవతాన్నో హరిః. 62

టీ. లసత్మేసరే=ప్రకాశించు చిఱునగవుగల, ముఖే=నోరు, ప్రఫుల్లేసతి=తెఱవఁబడినదగుచుండఁగా, కైలాసః=వెండికొండ, నవపీతతి=నిత్యము దినుచున్న వెన్నముద్దవలె నయ్యెను. ఇయమ్=ఈ, క్షితిః=భూమి, ప్రాగ్జగ్ధమృల్లోష్టత=మునుపుదిన్నమన్ను గడ్డవలె నగుచున్నది. క్షీరోదోఽపి=పాలకడలియు, నిపీతదుగ్ధతి=త్రాగఁబడినపాలవలె నగుచున్నది, అజీర్ణధియా=అఱుగుదలయనుతలఁపుతో, దృఢం=మిక్కిలి, చకితయా=భయపడిన, మాత్రా=తల్లిచేత, నష్టా=నిపన్నరాలను, అస్మి=అయితిని. వత్సక=బిడ్డా, కయా=ఎవతెచేత, దృష్టః=చూడఁబడితివిరా. ఘూఘూ, (అనుకరణము) చిరం=చిరకాలము, జీవజీవ=బ్రదుకుము బ్రదుకుము. ఇతి=అని, ఉక్తః=పలుకఁబడిన, హరిః=శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మమ్మును, అవతాత్=రక్షించుఁగాక.

చ. వనిచినవవ్వునెమ్మొగమునన్ ధర భక్షితమృత్తుగాఁ బయో
వనధి నిపీతదుగ్ధసమవస్థితిగా రజతాద్రి వెన్నగాఁ
గని భ్రమఁ జెల్ల నేచెలువ గాంచెనొ దృష్టిగ నంచు నంబ దీ
వనమును ఘూత్కృతుల్ నినుప వర్తిలుపాపనిప్రాపుఁ గాంచెదన్

తా. యశోద, కృష్ణుఁడు మన్నుఁ దిన్నాఁడని విని రావించి చూపు మనఁగా వాఁడు నవ్వుచు నోరు తెఱచి చూప నామెకు వానికడుపులో సమస్తబ్రహ్మాండమును గానిపించెను. అదిచూచి యశోద అందున్న కైలాసపర్వతమును వాఁడు దిన్న వెన్నముద్ద యనుకొనెను. భూమిని చూచి వాఁడుదిన్న మంటిగడ్డ యనుకొనియెను పాలసముద్రమును వాఁడు రోజు త్రాగినపాలుగాఁ దలఁచెను. ఇట్లు తలఁచి భయపడి, అయ్యో! నేచచ్చిపోయితినే కొడుకా యెవరు నిన్ను చూచిరా, యిట్ల జీర్ణముచేసినది? ఘూఘూ, చిరంజీవ, చిరంజీవ యని రక్షపెట్టెను. ఇట్టికృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాచుఁగాక.

శ్లో. కిఞ్చిత్కుఞ్చితలోచనస్య పిబతః పర్యాయపీతస్తనం
సద్యఃప్రస్నుతదుగ్ధబిన్దు మపరం హస్తేన సమ్మార్జతః,
మాత్రైకాఙ్గుళిలాలితస్య చుబుకే స్మేరాననస్యాధరే
శౌరేః క్షీరకణాన్వితా నిపతితా దన్తద్యుతిః పాతు నః. 63

టీ. కిఞ్చి...నస్య = కొంచెము ప్రక్కకుఁ ద్రిప్పఁబడినకన్నులు గలవాఁడును, పర్యాయపీతస్తనం=ఒకటివెంటనొకటిని కుడువఁబడిన స్తనమును, పిబతః=త్రాగుచున్నవాఁ సద్యః=అప్పుడే, ప్రస్నుతదుగ్ధబిందుం=కాఱిన పాలచుక్కలుగల, అపరం=మఱి ...ను, హస్తేన=చేతితో, సమ్మార్జతః=రాయుచున్నవాఁడును, మాత్రా=తల్లిచేత,

3

చుబుకే=గడ్డమందు, ఏకాఙ్గుళిలాలితస్య=ఒకవ్రేలిచే బుజ్జగింపఁబడినవాఁడును, స్మేరానసస్య=చిఱునగవుగల, శౌరేః=కృష్ణునియొక్క, అధరే=పెదవియందు, నిపతితా=పడిన, క్షీరకణాన్వితా = పాలచుక్కలతోఁగూడిన, దన్తద్యుతిః = పండ్లరంగు, నః=మమ్ముల, పాతు=రక్షించుఁగాక.

చ. ఒకకుచ మాని పాల్ గురియునొక్కకుచం బొకకేలఁ బూనియా
ముకుళితనేత్రుఁడై జనని ముద్దునకుం జుబుకంబు వ్రేలఁ జి
ట్టకముగ నంటి మోవిఁ బ్రకటం బగులేనగ వొప్పుశౌరి దు
గ్ధకణసమేతదంత రుచితత్పరతన్ ననుఁ బ్రోచుఁగావుతన్. 63

తా. ఒకటివెంట నొకటి వరుసగా నందుకొని త్రాగును గనుక, ఒకచన్నును త్రాగుచు, పాలచుక్కలు కాఱుచున్న వేఱొకచన్నును చేతఁదాఁచుచు చూపునడ్డము త్రిప్పి, గడ్డముమీఁద వ్రేలిడి తల్లి వినోదపఱచుచుండఁ జిఱునవ్వు నవ్వుచున్నకృష్ణుని పాలచుక్కలతోఁగూడిన తెల్లని దంత కాంతి మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

శ్లో. ఉత్తుఙ్గస్తనమణ్డలోపరిలసత్ప్రాలమ్బముక్తామణే
ర న్తర్బిమ్బిత మిన్ద్రనీలనికరచ్ఛాయానుకారిద్యుతేః,
లజ్జావ్యాజ ముపేత్య నమ్రవదనా స్పష్టం మురారే ర్వపుః
పశ్యన్తీ ముదితా ముదేఽస్తు భవతాం లక్ష్మీర్వివాహోత్సవే. 64

టీ. వివాహోత్సవే = పెండ్లిసంబంధమందు, లజ్జావ్యాజం = సిగ్గు అనుసాకును, ఉపేత్య=పొంది, నమ్రవదనా=తలవంచుకొనినదై, ఉత్తుఙ్గ...మణేః = ఉన్నతమైన చనుకట్టుమీఁద మెఱయుచు వ్రేలుచున్న ముత్తెపుకొలికిపూసయొక్క, అంతః=నడుమ, బిమ్బితం=ప్రతిఫలించిన, ఇంద్ర...ద్యుతేః=ఇంద్రనీలమణిరాశియొక్క కాంతినిబోలుచున్న కాంతిగల, మురారేః=శ్రీకృష్ణునియొక్క, వపుః=శరీరమును, స్పష్టం=విశదముగా పశ్యన్తీ=చూచుచున్నదై, ముదితా = సంతసించిన, లక్ష్మీః = రుక్మిణీరూపయగులక్ష్మి, భవతాం=మీకు, ముదే=సంతసముకొఱకు, అస్తు=అగుఁగాక.

మ. హరినీలచ్ఛవి గేరుశౌరిమృదుదేహచ్ఛాయ వక్షోరుహో
పరిముక్తామణియందుఁ గన్పడఁద్రపావ్యాజంబునం బెండ్లికూఁ
తురు దాఁ గావున మోము వాంచికొని సంతోషస్థితిం జెందునిం
దిర మా కీవుత నిష్టసంపద దయాదృష్టిన్ విలోకించుచున్. 64

తా. రుక్మిణీకృష్ణుల పెండ్లియందు రుక్మిణి తనయురమున వ్రేలుహారము నడిమిముత్తెపుఁ బూసయందుఁ బ్రతిబింబించిన కృష్ణుని నల్లనిమేనికాంతిని సిగ్గను నొకసాకుచేఁ దలవంచుకొని యట్టెచూచి యానందించు రుక్మిణీరూపిణియగు లక్ష్మి మీసేవకొఱకగుఁగాక.

శ్లో. కృష్ణే నాఽమ్బ గతేన రన్తు మధునా మృద్భక్షితా స్వేచ్ఛయా
తథ్యం కృష్ణ క ఏవ మాహ ముసలీ మిథ్యాఽమ్బ పశ్యాననమ్,
వ్యాదేహీతి విదారితే శిశుముఖే దృష్ట్వా సమస్తం జగ
న్మాతా యస్య జగామ విస్మయపదం పాయాత్స నః కేశవః. 65

టీ. హేఅమ్బ=ఓయమ్మా, రన్తుం = ఆడుటకొఱకు, గతేన=వెళ్లిన, కృష్ణేన=శ్రీకృష్ణునిచేత, అధునా=ఇప్పుడు, స్వేచ్ఛయా=ఇష్టముకొలఁది, మృత్=మన్ను, భక్షితా=తినఁబడినది, (అనిరాముఁడు యశోదకుఁ జెప్పఁగా నామె) కృష్ణ=కృష్ణుఁడా, తథ్యం=మన్నుదిన్నది నిజమేనా, (అనియడుగ) కృష్ణుఁడు, కః=ఎవఁడు, ఏవం=ఇట్లు, ఆహ=చెప్పెను. (యశోద) ముసలీ=బలరాముఁడుచెప్పినాఁడు. (కృ) అమ్బ=అమ్మా మిథ్యా=ఇదికల్లమాట. ఆననం=మొగమును, పశ్య=చూడుము, (యశోద) వ్యాదేహీతి=తెఱవుమనఁగా, విదారితే = తెఱవఁబడిన, శిశుముఖే = బిడ్డనోటియందు, సమస్తం జగత్=ఎల్లలోకములను, దృష్ట్వా=చూచి, యస్య = ఏకృష్ణునియొక్క, మాతా=తల్లి, విస్మయపదం = ఆశ్చర్యస్థానమును, జగామ = పొందెనో, సః=ఆ, కేశవః = కృష్ణుఁడు, నః=మమ్మును, పాయాత్=రక్షించుఁగాక.

మ. మను భక్షించితె కృష్ణ యెవ్వరని రమ్మా యన్న యన్నాఁడు గ
న్గొను నాపైనె మది కల్ల చూపు మనుచుఁ నోరెత్త విశ్వంబు లె
ల్లను గన్పించిన నింతపెల్లఁ దిన నేలా గయ్యో నాశ్చర్య మం
చును వీక్షించుయశోదఁ గాంచి నగుకృష్ణుం గాంతు నశ్రాంతమున్.

తా. బలరాముఁడువచ్చి, అమ్మా మనకృష్ణుఁడు ఆడుకొనఁబోయి, ఇష్టమువచ్చినట్లు మన్నుఁదిన్నాఁడు, అని చెప్పఁగా, యశోద, ఏమిరాకృష్ణా నిజమేనా? యన, లేదమ్మా, ఎవరుచెప్పిరి? రాముఁడు. అది కల్లమాట. కాదేని నానోరుఁజూడుము. అని తెఱచిచూప, వానికడుపులో నెల్లలోకములు గాంచి తల్లి యాశ్చర్యపడియెను. అట్టి కృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

అవ:—ఈశ్లోకమునందు శ్రీకృష్ణుఁడు రోహిణీనక్షత్రమందుఁ బుట్టెను గావున దాని నుత్ప్రేక్షించుచున్నాఁడు.

శ్లో. స్వాతీ సపత్నీ కిల తారకాణాం ముక్తాఫలానాం జననీతి రోషాత్,
సా రోహిణీ నీల మసూత రత్నం కృతాస్పదం గోపవధూకుచేషు.

టీ. తారకాణాం=చుక్కలకు, సపత్నీ=సవతియగు, స్వాతీ = స్వాతి, ముక్తాఫలానాం=ముత్తెములకు, జననీకిల=తల్లిగదా, (పుట్టించునది) ఇతి=అని, రోషాత్=మత్సరమువలన, సా=ఆ, రోహిణీ=అనునక్షత్రము, గోపవధూకుచేషు=గొల్లలేఁచనులయందు, కృతాస్పదం=కాఁపురమున్న, నీలం=నల్లని, రత్నం=మణిని, అసూత=కనెను.

ఉ. తారల కెల్లనుఁ సవతి దా నగుస్వాతి విశుద్ధమౌక్తికో
దారమణుల్ గనం గని నిజాత్మ నసూయ వహించి రోహిణీ
తారక గాంచె గోపవనితాకుచకోరకహారసంతతి
న్జేరినకృష్ణనాయకమణిం రవికోటిఘృణిం ముదంబునన్. 66

తా. నక్షత్రములకెల్ల సవతియగుస్వాతి ముత్యముల నీనుచున్నది. అనుమచ్చరమున రోహిణియను నక్షత్రము, గోపికలచన్నులయందు వ్రేలుచున్న హారమందలి నల్లని నాయకమణి నొకదానిని గనెను. (రోహిణీనక్షత్రమందు కృష్ణుఁడు జన్మించెనని భావము). నక్షత్రములన్నియుఁ జంద్రునకు భార్యలని లోకప్రతీతి. ఇందువలన ముత్యములకన్నను రత్నము విశేషముగాన స్వాతికన్న రోహిణి యాధిక్యతగాంచెను. స్వాతిముత్యములుగనుట.—స్వాతికార్తెయందు గురియు వర్షబిందువులు ముత్యములగునని ప్రసిద్ధముగ రత్నశాస్త్రాదులయందుఁ జెప్పఁబడినది. మఱియు స్వాతి, ముక్త=ముక్తి వడసిన వారలకు, అఫల=ఫలముగానివారలఁగనుచున్నది. ఈరోహిణియో ముక్తులకు ఫలరూపమైన నీలమణినీనుచున్నది. అనియు ఒకభావము ధ్వనించుచున్నది.

శ్లో. నృత్యన్తమత్యన్త విలోకనీయం కృష్ణం మణిస్తమ్భగతం మృగాక్షీ,
నిరీక్ష్య సాక్షాదివ కృష్ణ మగ్రే ద్విధా వితేనే నవనీత మేకమ్. 67

టీ. మృగాక్షీ=యశోద, నృత్యన్తం=గంతులిడుచున్న, అత్యన్తవిలోకనీయం=మిగులచూడఁదగిన, మణిస్తమ్భగతం=రతనపుఁగంబమందుఁ బ్రతిఫలించిన, కృష్ణం=కృష్ణుని, అగ్రే=ముందర, సాక్షాదివ=ప్రత్యక్షముగా, నిరీక్ష్య=చూచి, ఏకం=ఒక్క, నవనీతం=వెన్నముద్దను, ద్విధా=రెండుగా, వితేనే=భాగించెను.

మ. ప్రకటానందవిచిత్రనాట్యపరుఁ డౌ బాలుం విలోకించుచుం
జకితాలోకకురంగలోచన మణిస్తంభంబులో నిక్కమై
నకుమారుంబలె దోఁచునీడఁ జెలువొందం గాంచి భాగించె నా
త్మకరాంభోజమునందు నున్ననవనీతం బయ్యెడం రెండుగన్. 67

తా. యశోద కృష్ణుఁడు మనోహరముగా గంతులిడి యాడుకొనుచుండ, వానికి వెన్నగుడుపవచ్చి రత్నస్తంభమున నున్నవానినీడను చూచి నిజముగా నిద్దఱుకృష్ణు లని భ్రమసి, చేతిలోనివెన్నముద్దను రెండుగా విఱిచి యీయఁబోవుచున్నది.

శ్లో. వత్స జాగృహి విభాత మాగతం జీవ కృష్ణ శరదాంశతంశతం,
ఇత్యుదీర్యసుచిరం యశోదయాదృశ్యమానవదనం భజామహే. 68

టీ. వత్స=కుమారా, విభాతం=తెల్లవాఱుపూఁట, ఆగతం=వచ్చెను. జాగృహి=నిద్రలెమ్ము. కృష్ణ=కృష్ణుఁడా!, శరదాంశతం=నూఱేండ్లు, జీవ=బ్రతుకుము. ఇతి=ఇట్లు,

ఉషర్యా=పలికి, యశోదయా=యశోదచేత, సుచిరం=చాలకాలము, దృశ్యమానవదనం=చూడఁబడిన మొగముగల కృష్ణుని, భజామహే=సేవించెదము.

ఉ. వెన్నయుఁ బాలుఁ ద్రాగుదువు వేగమ లెమ్ము కుమార తెల్లవా
తె న్ననుఁ గన్నతండ్రి నిదురింపకు లేపది వేలయేండ్లునీ
కు న్నెఱయాయు వయ్యెడు ముకుంద యటన్న యశోదఁ జూచునా
వెన్నునిముద్దునెమ్మొగము వేడుక మీఱ భజింతు మెప్పుడున్. 68

తా. ప్రొద్దుననే లేచి యశోద కృష్ణా, తెల్లవాఱినది. ఇఁక నిద్ర లేవరాయని లేపి చిరంజీవ అని రక్షపెట్టి చాలసేపు ప్రేమతోఁ జూడఁబడిన కృష్ణుని సేవించెదము.

శ్లో. ఓష్ఠం జిఘ్రన్ శిశు రితి ధియా చుమ్బితో వల్లవీభిః
కణ్ఠం గృహ్ణ న్నరుణితపదం గాఢ మాలిఙ్గితాఙ్గః,
దోష్ణా లజ్జాపద మభిమృశ న్నఙ్క మారోపితాత్మా
ధూర్తస్వామీ హరతు దురితం దూరతో బాలకృష్ణః. 69

టీ. వల్లవీభిః=గొల్లతలచేత, శిశుః ఇతి ధియా=పిల్లవాఁడను తలఁపుతో, చుమ్బితః=ముద్దుగొనఁబడినవాఁడై, ఓష్ఠం=మోవిని, జిఘ్రన్=కొఱుకువాఁడును, ఆలిఙ్గితాఙ్గః=కౌఁగిలించుకోఁబడినశరీరముగలవాఁడై, అరుణితపదం=ఎఱ్ఱనైనతావుగలుగునట్లు, కణ్ఠం=మెడను, గాఢం=గట్టిగా, గృహ్ణన్=గ్రహించువాఁడును, అఙ్గం=తొడను, ఆరోపితాత్మా=ఎక్కించుకొనఁబడిన యొడలుగలవాఁడై, దోష్ణా=బాహువుతో, లజ్జాపదం=మఱుఁగుపట్టును, అభిమృశన్=తాఁకుచున్నవాఁడు, ధూర్తస్వామీ=విటనాయకుఁడునగు. బాలకృష్ణః=చిన్నికృష్ణుఁడు, దురితః=పాపమును, దూరతః=దూరముగా హరతు=పోఁగొట్టుగాఁక.

ఉ. బాలుఁ డటంచు ముద్దు లిడు బాలలఁ బట్టుక మోవి నొక్కి కెం
గేలఁ దెమల్చి మన్మథనికేతన ముంకముమీఁద నుంపఁ జాల్
చాలు నటంచు నెత్తికొనఁ జన్గవఁ బట్టుక కౌఁగిలించుగో
పాలకధూర్తశేఖరుఁడు పాపముఁ బాపి కృతార్థు జేయుతన్. 69

తా. గొల్లతలు బాలుఁడని తలఁచి ముద్దుగొనఁబోఁగాఁ బెదవిగొఱికెను. కౌఁగిలించుకోఁగాఁ గట్టిగా మెడఁ బట్టి కౌఁగిలించెను. ఒడిలోఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకోఁగా మర్మదేశములఁ దడవెను. ఇట్టి గడుసుపనులు చేయు విటరాజు మాపాపములఁ బాఱఁ దోలుఁగాక.

శ్లో. ఏతే లక్ష్మణ జానకీవిరహితం మాం ఖేదయ న్త్యమ్బుదా
మర్మాణీవచ ఘట్టయ న్త్యల మమీ క్రూరాః కదమ్బానిలాః,
ఇత్థం వ్యాహృతపూర్వజన్మచరితం యో రాధయా వీక్షితః
సేర్ష్యం శఙ్కితయా స న స్సుఖయతు స్వప్నాయమానో హరిః. 70

టీ. హేలక్ష్మణ=ఓయిలక్ష్మణుఁడా, ఏతే=ఈ, అమ్బుదాః=మబ్బులు, జానకీవిరహితం=సీతతోనెడఁబాసిన,మాం=నన్ను, ఖేదయన్తి=శోకపెట్టుచున్నవి. క్రూరాః=క్రూరములైన, అమీ=ఈ, కదమ్బానిలాః=కడిమచెట్లయందలి గాడ్పులు, మర్మాణి=ఆయుఃస్థానములను, అలం=మిక్కిలి, ఘట్టయన్తీవచ=నొవ్వఁజేయునట్లున్నవి, ఇత్థం=ఇట్లు, వ్యాహృతపూర్వజన్మచరితం యథాతథా=పలుకఁబడిన తొలిపుట్టువు యందలి కథలుగలుగునట్లుగా, స్వప్నాయమానః = నిదురలోఁ గలువరించుచున్నవాఁడై, యః=ఏకృష్ణుఁడు, శఙ్కితయా=మఱియొకతె పేరువాడుటచే ననుమానపడిన, రాధయా=రాధచేత, సేర్ష్యం=రోషముతోఁ గూడునట్లుగా, వీక్షితః=చూడఁబడెనో, సః=ఆ, హరిః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, సుఖయతు=సుఖింపఁ జేయుఁగాక.

శా. అన్నా లక్ష్మణ జానకీరహితు నన్నంభోధరశ్రేణి యీ
సన్నంపున్వలిగాలి మర్మములు నొంచం జొచ్చె నంచుం బురా
ఖిన్నత్వంబు వచింప నీసు వెఱపుం గీల్కొన్నచిత్తంబుతోఁ
దన్నుం రాధిక గాంచఁగాఁ గలవరింతం గూర్చు వాఁడేలుతన్. 70

తా. లక్ష్మణా! సీతావియోగము నొందిననన్ను ఈమేఘములు చల్లగాడ్పులును బాధించుచున్నవిరా, యని వెనుకటిపుట్టువుయందలి గాథలఁగలువరించి, రాధచేఁగోపముతోఁ జూడఁబడినకృష్ణుఁడు మమ్ము సుఖపెట్టుఁ గాక.

శ్లో. ఓష్ఠం ముఞ్చ హరే బిభేమి భవతా పానై ర్హతా పూతనా
కణ్ఠాశ్లేష మముం జహీహి దళితా వాలిఙ్గనే నార్జునౌ,
మా దేహి చ్ఛురితం హిరణ్యకశిపు ర్నీతో నఖైః పఞ్చతా
మిత్థం వారితరాత్రికేళి రవతా ల్లక్ష్మ్యాపహాసా ద్ధరిః. 71

టీ. హేహరే=ఓవిష్ణూ, ఓష్ఠం=పెదవిని, ముఞ్చ=వీడుము. బిభేమి=భయపడుచున్నాను, భవతా=నీచేత, పూతనా = పూతనయనురక్కసి, పానైః=ఁడుటలచేత, హతా=చంపఁబడినది. అముం=ఈ,కణ్ఠాశ్లేషం=కౌఁగిలింపను, జహీహి=వదలుము, ఆలిఙ్గనేన=నీకౌఁగిలింపచేత, అర్జునౌ=మద్దిచెట్లురెండును, దళితౌ=కూల్పఁబడినవి. ఛురితం=గిల్లుటను, మాదేహి=చేయకుము. నఖైః=గోళ్లచేత, హిరణ్యకశిపుః=హిరణ్యకశిపువను రక్కసుఁడు, పఞ్చతాం=మృతిని, నీతః=పొందింపఁబడెను. ఇత్థం=ఇట్లు, లక్ష్మ్యా=లక్ష్మీదేవి (రుక్మిణి) చేత, అపహాసాత్=పరిహాసమువలన, వారితరాత్రికేళిః=అడ్డుకోఁబడిన రాత్రిక్రీడగల, హరిః=కృష్ణుఁడు, అవతాత్=రక్షించుఁగాక.

ఉ. అమ్మకచెల్ల మోవిచవి యానకు పూతన సోలెఁ గ్రోలఁగాఁ
గ్రమ్మను ఔమ్ము బల్మిన ధరం బడె మద్దులు కాన గోటచేఁ

జిమ్మను మీహిరణ్యకథచే మది భీతిలె నంచుఁ దచ్చనల్
బ్రమ్ముచుఁ గేళి మాన్పరమఁ బైకొని కూడినశౌరిఁ గొల్చెదన్. 71

తా. కృష్ణా! నాకు భయమయ్యెడిని. పెదవి గఱవకుము. నీవు వెనుక చదువు పెదవులతోఁ జీకి, పూతనను జంపితివి. మెడ విడువుము. పూర్వము నీవు కౌఁగిలించు కొఁగా మద్దులు రెండు కూలిపోయెను. నన్ను గిల్లకుము. ముందు హిరణ్యకశిపుని గోళ్లతోఁజీలిచంపితివి. ఇట్లు పరిహాసములో రుక్మిణిచేత రాత్రి కేళియందు వారింపఁబడిన కృష్ణుఁడు మమ్ము గాచుఁగాక.

శ్లో. రామోనామ బభూవహుంతదబలాసీతేతి హుం *తాం పితు
ర్వాచా పఞ్చవటీతటే విహరత స్తస్యాహర ద్రావణః,
నిద్రార్థం జననీకథా మితి హరే ర్హుఙ్కారతః శృణ్వతః
సౌమిత్రే క్వధను ర్ధనుర్ధను రితి వ్యగ్రా గిరః పాన్తు నః. 72

టీ. రామోనామ=రాముఁడనియెడియొకరాజు, బభూవ=ఉండెను. హుం=ఊఁ, తదబలా=వానిపెండ్లాము, సీతేతి=సీతయనిపిలువఁబడును. హుం=ఊఁ, పితుఃవాచా=తండ్రియాజ్ఞచేత, పఞ్చవటీతటే=పంచవటిచెంతను, విహరతః=తిరుగుచున్న, తస్య=వానియొక్క, తాం=ఆభార్యయగుసీతను, రావణః=రావణుఁడనువాఁడు, అహరత్=దొంగిలించెను. ఇతి=ఇట్లు, నిద్రార్థం=నిదురఁబుచ్చుటకై, జననీకథాం=తల్లిచెప్పుచున్న రామకథను, హుంకారతః=ఊఁకొట్టుచు, శృణ్వతః=వినుచున్న, హరేః=శ్రీకృష్ణుని యొక్క, సౌమిత్రే=లక్ష్మణా, ధనుః=విల్లు, క్వ=ఎచ్చట, ధనుః=ధనువు, క్వ=ఎచ్చట, ఇతి=ఇట్లు, వ్యగ్రాః=పరవశములైన, గిరః=మాటలు, నః=మమ్ము, పాంతు=రక్షించుఁగాక.

మ. ఇలలో రాఘవుఁ డొప్పు వానిసతి యయ్యెన్ సీత వారిన్ వనం
బులకుం బంచె గురుం డటంచు నిదురం బొందించునయ్యంబ ప
ల్కులు దానూఁకొని రావణుండు మహిజం గొంపోయె నా నుల్కి విల్
విలు దే లక్ష్మణయంచుఁ బల్కుహరియుద్వేలోక్తి నన్ బ్రోచుతన్.

తా. కృష్ణుని నిద్రఁ బుచ్చుటకొఱకు యశోద కథలను జెప్పుచు అబ్బాయీ! రాముఁ డనునొకరాజుండెను. అతనికి సీతయనుభార్యగలదు. వానిని వానితండ్రి భార్యతోఁగూడ నడవి కంపెను. వారుపంచవటిదగ్గర మెలఁగుచుండ అచ్చట సీతను రావణుఁడనువాఁ డెత్తుకొనిపోయె ననునంతలో లక్ష్మణా! విల్లు, విల్లు తేతెమ్ము అనుకృష్ణుని తొందరతోఁగూడినమాటలు మాకు సేమము నిచ్చుఁగాక.

శ్లో. బాలోఽపి శైలోద్ధరణాగ్రపాణి ర్నీలోఽపి నీరన్ధ్రితమఃప్రదీపః,
ధీరోఽపి రాధానయనావబద్ధో జారోఽపి సంసారహరః కుత స్త్వమ్.

* పా, తా పితుర్వాచా పఞ్చవటీవనే.

టీ. త్వం=నీవు, బాలోఽపి=చిన్నవైనను, శైలోద్ధరణాగ్రపాణిః = కొనచేతితోఁగొండనెత్తినవాఁడవు, నీలోఽపి=నల్లనివాఁడవె యైనను, నీరన్ధ్రతమఃప్రదీపః=కటికిచీఁకటికి (అజ్ఞానమునకు) దీపమవు. ధీరోఽపి=ధైర్యముగలవాఁడవయ్యు, రాధానయనావబద్ధః=రాధకడకన్నులకులోనైతివి. జారోఽపి=విటుఁడ వయ్యును, సంసారహరః= సంసారమోచకుఁడవు, కతః=ఇదియేమో నీమహిమ యెఱుఁగము.

ఉ. బాలుఁడ వయ్యు శైల మొకపాణితలంబునఁ దాల్చి నిల్పఁగాఁ
జాలుట పాపపుంజముల జారుఁడ వయ్యు హరించుటల్ మహా
నీలతనుండవయ్యు నతినిర్భరగాఢతమఃప్రదీపమై
వ్రాలుట ధైర్యశాలి వయి రాధకుఁ జిక్కుట వింతగా హరీ! 73

తా. కృష్ణా! నీవు బాలుఁడ వయ్యు కేల లీలతోఁ గొండ నెత్తితివి. నల్లనివాఁడవయ్యు నజ్ఞాన మనుచీఁకటిం బాపుదీపమైతివి. ధీరుఁడ వయ్యును రాధచూపునకు లోఁబడితివి. జారుఁడవయ్యు సంసారతారకుఁడవు. ఇదియెట్లో తెలియరాదు.

శ్లో. బాలాయ నీలవపుషే నవకిఙ్కిణీక
జాలాభిరామజఘనాయ దిగమ్బరాయ,
శార్దూలదివ్యనఖభూషణభూషితాయ
నన్దాత్మజాయ నవనీతముషే నమస్తే. 74

టీ. బాలాయ=బాలుఁడును, నీలవపుషే=నల్లనియొడలుగలవాఁడును, నవ...నాయ=క్రొత్తచిఱుగజ్జెలపేరుచే మెఱయుమొల గలవాఁడును, దిగమ్బరాయ=దిసమొలవాఁడును, శార్దూల...తాయ=అందమైన పులిగోరుసొమ్ముచే నలంకరింపఁబడినవాఁడును, నవనీతముషే=వెన్నదొంగయగు, నన్దాత్మజాయ=నందునికొడుకగు, నీకొఱకు, నమః= నమస్కారము.

చ. అలరుపసిండికంకణము లందెలు మువ్వలు రావిరేక సం
కులపులిగోరుఁ దాయెతులుఁ గుప్పెడపున్నొలనూలు మద్దికా
యలుఁ గలనంపనందను దిగంబరుఁ జారుజటీతటోజ్జ్వల
న్నీలసితనీలదేహు నవనీతహరుం డగుబాలుఁ గొల్చెదన్. 74

తా. చిన్నవాఁడును, నల్లనివాఁడును, గజ్జలమొలత్రాడుఁగట్టుకొనినవాఁడును, దిసమొలవాఁడును, పులిగోరుసొమ్ముచే నలంకరింపఁబడినవాఁడును, వెన్నదొంగయునగు కృష్ణునికొఱకు నమస్కారము.

శ్లో. పాణౌ పాయసభక్త మాహితరసం బిభ్రన్ముదా దక్షిణే
సవ్యే శారదచన్ద్రమణ్డలనిభం హైయంగవీనం దధత్,

కణ్ఠే కల్పితపుణ్డరీకనఖమ ప్యుద్దామదీప్తిం వహన్
దేవో దివ్యదిగమ్బరో దిశతు నః సౌఖ్యం యశోదాశిశుః. 75

టీ. దక్షిణేపాణౌ=కుడిచేతియందు, ఆహితరసం=తేనెలోముంచఁబడిన, పాయసభక్తం=పాలపరమాన్నమును, ముదా=మక్కువతో, బిభ్రత్=పట్టుకొనియున్నవాఁడును, సవ్యే=ఎడమచేతియందు, శారదచన్ద్రమణ్డలనిభం=శరత్కాలమందలి వెన్నెలతోసమానమగు, హైయంగవీనం=అప్పుడు చిలికితీసిన వెన్నను, దధత్=పట్టుకొన్నవాఁడును, కణ్ఠే=మెడయందు, కల్ప...నఖమపి= కట్టఁబడిన పులిగోరుగలవాఁడును, ఉద్దామదీప్తిం=మిక్కుటపువెలుంగును, వహన్=తాల్చువాఁడును, దేవః=శ్రీ డార్థమై మానుషశరీరము దాల్చినవాఁడును, దివ్యదిగమ్బరః=చక్కనిదిసమొలరూపుగల, యశోదాశిశుః=యశోదకొడుకు, నః=మాకు, సౌఖ్యం=సుఖమును, దిశతు=ఇచ్చుఁగాక.

మ. అలడాకేల శరన్మృగాంకనిభ మౌహైయంగవీనంబున
వ్వలికేలన్ రసయుక్తపాయసము గ్రీవాబద్ధచామీకరో
జ్జ్వలశార్దూలనఖం బనం బరకటీచక్రంబుఁ బెంపొందని
చ్చలుఁ గ్రీడించుయశోదపట్టి కరుణన్ సౌఖ్యంబు మాకీవుతన్. 75

తా. కుడిచేతఁ దేనెలోముంచిన పరమాన్నపుముద్దయు, ఎడమచేత నప్పుడు చిలికి యెత్తినవెన్నముద్దయు, మెడలోఁ బులిగోరును గలిగిన జగన్మోహనాకారముగల, దిగంబరుఁడైన యశోదకొడుకు మాకు సేమముఁ గలుగఁజేయుఁ గాక.

శ్లో. కిఙ్కిణికిణికిణిరభసై రఙ్గణభువి రిఙ్గణైః సదాఽటన్తమ్,
కుణుకుణుకుణుపదయుగళం కఙ్కణకరభూషణం హరిం వన్దే. 76

టీ. కిఙ్కిణి...రభసైః=చిఱుగజ్జెల కిణికిణి యనుమ్రోఁతలుగల, రిఙ్గణైః=దోఁగాడుటలచేత, అఙ్గణభువి=ముంగిలియందు, సదా = ఎప్పుడు, అటన్తం = తిరుగుచున్న వాఁడును, కుణుకుణు...గళం=కుణుకుణు అని మ్రోఁగుచున్న రెండుపాదములుగలవాఁడును, కఙ్కణకరభూషణం=మురుగులచే ముద్దుగొలుపుచేతులుగల, హరిం = కృష్ణుని గూర్చి, వన్దే=మ్రొక్కుచున్నాను.

చ. గణనకు నెక్కుడైనకరకంకణనిక్వణనంబు మీఱఁ గుం
కుణుకుణునాదపాదములకుం దగుహేమమణీనిబద్ధకిం
కిణికిణినాదసంభ్రమము గీడ్పడ దాఁటుచు నందుమందిరాం
గణమున సంచరించునయగారపుముద్దులబాలుఁ గొల్చెదన్. 76

తా. మొలగజ్జెలు గల్లురన ముంగిలిలో దోఁగాడుచు, కాళ్లకడియములు చేతిమురుగులుఁ జిత్రముగామ్రోఁగించుచు క్రీడించుకృష్ణునకు నమస్కారము.

శ్లో. *సమ్బాధే సురభీణా మమ్బా మాయాసయ న్తమనుయా న్తీమ్,
లమ్బాలక మవలమ్బే తం బాలం తనువిలగ్నజమ్బాలమ్. 77

టీ. సురభీణాం=ఆవులయొక్క, సమ్బాధే=త్రొక్కిడి యందు, అనుయాన్తీం = తఱుముకొనివచ్చుచున్న, అమ్బాం=తల్లిని, ఆయాసయన్తం= సిలుగులఁబెట్టువాఁడును, లమ్బాలకం=వ్రేలుముంగురులుగలవాఁడును, తను... బాలం= మేననంటినబురదగల, తం= ఆ, బాలకం=పట్టిని, అవలమ్బే=ఆశ్రయించెదను.

ఉ. బాలకకేళి నాలగుమిఁ బల్మఱు నాడఁగ నంబ వెంబడి
న్దాలిమి లేక రా గునగునం బరువెత్తులలాటభాగజం
బాలకుఁ జక్రవాతశకటాదివిఘాలకు నంగలగ్నజం
బాలకుఁ బాలకుం దలఁతుఁ బాలితదిక్తటలోకపాలకున్. 77

తా. మందలో నావులసందున నాటలకమిం బఱచుచు పసులనడుమ బిడ్డఁడేమయ్యెడినో యని తల్లి వెంబడిఁ బడ గునుకుఁబరువు విడుచు నామెను త్రిప్పి యలయఁ జేయుచుఁ దలవిరియఁబోసికొని యొడలెల్లబురదచేసికొనియాడుచున్న యాచిన్నికృష్ణుని నాశ్రయించెదను.

శ్లో. అఞ్చితపిఞ్ఛాపీడం వఞ్చితసౌజన్యవల్లవీవలయమ్,
అధరమణినిహితవేణుం బాలం గోపాల మనిశ మవలమ్బే. 78

టీ. అఞ్చితపిఞ్ఛాపీడం=ఒప్పిదమైన నెమ్మిపురియే తలదాల్పుగాఁ గలవాఁడును, వఞ్చిత...లయం=మోసపుచ్చఁబడిన ప్రేమవతులైన గోపికలసమూహముగలవాఁడును, అధర...వేణుం=మోవిరత్నమందిడికొనిన పిల్లఁగ్రోవిగలవాఁడును, బాలం = శిశువగు, గోపాలం=ఆలకాపరిని, అనిశం=ఎల్లప్పుడును, అవలమ్బే=ఆశ్రయింతును.

మ. విలసత్పింఛవతంసుఁ డై చిగురుమోవిన్ వేణువుం జేర్చి కం
దళితాలాపసుధాపరంపరలచేతం జేతనాచేతన
మ్ములకున్ నిశ్చలతాచలత్వములపెంపుల్ గూర్చునగ్గోపికా
లలితాంగీసుజనత్వవంచకునిఁ గొల్వం గాంతు గోపాలకున్. 78

తా. నెమ్మిపురిసొమ్ముగాఁగలవాఁడును, గోపికలను వంచించువాఁడును, పిల్లఁగ్రోవినూఁదుచున్న బాలగోపాలకృష్ణుని నాశ్రయించెదను.

శ్లో. ప్రహ్లాదభాగధేయం నిగమమహాద్రేర్గుహాన్తరాధేయమ్,
నరహరిసదాభిధేయం విబుధవిధేయం మమానుసంధేయమ్. 79

---

* ఈశ్లోకార్థంబు సనత్కుమారసంహితయందు గోపాలసంపత్కృదష్టాక్షరీమంత్రధ్యాన మని జెప్పఁబడినది. "పఞ్చహాయన మీశానం ధావమానం వ్రజాంగణే, కింకిణీనూపురగ్రీవాకర్ణభూషో జ్జ్వలంస్మరేత్."

టీ. ప్రహ్లాదభాగధేయం=ప్రహ్లాదునియదృష్టమును, నిగమమహాద్రేః=వేదపర్వతముయొక్క, గుహాన్తరాధేయం=కందరమున వసింపఁదగినదియు,నరహరిసదాభిధేయం=నరసింహామనిపిలువఁదగిన, విబుధవిధేయం=పండితులకు వశమైన తేజము, మమ=నాకు, అనుసన్ధేయం=ధ్యానింపఁదగినది.

మ. యమిసంభావితరూపధేయమును బ్రహ్లాదోల్లసద్భాగధే
యము నామ్నాయమహాగుహాంతరనితాంతాధేయముం బ్రోల్లస
త్సుమనఃశ్రేణివిధేయముం నరమృగాస్తోకాభిధానాభిధే
యముఁ గొల్తుం గమలామనఃకమలనిత్యాధేయముం వేడుకన్. 79

తా. ప్రహ్లాదునిభాగ్యమును,వేదగుహయందు వసించునదియు,నరసింహనామము గలదియు, విద్వాంసుల కెఱుఁగఁదగినదియు నగువెలుఁగు నాశ్రయించెదను.

శ్లో. సంసారే కిం సారం కంసారే శ్చరణకమలపరిభజనమ్,
జ్యోతిః కి మన్ధకారే యదన్ధకారే రనుస్మరణమ్. 80

టీ. సంసారే=సంసారమందు, కిం=ఏది?సారం=మేలు,కంసారేః=కృష్ణునియొక్క, చరణకమలపరిభజనమ్=కృష్ణునిపాదసేవయే, అన్ధకారే=చీఁకటిలో, జ్యోతిః=వెలుఁగు, కిం=ఏది? యత్=ఏ? అన్ధకారేః=కృష్ణునియొక్క, అనుస్మరణం=ధ్యానమే.

ఉ. సారము కంసవైరిపదసారసచారుతరార్చనంబు సం
సారమునందు నిందుధరసన్నుతి గాఢతమాంధకారని
స్తారము వీనికిం దగినసద్గురుసేవయ కారణంబుగా
కారయ నింతకంటెను శుభావహ మైనవిశేష మున్నదే. 80

తా. సంసారమున మేలైన దేది?. కంసారిపాదసేవనమే. అజ్ఞానపుఁజీఁకటికి దీపమేది?. కృష్ణునిస్మరణమే.

శ్లో. కలశనవనీతచోరే కమలాదృక్కుముదచన్ద్రికాపూరే,
విహరతు నన్దకుమారే చేతో మమ గోపసున్దరీజారే. 81

టీ. కలశ...చోరే=బానయందలి వెన్నను దొంగిలించువాఁడును, కమలా...పూరే=లక్ష్మీదేవికలువకన్నులకు వెన్నెలపోంగైనవాఁడును,గోపసున్దరీజారే=గొల్లలలవిటకాఁడునునగు, నన్దకుమారే=నందునికొడుకుయందు, మమ=నాయొక్క, చేతః=చిత్తము, విహరతు=విహరించుఁగాక.

ఉ. శ్రీరమణీమణీవికచదృక్కుముదస్మితసాంద్రచంద్రికా
సారు వ్రజాంగనానివహజారు జగజ్జనతామనోహరా
కారు విశుద్ధమానిహృదగారుఁ బయోనవనీతచోరు నా
ధీరకుమారు నాహృదయపీఠికయందు వసింపఁ జేసెదన్. 81

తా. బానలకోలఁది వెన్నను దొంగిలువాఁడును, లక్ష్మియొక్క కలువకన్నులకు వెన్నెలప్రవాహమును, గోపికలకు విటుఁడును నగు నందునికొడుకునందు నాచిత్తము క్రీడించుఁగాక.

అవతారిక.—ఈశ్లోకమును వెన్నదొంగలించు శ్రీకృష్ణునియొక్కయు,ఒకగోపిక యొక్కయు ఉత్తరప్రత్యుత్తరము లీ రూపముగా కవి వర్ణించుచున్నాఁడు.

*శ్లో. కస్త్వం బాల బలానుజః కిమిహ తే మన్మన్దిరాశఙ్కయా
యుక్తం తన్నవనీతపాత్రవివరే హస్తం కిమర్థం న్యసేః,
మాతః కఞ్చన వత్సకం మృగయితుం మాగా విషాదం క్షణా
దిత్యేవం వరవల్లవీప్రతివచః కృష్ణస్య పుష్ణాతు నః. 82

టీ. హేబాల=ఓకుఱ్ఱఁడా! త్వం=నీవు, కః=ఎవఁడు? బలానుజః=బలరాముని తమ్ముఁడను, ఇహ=ఇచ్చట, (మాయింటిలో) కిం=ఏమిపని? మన్మందిరాశఙ్కయా=మా యిల్లనుభ్రమతో, వచ్చితిని. తత్=అది, యుక్తం=మంచిదేకాని, నవ...వరే=వెన్న బానలో, హస్తం=చేతిని, కిమర్థం=ఎందులకు, న్యసేః=పెట్టెదవు. మాతః=ఓయమ్మా! కఞ్చన=ఒక, వత్సకం=లేదూడను, మృగయితుం = వెదకుటకు, క్షణాత్=కొంచెము సేపు, విషాదం=కలవరమును, మాగాః=పొందకు. ఇత్యేవం=ఈలాగున,కృష్ణస్య=కృష్ణుని యొక్క, వర...వచః=గొల్లమిటారిమాటల కిచ్చుజవాబు, నః=మమ్ముల, పుష్ణాతు = కాచుఁగాక.

ఉ. చిన్నికుమార యెవ్వఁడవు సీరికిఁ దమ్ముఁడ నేల యిందు రా
మన్నిలయం బటంచు నిది మంచిదె కేలటు సాఁచె దేటికి
న్వెన్నకునంటిలోన జననీ! యొకదూడను జూడవచ్చితిఁ
విన్నఁదనంబు మానుమని ప్రేతకుఁ బల్కుమురారిఁ గొల్చెదన్. 82

తా. వెన్నదొంగిలుచున్న కృష్ణునిఁజూచి యొకగొల్లది అబ్బాయీ! ఎవరురా నీవు? అని యడుగ కృష్ణుఁడు నేను బల రామయ్య తమ్ముఁడఁగదా యనెను. సరిగాని మాయింటి కేల వచ్చితివి? మాయిల్లేయనుకున్నాను.అయిన వెన్న బానలో చేయిదూర్చెద వేల? మాదూడ యొక్కటి తప్పిపోయినది. అది యీబానలో నున్నదేమోయని వెదకు చున్నాను. కొంచెముసే పూరకుండుము. పోయెదనులే యని చెప్పు కృష్ణుని జవాబులు మమ్ముఁ గాచుఁగాక.

---

* ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణైకాదశాక్షరీమంత్రధ్యానమని సనత్కుమార సంహితయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. "హరంతం నవనీతాదీన్ చౌర్యేణ వ్రజయోషితామ్, సగోబాలైర్యుతం కృష్ణం ధ్యాయే న్మంత్రంజపేదిదమ్."

శ్లో. గోపాలాజిరకర్దమే విహరసే విప్రాధ్వరే లజ్జసే
బ్రూషే గోకులహుఙ్కృతైః స్తుతిశతై ర్మౌనం విధత్సే విదామ్,
దాస్యం గోకులపుంశ్చలీషు కురుషే స్వామ్యం న దాన్తాత్మసు
జ్ఞాతం కృష్ణ తవాఙ్ఘ్రిపఙ్కజయుగం ప్రేమ్ణాచలం మఞ్జులమ్. 83

టీ. గోపా...ర్దమే=గొల్లలయింటిముంగిళ్ల బురదలయందు, విహరసే=ఆడెదవు. విప్రాధ్వరే=బ్రాహ్మణులయాగమందు, లజ్జసే=జంకెదవు. గోకులహుంకృతైః = ఆవుల అంకెలతో, బ్రూషే=మాఱుపలికెదవు. విదాం=పండితులయొక్క, స్తుతిశతైః = స్తోత్రశతములచేత, మౌనం=మౌనమును, విధత్సే=పూనెదవు. గోకులపుంశ్చలీషు=గొల్ల అంకుటాండ్రయందు, దాస్యం=ఊడిగమును, కురుషే=చేయుదువు. దాన్తాత్మసు=శాంతచిత్తులయెడ, స్వామ్యం=ప్రాభవమును, నకురుషే=చేయవు. హేకృష్ణ=ఓకృష్ణా! జ్ఞాతం=తెలిసెను. మంజులం=అందమైన, తవ=నీయొక్క, అఙ్ఘ్రిపఙ్కజయుగం=అడుగుఁదామరలజంట, ప్రేమ్ణా=అనురాగముచేత, చలం=లోలమైనది.

మ. క్రతుభూమిం జొరఁ బోవు గోపగృహపంకం బన్న మెట్టెదవు గో
తతిహుంకారము విన్నఁ బల్కెదవు విద్వద్గోష్ఠికిం బల్కవా
నతి గావింతువు గోపజారలకు దాన్తశ్రేణిఁ గైకోవు యో
గ్యత యేహేతువు ప్రేమ కారణము గాదా దేవ! నీచర్యకున్. 83

తా. కృష్ణా! గొల్లయిండ్లవెంబడిబురదలోఁ దిరిగియాడెదవు. బ్రాహ్మణయజ్ఞములలోఁబోవ సిగ్గుపడుదువు. ఆవులఅంకెలకు మాఱువల్కెదవు గాని జ్ఞానులు చేయుస్తుతుల నాలింపవు. గొల్ల అంకుటాండ్రకు నూడిగముసేతువు. శాంతచిత్తులకుఁ బ్రభుత్వముసేయుమన్నను చేయవు. నీపోఁబడి తెలిసినదిలే. నీకెక్కడ ప్రేమయున్నదో అక్కడ కేఁగుదువు గాని యెచ్చుతగ్గులు నీకు లేవు.

శ్లో. నమస్తస్మై యశోదాయా దాయాదా యాస్తు తేజసే,
యద్ధి రాధాముఖామ్భోజం భోజం భోజం వ్యవర్ధత. 84

టీ. యశోదాయాః=యశోదయొక్క, దాయాదాయ=పుత్త్రుఁడైన, తస్మై=ఆ, తేజసే=వెలుఁగుకొఱకు, నమః=నమస్కారము. యద్ధి=ఏది? రాధాముఖామ్భోజం=రాధమోముదమ్మిని, భోజంభోజం=ఆస్వాదించి యాస్వాదించి, వ్యవర్ధత=పెరిగెనో.

ఉ. ఏమహితప్రకాశ ముదయించినపిన్నటనాఁటనుండి రా
ధామధురాధరాంచితసుధారసధారలఁ గ్రోలుచుఁగా యశో
దామహనీయదాయసముదాయముఁ గాంచి ప్రవర్ధమాన మా
నామహ మిచ్చుఁగా కహరహంబు నశేషసుఖాయురున్నతుల్. 84

తా. యశోద సర్వస్వమ్మునకు భోక్తయైన యావెలుఁగునకు మ్రొక్కులొసఁగెదను. ఏది రాధముఖమకరందమును గ్రోలి గ్రోలి పెద్దదయ్యెనో.

శ్లో. అవతారాః సన్త్వన్యే సరసిజనయనస్య సర్వతోభద్రాః,
కృష్ణాదన్యః కోవా ప్రభవతి గోగోపగోపికాముక్త్యై. 85

టీ. సర్వతోభద్రాః=అంతటశుభకరములగు, సరసిజనయనస్య=కృష్ణునియొక్క, అన్యే=ఇతరములైన, అవతారాః=మూర్తులు, సన్తు=ఉండుఁగాక. కృష్ణాత్=కృష్ణుని కంటె, అన్యః=ఇతరుఁడైన, కోవా=ఎవఁడు? గోగోపగోపికాముక్త్యై=గోవులు గోపాలుగు గోపికలు వీరల మోక్షముకొఱకు, ప్రభవతి=సమర్థుఁడగును.

మ. అవతారంబులు లేవె శౌరి కతికళ్యాణంబు లిద్ధాత్రిలో
నవి పెక్కుల్ గల వెంచ గోనికరగోపానీకగోపాంగనా
నివహశ్రేయ మొసంగఁ జాలెనె కృపానిర్నిద్రుఁడైనట్టి శౌ
రివలెన్ వేఱొకమూర్తి గావునఁ దదంఘ్రిం గొల్తు నెల్లప్పుడున్. 85

తా. విష్ణునిలోకరక్షకములైనయవతారములు పెక్కులు వెలయుఁగాక. గోవులను గోపాలురను గొల్లపడఁతులను కృతార్థులఁ గావించుటలోఁ గృష్ణునికంటె యితరుఁడెవఁడు నేర్చును?

శ్లో. *మధ్యే గోకులమణ్డలం ప్రతిదిశం చామ్బారవోజ్జృమ్భితే
ప్రాతర్దోహమహోత్సవే నవఘనశ్యామం రణన్నూపురమ్,
ఫాలే బాలవిభూషణం కటిరటత్సత్కిఙ్కిణీమేఖలం
కణ్ఠే వ్యాఘ్రనఖం చ శైశవకళాకళ్యాణకార్త్స్న్యం భజే. 86

టీ. గోకులమణ్డల మధ్యే = ఆవులమందలనడుమ, ప్రతిదిశం = ఎల్లవంకలను, అమ్బారవోజ్జృమ్భితే=అమ్బా యనురొదచే వెల్లివిరిసిన, ప్రాత...త్సవే=ప్రొద్దుటిపూఁట పాలుపితికెడు సంబరమందు,నవఘనశ్యామం=క్రొమ్మబ్బువలె నల్లనైనవాఁడును,రణన్నూపురం=మొరయు నందెలుగలవాఁడును, ఫాలే=నుదుట,బాల...షణం=శిశువులకుఁ దగిన సొమ్మును దాల్చినవాఁడును, కటి...మేఖలం=మొలయందు మ్రోయుచున్న గజ్జెలుగలవాఁడును, కంఠే=మెడయందు, వ్యాఘ్రనఖం చ=పులిగోరు గలవాఁడును, శైశవ...కార్త్స్న్యం=బాల్యకళాసౌభాగ్యసర్వస్వమ్మగుకృష్ణుని, భజే=ఆశ్రయింతును.

మ. మొలనూలందెలుఁ గజ్జెలున్ మొఱయ జీమూతాకృతిం జేరి మం
దల నంబారవ మెల్లెడం జెలఁగఁ బ్రాతర్దోహ మీక్షింపఁ జా

---

* ఈశ్లోకము గోపాలకృష్ణసర్వసమ్పత్కృదష్టాక్షరీమంత్రధ్యానమని సనత్కుమారసంహితయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. "పఞ్చహాయన మీశానం ధావమానం ప్రజాంగణే, కిఙ్కిణీనూపురగ్రీవ కర్ణభూషోజ్వలంస్మరేత్."

రులలాటంబున రావిరేక పులిగోరుం గంఠవీథిం దటి
త్తులగా ముద్దులు గుల్కు బాలకునిఁ గాంతుం జీవనప్రాప్తికిన్. 86

తా. ప్రొద్దున పాలు పిదుకునప్పుడు అమ్బారవముతో నిండియున్న మందలో మేఘమువలెఁ జేరి, గజ్జల నందెలను మ్రోయించుచు, నుదుట రావిరేకయు, మొలలో మొలనూలును, మెడలోఁ బులిగోరును మెఱయ ముద్దుమురిపెములు చూపుచున్న బాలగోపాల కృష్ణమూర్తి నాశ్రయించెదను.

శ్లో. సజలజలదనీలం దర్శితోదారలీలం
కరతలధృతశైలం వేణునాదైరసాలమ్,
వ్రజజనకులపాలం కామినీకేళిలోలం
కలితలలితమాలం నౌమి గోపాలబాలమ్. 87

టీ. సజలజలదనీలం=నీరుమబ్బువలె నల్లనైనవాఁడును,దర్శితోదారలీలం=చూపఁబడిన గంభీరమైనవిలాసములు గలవాఁడును,కర...శైలం=చేతఁబట్టి యెత్తఁబడినకొండ గలవాఁడును, వేణునాదైః=పిల్లఁగ్రోవి మ్రోఁతలచేత, రసాలం=రసవంతమైనవాఁడును, వ్రజజనకులపాలం=వ్రేపల్లె యందలిజనుల రక్షించువాఁడును, కామినీకేళిలోలం= గోపకాంతలతోఁ గ్రీడసల్పువాఁడును, కలితలలితమాలం=పట్టఁబడిన యందమైనవనమాలగలవాఁడును నగు, గోపాలబాలం=గోపాలకృష్ణునిగూర్చి, నౌమి=మ్రొక్కెదను.

మ. మురళీనాదవిశాలు నీలమణిజీమూతాతసీనీలు నీ
రరుహాక్షీరతిలోలు హస్తజలజాగ్రన్యస్తశైలుం సదా
దరశీలుం వ్రజలోకపాలుఁ గరుణోదారైకలీలుం భుజాం
తరరాజద్వనమాలుఁ గొల్చెద సముద్యద్గోపబాలుం మదిన్. 87

తా. నీరుమబ్బువలె నల్లనైన వాఁడును, చిత్రవిలాసములఁ జూపుచున్న వాఁడును, కొండను జేతఁ దాల్చినవాఁడును, తేనెలొలుక వేణువు నూఁదుచున్నవాఁడును, వ్రేపల్లియ వారలను గాపాడువాఁడును, గోపకామినీక్రీడాసక్తుఁడును, చక్కని వనమాలను దాల్చినవాఁడగు గోపాలకృష్ణునకు మ్రొక్కెదను.

శ్లో. స్మితలలితకపోలం స్నిగ్ధసంగీతలోలం
లలితచికురజాలం చౌర్యచాతుర్యలీలమ్,
శతమఖరిపుకాలం శాతకుమ్భాభచేలం
కువలయదళనీలం నౌమి గోపాలబాలమ్. 88

టీ. స్మితలలితకపోలం=చిఱునగవుచే నందమైన చెక్కిళులుగలవాఁడును, స్నిగ్ధసంగీతలోలం=తీయనిపాటలయందు దవిలియున్నవాఁడును, లలితచికురజాలం=అంద

మైన కురులుగలవాఁడును, చౌర్యచాతుర్యలీలం=దొంగతనముసేయ నేర్పుగలవాఁడును, శతమఖరిపుకాలం=రాక్షసులకు మృత్యువైనవాఁడును, శాత...చేలం=బంగరువన్నెల వలువగలవాఁడును,కువలయదళనీలం=కలువఱేకులవలె నల్లనైన,గోపాలబాలం=గోపాల కృష్ణుని, నౌమి=మ్రొక్కెదను.

మ. సరసస్మేరకపోలుఁ గొల్లు మురళీసంగీతలోలుఁ శుభా
కరచామీకరచేలు నీలమణిరంగత్కుంతలశ్రీవిశా
లు రమాపాలు నితాంతశౌర్యగుణశీలుం దానవప్రాణహృ
త్కరవాలుం గపిలాదనీకువలయోద్యన్నీలు గోపాలునిన్. 88

తా. నగవుదొలఁకు చెక్కిళ్లు గలవాఁడును,మృదువుగా గానముసేఁయువాఁడును, సొంపైనకురులు గలవాఁడును, దొంగతనమున గడితేరినవాఁడును, రాక్షసులపాలిటిమృత్యువును, బంగరువలువ గలవాఁడును, కలువఱేకులఁ బోలుకన్నులు గలవాఁడు నగు గోపాలకృష్ణునిఁగూర్చి మ్రొక్కెదను.

శ్లో. మురళినినదలోలం ముగ్ధమాయూరచూడం
దళితదనుజజాలం ధన్యసౌజన్యలీలమ్,
పరహితనవహేలం పద్మసద్మానుకూలం
నవజలధరనీలం నౌమి గోపాలబాలమ్. 89

టీ. మురళినినదలోలం=పిల్లఁగ్రోవి మ్రోతయందుఁ దవిలినవాఁడును, ముగ్ధ...చూడం=సొంపైన నెమలిపురిని తలఁదాల్చినవాఁడును, దళితదనుజజాలం = పోకార్పఁబడినరక్కసులమూఁకగలవాఁడును, ధన్యసౌజన్యలీలం=కృతకృత్యులగు సాధులయెడ నాదరము కలవాఁడును,పర...హేలం=ఇతరులకు మేలుసేయునూత్న విలాసములుగలవాఁడును, పద్మసద్మానుకూలం=లక్ష్మికి వశమైనవాఁడును,నవజలధరనీలం=నూతన మేఘము వలెనల్లనివాఁడునగు, గోపాలబాలం=గొల్ల పిల్లవానినిఁగూర్చి, నౌమి=మ్రొక్కెదను.

చ. మురళినినాదలోలు నతిముగ్ధశిఖావళపింఛమౌళినిం
బరహితశీలు రాత్రిచరపాళివిఘాలుఁ గృతార్థలోలుఁ బం
కరుహగృహానుపాలు వ్రజకంజముఖీహితహేలు నవ్యపు
ష్కరధరనీలుఁ గొల్తుశుభకాంచనచేలుని గోపబాలునిన్. 89

తా. పిల్లఁగ్రోవినూఁదుచున్నవాఁడును, సొంపైననెమ్మిపురిని దాల్చినవాఁడును, రాక్షసులరూపుమాపినవాఁడును, సాధురక్షకుఁడును, లోకక్షేమములైనవిలాసములు గలవాఁడును, లక్ష్మికి వశమైనవాఁడును,క్రొత్తమబ్బువలె నల్లనైనవాఁడునునగు గోపాలబాలునకు మ్రొక్కెదను.

శ్లో. సరసగుణనికాయం సచ్చిదానన్దకాయం
శమితసకలమాయం సత్యలక్ష్మీసహాయమ్,
శమదమసముదాయం శాన్తసర్వాన్తరాయం
సుహృదయజనదాయం నౌమి గోపాలరాయమ్. 90

టీ. సరసగుణనికాయం=మేలైనగుణముల ప్రోవుగలవాఁడును, సచ్చిదానన్దకాయం=సచ్చిదానందరూపుఁడును, శమితసకలమాయం=అణఁగింపఁబడిన యెల్లకుచ్చితములు గలవాఁడును, సత్యలక్ష్మీవిహారం=సూనృతసంపదతోఁ గూడినవాఁడును, శమదమసముదాయం=బహిరంతరింద్రియనిగ్రహము గలవాఁడును, శాన్త...రాయం=శమింపఁజేయఁబడిన యెల్లవిఘ్నములుగలవాఁడును, సుహృదయజనదాయం=శుద్ధమైనచిత్తము గలవారలపాలిభాగ్యమగు, గోపాలరాయం=గొల్లఱేఁడగు కృష్ణుఁగూర్చి, నౌమి=మ్రొక్కెదను.

చ. సరసగుణోదయుఁ శమితసర్వనిశాచరమాయుని సుహృ
న్నవవరదాయు సత్యచిదనంతసుఖోజ్జ్వలరాయు సత్యకా
హరిణదృగిందిరాచిరసహాయునిశాంతమహాంతరాయు జి
త్వరు దమశాంతిముఖ్యసముదాయునిఁ గొల్చెద గోపరాయునిన్. 90

తా. మంచిగుణములుకలిగినియు, సచ్చిదానందరూపుఁడును, ఎల్లమాయలను జల్లార్చువాఁడును, సత్యసంపదకాకరమైనవాఁడును, అంతరింద్రియబహిరింద్రియనిగ్రహముగలవాఁడును, విఘ్నహంతయును, సాధువులపాలిభాగ్యము నగుకృష్ణునిగూర్చి నమస్కరించెదను.

శ్లో. లక్ష్మీకళత్రం లలితాబ్జనేత్రం పూర్ణేన్దువక్త్రం పురుహూతమిత్రమ్,
కారుణ్యపాత్రం కమనీయగాత్రం వన్దే పవిత్రం వసుదేవపుత్రమ్. 91

టీ. లక్ష్మీకళత్రం=లక్ష్మియేభార్యగాఁగలవాఁడును, లలితాబ్జనేత్రం=సుందరమైన తామరలవంటికన్నులుగలవాఁడును, పూర్ణేన్దువక్త్రం=నిండుజాబిల్లివంటి మోముగలవాఁడును, పురుహూతమిత్రం=ఇంద్రునకుఁ జెలియైనవాఁడును, కారుణ్యపాత్రం=దయకు నెలవైనవాఁడును, కమనీయగాత్రం=సుందరమైన మేనుగలవాఁడును, పవిత్రం=పావనుఁడైన,వసుదేవపుత్రం=వసుదేవునికొడుకగు కృష్ణునిగూర్చి,వన్దే=నమస్కరించుచున్నాను.

ఉ. శ్రీరమణీకళత్రు సరసీరుహపత్త్రవిశాలనేత్రు బృ
న్దారకనాథమిత్రుఁ గరుణాగుణపాత్రుఁ బవిత్రుఁ బూర్ణిమా
నీరజవైరివక్త్రుఁ గమనీయవయస్కటుగాత్రు నాబృహ
ద్ధీరవనౌఘచైత్రు వసుదేవునిపుత్త్రు మనింపఁ దలంచెదన్. 91

తా. లక్ష్మీభర్తయు, తామరలంబోలు కన్నులుగలవాఁడును, నిండుజాబిల్లివంటి మోము గలవాఁడును, ఇంద్రునకు నెచ్చెలియైనవాఁడును,దయకు నెలవైనవాఁడును, సుంద రమైనశరీరముగల యందగాఁడగు కృష్ణునకు మ్రొక్కెదను.

శ్లో. మదమదయ దదమయ దురగం యమునా మవతీర్య వీర్యశాలీయః,
మమ రతి మమరతిరస్కృతిశమనపరస్స క్రియా త్కృష్ణః. 92

టీ. యః=ఎవఁడు? వీర్యశాలీసన్=పరాక్రమముగలవాఁడై, యమునాం=యమునానదిని, అవతీర్య=దిగి, మదమయం=పొగరుకొనియున్న, ఉరగం=పామును, అదమయత్=శిక్షించెనో, అమర...పరః=దేవతాపరాధముల శమింపఁజేయువాఁడగు, సః=ఆ, కృష్ణః=శ్రీకృష్ణుఁడు, మమ=నాకు, రతిం=ప్రీతిని, క్రియాత్=చేయుఁగాక.

శా. కాళిందీజల ముబ్బి గట్లు కెదు రెక్కంజొచ్చి హాలాహల
జ్వాలాలీఢకరాళకాళియఫణాజాలంబు నృత్తక్రియం
గాలం గేల నడంచి నిర్జరతిరస్కారంబు వారించు గో
పాలస్వామి కటాక్షవీక్షణము మాపాలం దిరం బయ్యెడిన్. 92

తా. యమునయందుండి,జలమును విషమయముగాఁజేయుచున్న కాళియు నణఁచి గోవులను గోపాలురను గాపాడినవాఁడును, దేవతలకుఁ దోడునీడయై కాపాడువాఁడగు కృష్ణుఁడు నాకు మే లొసంగుఁగాక.

శ్లో. మౌళౌ మాయూరబర్హం మృగమదతిలకం చారులాలాటపట్టే
కర్ణద్వన్ద్వేచ తాళీదళ మతిమృదులం మౌక్తికం నాసికాయామ్,
హారో మన్దారమాలాపరిమళభరితే కౌస్తుభస్యోపకణ్ఠే
పాణౌ వేణుశ్చ యస్య వ్రజయువతియుతః పాతు పీతామ్బరో నః.93

టీ. మౌళౌ=తలయందు, మాయూరబర్హం=నెమ్మిపురియు, చారు...పట్టే=అందమైననొసలియందు, మృగమదతిలకం = కస్తురిచుక్కయు, కర్ణద్వన్ద్వే = రెండుచెవులయందు, అతిమృదులం = మిక్కిలిలేఁతదైన, తాళీదళం = తాటాకును, నాసికాయాం = ముక్కున, మౌక్తికం=ముత్యమును, మన్దార...రితే=మందార పుష్పమాలిక పరిమళముచే నిండిన, కౌస్తుభస్య=కౌస్తుభ మాణిక్యముయొక్క, ఉపకంఠే=వెంబడిని,హారః=వనమాలికయు, పాణౌ=చేతిలో, వేణుశ్చ=పిల్లఁగ్రోవియు(కలవో), వ్రజయువతియుతః=గొల్లపడఁతులతోఁ గూడియున్న, పీతామ్బరః=బంగపండు వన్నెపట్టుదోవతి గలకృష్ణుఁడు, పాతు =రక్షించుఁగాక.

మ. నుదుటం గస్తురిబొట్టు నాసికతుదన్ ముత్యంబు కర్ణద్వయిన్
మృదుతాళీదళయుగ్మమున్ మురళి పాణిన్ మౌళిఁ బింఛంబు పే

రెదపైఁ గౌస్తుభహారకల్పసుమనోహేమాంబరాడంబరం
బొదవన్ గోపికలెల్లఁ గొల్వహరి డాయుక్తమమ్ము నెల్లప్పుడున్. 93

తా. సిగయందు నెమ్మిపురియు, నుదుటఁగస్తురిబొట్టును, చెవులఁ దాటాకులును, ముక్కున ముత్తియమును, మెడలో మందారమాల కౌస్తుభము హారమును, చేతిలోఁ బిల్లఁగ్రోవియు, ఒడలియందుఁ బట్టువస్త్రమును గలకృష్ణుఁడు మమ్ము గాపాడుఁగాక.

శ్లో. మురారిణా వారివిహారకాలేమృగేక్షణానాంముషితాంశుకానామ్,
కరద్వయంవా కచసంహతిర్వా ప్రమీలనంవా పరిధాన మాసీత్.

టీ. వారివిహారకాలే=నీటియాటలప్పుడు, మురారిణా=కృష్ణునిచేత, ముషితాంశుకానాం = అపహరింపఁబడినబట్టలుగల, మృగేక్షణానాం=గొల్లతలకు, కరద్వయంవా=చేదోయిగాని, కచసంహతిర్వా=కేశసమూహముగాని, ప్రమీలనంవా=కనులమూఁతఁగాని, పరిధానం=కట్టుకోక, ఆసీత్=ఆయెను.

ఉ. వారివిహారకాలమున వారిరుహాక్షుఁడు చీర లెత్తఁగా
వారిజపత్రపాళి కచభారను కన్నులమోడ్పుఁ జేతుల
వ్వారిగ మాటులైయెసఁగె వారిచరాక్షుల కెల్ల నారయన్
వారికి మాటు లేటికి నవారితమోహతమంబు గ్రమ్మఁగన్. 94

తా. జలక్రీడ సేయునప్పుడు గోపికలవస్త్రములు వెన్నుఁడు దొంగిలించఁగా, వారు చేతులతో వెండ్రుకలతో గోప్యములను మూసికొనియుఁ గన్నులు మూసికొనియు నుండిరి.

శ్లో. యాసాం గోపాఙ్గనానాం లసదసితతరాలోలలీలాకటాక్షా
యన్నాసాచారుముక్తామణిరుచినికరవ్యోమగఙ్గాప్రవాహే,
మీనాయన్తేఽపి తాసా మతిరభసచలచ్చారునీలాలకాన్తా
భృఙ్గాయన్తేయదఙ్ఘ్రిద్వయసరసిరుహే పాతు పీతామ్బరో నః. 95

టీ. యన్నాసా...ప్రవాహే=ఎవని ముక్కు ముత్యపుకాంతులప్రోవు లను మిన్నేటిజాలునందు,యాసాం=ఏ, గోపాఙ్గనానాం=గొల్లకాంతలయొక్క.లస...టాక్షా=మెఱయుచున్న మిక్కిలినల్లనైన చపలములైనవిలాసపువాలుఁ జూపులు, మీనాయన్తే=చేఁపలవలె నగుచున్నవో, తాసాం=ఆగోపికలయొక్క, అతి...కాన్తాః=మిక్కిలివేగముగాఁ దిరుగుచున్న యందములైన నల్లనిముంగురులు, యదఙ్ఘ్రి...రుహే=ఎవని యడుగుదామరలజతయందు, భృఙ్గాయన్తే=తుమ్మెదవలె నగుచున్నవో, సః=ఆ, పీతామ్బరః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ముల, పాతు=కాపాడు గాక.

మ. సరవిన్ మీనము లయ్యె నే విభుని నాసాముక్తికోద్యత్ప్రభా
సురగంగన్ వ్రజభామినీచటులశంపాలోలదృక్పాళు లే

హరిపాదాంబురుహంబునందు నఖులై వ్యాపించె గోపాంగనా
తరళాగ్రాళవినీలకుంతలము లాధన్యుండు నన్ బ్రోచుతన్. 95

తా. ఎవనితళుకు లీను ముక్కుముత్తెపుకాంతు లనుగంగమడువులయందు గోపి కలచూపులు చేపలగుచున్నవో, ఎవనియడుగుఁదామరలయందు వారియలకలు తుమ్మెద లగుచున్నవో? అట్టికృష్ణుఁడు మమ్ము గాపాడుఁగాక.

శ్లో. యద్వేణుశ్రేణిరూపస్థితసుషిరముఖోద్గీర్ణనాదప్రభిన్నా
ఏణాక్ష్య స్తత్క్షణేన త్రుటితనిజఃతిప్రేమబన్ధా బభూవుః,
అస్తవ్యస్తాలకాన్తాః స్ఫురదధరకుచద్వన్ద్వనాభిప్రదేశాః
కామావేశప్రకర్షప్రకటితపులకాః పాతు పీతామ్బరో నః. 96

టీ. ఏణాక్ష్యః=లేడికన్నులంబోలుకన్నులు గలయువతులు, యద్వేణు...భిన్నాః =ఎవనిపిల్లఁగ్రోవియందు బారుగానున్న రంధ్రములనుండి పుట్టినధ్వనిచేఁ జలించినవారై, అస్తవ్యస్తాలకాన్తాః=తాఱుమాఱై చిక్కువడిన కొనముంగురులుగలవారై, స్ఫుర...దేశాః=అదురుచున్న మోవులు చనులుపొక్కిళ్లుఁగలవారై, కామా...పులకాః=మదన వికారాతిశయముచేఁ దెలుపఁబడిన గగుర్పాటుఁగలవారై, తత్క్షణేన=ఆక్షణముననే, త్రుటిత ...బన్ధాః=త్రెంప బడిన దమమగలయందలియనురాగపుముడి గలవారు, బభూవుః= అయిరో, పీతామ్బరః=పట్టువలువను గట్టిన యాకృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాతు= ప్రోచుఁగాక.

మ. మురళీరంధ్రవినిర్గతస్వరముచే మోహించి గోపాంగనల్
మరుబారిన్ బలుగుబ్బ లుబ్బి పులకింపం గ్రొమ్ముడుల్ వీడ వా
తెఱసొంపుల్ నిగిడింప నీవియును భర్తప్రేమముల్ జాఱ నే
హరివెంటం జరియించు రక్షిసుకుమారాకారుఁ గీర్తించెదన్. 96

తా. ఎవనిపిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతను విని పురవనితలెల్లరును, కొప్పులుజాఱ, చను లదుర, మోవులుగులుక, పొక్కిలియుఁబుక, పఱువులువాఱి, తమమగలయందలి ప్రేమ బంధమునువీడిరో, యాకృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

శ్లో. దేవక్యా జఠరాకరే సముదితః క్రీతో గవాం పాలినా
నన్దే నానకదున్దుభే ర్నిజసుతాపణ్యేన పుణ్యాత్మనా,
గోపాలావళిముగ్ధహారతరళో గోపీజనాలఙ్కృతిః
స్థేయా న్నో హృది సన్తతం సుమధురః కోఽపీన్ద్రనీలో మణిః. 97

టీ. దేవక్యాః=దేవకియొక్క, జఠరాకరే=గర్భసముద్రమందు, సముదితః=పుట్టి నదియు, పుణ్యాత్మనా=పుణ్యమూర్తియగు, నన్దేన=నందుఁడనెడు, గవాంపాలినా=ఆల

కాపరిచేత, ఆనకదున్దుభేః=వసుదేవునివలన, నిజసుతాపణ్యేన=తనకూఁతురనెడు వెలచేత, క్రీతః=కొనఁబడినదియు, గోపాలా...తరళః = ఆలకాపరులబాలనెడి అందమైన మాలకు నాయకమణియైనదియు, గోపీజనాలఙ్కృతిః = గోకులస్త్రీలకు సొమ్మైనదియు, సుమధురః=అత్యన్తసుందరమైన, కోఽపి=వర్ణింపరాని, ఇన్ద్రనీలః మణిః=నీలరత్నము, నః=మాయొక్క, హృది=చిత్తమందు, సన్తతం=ఎప్పుడు, స్థేయాత్=ఉండుఁగాక.

మ. వసుదేవ ప్రియదారగర్భఖనిజత్వం బొప్ప జన్మించి యా
వసుదేవుం డిడ నందగోపుఁడు సుతాపణ్యంబునం గొంచు రా
నసమానవ్రజజాలహారతరళం బై గోపికాకల్ప మై
రసలీలాకృతియైన కృష్ణమణి నశ్రాంతం బెదఁద నిల్పెదన్. 97

తా. దేవకికడుపుగడరియందు బుట్టినదియు, పుణ్యపురుషుఁ డగునందుఁడను గొల్లనిచేత తనకూఁతురు యోగమాయనిచ్చి, వసుదేవునినుండి కొనఁబడినదియు, గోపకుమారులబాలనెడి హారమునకు నడిమిపూసయైనదియు, గోకులప్రియమైన సొమ్మైనదియు, అత్యంతసుందరమైన యొకయింద్రనీలరత్నము మాచిత్తసీమలో నుండుఁగాక. (అనఁగా, శ్రీకృష్ణమూర్తి మామనంబుల నెల్లపుడునిలుచుగాత. అని ముఖ్యభావము. భగవదాజ్ఞ వలన యశోదకడుపున మాయాస్త్రీ శిశువై పుట్టఁగా వసుదేవుఁడు దేవకీగర్భమం దుదయించినట్టికృష్ణుని యశోదాశయనంబున నునిచి యాశిశువునెత్తికొని వచ్చెనను భాగవతకథాది ప్రమాణములనుబట్టి కొన్ని పద్యములయందు అనేక భావ విశేషంబు లున్నవి. ఐనను గ్రంథవిస్తరభీతిచే విరమింపఁబడుచున్నవి.)

శ్లో. పీఠే పీఠనిషణ్ణ బాలకగళే తిష్ఠన్ స గోపాలకో
యన్త్రాన్తఃస్థితదుగ్ధభాణ్డ మవకృష్యాచ్ఛాద్య ఘణ్టారవమ్,
వక్త్రోపాన్తకృతాఞ్జలిః కృతశిరఃకమ్పం పిబ న్యః పయః
పాయా దాగతగోపికానయనయో స్గణ్డూషఫూత్కారకృత్. 98

టీ. పీఠే=పీఁటయందు, పీఠనిషణ్ణబాలకగళే=పీఁటమీఁదనున్న పిల్లకాయలదొంతరమీఁద, తిష్ఠన్=నిలచినవాఁడై, యన్త్రాన్తః...భాణ్డం=ఉట్టిలోని పెరుగుదుత్తను, అవకృష్య=వంచి, ఘణ్టారవం = గంట మ్రోఁతను, ఆచ్ఛాద్య = నిలిపి, వక్త్రో...జలిః= నోటిదగ్గరదోసిలి పెట్టుకొనినవాఁడై, కృతశిరఃకమ్పం యథాతథా = చేయఁబడినతలయూఁపుగలుగునట్లు, యః=ఎవఁడు? పయః=పాలను, పిబన్=త్రాగుచున్నవాఁడై, ఆగత...నయోః=ఇంటలోకి వచ్చినగొల్లదానికన్నులయందు, గణ్డూషఫూత్కారకృత్= పుక్కిలించి యుమిసినవాఁడో, సః=ఆ, గోపాలకః=ఆలకాపరిపిల్లఁడు, పాయాత్= కాపాడుఁగాక.

ఉ. తోరపుఁబెద్దగద్దియలు దొంతరగా నిడి బాలు నాపయిం
జేరిచి వాని మూఁపున వసించుచు నుట్టిపనంటి వంచి ఘం
టారతి నిల్పి పాల్ కరమునం దలయూఁచుచు నాని వచ్చు నా
భీరికకన్నులం దుముసి పెట్టుక దాఁటినజూటుఁ గొల్చెదన్. 98

తా. ఒకదాసిమీఁద నొకటి దొంతరగాఁ బీటలిడి, వానిమీఁద యొకనిమీఁద నొకనిని వరుసగా పిల్లకాయలనెక్కించి, చివరవాని మెడమీఁద తానెక్కి గంట మ్రోఁగకుండఁ బట్టుకొని, దుత్తవంచి నోటిదగ్గర దోసిలియుంచుకొని తలయూఁచుచు పెరుఁగు త్రాఁగుచు, ఇంతలోవచ్చినగొల్లదాని మొగముమీఁద పుక్కిలించియుమిసి, దుమికి పాఱిపోయినకృష్ణుఁడు రక్షించుఁగాక.

శ్లో. యజ్ఞైరీజిమహే ధనం దదిమహే పాత్రేషు నూనం వయం
వృద్ధాన్భేజిమహే తపశ్చకృమహే జన్మాన్తరే దుశ్చరమ్,
యేనాస్మాక మభూ దనన్యసులభా భక్తి ర్భవద్వేషిణీ
చాణూరద్విషి భక్తకల్మషముషి శ్రేయఃపుషి శ్రీజుషి. 99

టీ. వయం=మేము, జన్మాంతరే=పూర్వజన్మమున, యజ్ఞైః=జన్నములచేత, ఈజిమహే=యజించియుంటిమి. పాత్రేషు = యోగ్యులయందు, ధనం =విత్తమును, దదిమహే=ఇచ్చుచుంటిమి. నూనం=నిజము. వృద్ధాన్=జ్ఞానులను, భేజిమహే= సేవించితిమి. దుశ్చరం=చేయరాని, తపః=తపస్సును, చకృమహే=చేసితిమి. యేన=ఏహేతువుచేత, అస్మాకం=మాకు, భక్త...ముషి =భక్తులపాపములహరించు, శ్రేయఃపుషి = సంపదలను గాపాడు, శ్రీజుషి=లక్ష్మినిఁబొందిన, చాణూరద్విషి=కృష్ణునియందు, అనన్యసులభా=ఇతరులకుదొరకని, భవద్వేషిణీ=సంసారనాశకమైన, భక్తిః=భక్తి, అభూత్=కలిగెనో.

మ. మును జన్మాంతరవేళ దుష్కరతపంబుల్ పాత్రదానంబు స
జ్జన సంసేవయు నధ్వరంబు లొనరించం గంటిఁ గా కున్నఁగ
ల్గునె లోకోత్తరభక్తి నాదుమది నాలోకింపఁ బాదావనే
జనకృత్తోషణు దుష్టభీషణు మహాచాణూరవిద్వేషణున్. 99

తా. మాకు శ్రీకృష్ణదేవునియందు దృఢభక్తి గుదురుట చూడఁగా, మేము పూర్వభవమున, బహుయజ్ఞములు చేసితిమి. బహుదానములఁ జేసితిమి. పెద్దల సేవించితిమి. మహాతపస్సు చేసితి మనియు నూహింపవలసియున్నది. (ఇచట శ్రీజుషియని ప్రయోగించుట ఆశ్రితరక్షణాదులయందును సర్వోత్కర్షణమందును హేతుభూతుఁడని తెలియఁజేయుట కొఱకు అని గ్రహించునది.)

శ్లో. త్వయి ప్రసన్నే మమకిం గుణేనత్వయ్యప్రసన్నే మమకిం గుణేన,
రక్తేవిరక్తేచ వరే వధూనాం నిరర్థకః కుఙ్కుమపత్త్రభఙ్గః. 100

టీ. త్వయి=నీవు, ప్రసన్నే=కరుణగలవాఁడవేని, మమ=నాకు, గుణేన=నీతితోడ, కిం=ఏమిపని? త్వయి=నీవు, అప్రసన్నే=ప్రసన్నుఁడవు కావేని? మమ=నాకు, గుణేన=మంచిగుణముతో, కిం=ఏమిపని? వధూనాం=జవ్వనులకు, వరే=మగఁడు, రక్తే=ప్రేమించినవాఁడైనను, విరక్తేచ=ప్రేమలేనివాఁడయినను, కుఙ్కుమపత్త్రభఙ్గః= మకరికాదిపత్త్రరచన, నిరర్థకః=ఉపయోగము లేనిదేగదా.

చ. నీవు ప్రసన్నమైనయెడ నేరుపు లేటికి నప్రసన్నతన్
నీవు పరాకుచేసినను నేరుపు లేమిటి కెంచి చూడఁ గృ
ష్ణా! విభుఁ డాదరించుసమయంబున నొల్లమి సేయు వేళలం
గావలెనే లతాంగులకుఁ గైపగుకుంకుమపత్త్రభంగముల్. 100

తా. కృష్ణా! నీవుప్రసన్నుఁడవైననాకు, మంచిగుణము లేకున్న చేటులేదు. నీవు ప్రసన్నుఁడవుకాకుండిన నాకు మంచిగుణములేకున్నను బాధలేదు. ఉండియుఁ బ్రయోజనము లేదు. యువతులకు మగఁడనుకూలుఁడేని, యలంకారములు లేకున్నను బాధలేదు. అతఁడు ప్రతికూలుఁడాయెనా, ఎన్ని యలంకారములున్నను వ్యర్థమే.

శ్లో. గాయన్తి క్షణదావసానసమయే సానన్ద మిన్దుప్రభా
రున్ధన్త్యో నిజదన్తకాన్తినివహై ర్గోపాఙ్గనా గోకులే,
మథ్నన్త్యో దధి పాణికఙ్కణఝణత్కారానుకారం జవా
ద్వ్యావల్గద్వసనాఞ్చలా య మనిశం పీతామ్బరో౾వ్యాత్సనః. 101

టీ. గోకులే=గొల్లపల్లెయందు, గోపాఙ్గనాః=గొల్లకాంతలు, క్షణదావసానసమయే=తెల్లవాఱుజామున, దధి=పెరుఁగును, మథ్నన్త్యః=చిలుకుచున్నవారలై, నిజదన్త... వహైః=తమపలువరంగులగుంపులచే, ఇందుప్రభాం=వెన్నెలను, రున్ధన్త్యః = నివారించుచున్నవారలై, నిజ...కారం=తమచేతిగాజులచప్పుడులకనుకూలముగా, జవాత్=తొందరవలన, వ్యావల్గద్వసనాఞ్చలాః=విసరుచున్నపైఁటకొంగులుగలవారై, యం=ఏకృష్ణుని, అనిశం=ఎల్లప్పుడు, సానన్దం=సంతోషముగా, గాయన్తి=పాడుదురో, సః=ఆ,పీతామ్బరః=పట్టుబట్టలవాఁడు, నః=మమ్ము, పాయాత్=రక్షించుఁగాక.

ఉ. ప్రాకటకంకణారవము భాసిలి పయ్యెదకొంగు దూఁగఁగా
వేకువ మోద మొప్ప నరవిందముఖుల్ పెరుగుల్ మథించుచుం
గోకవిరోధికిం గలలు గూర్చురదద్యుతి మీఱనేహరిన్
గోకులవాటిఁ బాడుదురు కోరిక లాహరి యిచ్చుఁ గావుతన్. 101

తా. వ్రేపల్లెలోఁ దెల్లవాఱుజామున గోపికలందఱు పెరుగు జిలుకుచుఁ దమపలురంగులతో వెన్నెలను దిరస్కరించుచు, చేతిమురుఁగుల మ్రోఁతలకు దగినట్లు పైఁటకొంగులాడఁగా, నానందముతో సేవించి బాడుచుందురో, ఆకృష్ణుఁడు మమ్ముఁ బ్రోచుఁగాక.

శ్లో. అంసాలమ్బితవామకుణ్డలభరం మన్దోన్నతభ్రూలతం
కిఞ్చిత్కుఞ్చితకోమలాధరపుటంసాచిప్రసారేక్షణమ్,
ఆలోలాఙ్గుళిపల్లవై ర్మురళికా మాపూరయన్తం ముదా
మూలేకల్పతరో స్త్రిభఙ్గిలలితం జానే జగన్మోహనమ్. 102

టీ. అంసా...భరమ్=ఎడమబుజముమీఁద మోపఁబడిన యంటుజోడుబరువుగలవాఁడును, మన్దోన్నతభ్రూలతమ్=కొంచెముగానెత్తఁబడిన తీవకనుబొమలు గలవాఁడును, కిఞ్చి ... పుటమ్ = కొంచెమువిఱువఁబడిన లేఁబెదవిగలవాఁడును, సాచిప్రసారేక్షణమ్=అడ్డముగాఁద్రిప్పఁబడిన చూపులుగలవాఁడును, ముదా=ఆనందముతో, ఆలోలాఙ్గుళిపల్లవైః=కదలుచున్నచిగురువ్రేళ్లతో, మురళికామ్=పిల్లఁగ్రోవిని, ఆపూరయన్తమ్=ఊఁదుచున్నవాఁడును, కల్పతరోః=కల్పవృక్షముయొక్క, మూలే=మొదటనున్న, త్రిభంగిలలితమ్=మూఁడువంపులచే ముద్దుగులుకువాఁడును, అగు, జగన్మోహనం=లోకమోహనుఁడగు కృష్ణుని, జానే=ధ్యానించి తెలిసికొనుచున్నాను.

ఉ. మూఁపున వామకుణ్డలము మోవి నొకించుక మోడ్పునందముం
జూపెడునోరచూపు సొగసుంబొమ నొక్కటి నిక్కఁ గన్బడం
గ్రేపులు సొక్కఁ గల్పకముక్రిందఁ ద్రిభంగిగ నిల్చి యంగుళీ
వ్యాపితవంశపూర్తియయి వర్తిలుమోహనమూర్తిఁ గొల్చెదన్. 102

తా. అంటుజోఁగు బుజముమీఁదను బడునట్లు తలయొరుగఁబెట్టికొని, ఆనందముచేఁ గొంచెముగాఁవంగిన కనుబొమ్మలుకలుగునట్లు, పెదవిని విఱిచి పిల్లఁగ్రోవినిగఱచికొని యొయ్యారముగాఁజూచుచు వ్రేళ్లనువేసి మహానందముతోఁ బిల్లఁగ్రోవినూఁదికొనుచుఁ గల్పవృక్షము నీడఁ గూర్చున్న శ్రీకృష్ణుని ధ్యానించెదను.

శ్లో. మల్లైశ్శైలేన్ద్రకల్పః శిశురితరజనైః పుష్పచాపోఽఙ్గనాభి
ర్గోపైస్తుప్రాకృతాత్మా దివి కులిశభృతా విశ్వకాయోఽప్రమేయః,
క్రుద్ధః కంసేన కాలో భయచకితదృశా యోగిభిర్ధ్యేయమూర్తి
ర్దృష్టోరఙ్గావతారే హరి రమరగణానన్దకృ త్పాతు యుష్మాన్. 103

టీ. రంగావతారే=కంసునిసభలోఁ దారసిల్లినయుద్ధములో, మల్లైః=చాణూరుఁడు మొదలగు మల్లులచేత, శైలేన్ద్రకల్పః = కొండతోఁదుల్యమైనవాఁడుగాను, ఇతరజనైః=

శత్రుకంగలమూపటులచేత, శిశుః=బాలుఁడుగాను, అఙ్గనాభిః = స్త్రీలచే, పుష్పచాపః =మన్మథుఁడుగాను, గోపైః = గోపాలురచేత, ప్రాకృతాత్మా=పామరుఁడు గాను, దివి= ఆకసమువనుండి చూచుచున్న, కుశభృతా = ఇంద్రునిచేత, అప్రమేయః = ఊహింప రాని, విశ్వకాయః=విశ్వరూపము గలవాఁడుగాను, భయ...దృశా = భయవిహ్వ లములైన కన్నులుగల, కంసేన=కంసునిచేత, క్రుద్ధః=కోపముఁగొనిన, కాలః=యముఁడు గాను, యోగిభిః = యోగులచేత, ధ్యేయమూర్తిః = ధ్యానింపఁదగినయాకృతిగలవాఁడు గాను, దృష్టః = తలఁపఁబడినవాఁడును, అమరగణానన్దకృత్ = దేవతాసంతోషకారియు నగు, హరిః = శ్రీకృష్ణమూర్తి, యుష్మాన్ = మిమ్ముల, పాతు = రక్షించుఁగాక.

చ. నగ మని చెట్లు పాఁ డని నాగరికుల్ మరుఁ డంచుఁ గాంత ల
భ్రగపతి విశ్వరూపుఁ డని ప్రాకృతుఁ డంచును గోపబాలు రు
గ్రగతిఁ దనర్చుమృత్యు వని కంసుఁడు యోగులు స్వామిగాఁ గనం
దగి సుర లుబ్బ రంగమునఁ దారొకొను దేవుఁడు మిమ్ముఁ బ్రోచుతన్.

తా. కంసుఁడు గల్పించిన మల్లయుద్ధరంగమున చాణూరాదుల కొక కొండ గాను, చూపటులకు బాలుఁడుగాను, స్త్రీలకు మదనుఁడుగాను, గోపాలకులకు తమ తోడి గోపాలుఁడుగాను, ఆకసమునుండి చూచునింద్రాదులకు విశ్వమూర్తిగాను, కంసు నకు తనపాలిటి యముఁడుగాను, యోగులకు ధ్యానింపఁదగినమూర్తిగాను గన్పించుచు దేవతామోదకారియగు కృష్ణుఁడు మిమ్ముఁ బ్రోచుఁ గాక.

శ్లో. సంవిష్టో మణివిష్టరేఽఙ్కతల మధ్యాసీనలక్ష్మీముఖే
కస్తూరీతిలకం ముదా విరచయన్ హర్షాత్కుచౌ సంస్పృశన్,
అన్యోన్యస్మితచన్ద్రికాకిసలయై రారాధయ న్మన్మథం
గోపీగోపపరీవృతో యదుపతిః పాయాజ్జగన్మోహనః. 104

టీ. మణివిష్టరే=రత్నాలపీటయందు, సంవిష్టః=కూరుచున్నవాఁడై, అఙ్క...ము ఖే=తొడమీఁదఁ గూరుచున్న లక్ష్మిమోమున, ముదా = వేడుకతో, కస్తూరీతిలకమ్= కస్తురిచుక్కను, విరచయన్ = పెట్టుచు, హర్షాత్ =సంతసముతో, కుచౌ= స్తనములను సంస్పృశన్ = అంటుచు, అన్యోన్య...కిసలయైః = పరస్పరప్రసక్తములైన చిఱునగవు లనుచిగుళ్లతో, మన్మథం=పూవింటివానిని, ఆరాధయన్=కొలుచుచు, గోపీగోపపరీవృ తః=గోపీగోపాలురతోఁ గూడియున్న, జగన్మోహనః = లోకమోహనుఁడగు, యదుప తిః=యాదవులదొర, పాయాత్ = (మమ్ము) రక్షించుఁగాక.

చ. చెలు వగురత్నపీఠమున శ్రీసతి నంకముఁ జేర్చి కస్తురిం
దిలకము దిద్ది దిద్ది తమి దీరక వెంటన గుబ్బ లంట మో

ములఁ దళుకొత్తునవ్వు విరిమొత్తములన్ మరుపూజ సేయు న
చ్చెలు వగువల్లవప్రకరసేవితమోహనమూర్తి ప్రోచుతన్. 104

తా. రతనపుఁబీఁటపయిఁగూర్చుండి, తొడయందలి లక్ష్మీదేవి మోమున వేడుకగాఁ దిలకముదిద్దుచు, సంతోషముతోఁ గుచములనంటుచు, ఉభయులనవ్వులచే మన్మథునిఁ బూజించుచు, గోపీగోపకులతోఁగూడి కొలువు దీరి జగన్మోహనుఁ డైయున్న యాదవనాథుఁడు మమ్ముఁ గాచుఁగాక.

శ్లో. ఆకృష్టే వసనాఞ్చలే కువలయశ్యామా త్రపాధగకృతా
దృష్టిః సంవలితా రుచా కుచయుగే స్వర్ణప్రభే శ్రీమతి,
బాలః కశ్చన చూతపల్లవ ఇతి ప్రాన్మస్మితాస్యశ్రియం
శ్లిష్యం స్తా మథ రుక్మిణీం నతముఖీం కృష్ణ స్స పుష్ణాతు నః. 105

టీ. వసనాఞ్చలే=చీరకొంగు, ఆకృష్టేసతి=లాగఁబడినదగుచుండఁగా, కువలయశ్యామా=కలువవలె నల్లనైనదియు, త్రపాధగకృతా=సిగ్గుచేవాలినదియు, శ్రీమతి=చక్కనైన, రుచా=కాంతిచే, స్వర్ణప్రభే=బంగారువన్నెగల, కుచయుగే=చనుదోయియందు, సంవలితా=సంక్రమించిన, దృష్టిః=చూపు, చూతపల్లవ ఇతి=మామిడిచిగురని, ప్రాప్తస్మితాస్యశ్రియం=చిఱునగవుతోఁగూడిన మోముగలదియు, నతముఖీం = మోము వంచుకొనియున్న, తామ్=ఆ, రుక్మిణీం=రుక్మిణీదేవిని, శ్లిష్యన్ = కౌఁగిలించుకొన్నవాఁడును, కశ్చన=అనిర్వాచ్యుఁడును, బాలః=పిన్నవాఁడగు, సః=ఆ, కృష్ణః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పుష్ణాతు=పోషించుఁగాక.

మ. అలరుంబయ్యెదకొంగు దీయఁ దపనీయశ్రీ విడంబించుగు
బ్బలపై సిబ్బితిగబ్బిచూపు నెలకొల్పం దద్ద్యుతిన్ నూత్నచూ
తలతాపల్లవరీతిఁ గాంచి స్మితవక్త్రప్రౌఢ యౌరుక్మిణీ
లలనం గౌఁగిట గారవించుహరి కళ్యాణంబు మా కిచ్చుతన్. 105

తా. పైటకొంగు లాగఁగానే సిగ్గుపడి మోము వంచుకొని బంగరుచాయగల తనచనులయందు, వ్రాలిన తనదృష్టియాపసుపువన్నెతోఁ గలసి యుండుటను జూచి మామిడిచిగురని తలఁచుచు నవ్వుకొని రుక్మిణిఁ గౌఁగిలించు కుహనాబాలుఁడగు కృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

అవ. ఈశ్లోకమును రుక్మిణీకృష్ణసంవాదముగ గవి చెప్పుచున్నాఁడు.—

శ్లో. ఉర్వ్యాం కోఽపిమహీధరో లఘుతరో దోర్భ్యాంధృతోలీలాయా
తేన త్వం దివి భూతలే చ సతతం గోవర్ధనోద్ధారకః,

త్వాం త్రైలోక్యధరం వహామి కుచయో రగ్రేన త ద్గణ్యతే
కింవా కేశవభాషణేన బహునా పుణ్యై ర్యశో లభ్యతే. 106

టీ. హే కేశవ=ఓకృష్ణా! త్వయా=నీచేత, ఉర్వ్యామ్=భూమియందు, కో౽పి=ప్రసిద్ధముకాని, లఘుతరః=చులకనగు, మహీధరః=కొండ, లీలయా = వేడుకచేత, దోర్భ్యామ్=బాహువులచే, ధృతః = తాల్చఁబడినది. తేన=ఆకారణముచేత, త్వమ్ = నీవు, దివి=స్వర్గమునను, భూతలేచ=భూమియందును,సతతం=ఎల్లప్పుడు, గోవర్ధనోద్ధారకః=గోవర్ధనపుఁగొండనెత్తినవాఁడని, (కీర్తింపఁ బడుదువు) త్రైలోక్యధరం=ముల్లోకములను, భరించువాఁడవగు, త్వాం=నిన్ను,కుచయోః=చనులయొక్క, అగ్రే=మీఁద,వహామి=మోయుదును. తత్ =ఆసంగతి, నగణ్యతే=లెక్కింపఁబడదు. బహునాభాషణేన=పలుమాటలతో, కింవా=ఏమిలాభము? పుణ్యైః=సుకృతములచేత, యశః=కీర్తి, లభ్యతే=పొందఁబడును.

మ. ధరణిం జేతుల నొక్కచిన్నగిరి యెత్తన్ నిన్ను గోవర్ధనో
ద్ధరణుం డంచు నుతించె నీదశదిశల్ త్రైలోక్యధౌరేయ! ని
న్నురవక్షోజములన్ భరింప ననుఁ జేరొక్కరెవ్వారుం బుణ్యవి
స్ఫురణం గీర్తి చెలంగుఁ బెక్కువచనంబుల్ కృష్ణ! యింకేటికిన్.106

తా. కృష్ణా! నీవొకతేలికయైన కొండను (గోవర్ధనగిరిని) అనాయాసముగా నెత్తితి వని నిన్ను భూమిలోజనులు, స్వర్గములో వేల్పులు, గోవర్ధనోద్ధారకుఁడని యిప్పటికిని బొగడుచున్నారు. త్రిలోకధారివగు నిన్ను, సర్వకాలములయందు కుచములమీఁద నుంచి మోచు నన్నొక్కరును దలఁపరు. ఎందుకు ఈసోది. ఇంతకు గొప్ప పేరు రావలెనన్నఁ బుణ్యము జేసికొనవలెను. దానికి యోగ్యతాయోగ్యతలు పనికిరావు.

శ్లో.సన్ధ్యావన్దన భద్రమస్తు భవతే భోః స్నాన తుభ్యం నమో
భోదేవాః పితరశ్చ తర్పణవిధౌ నాహం క్షమః క్షమ్యతాం,
యత్ర క్వాపి నిషీద్య యాదవకులోత్తంసస్య కంసద్విషః
స్మారంస్మార మఘం హరామి తదలం మన్యే కి మన్యేన మే. 107

టీ. హేసన్ధ్యావన్దన=ఓ సంధ్యావందనమా! భవతే=నీకొఱకు, భద్రం=శుభము, అస్తు=అగుఁగాక. భోః స్నాన=ఓస్నానమా! తుభ్యం=నీకొఱకు, నమః=నమస్కారము! భోః దేవాః పితరశ్చ=ఓదేవతలారా,పితరులారా,తర్పణవిధౌ=మీకుఁదర్పణముచేయుటయందు, అహం=నేను, న క్షమః=చాలినవాఁడను కాను. క్షమ్యతాం=సైచుఁడీ. యత్ర క్వాపి = ఎక్కడనో ఒకచోట, నిషీద్య=కూరుచుండి, యాదవకులోత్తంసస్య=యదువంశనాయకుఁడగు, కంసద్విషః=కృష్ణుని, స్మారంస్మారం=తలచి తలఁచి, అఘమ్=పాపమును, హరామి=పాపుకొందును. తత్ =ఆహరిధ్యానము, అలం=చాలును. (అని) మన్యే=తలంచెదను. మే=నాకు, అన్యేన=ఇతరచింతతో, కిం=ఏమిపని?

చ. సతతము సంధ్యకుఁ శుభము స్నానజపాదివిశేషసత్క్రియా
తతికిని మ్రొక్కు దేవపితృతర్పణచర్య కశక్తియుక్తుఁడన్
మతిఁ గరుణింప నొక్కనియమస్థితిఁ గంసరిపుం యదూద్వహున్
స్తుతి యొనరించి కల్మషవిదూరుఁడ నౌదు ననన్యకర్మతన్. 107

తా. ఓసంధ్యావందనమా! నీకొకదండము. ఓస్నానమా! నీకు నొక్కమ్రొక్కు. నేచేయఁజాలను. ఓదేవతలారా! పితరులారా! నే మీకుఁ దర్పణముఁ జేయలేనైతిని; మన్నింపుఁడు. నే నేమూలనైనఁగూర్చుండి కృష్ణునిధ్యానించుకొందును. నాకది చాలు. మఱియొకదానితో నా కేమిపని?

శ్లో. హేగోపాలక హేకృపాజలనిధే హేసిన్ధుకన్యాపతే
హేకంసాంతక హేగజేన్ద్రకరుణాపారీణ హేమాధవ,
హేరామానుజ హేజగత్త్రయగురో హేపుణ్డరీకాక్ష మాం
హేగోపీజననాథ పాలయ పరం జానామి న త్వాం వినా. 108

టీ. హేగోపాలక=ఓగొల్లఁడా! హేకృపాజలనిధే=ఓదయాసముద్రమా! హేసింధుకన్యాపతే=ఓకడలిపూఁతురిమగఁడా! హేకంసాంతక=ఓకంసవిధ్వంసీ! హేగజేంద్రకరుణాపారీణ=ఓగజరాజవరదా! హేమాధవ=ఓలక్ష్మీపతీ! హేరామానుజ=ఓబలరామునితమ్ముఁడా! హేజగత్త్రయగురో=ఓముల్లోకములదొరా! హేపుణ్డరీకాక్ష=ఓతెల్లదామరలఁబోలు కన్నులుగలవాఁడా! హేగోపీజననాథ=ఓగొల్లపడుచుల ప్రాణప్రియుఁడా! మాం=నన్ను, పాలయ=కాపాడుము. త్వాం వినా=నిన్నువిడిచి, పరం=అన్యుని, న జానామి=ఎఱుఁగను.

శా. ఓకారుణ్యసముద్ర యోకరటివక్షోదీర్ణ యోమాధవా
యోకంసాంతక యోరమాసహచరా యోవల్లవీకింకరా
యోకంజేక్షణ యోజగద్గురుమణీ యోరౌహిణేయానుజా
మీకన్నన్ మఱియన్యు నే నెఱుఁగఁ జుమ్మీ నన్ను రక్షింపుమీ.

తా. ఓగోపాలా! ఓదయామయా! ఓలక్ష్మీనాథా! ఓకంసవిధ్వంసీ! ఓగజరాజవరదా! ఓమాధవా! ఓకృష్ణా! ఓముల్లోకములతండ్రీ! ఓతామరకన్నులవాఁడా! ఓగోపాంగనావల్లభా! ననుఁగావుము. నీకంటె నన్యు నెఱుఁగను.

శ్లో. కస్తూరీతిలకం లలాటఫలకే వక్షఃస్థలే కౌస్తుభం
నాసాగ్రే నవమౌక్తికం కరతలే వేణుం కరే కఙ్కణమ్,
సర్వాంగే హరిచన్దనం చ కలయన్ కణ్ఠే చ ముక్తావళిం
గోపస్త్రీపరివేష్టితో విజయతే గోపాలచూడామణిః. 109

టీ. లలాటఫలకే=పలకవంటి నొసలి యందు, కస్తూరీతిలకం=కస్తురిచుక్కను, వక్షః స్థలే=అఱ్ఱమ్మున, కౌస్తుభమ్=కౌస్తుభమును, నాసాగ్రే=ముక్కు కొనయందు, నవమౌక్తికం=క్రొత్తముత్తెమును, కరతలే=చేతియందు, వేణుం=పిల్లఁగ్రోవిని, కరే=ముంజేతియందు, కంకణమ్=మురుఁగును, సర్వాంగే=ఒడలియందంతటను, హరిచన్దనంచ=శ్రీచందనమును, కణ్ఠే=మెడయందు, ముక్తావళిమ్=ముత్యాలహారమును, కలయన్=ధరించుచున్న, గోపాలచూడామణిః=గోపాలశ్రేష్ఠుఁడు, గోపస్త్రీపరివేష్టితః=గొల్లపడఁతులతోఁ గూడినవాఁడై, విజయతే=వెలయుచున్నాఁడు.

మ. నుదుటం గస్తురిబొట్టు నాసికతుద న్ముత్తెంబు శ్రీగంధసం
పద నెమ్మేనఁ గరంబులం గటకముల్ వంశంబు హస్తాగ్రమం
దెదపై నిస్తులకౌస్తుభంబు నలుతన్ శృంగారహారంబు నిం
పొదవం గృష్ణుఁడు గోపికావృతుఁడు సర్వోత్కృష్ఠుఁడై వర్తిలున్.

తా. మొగమునఁ గస్తురిచుక్కయు, అఱ్ఱమ్మున కౌస్తుభమును, ముక్కున ముత్యమును, చేతిలోఁబిల్లఁగ్రోవియు, మణికట్టునమురుగును, ఒడలంతయుగంధమును, మెడలో ముత్యాలదండను దాల్చినకృష్ణుఁడు గోపీజనపరివృతుఁడై వెలయుచున్నాఁడు.

శ్లో. లోకా నున్మదయన్ శ్రుతీ ర్ముఖరయన్ క్షోణీరుహాన్ హర్షయన్
శైలా న్విద్రవయన్ మృగా న్వివశయ న్గోబృన్ద మానన్దయన్,
గోపాన్ సంభ్రమయన్ మునీ న్ముకుళయన్ సప్తస్వరాన్ జృమ్భయ
న్నోఙ్కారార్థ ముదీరయ న్విజయతే వంశీనినాద శ్శిశోః. 110

టీ. శిశోః=బాలకృష్ణునియొక్క, వంశీనినాదః=పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁత, లోకాన్=భువనములను, ఉన్మదయన్=మోహింపఁజేయుచు, శ్రుతీః=వేదములను, ముఖరయన్=బదులుమొఱపెట్టించుచు, క్షోణీరుహాన్=వృక్షములను, హర్షయన్=సంతసింపఁజేయుచు, శైలాన్=కొండలను, విద్రవయన్=కరఁగించుచు, మృగాన్=మృగములను, వివశయన్=ఒడలుమఱపించుచు, గోబృన్దం=గోవులమందను, ఆనందయన్=అలరింపఁజేయుచు, గోపాన్=గొల్లలను, సంభ్రమయన్=సంబరపెట్టుచు, మునీన్=ఋషులను, ముకుళయన్=ధ్యాననిమీలితులనుగాఁజేయుచు, సప్తస్వరాన్=ఏడుస్వరములను, జృమ్భయన్=విస్తరించుచు, ఓంకారార్థం=ఓంకారవాచ్యమును, ఉదీరయన్=చెప్పుచు, విజయతే=వెలయుచున్నది.

మ. మృగములుసొక్క మ్రాఁకు లిగురింపఁగ రాలు గరంగ మ్రోయఁగా
నిగమము లావు లుబ్బఁగ మునిచ్ఛట మ్రాన్పడ గోపు లాడఁగా
జగము సెలంగ నోంకృతి యెసంగఁగ సప్తవిధస్వరాంగుళు
ల్నిగుడఁ గడంగె బాలమురళీనినదంబు ముదం బెసంగఁగన్. 110

తా. చిన్నికృష్ణుని వేణుగానధ్వని భువనముల మోహింపఁజేయుచున్నది. వేదములమాఱుపలికించుచున్నది. వృక్షముల నానందము నొందించుచున్నది. కొండలనీఱు సేయుచున్నది. మృగములను మఱులుకొల్పుచున్నది. గోవులను తృప్తిపఱచుచున్నది. గోపాలురకుఁ దిక్కు దెచ్చుచున్నది. మునులను గనులుమూయించుచున్నది. సప్తస్వరముల వెదఁజల్లుచున్నది. ఓంకారార్థమును వ్యాఖ్యానము సేయుచున్నది.

*శ్లో. యస్యాత్మభూతస్య గురోః ప్రసాదా
దహం విముక్తోఽస్మి శరీరబన్ధాత్,
సర్వోపదేష్టుః పురుషోత్తమస్య
తస్యాఙ్ఘ్రిపద్మం ప్రణతోఽస్మినిత్యమ్. 111

టీ. ఆత్మభూతస్య=ఆత్మరూపియగు, యస్య=ఏ, గురోః = సోమగిరి దేశికునియొక్క, (కృష్ణునియొక్క) ప్రసాదాత్ =కారుణ్యమువలన, అహం=నేను, శరీరబన్ధాత్ = జన్మబంధమునుండి, విముక్తః=విడిపింపఁబడినవాఁడను, అస్మి=ఐతినో, సర్వోపదేష్టుః= అన్నియుపదేశములుసేయు, తస్య = ఆ, పురుషోత్తమస్య = పురుషశ్రేష్ఠుని (విష్ణుని) యొక్క, అంఘ్రిపద్మం=అడుగుఁదామరను గూర్చి, నిత్యం=ఎల్లవేళయందు, ప్రణతః అస్మి=మ్రొక్కెదను.

తా. ఆత్మరూపియగు నే మహామహుని యనుగ్రహమువలన నేను సంసారసాగరమునుండి జన్మమరణములను వీడి గట్టునఁ బడఁగలిగితినో, అట్టి శ్రీగురువుయొక్క పాదకమలములకు నమస్కారము.

మాలినీవృత్తము. సతతవినుతభీమా సచ్చిదానందసీమా
శతమఖనుతనామా సాధుమౌనిప్రణామా
దితిజకులవిరామా దేవతాసార్వభౌమా
వితతతపనధామా వేంకటాహార్యధామా.

మ. ఇది కృష్ణాశ్రయయోగిపుంగవకృపావీచీసముత్తసారస్వతా
భ్యుదయశ్రీవిభవప్రసిద్ధచిదచిద్బోధక్షమాశాన్తిస
త్యదయాభూషణ వెల్లపూడిమణి పెద్దామాత్య వెంగాగ్రణీ
గదితాశ్వాసము వొల్చు రెండవది యై కర్ణామృతశ్రీకృతిన్.

ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

---

* ఈశ్లోకము కొన్ని ప్రతులయందు గానరాదు. తెలుఁగున పరివర్తనము సైతము లేదు. దానఁజేసి ఇయ్యది ప్రక్షిప్తమని కొంచ మూహించినట్లే ఇది ప్రకృతమునకుఁ గూడ సంబంధించినట్లు తోఁపదు.

శ్రీ ర స్తు.
శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ కృ ష్ణ క ర్ణా మృ త ము.

ఆంధ్రపద్యటీకాతాత్పర్యసహితము.

తృ తీ యా శ్వా స ము.

శ్లో. అస్తి స్వస్త్యయనం సమస్తజగతా మభ్యస్తలక్ష్మీస్తనం
వస్తు ధ్వస్తరజస్తమోభి రనిశం న్యస్తం పురస్తాదివ,
హస్తోద స్తగిరీన్ద్రమ స్తకతరుప్రస్తారవిస్తారిత
ప్రస్తస్వస్తరసూనసంస్తరలసత్ప్రస్తావి రాధాస్తుతమ్. 1

టీ. సమస్తజగతామ్=ఎల్లలోకములకు, స్వస్త్యయనం=శుభప్రదమైనదియు, అభ్యస్తలక్ష్మీస్తనమ్=లక్ష్మీదేవి స్తనములయందు పరిచితమైనదియు, ధ్వస్తరజస్తమోభిః=పొడుచేయఁబడిన రజస్తమోగుణములు గలవారిచేత, అనిశమ్ = ఎల్లప్పుడు,పురస్తాత్ = ముందట, న్యస్తమివ=ఉంచుకోఁబడిన దానివలెనున్నదియు, హస్తో...లసత్ =చేతులతో నెత్తఁబడిన గోవర్ధనగిరి మీఁది చెట్లగుంపులనుండి గుట్టలుగా రాలుచున్న పూవులచే నిరుమడించిన కల్పకుసుమముల పఱుపుచే ప్రకాశించునదియు, ప్రస్తావి=పొగడఁబడిన, రాధాస్తుతం=రాధచేఁ బొగడఁబడిన, వస్తు=ఒకవస్తువు, అస్తి=కలదు.

శా. హస్తోద స్తగిరీంద్రమ స్తకతరువ్యత్యస్తవిస్తారిత
ప్రస్తస్వస్తరసూనసంస్తరలసత్ప్రస్తార మభ్యస్తప
ద్మాస్తోక స్తన మ స్తకల్మషపురోన్యస్తంబు నుద్యజ్జగ
త్స్వస్తిశ్రీదము రాధికాస్తుతము చంచద్వస్తు వెంతే తగున్. 1

తా. ఎల్లలోకములకు రక్షకమైనదియు,లక్ష్మీదేవి చనులయందలవాటుపడినదియు, రజస్తమోదూరులచే నెల్లప్పుడు స్వాధీనము చేసికోఁబడినదియు, చేతులతో గోవర్ధనము నెత్తినప్పుడు దానిమీఁది చెట్లనుండి రాలుపూవులచేతను, మింటనుండిపడు కల్పసుమములచేతను బఱచఁబడిన క్రిందిభాగముగలదియు, జగన్నుతమైన రాధాస్తవపాత్రమైన యొకవస్తు వున్నది.

శ్లో. రాధారాధిత విభ్రమాద్భుతరసం లావణ్యరత్నాకరం
సాధారణ్యపదవ్యతీతసహజస్మేరాననామ్భోరుహమ్,

ఆలమ్బే హరినీలగర్వగురుతాసర్వస్వనిర్వాపణం
బాలం వైణవికం విముగ్ధమధురం మూర్ధాభిషిక్తం మహః. 2

టీ. రాధా...రసమ్=రాధచే సేవింపఁబడు విలాసములచే నాశ్చర్యమైన శృంగారముగలదియు, లావణ్యరత్నాకరం=తేటఁదనమునకు సంద్రమైనదియు, సాధారణ్య... రుహం = లోకసామాన్యపదవిని దాఁటినసహజమగు చిఱునవ్వుగల మోముఁదమ్మిగలదియు, హరి...పణమ్=ఇంద్ర నీలముయొక్క గర్వభాగమునంతయు రూపుమాపినదియు, బాలం=కిశోరరూపమైనదియు, విముగ్ధమధురం = ప్రకృతి సుందరమై చిత్తాకర్షకమైనదియు, మూర్ధాభిషిక్తం=మనోహర వస్తువులకురాజగు, వైణవికం=వీణాగానమందు నిన్నయగు, మహః=ఒకానొక తేజమును, ఆలమ్బే=ఆశ్రయించుచున్నాను.

శా.సాధారణ్య * పదవ్యతీతదరహాసశ్రీముఖాంభోజుఁడై
మాధుర్యైకనిధానుఁడై మరకతాశ్మప్రౌఢిగర్వార్భటీ
వైధుర్యావహతేజుఁడై సరసనిర్వ్యాజాంగశృంగారుఁడై
రాధారాధితుఁడైనవైణవికమూర్ధన్యుఁ గాఁ మదిం గొల్చెదన్. 2

తా. రాధచే ననుభవింపఁబడిన యాశ్చర్యవిలాసపుంజముగలదియు, తేటఁదనపుఁజోటైనదియు, లోకసాధారణమునుగాని, యవ్యాజమై ప్రకృతిసుందరమైన నగుమోముగలదియు, ఇంద్రనీలమునకున్న సౌందర్యగర్వ మంతయుఁబిండి తలబరువుదింపినదియు, కిశోరరూపమైనదియు, అత్యంతసుందరమును మధురము నైనదియు, సౌందర్యవస్తువులకు రాజుగాఁ జేయఁబడినదియు, వీణావాదనచణమైన యొకానొకదివ్యతేజము నాశ్రయించెదను.

శ్లో. కరిణా మలఙ్ఘ్యగతి వైభవం భజే
కరుణావలమ్బితకిశోరవిగ్రహమ్,
యమినా మనారతవిహారి మానసే
యమునావనాన్తరసికం పరం మహః. 3

టీ. కరిణాం=ఏనుఁగులకు, అలఙ్ఘ్యగతివైభవం=గెలువరానినడకసోయగముగలవాఁడును, కరుణా...గ్రహం=దయతోఁ దాల్పఁబడిన బాలరూపముగలవాఁడును, యమినాం=యోగులయొక్క, మానసే=చిత్తమున,అనారతవిహారి=విడువకుండునదియు, యమునావనాన్తరసికం=యమున దరినున్న యడవిసారస్యము నెఱిఁగినదియు, పరం=ఉత్తమమైన, మహః=తేజమును, భజే=సేవించెదను.

ఉ. అల్లన మందయానము గజావలి గోరఁగ మానిమానసో
త్ఫుల్లసరోజపాళిఁ బదముల్ నెలఁగం యమునాతరంగిణీ

* సరణ్యతీత.

సల్లలితాంబుపూరములు సారవయస్యలమీఁదఁ జిమ్ముచుం
జల్లనిచూపులం గరుణఁ జల్లెడునల్లనిబాలుఁ గొల్చెదన్. 3

తా. ఏనుగు గున్నలకు మీఱరాని గతిసౌష్ఠవముగలదియు, భక్తానుగ్రహార్థము గోపవేషముదాల్చినదియు, యోగులమానసముల నేప్రొద్దు వీడకుండునదియు, యమునాతీరమందలి యడవిసొబగెఱిఁగిన యొక యుత్తమ దివ్యతేజమును సేవించెదను.

శ్లో. అతన్త్రితత్రిజగదపి వ్రజాఙ్గనా
*నియన్త్రితం విపులవిలోచనాజ్ఞయా,
నిరన్తరం మమ హృదయే విజృమ్భతాం
సమన్తతః సరసతరం పరం మహః. 4

టీ. అతన్త్రితత్రిజగత్=అస్వతంత్రముగాఁ జేయఁబడిన ముల్లోకములు గలది యయ్యును, విపులవిలోచనాజ్ఞయా=వెడదకన్నుల యుత్తరువుచేత, వ్రజాఙ్గనానియన్త్రితం=గొల్లకాంతలచే బంధింపఁబడినదియు, సమన్తతః=ఎల్లయెడల, సరసతరం=కడురసికమైన, పరం=మేలైన, మహః=వెలుఁగు, మమ=నాయొక్క, హృదయే=చిత్తమున, నిరన్తరం=ఎల్లప్పుడు, విజృమ్భతామ్=చెలరేఁగుఁగాక.

ఉ. లోకము లన్నియుం దనకు లోకువగాఁ గొని యేలుమేఁకి య
స్తోకమనోహరావయవశోభితుఁ డెంతటివింత గోపికా
లోకనలీల నెల్లపనులుం దనుఁ డాన యొనర్చె నారిదే
కాక ప్రభావ మట్టి త్రిజగత్సులభుఁ మది నాశ్రయించెదన్. 4

తా. ముల్లోకముల నస్వతంత్రముగాఁ జేసినను తానుమాత్రము గొల్లయిల్లాండ్రకు సన్నలకు లోనైనదియు సర్వవిధముల సరసమైన యుత్కృష్టతేజ మెప్పుడును నా మనమున నిండియుండుఁగాక.

శ్లో. కన్దర్పప్రతిమల్లకాన్తివిభవం కాదమ్బినీబాన్ధవం
బృన్దారణ్యవిలాసినీవ్యసనినం వేషేణ భూషామయమ్,
మన్దస్మేరముఖామ్బుజం మధురిమవ్యామృష్టబిమ్బాధరం
వన్దే కన్దళితార్ద్రియావనపనం కైశోరకం శార్ఙ్గిణః. 5

టీ. కంద...భవం=మన్మథునికి ప్రతిభటమైన సొబగునొయ్యారముంగలదియు. కాదమ్బినీబాన్ధవమ్=మబ్బులకు ట్టెలచుట్టమును, బృందారణ్యవిలాసినీవ్యసనినం=బృందావనమందలి (గొల్ల) హాయలుకత్తెలనంటుకొన్నదియు, వేషేణ=అలంకారముచేత, భూషామయం=సొమ్ములపెట్టయైనదియు, మన్దస్మేరముఖామ్బుజమ్=చిఱునగవుకల మోము

---

* నియంత్రితం.

దమ్మిగలదియు, మధురిమన్యామృష్టబింబాధరం = తీయదనముచేఁబూయఁబడిన దొండపండువంటి పెదవిగలదియు, కన్దళితార్ద్రయౌవనవనమ్=ఉద్బుద్ధమై రసార్ద్రమైన జవ్వనపుటడవిగలదియునగు, శార్ఙ్గిణః=కృష్ణునియొక్క, కైశోరకం = పసితనమునుగూర్చి, వన్దే=నమస్కరించెదను.

శా. కందర్పప్రతిమల్లధాము నవమేఘశ్యాముఁ బ్రేమోల్లస
ద్బృందారణ్యవధూరతున్ మధురిమామృష్టాధరోష్ఠాన్వితు
న్మందస్మేరకపోలు వేషకృతనానాభూషణోద్వేలుఁ జె
ల్వొందం గొల్చెద బాల్యయౌవనవిలాసాలంకృతున్ శ్రీయుతున్. 5

తా. మన్మథుని ప్రతిఘటించు సౌందర్యముగలదియు, మొగిళ్లకుఁ జుట్టమైనదియు, బృందావనమందలి గోపయువతులం దనురక్తమయినదియు, ఒడలెల్లసొమ్ములచే నిండినదియు, చిఱునవ్వుచే నందమైనమోముగలదియు, తేనెగాఱు పెదవిగలదియు, శృంగారపూర్ణమైన ప్రథమయౌవనముగలదియు నగు శ్రీకృష్ణుని లేఁబ్రాయమునుగూర్చి మ్రొక్కెదను.

శ్లో. అముక్తమానుష మముక్తనిజానుభావ
మారూఢయౌవన మగూఢవిదగ్ధలీలమ్,
అమృష్టయౌవన మనష్టకిశోరభావ
మాద్యం మహః కిమపి మాద్యతి మానసే మే. 6

టీ. అముక్తమానుషం=కైకొనఁబడిన మానుషభావము గలదియు, అముక్తనిజానుభావం = విడువఁబడిన తనప్రభావముగలదియు, ఆరూఢయౌవనం = పొందఁబడినయౌవనముగలదియు, అగూఢవిదగ్ధలీలం=వెల్లడియైన గడుసుఁదనపు విలాసములు గలదియు, అమృష్టయౌవనమ్=చొఱఁబడిన యౌవనముగలదైనను, అనష్టకిశోరభావం=పూర్తిగా వీడని పిన్నసేఁతలుగలదియు, కిమపి= అనిర్వాచ్యమైన, ఆద్యం = మొదటిదగు, మహః= తేజము, మే=నాయొక్క, మానసే=చిత్తమున, మాద్యతి=కైపువెట్టుచున్నది.

ఉ. మానవలీలయున్ నిరుపమానమహామహిమానుభావమున్
మేనిపరిగ్రహంబు మితి మీఱినప్రౌఢియు బాల్యచాపలా
నూనవిలాసమున్ నవమనోహరయౌవనముం జెలంగ నెం
తేనియు హర్షవిస్మయము లిచ్చుఁ జెలంగ వెలుంగు నామదిన్. 6

తా. మనుజరూపముఁ దాల్చియుఁ దననిజానుభావముల వీడనిదియు, యౌవనోదయమై వెల్లివిరియు విలాసములుగలదియు, యౌవనము వచ్చినను చిన్నతనపుఁ జేఁతల విడువనిదియునగు ననిర్వాచ్యమైన యామొదటితేజము నామనమును బరవశముగాఁ జేయుచున్నది.

శ్లో. తేతే భావా స్సకలజగతీలోభనీయప్రభావాః
నానాతృష్ణాసుహృది హృది మే కామ మావిర్భవన్తు,
వీణా వేణుక్వణితలసితస్మేరవక్త్రారవిన్దా
న్నా హం జానే మధుర మపరం నన్దపుణ్యామ్బురాశేః. 7

టీ. సకల...భావాః = ఎల్లలోకములకును నాశింపఁదగిన యనుభావములుగల, తేతే=ఆయా,భావాః=వస్తువులు, నానా...సుహృది=పలువిధములైన యాశలకు మిత్రమైన, మే=నాయొక్క, హృది=చిత్తమున, కామం=మిగుల, ఆవిర్భవంతు = పుట్టుఁగాక. అహం=నేను, నందపుణ్యామ్బురాశేః=నందునిపుణ్యములకు సముద్రప్రాయమైన వస్తువుయొక్క, వీణా...విన్దాత్ = వీణవంటి పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతలచే సొబగారుమోముగన్నీకంటె, అపరం=మఱియొక, మధురం=ప్రియవస్తువును, నజానే=ఎఱుఁగను.

మ. అమితాశావశమాయమదిఁ నిఖిలలోకాశాస్యమౌ పెక్కుభా
వము లెన్నేనియు నిల్చుఁ గాక విలసద్వంశీనినాదానుమో
దము మందస్మితసుందరం బగుయశోదానందపుణ్యాంబుసా
రముకన్నఁ మధురంబు లే దొకటి చర్చల్ సేయ నింకేటికిన్. 7

తా. ఎల్లజగముల మోహింపఁజేయఁజాలు నేరుపుగలయాయాభావములు నానా మరాశలతోఁగూడి నామదిలోఁ బుట్టుచుండుఁగాక. నేనుమాత్ర మెన్ని విధములఁ దలఁచిచూచినను నందునినోములపంటయగు కృష్ణుని వేణుగానమధురమైన మోము కంటె నింకొక ప్రియవస్తువును గానను.

శ్లో. సుకృతిభి రాదృతే సరస వేణునినాదసుధా
రసలహరీవిహారనిరవగ్రహకర్ణపుటే,
వ్రజవరసున్దరీముఖసరోరుహసారసికే
మహసి కదాను మజ్జతి మదీయ మిదం హృదయమ్. 8

టీ. సుకృతిభిః=పుణ్యవంతులచేత, ఆదృతే=మెచ్చుకోఁబడినదియు, సరస... పుటే=సొంపైన పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁత లను తేనెకాలువలఁ గ్రీడించుటచేఁ దనిసిన కర్ణరంధ్రములుగలదియు, వ్రజ...సికే=గోపకాంతల మోముఁదామరల సౌభాగ్యము నెఱిఁగిన, మహసి=వెలుఁగునందు, ఇదమ్=ఈ, మదీయమ్=నాసంబంధియైన, హృదయం=చిత్తము, కదాను=ఎప్పుడు, మజ్జతి=మునుఁగునో.

చ. విమలతపోధనామృతము వేణురవామృతసారపూరవి
శ్రమపదకర్ణగోళము వ్రజప్రమదాముఖపద్మచంచరీ

కము కమనీయనాకము సకామజనావన మైనదివ్య తే
జమున మునుంగు టెన్నఁడొకొ చల్లగ నుల్లము పల్లవింపఁగన్. 8

తా. అనేకులగు పుణ్యాత్ములచే గారవింపఁబడినదియు, మనోహరవేణుగానమను నమృత ప్రవాహములో నీఁది తనిసిన కర్ణరంధ్రములుగలదియు, గొల్లపడంతుల మోముఁ దామరల సారస్య మెఱింగిన దివ్యతేజమం దీనాచిత్త మెప్పుడు మునిఁగి (లయమయి) పోవునో!

శ్లో. తృష్ణాతురే చేతసి జృమ్భమాణం ముష్ణన్ముహుర్మోహమహాన్ధకారమ్,
పుష్ణాతు నః పుణ్యదయైకసిన్ధోః కృష్ణస్య కారుణ్యకటాక్షకేళిః. 9

టీ. తృష్ణాతురే=ఆశాగ్రస్తమైన, చేతసి=నాచిత్తమందు, ముహుః=తేపతేపకు, జృమ్భమాణం = కమ్ముకొనుచున్న, మోహమహాన్ధకారం = అజ్ఞానమను పెనుచీఁకటిని, ముష్ణన్=దొంగిలించుచున్న, పుణ్యదయైకసిన్ధోః= పుణ్యమునకును దయకును ముఖ్యస్థానమైన, కృష్ణస్య=శ్రీకృష్ణునియొక్క, కారుణ్యకటాక్షకేళిః=దయగులుకు కడగంటి చూపులవిలాసము, నః=మమ్ము, పుష్ణాతు=పోషించుఁగాక.

మ. అమితాశావశ మైననామది నవశ్యం బైనమోహాంధకా
రము గారుణ్యకటాక్షవీక్షణవిభారాశిన్ విఘాలించి నె
య్యమునం బ్రోచు దయాపయోధి ఘనబృందారణ్యకర్మందిబృం
దమనోలోచనసాధుసేవధి ప్రమోదం బొప్ప నెల్లప్పుడున్. 9

తా. తేపతేపకుఁ గ్రమ్ముకొనుచున్న నాచిత్తమందలి యజ్ఞానగాఢాంధకారము మ్రింగివేసిన పుణ్యదయారాశియగు శ్రీకృష్ణునిదయామయమైన కడగంటిసొబగు నన్ను రక్షించుఁగాక.

శ్లో. నిఖిలాగమమౌళిలాలితం పదకమలం పరమస్య తేజసః,
వ్రజభువి బహుమన్మహేతరాం సరసకరీషవిశేషరూషితమ్. 10

టీ. నిఖిలా...లాలితం = ఎల్ల వేదాంతములచే నుపచరింపఁబడినదియు, వ్రజభువి= వ్రేపల్లెయందలి, సరస...రూషితమ్ = పచ్చిపేఁడచిదురుపలచే బూయఁబడిన, పరమస్యతేజసః=గొప్ప తేజముయొక్క, పదకమలం = అడుగుఁదామరను, బహుమన్మహేతరాం=మిగుల గౌరవించెదము.

మ. సిరి కేల్దమ్ముల నొత్తఁగా శ్రుతివధూసీమంతసింధూరసుం
దరమై రాజు ప్రేపసలార సందముగ మందరా నందగోపాలుమం
దిరశాలాంతకరీషరూషితరసోదీర్ణంబు లౌపాదము
ల్పరమానందముఁ జేయు నామదికి నుల్లాసంబు గల్పించుచున్. 10

తా. ఉపనిషత్తులచేఁ బొగడఁబడినదియు, గొల్లపల్లియలోని వీథులయందలి పేఁడచిదురుపలను బూసికొన్నదియు నగు నొకపరమతేజమును స్తుతించెదము.

శ్లో. ఉదారమృదులస్మితవ్యతికరాభిరామాననం
ముదా ముహు రుదీర్ణయా మునిమనోమ్బుజామ్రేడితమ్,
మదాలసవిలోచనవ్రజవధూముఖాస్వాదితం
కదాను కమలేక్షణం కమపి బాల మాలోకయే. 11

టీ. ఉదార...ననం = గంభీరమైన చిఱునవ్వుకలయికచే నందమగు మోముగల వాఁడును, ముహుః=తేపను, ఉదీర్ణయా = పుట్టిన, ముదా=ఆనందముతో (గూడిన), మునిమనోమ్బుజామ్రేడితం=యోగిచిత్తములయం దిబ్బడియైనవాఁడును, మదాలస... దితమ్=(యౌవన) మదఘూర్ణితనేత్రలగుగొల్లయిల్లాండ్ర మోములచేఁ బనివారఁ జూడఁ బడినవాఁడును, కమలేక్షణమ్ = తామరలవంటికన్నులుగల, కమపి = అనిర్వాచ్యమహిమ గల, బాలం=కఱ్ఱని, కదాను=ఎప్పుడు, ఆలోకయే=చూతునో!

ఉ. కన్నులకొద్దిఁ జూచి వ్రజకాంతలు వేడుక ముద్దులాడఁగా
సన్నపునవ్వువెన్నెలలు సల్లఁగఁ జల్లఁగ నెల్లమౌనులున్
సన్నుతమానసాబ్జముల సారెకు సారె వహింప మించున
క్కన్నులపండు వైనముఖకంజము రంజిలుబాలుఁ గాంచెదన్. 11

తా. గంభీరముగాఁ జిన్నన వ్వొలయు మోముగలవాఁడును, యోగిపుంగవుల చే మహానందముతో ధ్యానింపఁబడినవాఁడును, మదవతులైన గొల్లపడుచులచేఁ బ్రేమింపఁ బడువాఁడును, తామరలవంటి కన్నులుగలబాలరూపుఁడైన దేవుని నే నెప్పుడు చూడఁ గలనో!

శ్లో. వ్రజజనమదయోషిల్లోచనోచ్ఛిష్టశేషం
కృత మతిచపలాభ్యాం లోచనాభ్యా ముభాభ్యామ్,
సకృదపి పరిపాతుం తేవయం పారయామః
కువలయదళనీలం కాంతిపూరం కదాను. 12

టీ. వయం=మేము, వ్రజ...కృతం=మదించిన గొల్లపడఁతుల కన్నులచేఁ గ్రోగి చేయఁగా మిగిలిన, తే=నీయొక్క, కువలయదళనీలం=కలువఱేకులవలె నల్లనైన, కాంతి పూరం=సొబగులమొత్తమును, అతిచపలాభ్యాం=మిగులనాశచేఁ గొట్టుకొనుచున్న, ఉభా భ్యాం=రెండగు, లోచనాభ్యాం=కన్నులచే, సకృదపి=ఒక్కమాటైనను, పరిపాతుం=గ్రో లుటకొఱకు, కదాను=ఎన్నఁటికి, పారయామః=అర్హతగలవారమగుదుమో!

మ. కొమరుంబ్రాయపుమబ్బు గుబ్బతిలఁ గోర్కుల్ జొబ్బిలన్ పల్లవ
ప్రమదల్ గన్నుల నాని యాని దిగుపాటన్ శేష మైపోల్చు నా

రమణీయోత్పలకాంతిపూర మెదురై రానొక్కసారైనఁ బ్రాం
కముగా నీకనుదోయి నానఁ గలభాగ్యం బెన్నఁడో కల్గెడున్. 12

తా. కృష్ణా! గొల్లపడుచులచేఁ దమనేత్రములచేఁ ద్రాగిత్రాగి యెంగిలిచేసి విడువఁబడినదైనను కలువలవలె నల్లనైన మహాకృష్ణను గలిగించు నీసొబగు నొక్కతూరియైన రెండుకన్నులతోఁ దనవితీరఁ జూచుటకు మా కెప్పటికి యోగ్యత కలుగునోకదా!

శ్లో. ఘోషయోషిదనుగీతయౌవనం కోమలస్తనితవేణునిస్వనమ్,
సారభూత మభిరామసమ్పదాం ధామ తామరసలోచనం భజే. 13

టీ. ఘోష...వనం=గొల్లభామలచే స్తుతింపఁబడిన యౌవనముగలదియు, కోమల...స్వనం=మధురధ్వనిగల వేణుగానముగలదియు, అభిరామసంపదాం=సౌందర్యసంపదలకు, ధామ=చోటగు, తామరసలోచనం=తామరలవంటి కన్నులుగల, ధామ=తేజమును, భజే=సేవించెదను.

ఉ. వ్రేజవరాంద్రు జవ్వనపువిన్ననువుం గొనియాడఁగా ముఖాం
భోజమునందు లేయులుముఁ బోనిరవంబున వేణు వొప్ప రా
రాజితకాంతిసంపదలరాశి యనన్ వెలుఁ గొందు శారదాం
భోజదళాక్షు దైవతవిభుం ద్రిజగత్పతి నాశ్రయించెదన్. 13

తా. గొల్లకాంతలచేఁ బాడఁబడిన యౌవనమహిమగలవాఁడును, మనోహరమైన పిల్లగ్రోవిపాటగలవాఁడును, సొబగుల గనియు, తామరలవంటి కన్నులుగలవాఁడును నగు తేజోరూపుఁడగు శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మను సేవించెదను.

శ్లో. లీలయా లలితయావలమ్బితం మూలగేహమివమూర్తిసమ్పదామ్,
నీలనీరదవికాసవిభ్రమం బాలమేవ వయ మాద్రియామహే. 14

టీ. లలితయా=సొంపైన, లీలయా=సొబగుచే, అవలమ్బితం=ధరింపఁబడినవాఁడును, మూర్తిసమ్పదాం=శరీరసౌందర్యములకు, మూలగేహమివ=నివాసస్థానమువలె నున్నవాఁడును, నీలనీరదవికాసవిభ్రమం=నీరుమబ్బులసొబగువంటిసొబగుగలవాఁడును నగు, బాలమేవ=బాలకృష్ణునే, వయం=మేము, ఆద్రియామహే=మెచ్చుకొందుము.

శా. బాలున్ మోహనవేషలీలు మురళీపాండిత్యశీలున్ దయా
లోలున్ సాంద్రఘనాఘనావళివినీలున్ గోపకన్యానుత
శ్రీలావణ్యవయోవిశాలు నవనీరేజాయతాక్షిప్రభా
జాలున్ సర్వకళాలవాలు నతివాంఛం గొల్తు నా నెమ్మదిన్. 14

తా. మనోహరసౌందర్యముగలవాఁడును, ఎల్లసొబగులకు నిధివంటివాఁడును, నల్లనిమేఘములకాంతివంటి కాంతిగలవాఁడును నగు గోపాలబాలునే మేము భక్తితో సేవించెదము.

శ్లో. వన్దేమురారేశ్చరణారవిన్దద్వన్ద్వం దయాదర్శితశైశవస్య,
వన్దారుబృన్దారకబృన్దమౌళిమన్దారమాలావినిమర్దభీరు. 15

టీ. దయా...వస్య=భక్తానుగ్రహార్థము బాలరూపముఁదాల్చిన, మురారేః=శ్రీకృష్ణునియొక్క, వన్దారు...భీరు=మ్రొక్కుచున్న దేవసంఘముల కిరీటములయందుఁజుట్టికొన్న కల్పవృక్షముల పూవుదండలరాపిడికి జడియుచున్న, చరణారవిందద్వంద్వం = అడుగుఁదామరల జంటనుగూర్చి, వందే=మ్రొక్కుచున్నాను.

మ. క్షితిజానీకముఁ ద్రుంప మానితతి వర్తింపన్ యశోదాదయో
దితకైశోరకళావిలాసుఁ డగునాదేవాదిదేవోత్తముక్
నతబృందారకబృందమౌళివిలసన్మందారమాలాతనం
గితధారాళమకరందబిందుమృదులాంఘ్రిద్వందు సేవించెదన్. 15

తా. నమస్కరింప వచ్చిన దేవతల శిరస్సులయందలి పూవుదండలరాపిడికి భయపడుచున్నదియు, (అనఁగా: దేవతలచే ననవరతము మ్రొక్కఁబడునదియనుట.) భక్తపాలనమునకై గోపాలబాలరూపమునుఁ దాల్చిన శ్రీహరియొక్క యుంగమైనయీ యడుగుఁదామరలను మ్రొక్కెదను.

శ్లో. యస్మిన్నృత్యతి యస్య శేఖరభరైః క్రౌఞ్చద్విషశ్చన్ద్రికీ
యస్మిన్దృప్యతి యస్య ఘోషసురభిం జిఘ్రన్వృషో ధూర్జటేః,
యస్మిన్సజ్జతి యస్య విభ్రమగతిం వాఞ్ఛన్హరేస్సిన్ధుర
స్తద్బృన్దావనకల్పకద్రుమవనం తం వా కిశోరం భజే. 16

టీ. యస్మిన్=ఏబృందావనమందు, యస్య=ఏకృష్ణునియొక్క, శేఖరభరైః=జొందలనున్న నెమ్మిపురులకట్టలచేత, క్రౌంచద్విషః= కుమారస్వామియొక్క, చన్ద్రికీ= నెమిలి, నృత్యతి=పొంగియాడునో, యస్మిన్=ఏయడవిలో, ధూర్జటేః=శివునియొక్క, వృషః = ఎద్దు, యస్య = ఏకృష్ణునియొక్క, ఘోషసురభిం = మందయందలియావులను, జిఘ్రన్=మోహముచే మూర్కొనుచు, దృప్యతి=గర్వించునో, యస్మిన్=ఏయడవిలో, హరేః=ఇంద్రునియొక్క, సింధురః=ఏనుఁగు, యస్య=ఏకృష్ణునియొక్క, విభ్రమగతిం= వియ్యారపునడకను, వాంఛన్=కోరుచు, సజ్జతి=అట్లు నడవఁజూచునో, తత్=ఆ, బృన్దా...వనం=బృందావనమనెడి కల్పవృక్షములతోపును, తం=ఆ. కిశోరం = బాలునిగాని, భజే=సేవించెదను.

శా. ఎందే నెవ్వనిమౌళిఁ గాంచి గుహవాజీంద్రంబు నర్తింపుఁ దా
నెందే నెవ్వనియావరీతి హరిమత్తేభంబుఁ గాంక్షించుఁ దా

నెందే నెవ్వనియంద మూర్కొనుచు భూతేశాశ్వము౦ బొంగు నా
బృందారణ్యసురద్రుసాంద్రవని నాకృష్ణు మదిం గొల్చెదన్. 16

తా. ఏబృన్దావనమున కృష్ణునిశలలోని నెమిలిపురినిఁజూచి, కుమారవాహనమైన నెమిలి యుత్సాహముతో కుంచె విప్పియాడునో, ఎచట శివుని యాఁబోతు మందలోని యావును మదముచే మూర్కొనునో, ఎచ్చోట నింద్రునియైరావతము కృష్ణునిగడకను జూచి తాను దానిసేవఁజూచునో, ఆబృందావనము శ్రీకృష్ణస్వామిని సేవించెదను. శ్రీహరిసేవార్థమై యింద్రాదులెల్లరు నిత్యసన్నిహితులై యుందురని భావము.

శ్లో. అరుణాధరామృతవిశేషితస్మితం
వరుణాలయానుగతవర్ణవైభవమ్,
తరుణారవిన్దదళదీర్ఘలోచనం
కరుణామయం కమపి బాల మాశ్రయే. 17

టీ. అరుణా...స్మితం = ఎఱ్ఱనై అమృతమువలె భోగ్యమైన అధరముచేత మిక్కిలి సుందరముగాఁ జేయఁబడిన చిఱునవ్వు గలవాఁడును, వరుణ...వైభవమ్=సముద్రముతో పోల్పఁబడిన కాంతిసమృద్ధి గలవాఁడును, తరుణా...లోచనం=అప్పుడే పూచిన తామరరేకులవంటి విశాలములైన కన్నులు గలవాఁడును, కరుణామయం=దయాస్వరూపుఁడైన, కమపి=ఒకానొక (వాచామగోచరుఁ డైన), బాలం = బాలకృష్ణుని, ఆశ్రయే=సేవించుచున్నాను.

ఉ. చల్లనివాని నవ్వు వెదఁజల్లెడువాని దయారసంబు జొ
బ్బిల్లెడువాని గెంపుజిగి పెంపు నెలంగెడుమోవివాని సం
ఫుల్లసరోజనేత్రములఁ బొల్చినవానిఁ బయోధివీచికా
వేల్లితనీలనీరదనవీనతనుద్యుతివానిఁ గాంచెదన్. 17

తా. మిక్కిలియందమై మధురమైన యధరమునందు దొలఁకుటచేత మఱింతగ ముద్దులుగులుకుచున్న చిఱునగవుగలవాఁడును, సముద్రమును బోలిన దేహకాంతి గలవాఁడును, లేఁదామర రేకులవంటి కన్నులు గలవాఁడును, దయాస్వరూపుఁడును నయిన బాలకృష్ణుని నాశ్రయించుచున్నాను.

శ్లో. లావణ్యవీచీరచితాఙ్గభూషాం భూషాపదారోపితపుణ్యబర్హామ్,
కారుణ్యధారాళకటాక్షమాలాం బాలాం భజే వల్లవవంశలక్ష్మీమ్.

టీ. లావణ్య...భూషాం=ముత్తెపుతేటవంటి కాంతియొక్క అలలచేత చేయఁబడినఅవయవములయొక్క అలంకారముగలదియు, భూషా...బర్హాం = అలంకార స్థానమునందుంపఁబడిన పవిత్రమైన నెమలిపింఛము గలదియు, కారుణ్య...మాలాం=కరుణారసముచేత ఎల్లప్పుడు నిండియుండు కడగంటి చూపులయొక్క మాలిక (వరుస) గలది

యు, బాలాం = లేత ప్రాయముగల, వల్లవవంశలక్ష్మీం=గొల్లవారికొలముయొక్కలక్ష్మిని, (సంపదనుగలిగించు బాలకృష్ణుని) భజే=ఆశ్రయించెదను.

చ. మెఱుఁగుల కేమి చక్కఁదనమే పదిలక్షలు సేయు మాయురే
సురుచిరపింఛదామకమె సొమ్ములలో వెల లేనిసొమ్మగుం
బరమకృపాకటాక్షసుమమాలిక బాపురె నందమందిరేం
దిరమురిపెంపుశైశవము నీటులు మీఱె నయారె కంటిరే. 18

తా. ముత్తెపుచేటవలె తళతళలాడు కాంతివిశేషముచేత దేహమున కలంకారమును గలిగించుచున్నదియు, భూషణములు ధరించు స్థానములయందు నెమలిపింఛము నుంచుకొనినదియు, కరుణారసము నొలుకుచున్న కడకంటిచూపులుగలదియు నగు బాలకృష్ణుఁడనెడు గొల్లవారిసంపదను ఆశ్రయించుచున్నాను.

శ్లో. మధురైకరసం వపు ర్విభో ర్మథురావీథిచరం భజామహే,
నగరీమృగశాబలోచనా నయనేన్దీవరవర్ష వర్షితమ్. 19

టీ. మధురైకరసం = సౌందర్యముయొక్క ముఖ్యమైన సారమైనదియు, మధురా...చరం=మధురాపట్టణపు వీథులయందు సంచరించునదియు, నగరీ...వర్షితం = మధురాపట్టణమునందలి లేడిపిల్లలకన్నులవంటికన్నులుగల స్త్రీలయొక్క కన్నులనెడు నల్లగలువలవర్షముచేత సంతసించినదియునగు, విభోః=శ్రీకృష్ణునియొక్క, వపుః=దేహమును, భజామహే = సేవించుచున్నాము.

మ. అమరన్ సాహిణు లెల్ల నుల్లసిలఁగా నారట్టకంఖాణముం
దుమికించం దిశలందుఁ గ్రేళ్లుఱుకుమాధుర్యైకకాంతుల్ ఘన
భ్రమ సేయన్ మధురావధూచపలనేత్రవ్రాతనీలాబ్జవ
ర్షము పైఁ గ్రమ్మఁగఁ జిత్రమై చెలఁగుకృష్ణస్వామి నీక్షించెదన్. 19

తా. అత్యంతమైన సౌందర్యమే ముఖ్యముగాఁ గలిగి మధురాపట్టణమందు సంచరించుచు అచ్చటి స్త్రీలచూపులచేత సంతసించు శ్రీకృష్ణుని దివ్యమంగళవిగ్రహమును సేవించుచున్నాము.

శ్లో. పర్యాకులేన నయనాన్తవిజృమ్భితేన
వక్త్రేణ కోమలదరస్మితవిభ్రమేణ,
మన్ద్రేణ మఞ్జులతరేణ చ జల్పితేన
నన్దస్య హన్త తనయో హృదయం ధునోతి. 20

టీ. పర్యాకులేన = చంచలమైన, నయనాంతవిజృంభితేన = కడకన్నులయొక్క నిక్కుటచేతను, కోమల...విభ్రమేణ=కోమలమైన చిఱునగవుయొక్క విలాసముగల,

వక్త్రేణ=ముఖము చేతను, మంద్రేణ=గంభీరమై, మంజులతరేణ=మిక్కిలిమనోహరమైన; జల్పితేనచ=పలుకు చేతను, నందస్య=నందునియొక్క, తనయే=కుమారుఁడైనకృష్ణుని యందు, హృదయం=మనస్సు, ధునోతి=ప్రీతిగలిగియున్నది.

మ. బెళుకుంగన్నులు మోముచుట్టుఁ దిరుగన్ బింబాధరోష్ఠంబుపైఁ
దళుకున్వెన్నెల లీనులేనగవు వింతల్ మాధురిం జెందఁ గం
దళితాలాపసుధారుచుల్ చెవికి నానందంబుగా నందునం
దల నానందముఁ జెందె బాలుని యశోదానందనుం గాంచెదన్. 20

తా. చంచలములైన కడకంటిచూపులును మిక్కిలి యందమగు చిఱునగవును ముద్దులొలుకు (భావగంభీరముగల) పలుకులును గల శ్రీకృష్ణునియందు నామనస్సు ప్రేమకలిగియున్నది.

శ్లో. కన్దర్పకణ్డూలకటాక్షబన్దీ రిన్దీవరాక్షీ రభిలాషమాణాన్,
మన్దస్మితాధారముఖారవిన్దా న్వన్దామహే వల్లవధూర్తపాదాన్.21

టీ. కందర్ప...బందీః=కామముచేత తాళఁజాలని మక్కువను దెల్పునట్టి కడకంటి చూపులకు లోఁబడిన, ఇందీవరాక్షీః=నల్లగలువలవంటి కన్నులుగల స్త్రీలను, అభిలాషమాణాన్=కోరుచున్నవారును, మన్ద...విందాన్=చిఱునగవునకు ఉనికిపట్టైన మోముదామర గలవారునునగు, వల్లవ...పాదాన్=గొల్లవిటకాఁడుగారిని, వందామహే=నమస్కరించుచున్నాము.

మ. సరసాపాంగతరంగరంగితవిలాసప్రౌఢిచే నగ్గమై
మరుబారిన్ వలిగుబ్బ లుబ్బి పులకింపం గ్రొమ్ముడుల్ వీడఁ ద
త్తరపున్మేల్ సివ మెత్తి మత్తిలిన కాంతాపాళి లాలించుబి
త్తరపున్నవ్వు మొగంబునుం గలుగు ధూర్తస్వామిఁ గీర్తించెదన్.21

తా. సుందరములయిన కడకంటిచూపులకు లోఁబడిన స్త్రీలఁ గోరుచున్నవాఁడై చిఱునవ్వుదొలఁకునట్టి ముద్దుమొగముగల గోపాలకృష్ణునికి వందనము చేయుచున్నాము.

శ్లో. లీలాటోపకటాక్షనిర్భరపరిష్వఙ్గప్రసఙ్గాధిక
ప్రీతే గీతివిభఙ్గసఙ్గరలసద్వేణుప్రణాదామృతే,
రాధాలోచనలాలితస్య లలితస్మేరే మురారే ర్ముదా
మాధుర్యైకరసే ముఖేన్దుకమలే మగ్నం మదీయం మనః. 22

టీ. రాధా...లాలితస్య=రాధయొక్క కన్నులచేత బుజ్జగింపఁబడినవాఁడైన, మురారేః=కృష్ణునియొక్క, లీలా...ప్రీతే=విలాసములయొక్క అతిశయముచేతను గాఢమైన కౌఁగిలింతయందు మిక్కిలి ప్రీతిగలదియు,గీతి...దామృతే=గానములయొక్కరచ

నా భేదముల యొరయికచేతఁ బ్రకాశించుచున్న పిల్లనగ్రోవియొక్క ధ్వనియనెడు అమృతముగలదియు, లలితస్మేరే=అందమైన చిఱునవ్వుగలదియు, మాధుర్యైకరసే=సౌందర్యమనెడు ముఖ్యమైన రసముగలదియునగు, ముఖేందుకమలే=చంద్రునివలెను తామరవలెను నున్న మోమునందు, మదీయం=నాదియగు, మనః=మనస్సు, ముదా=సంతోషముతో, మగ్నమ్=మునిఁగినది.

మ. లలితాలోకతరంగసంగతము లీలామందహాసప్రభా
పులినంబుల్ మురళీరవామృతరసంబుల్ రాధికాలోచనో
త్పలసంభావితమాధురీగుణము నై భాసిల్లు శ్రీకృష్ణు ని
ర్మలవక్త్రాంబురుహాకరంబున రమింపం గోరెదన్ నామదిన్. 22

తా. రాధాదేవి శ్రీకృష్ణుని విలాసముతోఁ జూచుచుండఁగా నళినిముఖ మాదేవియొక్క కౌఁగిలింతయందు నిక్కిలి ప్రీతిని దెల్పుచున్నదై, నానావిధములైన గానవిశేషములయొక్క మార్పులచేత నమృతమువంటి వేణునాదముగలదై, ముద్దులుగుల్కు చిఱునవ్వుగలిగి, అత్యంతసౌందర్యముగలిగి కాంతిచేఁ జంద్రుని దామరగను బోలియున్న మోమునందె నామనస్సు నిలిచియున్నది.

శ్లో. శరణాగతవజ్రపఞ్జరే, శరణే శార్ఙ్గధరస్య వైభవే,
కృపయా ధృతగోపవిగ్రహే, కియదన్యన్మృగయామహేవయమ్.

టీ.శరణా...ఞ్జరే=శరణు చొచ్చినవారికి వజ్రములతోఁ జేయఁబడిన పంజరమైనదియు, కృపయా=దయచేత, ధృత...విగ్రహే=ధరింపఁబడిన గొల్లవాని దేహముగలదియును అగు, శార్ఙ్గధరస్య=విష్ణువుయొక్క, వైభవే=పెంపు, శరణే=రక్షకమగుచుండఁగా,అన్యత్=ఇతరమైన,కియత్=దేనిని,వయం=మేము, మృగయామహే=వెదకుదుము?

ఉ. ఇవ్వల నవ్వలన్ వెదక నేటికి నన్యుల మాటిమాటికి
న్దవ్వుల నుండియైనఁ గరుణావరుణాలయగోపమూర్తియై
నవ్వుచు డాయ వచ్చి యదనన్ శరణాగతవజ్రపంజరుం
డవ్వనజాతనేత్రుఁ డనయంబు నయంబు సెలంగఁ బ్రోవఁగన్. 23

తా. శరణుసొచ్చినవారికి అత్యంతరక్షకుఁడై శరణాగతులయందలి దయచేతగొల్లవాఁడుగనుండిన శ్రీకృష్ణుఁడు రక్షకుండనఁగా మఱియితరులగు రక్షకులను వెదుకనక్కఱలేదు.

శ్లో. జగత్త్రయైకాన్తమనోజ్ఞభూమి చేతస్యజస్రం మమ సన్నిధత్తామ్,
రమాసమాస్వాదితసౌకుమార్యం రాధాస్తనాభోగరసజ్ఞమోజః.

టీ. జగత్...భూమి=ముల్లోకములకును అచ్చపు చక్కఁదనమునకును ఉనికి పట్టయినదియు, రమా...మార్యం = లక్ష్మీదేవిచేత,అనుభవింపఁబడిన సుకుమారత్వముగలదియు, రాధా...జ్ఞమ్=రాధాదేవియొక్క కుచముల విరివియొక్క రసము నెఱిఁగినదియు అగు, తేజః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, మమ=నాయొక్క, చేతసి=మనస్సునందు, అజస్రమ్=ఎల్లప్పుడు, సన్నిధత్తామ్=నిలుచుఁగాత.

ఉ. నామది నామతింతు భువనత్రయమోహనరూపధేయు రా
ధామది రేఖణాపరిణతస్తనభారవిధేయు భోజక
న్యామహనీయవిభ్రమరసాస్పదవిగ్రహసౌకుమార్యలీ
రామధురాధరస్మితకలాపుఁ గళాగురువర్యు నెప్పుడున్. 24

తా. మూఁడులోకములకును ఆధారమైనవాఁడును అచ్చపుచక్కఁదనమునకు స్థానమైనవాఁడును, లక్ష్మీరూపిణియగు రుక్మిణీదేవిచేతఁ జక్కఁగ ననుభవింపఁబడినవాఁడును, రాధాదేవి స్తనములయొక్క సౌందర్యము నెఱింగినవాఁడు నైన శ్రీకృష్ణునియందు నామనస్సు నిల్చుఁగాత.

శ్లో. వయ మేతే విశ్వసిమః, కరుణాకరమూర్తికింవద త్త్వంగే,
అపిచ విభో తవ లలితే, చపలతరా మతి రియం బాల్యే. 25

టీ. విభో=స్వామీ, కరుణా...త్వంగే=దయకు జన్మస్థానమైన ఆకారముగలవాఁడు అనులోకప్రవాదరూపమైన శరీరమందు, ఏతేవయమ్=ఈమేము, విశ్వసిమః=నమ్ముచున్నాము, అపిచ=మఱియు, తవ=నీయొక్క, లలితే=సొగసైన, బాల్యే=బాల్యమందు, ఇయమ్మతిః=ఈబుద్ధి, చపలతరా=మిక్కిలి మక్కువగలిగియున్నది.

చ. అనిశము లోక మెల్లఁ గరుణాకరమూర్తి వటంచుఁ దెల్పఁగా
జననపరంపరల్ గడచి సౌఖ్యము నొందుదు నంచుఁ గృష్ణ నా
మనమున నమ్మినాఁడ నను మాత్రమ కాదు భవత్కిశోరతా
జనితకథాసుధారసము సారెకుఁ గ్రోలఁగఁ దత్తరించెదన్. 25

తా. కృష్ణా! నీవు పెద్దవాఁడవై ఎందఱినో రక్షించి కీర్తినిబొందినను, అట్టినీపెద్దఱికమునకన్నను మిక్కిలి ముద్దులుగుల్కు నీబాల్యమునందే నామనస్సు మిక్కిలిమక్కువ గలిగి యున్నది.

శ్లో. వత్సపాలచరః కోఽపి వత్స శ్శ్రీవత్సలాఞ్ఛనః,
ఉత్సవాయ కదా భావీ త్యుత్సుకే మను లోచనే. 26

టీ. వత్సపాలచరః=దూడలను గాచు గొల్లపిల్లవాండ్రలోఁ దిరుగుచున్నవాఁడు, శ్రీవత్సలాంఛనః=శ్రీవత్సమను పుట్టుమచ్చ ఱొమ్మునందుఁ గలవాఁడును అగు, కోఽపి వత్సః=ఇట్టివాఁడని చెప్పనలవిగాని యొకచిన్నవాఁడు, ఉత్సవాయ = వేడుకకొఱకు,

కదా=ఎప్పుడు, భావీతి=అగునో యని, మమ=నాయొక్క, లోచనే=కన్నులు, ఉత్సుకే=ఉద్యుక్తములై యున్నవి.

శా. శ్రీవత్సాంకితవక్షుఁ డుల్లసిత నీరేజాక్షుఁ డంభోధిక
న్యావక్షోరుహకుంభికుంభయుగళాఢ్యక్షుండు బ్రహ్మాదిసా
ఖ్యావిర్భావవిధానదక్షుఁ డగువాఁ డానందపుత్రాకృతిన్
గోవత్సంబులమేపఁ గన్గొనుచుఁ జక్షుః ప్రీతి వాటించెదన్. 26

తా. దూడలఁగాచు గొల్లవాండ్రనడుమఁ దిరుగుచు శ్రీవత్సలాంఛనముగలచిన్ని కృష్ణుఁడు కన్నులపండువుగా నాకెప్పు డగపడునోయని యువ్విళ్ళూరుచున్నాను.

శ్లో. మధురిమభరితే మనోభిరామే
మృదులతరస్మితముద్రితాననేన్దౌ
త్రిభువననయనైకలోభనీయే
మహసి వయం వ్రజభాజి లాలసాః స్మ. 27

టీ. మధురిమభరితే = సౌందర్యముచేత నిండినదియు, మనోభిరామే=మనస్సునకింపైనదియు, మృదుల... నేన్దౌ=మిక్కిలి సుకుమారమై చిఱునవ్వుచేత గుఱుతిడఁబడిన చంద్రునివంటి మోముగలదియు, త్రిభువన...భనీయే=మూఁడులోకములయందుండువారియొక్క నేత్రములకు ముఖ్యముగాఁ గోరఁదగిన, వ్రజభాజి = వ్రేపల్లెను బొందినది అగు, మహసి=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజమునందు, వయం=మేము, లాలసాః=ఆసక్తిగలవారము, స్మః=అగుచున్నాము.

మ. రమణీయస్మితమాధురీకలితముద్రాముద్రితంబై సుధా
సమసల్లాపకలాపమై త్రిజగతీసంమోహనాకారమై
కమలానేత్ర మనోభిరామరుచియై కన్పట్టువక్త్రేందుబిం
బమునన్ మీఱివెలుంగు గోపగృహసౌభాగ్యంబు నేఁ గోరెదన్.

తా. మిక్కిలి చక్కఁదనముగలిగి మనస్సున కింపై లేఁతనవ్వు నెలకొన్న చంద్రునిబోలిన మోముగలిగి ముల్లోకములవారికిని మిక్కిలి యాసతోఁ జూడఁదగిన గొల్లపల్లెలందుఁ దిరుగునట్టి తేజస్స్వరూపుఁడైన శ్రీకృష్ణునియందు మేము ఆసక్తిగలిగి యున్నారము.

శ్లో. ముఖారవిన్దే మకరన్దబిన్దు, నిష్యన్దలీలామురలీనినాదే,
వ్రజాఙ్గనాపాఙ్గతరఙ్గభృఙ్గ, సఙ్గ్రామభూమౌ తవ లాలసాః స్మః 28

టీ. మకరంద...నినాదే=పూఁదేనెయొక్క బొట్లయొక్క స్రవించుటగలవిలాసార్థమైన పిల్లఁగ్రోవియొక్క నాదముగలదియు, వ్రజ...భూమౌ=వ్రేపల్లెయందలి స్త్రీలయొక్క కడకంటిచూపులయొక్క అలలు అనెడు తుమ్మెదలయొక్క, యుద్ధమునకుస్థాన

మైనదియు అగు, తవ=నీయొక్క, ముఖారవిందే=మోముదామరయందు, లాలసాః=ఆసక్తిగలవారము, స్మః=అగుచున్నాము.

మ. మురళీగానమరందబిందుకృతసమ్మోదభ్రమద్వల్లవీ
సరసాపాంగతరంగభృంగపటలీసంగ్రామరంగస్థలీ
సరణిం జెల్వగునీముఖాంబుజమునం జంచన్మనః పంకజా
కరమధ్యంబునఁ బాదుకొల్పుటకు నాకాంక్షింతు నెల్లప్పుడున్. 28

తా. కృష్ణా! మకరందబిందువులవలె మధురమైన వేణునాదములు చేయుచు గోపికాస్త్రీలయొక్క చూపులు వ్యాపించుచున్న నీముఖకమలము సేవించుటకు మిక్కిలి ఆసక్తిగలిగి యున్నారము.

శ్లో. *ఆతామ్రాయతలోచనాంశులహరీలీలాసుధాప్యాయితైః
గీతామ్రేడితదివ్యకేళిభరితైః స్ఫీతం వ్రజస్త్రీజనైః,
స్వేదామ్భఃకణభూషితేన కిమపి స్మేరేణ వక్త్రేన్దునా
పాదామ్భోజమృదుప్రచారసుభగం పశ్యామిదృశ్యం మహః.29

టీ. ఆతామ్ర...యితైః=కొంచెము ఎఱ్ఱనివియు నిడుదలైనవియు అగు కన్నుల కిరణముల ప్రవాహముయొక్క విలాసమనెడి అమృతముచేత సుఖించినవియు,గీతా...కితైః=గానములచేత రెండింతలుగాఁ జేయఁబడిన సుందరములైన విలాసములచేత నిండినవియు అయిన, వ్రజస్త్రీజనైః=గోపికల సమూహములచేత, స్ఫీతమ్=వృద్ధిపొందినదియు, పాదా...సుభగమ్=అడుగుదామరల సుకుమారమైన నడకచేత అందమైనదియు, స్వేదామ్భః కణభూషితేన=చెమటనీటియొక్క బొట్లచేత అలంకరింపఁబడినదై, స్మేరేణ=చిఱునవ్వుగల, వక్త్రేందునా=చంద్రునివంటి ముఖముతోఁగూడినదియు, దృశ్యం=చూడఁదగినదియు, కిమపి=ఇట్టిదిఅని చెప్పుటకు సాధ్యముకానిదియు అగు, మహః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజమును, పశ్యామి=చూచుచున్నాను.

మ. మురిపెంపుంజిఱునవ్వుఁ గ్రొంజెమటసొంపుల్ నింపునెమ్మోముపై
సరసాలోకసుధాతరంగములు మించన్ వేణుగానధ్వనుల్
ల్దలచై రంజిలఁ జొక్కి గోపికలు గొల్వన్ నృత్యలీలాయత
స్ఫురణన్ మెల్లన సంచరించుహరి నంభోజాక్షు వీక్షించెదన్. 29

* ఈ శ్లోకార్థంబు శ్రీగోపాలకృష్ణమంత్రరాజధ్యానంబని గోపాలకల్పంబునందు చెప్పఁబడియున్నది.

శ్లో. గోపీనాంపాదపద్మాని, గృహీత్వా సహస్రశతః,
ధ్యాయేల్లక్షం జపంచైవ కన్యకా ముద్వహేచ్ఛుభామ్.

తా. కొనలయందు ఎఱ్ఱనై విస్తారములయిన నేత్రములకాంతుల పరంపరలను అమృతప్రవాహమువలె వెల్లిఁగొల్పుచు పాటలచేత రెట్టింపఁబడిన యాటలుగల గోపికలతో కడుసంతసించుచు, చిఱుచెమటబిందువులచే నొప్పుచు చిఱునగవుగల మోముతో సుకుమారముగా నడుగులువేయుచు ఆడుచుండు శ్రీకృష్ణునిఁ జూచెదను.

*శ్లో. పాణౌ వేణుః ప్రకృతిసుకుమారాకృతౌ బాల్యలక్ష్మీః
పార్శ్వే బాలాః ప్రణయసరసాలోకితాపాంగలీలాః
మౌళౌ బర్హం మధురవదనామ్భోరుహే మౌగ్ధ్యముద్రే
త్యార్ద్రాకారం కిమపి కితవం జ్యోతి రన్వేషయామః. 30

టీ. పాణౌ=హస్తమందు, వేణుః=పిల్లఁగ్రోవియు, ప్రకృ...కృతౌ=స్వభావముచేత కోమలమైన ఆకారమునందు, బాల్యలక్ష్మీః=బాల్యముయొక్క సంపదయును, పార్శ్వే=ప్రక్కను, ప్రణయ...లీలాః=ప్రేమచేత రసముతోఁ గూడిన చూపులుగల కడకన్నులయొక్క విలాసముగలవారైన, బాలాః=బాలురును, మౌళౌ=సిగయందు, బర్హం=నెమిలిపింఛమును, మధురవదనాంభోరుహే=మిక్కిలి యందమగు మోముఁదామరయందు, మౌగ్ధ్యముద్రా=బేలతనపుగుఱుతును, ఇతి=ఇట్లు, ఆర్ద్రాకారం=మనోహరమైన ఆకారముగల, కితవం=కృత్రిమమైన, కిమపి=వచింపనలవిగాని, జ్యోతిః=తేజమును, (శ్రీకృష్ణుని) అన్వేషయామః=వెదకుచున్నాము.

మ. సరసాపాంగవినోదవాక్యములు మించన్ బాలకుల్ గొల్వఁగా
మురళిం గేల నమర్చి పింఛమకుటంబున్ మోముచెల్వంబు సుం
దరవేషంబును బాల్యకాయము దయార్ద్రస్వాంతముం గల్గుచి
త్తరపుంధూర్తశిఖామణిన్ వెదకి హృత్పద్మంబునన్ నిల్పెదన్. 30

తా. చేత వేణువును ధరించి స్వభావముగా సుకుమారమైన యాకారమునందు బాల్యవేషము సొంపు గుల్కఁగా పార్శ్వములయందు ప్రేమను దెల్పు సరసములైన కడకంటి చూపులుగల గోపబాలకులుండఁగా సిగను పింఛమును దాల్చి మోమునందుఁ బసితనపు బేలతన మింపులుగుల్కఁగా, అందమైన ఆకారము గలిగి కృత్రిమమైనబాలగోపాలవేషమును దాల్చిన శ్రీకృష్ణుని వెదకుచున్నారము.

---

* ఈశ్లోకార్థంబు శ్రీగోపాలకృష్ణైకాదశాక్షరీమంత్రధ్యానంబని సనత్కుమారసంహితయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది.

శ్లో. హరన్తం నవనీతాది చౌర్యేణ వ్రజయోషితాం
గోపిబాలైర్యుతంకృష్ణం ధ్యాయేన్మంత్రమిమంజపేత్.

శ్లో. ఆరూఢవేణుతరుణాధరవిభ్రమేణ
మాధుర్యశాలివదనామ్బుజముద్వహన్తీ,
ఆలోక్యతాం కిమనయా వనదేవతా వః
కైశోరకే వయసి కాపి చ కాన్తియష్టిః. 31

టీ. వనదేవతాః=ఓవనదేవతలారా, వః=మీకు, అనయా=ఈవ్యర్థమైన పనిచేత, కిం=ఏమిప్రయోజనము? కైశోరకే=బాల్యమైన, వయసి=వయస్సునందు, ఆరూఢ... విభ్రమేణ=ఉంచఁబడిన పిల్లనగ్రోవిగలదియు, కోమలమైనదియు నగు పెదవియొక్క విలాసముచేత, మాధుర్యశాలి=సౌందర్యముచేత ఒప్పుచున్న, వదనాంబుజం=మోముదామరను, ఉద్వహన్తీ=వహించుచున్నదై, కాపి=చెప్పనలవికానిదైన, కాంతియష్టిః=కఱ్ఱవలె నిలుకడగాఁగుదిరియున్నకాంతి (శ్రీకృష్ణమూర్తి), ఆలోక్యతాం = చూడఁబడుఁగాత.

ఉ. దాఁపక వంశ మింపొదవ దా నధరంబున మోపి నాదసం
ప్రాపితమందహాసమధురాననుఁడై మహనీయతేజుఁడై
క్రేపుల మేప మీపొదల క్రేవనె పొఁడు నిల్చినాఁడు మీ
రోపితి రేని హట్టుఁ డిఁక నోవనదేవతలార తెల్పితిన్. 31

తా. వనదేవతలారా, మీరు ఇతరములయిన కార్యములు మాని సుకుమారమై ముద్దులుగుల్కెడు కెంపెదవిమీఁద వేణువు నిడుకొని విలాసముచేత కడుసుందరమైన మోముదామరగలిగి బాల్యప్రాయముగలిగి నిలుకడగల కాంతియో యనునట్లున్న చిన్నికృష్ణుని సేవింపుఁడు. ఇదియే ప్రయోజనకారి.

శ్లో. అనన్యసాధారణకాన్తికాన్తమాక్రాన్తగోపీనయనారవిన్దమ్,
పుంసః పురాణస్య నవం విలాసం పుణ్యేన పూర్ణేన విలోకయిష్యే.

టీ. అనన్య...కాంతం=ఇతరులకు సాధారణముగాని కాంతిచేత మనోహరమైనదియు, ఆక్రాన్త...విందం=ఆక్రమింపఁబడిన గోపికలయొక్క కనుదామరలు గలదియు అగు, పురాణస్య పుంసః=పురాణపురుషుఁడగు నారాయణునియొక్క, నవం విలాసం=క్రొత్తవిలాసమును, పూర్ణేన=నిండిన, పుణ్యేన=పుణ్యముచేత, విలోకయిష్యే=చూచెదను.

చ. ఇతరుల కందరానిజగదేకమనోహరకాంతియుక్తు సమా
గతనవయౌవనాకరవికాసము లన్నియు గోపబాలికా
యతనయనారవిందముల కగ్గము సేయుపురాణపూరుషుఁ
మతిఁ దలపోసి చూచెద సమగ్రసనాతనపుణ్యసంగతిన్. 32

తా. ఇతరులకు ఎవ్వరికిని లేని దివ్యకాంతిచేత సుందరమై గోపికల కన్నుదామరలచే మిక్కిలి యాసతోఁ జూడఁబడునట్టి శ్రీకృష్ణుని విలాసము పూర్వమునందు పుణ్యము చేసియుంటినేని సేవింపఁగలను.

శ్లో. సాష్టాఙ్గపాత మభివన్ద్య సమస్తభావైః
సర్వాన్ సురేన్ద్రనికరా నిదమేవ యాచే,
మన్దస్మితార్ద్రమధురాననచన్ద్రబిమ్బే
నన్దస్య పుణ్యనిచయే మమ భక్తి రస్తు. 33

టీ. సాష్టాంగపాతం=(హస్తములు పాదములు భుజములు ఉరము లలాటము) అను అష్టాంగములు క్రింద పడునట్లుగా, సర్వాన్=సకలములైన, సురేంద్రనికరాన్=దేవతాశ్రేష్ఠులసమూహములను, అభివంద్య=నమస్కరించి, సమస్తభావైః=సర్వవిధముల చేత, ఇదమేవ=ఇదియే, యాచే=యాచించుచున్నాను. (ఏదియనఁగా) మంద...బింబే=చిఱునవ్వుచేత సరసమై సుందరమై చంద్రబింబమును బోలిన మోముగల, నందస్య=నందగోపునియొక్క, పుణ్యనిచయే=పుణ్యరాశియందు (అనఁగా: అందుండుచేసిన పుణ్యమునకు ఫలముగా నవతరించిన శ్రీకృష్ణునియందు, మమ=నాకు, భక్తిః=భక్తి, అస్తు=కలుగుఁగాక.

మ. అమరన్ సర్వసుపర్వముఖ్యతతికిన్ సాష్టాంగదండప్రణా
మము గావించుచు సర్వభావముల నాత్మన్ వేఁడెదన్ మందహా
సముఖాంభోజవిలాసవైభవనివాసం బైననందార్జితో
త్తమపుణ్యావలియంద భక్తినెలు వందన్ మాకు నెల్లప్పుడున్. 33

తా. నేను దేవతలనందఱిని గొల్చి యాచించున దేమనఁగా: చిఱునవ్వుచే ముద్దులుగుల్కెడు నందమగు మోముచందురుఁడు గల నందునిపుణ్యఫలముగా నవతరించిన శ్రీకృష్ణునియందు నాకు భక్తి గలుగుఁగాక.

శ్లో. ఏషు ప్రవాహేషు స ఏవ మన్యే క్షణోఽపిగణ్యః పురుషాయుషేషు,
ఆస్వాద్యతే యత్రకయాపి భక్త్యా నీలస్యబాలస్య నిజంచరిత్రమ్.

టీ. ఏషు ప్రవాహేషు=ఈవిడతెగక జరుగుచున్నట్టి, పురుషాయుషేషు=పురుషుని జీవితకాలములలో, యత్ర=ఏక్షణమందు, కయాపి=అనన్యవిషయమై(యిట్టిది యని నుడువ నశక్యమైన), భక్త్యా=భక్తిచేత, నీలస్య=నీలవర్ణుఁడైన, బాలస్య=బాలకృష్ణునియొక్క, నిజం=స్వకీయమైన, చరిత్రం=వృత్తాంతము, ఆస్వాద్యతే=సుఖముగా అనుభవింపఁబడుచున్నదో, సఏవక్షణః=ఆక్షణమె, గణ్యః=లెక్కింపఁదగినది. (సార్థకమైనది.)

ఉ. ఏమిటి కంబుజాక్షు మది నెంచనియాయువు లెక్కపెట్టఁగాఁ
బామరవృత్తినైన మఱి భక్తివిధంబున నైనబాలలీ
లామహనీయుఁ డౌహరిఁ దలంచుని మేషములుక్ముహూర్తముల్
జాములు లెక్క కెక్కునటు సల్పనికాలము లెల్లవ్యర్థముల్. 34

తా. పురుషుని జీవితకాలములు జన్మపరంపరలచేత నెడతెగక జరుగుచున్నవి గాని అవియన్నియు సార్థకములుగావు. భక్తితో శ్రీకృష్ణునిచరిత్రము ఏక్షణమందు సుఖముగా వినఁబడునో ఆక్షణమె సార్థకమైనది.

శ్లో. నిసర్గపరసాధరం నిజదయార్ద్రదివ్యేక్షణం
మనోజ్ఞముఖపఙ్కజం మధురసార్ద్రమన్దస్మితమ్,
రసజ్ఞహృదయాస్పదం రమితవల్లవీలోచనం
పునఃపున రుపాస్మహే భువనలోభనీయం మహః. 35

టీ. నిసర్గసరసాధరం=స్వభావముతో రసవంతమైన పెదవిగలదియు, నిజ... క్షణం=తనదియగు దయారసముచేత తడిసినమహనీయములగు కన్నులుగలదియు, మనో ...ఙ్కజం=సుందరమైనదియు తామరను బోలినదియు అగు ముఖము గలదియు, మధు...స్మితం=తేనెచేతఁ దడిసిన (తేనెవలె భోగ్యమైన) చిఱునవ్వుగలదియు, రస... స్పదం=రసికులైనవారిహృదయమువలె స్థానముగాఁ గలదియు, రమిత...లోచనం=రమించునట్లుగా చేయఁబడిన గోపికలనేత్రములు గలదియు, భువనలోభనీయం=లోకములకు పేరాసపడఁదగినదియు, అగు, మహః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజస్సును, పునః పునః=పలుమాఱు, ఉపాస్మహే=ఉపాసించుచున్నాము.

ఉ కమ్మని తేనెవానజడి గ్రమ్మెడుమోవి సుధారసంబులం
జిమ్మెడుతేటనవ్వు దయ చిప్పిలుచూపులు మోముఁదమ్మి చె
ల్వమ్మును గోపికల్ గని హళాహళిఁ జెంద రసజ్ఞులెల్ల లో
కమ్ములుఁ గాంచి సొక్కనవకం బగుతేజముఁ గొల్చెదక్ మదిన్.

తా. స్వభావముచేత సరసమైన యధరముగలిగి దయారసము కన్నులయందుఁ జూపుచు, సొంపుగులుకెడు మోముగలిగి, ముద్దులుగులుకెడు నందమగు చిఱునవ్వు గలిగి, రసికులగువారి యుల్లంబుల నెలకొనుచు, గోపికలనేత్రములకు పరువమై లోకములోని వారికందఱికిని పేరాసపడఁదగిన శ్రీకృష్ణుఁడను తేజమును సారెసారెకును గొలుచుచున్నారము.

శ్లో.స కోఽపి బాల స్సరసీరుహాక్షః, స్సా చ వ్రజస్త్రీజనపాదధూళిః,
ముహు స్తదేతద్యుగళంమదీయే,మోముహ్యమానేఽపిమనస్యుదేతు.

టీ. సః=ప్రసిద్ధుఁడై, కోఽపి=అనిర్వాచ్యుఁడైన, సరసీరుహాక్షః=తామరల వంటి కన్నులుగలవాఁడు అగు, బాలః=బాలకృష్ణుఁడును, సా=ప్రసిద్ధమైన, వ్రజస్త్రీజన పాదధూళిశ్చ=గోపికాసమూహముయొక్క అడుగులయందలి దుమ్మును, ఏతత్ యుగళం=ఈరెండును, మోముహ్యమానేఽపి=మోహమును పొందుచున్నదైనను, మదీయే=నాదియగు, మనసి=మనస్సునందు, ముహుః=మాటిమాటికి, ఉదేతు=పుట్టునుగాక.

చ. అలఘువిమోహభారమున నల్కుచుఁ గుయ్యిడునన్నుఁ బ్రోవఁగా
లలితవిశాలలోచనములం బరికించుచు వాయువేగుఁడై
దులదుల వచ్చుబాలుఁడును దోడనె కానసియాడ నాతనిం
గలిసికొనంగ వచ్చువ్రజకాంతలపాదరజంబుఁ గాంచెదన్. 36

తా. నామనస్సు ఎంత యజ్ఞానమును బొందుచున్నదైనను తామరలవంటి కన్నులుగల చిన్నికృష్ణునియందు ఆ కృష్ణునిసంబంధముచేత పుణ్యాత్మలైన గోపికల పాదధూళియందును ఎల్లప్పుడు నిలిచి సేవించుఁగాక.

శ్లో. మయి ప్రయాణాభిముఖేచ వల్లవీ స్తనద్వయీదుర్లలిత స్స బాలకః,
శనై శ్శనై శ్శ్రావితవేణునిస్వనో విలాసవేషేణ పురః ప్రతీయతామ్.

టీ. మయి=నేను, ప్రయాణాభిముఖే=ప్రయాణము చేయుటకు ఎదురుకొన్న వాఁడ నగుచుండఁగా, వల్లవీ...లలితః=గోపికలయొక్క చన్నుదోయిచేత ఎక్కువగా లాలనచేయఁబడిన వాఁడైన, సః బాలకః=ప్రసిద్ధుఁడయిన చిన్నికృష్ణుఁడు, శనైశ్శనైః=మెల్లమెల్లఁగా, శ్రావి...స్వనః=వినిపింపఁబడిన పిల్లఁగ్రోవియొక్క ధ్వని గలవాఁడగుచు, విలాసవేషేణ=విలాసముగల వేషముతోడ, మమ=నాకు, పురః=ఎదుట, ప్రతీయతామ్=తోఁచునుగావుత.

ఉ. గొల్లమిటారిపూఁపచనుగుత్తులు హత్తిన వింతలాగుతోఁ
జల్లనిచూపుతో వదలి సారెకు జాఱెడుపీలిదండతో
నల్లపరాకుఁ దెల్పుటకునై విలసిల్లినపిల్లఁగ్రోవితో
నల్లనిబాలుఁ డొక్కరుఁడు నాపయనంబున నిల్చు ముంగలన్. 37

తా. నేను ప్రయాణమగునపుడు గోపికల కుచయుగముల చేత మిక్కిలి లాలింపఁ బడిన కృష్ణుఁడు మందమధురముగా వేణుగానము సేయుచు విలాసములుగల వేషముతో నాకు ముందర తోఁచుచుండును గాక.

శ్లో. అతిభూమి మభూమి మేవ వా వచసాం వాసితవల్లవీ స్తనమ్,
మనసా మపరం రసాయనం మధురాద్వైతముపాస్మహే మహః. 38

టీ. వచసాం=వాక్కులకు, అతిభూమిం=మిక్కిలివిషయమయినదియు, వా=లేక, అభూమిం=విషయము కానిదియు(పరస్వరూపముచే వాగతీతుఁడనియు సౌలభ్యయుక్త

మైన యీయావిభవస్వరూపముచే మిక్కిలి విషయమైనవాఁడును అనియు భావము). వాసిత వల్లవీ స్తనం=నివాసస్థానముగా చేసికొనఁబడిన గోపికలయొక్క స్తనములుగలదియు, మనసాం=మనస్సులకు,:అపరం=రెండవదిలేని(సాటిలేని), రసాయనం=భోగ్యమైనదియు, మధురాద్వైతం=మధురమే తప్ప రెండవది లేనిదియు అగు, మహః=తేజమును, ఉపాస్మహే=సేవించుచున్నారము.

చ. పలుకఁ గొలందిగానియనుభావముఁ గాంచియు నద్వితీయ మై
పొలుపు వహించి నెమ్మది కపూర్వరసాయన మై మహోన్నతిం
దొలఁకెడు దివ్యతేజము మనోహరవల్లవపల్లవాధరీ
లలితపయోధరాంతరవిలాసనివాసము గాంచెఁ గంటిరే. 38

తా. వాగతీతుఁడును, వాక్కులకు విషయమైనవాఁడును, అనవరతము గొల్లచెలువల గుబ్బలకౌఁగిఁంతలయందె మిక్కిలి యాసక్తిగలవాఁడును, మనస్సునకు తలంచినంత మాత్రమున నత్యంతసుఖము నిచ్చువాఁడును అచ్చపు చక్కఁదనము గలవాఁడును అగు శ్రీకృష్ణుఁ డను తేజమును సేవించుచున్నారము.

శ్లో. జననాన్తరేఽపిజగదేకమణ్డనే, కమనీయధామ్ని కమలాయతేక్షణే,
వ్రజసున్దరీజనవిలోచనామృతే, చపలానిసన్తు సకలేన్ద్రియాణిమే. 39

టీ. జగదేకమండనే=లోకములకు సాటిలేని అలంకారమైనదియు, కమలాయతేక్షణే=కమలమువలె విశాలములయిన నేత్రములు గలదియు, వ్రజ...నామృతే=గొల్లపల్లెయందలి చక్కని స్త్రీలయొక్క కన్నులకు అతిభోగ్యమైనదియు, అగు, కమనీయధామ్ని=మనోహరమైన తేజమునందు (శ్రీకృష్ణునియందు), జననాంతరేఽపి=మఱియొకజన్మమందును, మే=నాయొక్క, సకలేంద్రియాణి=సర్వేంద్రియములును, చపలాని=మిక్కిలి ఆసక్తిగలవిగా, సన్తు=అగుఁగాక.

మ. శతపత్రోజ్జ్వలపత్రనేత్రు వ్రజకంజాతాననాలోకనా
మృతధారాధరచారుగాత్రు భువనోన్నమైకభూషాసము
న్నతచారిత్రుఁ బవిత్రుఁ గొల్చి యనుజన్మంబుల విలోలేంద్రియ
ప్రతతుల్ సౌఖ్యము నొందుఁగాత నిజచాపల్యంబు లీడేరఁగన్. 39

తా. లోకములకు ముఖ్యమైన యలంకారమై తామరలవంటి కన్నులుగలిగి గోపికల కన్నులకు భోగ్యమై దివ్యసుందరమగు శ్రీకృష్ణుఁడను తేజమునందు జన్మాంతరమందును నాయొక్క సర్వేంద్రియములును ఆసక్తి గలిగి యుండునుగాక.

శ్లో. మునిశ్రేణీవన్ద్యం మదభరలసద్వల్లవవధూ
స్తనశ్రోణీబిమ్బస్తిమితనయనామ్భోజసుభగమ్,

ఘనశ్లాఘాభూమిం పులకితగిరాంనైగమగిరాం
ఘనశ్యామం వన్దే కిమపి కమనీయాకృతి మహః. 40

టీ. ముని...వంద్యం=మునులసమూహమునకువందనము చేయఁదగినదియు,మద...సుభగం=మిక్కుటమైన మదముచేత ప్రకాశించుచున్న గోపస్త్రీలయొక్క కుచముల యందును వట్రువలైన పిఱుఁదులయందును నిశ్చలములైన తామరలవంటి కన్నులచేత సుందరమైనదియు, పునః=ఇంకను, పులకితగిరాం=గగ్గురుపాడిచిన వాక్కులుగల, నైగమగిరాం=వేదవాక్కులకు, శ్లాఘాభూమిం=పొగడ్తకు విషయమైనదియు, ఘనశ్యామం=మేఘమువలె నల్లనైనదియు, కమనీయాకృతి = మనోజ్ఞమైన ఆకారముగలదియు, కిమపి=వచింపనశక్యమైనదియు, అగు, మహః=శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజమునుగూర్చి, వందే=నమస్కరించుచున్నాను.

చ. పులకులు గ్రమ్మ మౌనిజనముల్ శ్రుతివాక్యములన్ నుతింపఁగా
జలదమనోహరాకృతి యొసంగ మదాలసవల్లవాంగనా
లలితపయోధరాంతరవిలాసకటీతటలోలలోచనం
బులఁ దనరారునందకృతపుణ్యనిధానము నన్నుఁ బ్రోచుతన్. 40

తా. సకలమునులచేత నమస్కరింపఁ దగినవాఁడును, యౌవనమదసుందరలగు గోపికల కుచములందును పిఱుఁదులందును సుందరముగఁ జూపులను నిలుపువాఁడును, మఱియు వేదవాక్యములచేత మిక్కిలి ప్రీతితో పొగడఁబడినవాఁడును, మేఘమువలె నీలమైనవర్ణము గలిగి యత్యంతసుందరమైన యాకారము గలవాఁడు నగు శ్రీకృష్ణునికి వందనముచేయుచున్నాను.

శ్లో. అనుచుమ్బతా మవిచలేన చేతసా
మనుజాకృతేర్మధురిమశ్రియం విభోః,
అయి దేవ కృష్ణ దయితేతి జల్పతా
మపి నో భవేయు రపి నామ తాదృశాః. 41

టీ. అవిచలేన=అంతగా చలింపకుండెడు, చేతసా=మనస్సుచేత, మనుజాకృతేః=మనుష్యరూపముదాల్చిన, విభోః=స్వామియొక్క, మధురిమశ్రియం=సౌందర్యసంపదను, అనుచుంబతాం=ఆస్వాదించువారును, దేవ-కృష్ణ-దయిత=ఓకృష్ణమూర్తీ, ఇతి=అని, జల్పతాం=చెప్పుచున్నవారును, అగు, నః అపి=మాకునుగూడ, తాదృశాః=అట్టివి (మేము మనస్సులోఁదలఁచినట్టివి) అపినామభవేయుః=అగునా? అగునో యేమో.

ఉ. మానుషవేషధారి యగుమాధవుమోహనకాంతి చంచలం
బై నటియించుచిత్తమునఁ నానుచుఁ 'కృష్ణ! ముకుంద!' యంచు స

స్థానము మీఱంగాఁ బలుక మా కొనఁగూడెడుఁ గాత నీదృశ
ధ్యానవిధేయు లైనసనకాదిమహామునిభాగ్యసంపదల్. 41

తా. చలింపని మనస్సుచేత శ్రీకృష్ణుని దివ్యసౌందర్యము దలంచుచు 'ఓకృష్ణ, ఓదేవ, ఓదయిత' అని పలుకుచున్న నావంటివారికినిగూడ పూర్వము ప్రత్యక్షముగా అనుభవించిన మహాత్ములకుఁ గలిగిన భాగ్యములు కలుగునో యేమో కదా.

శ్లో. కిశోరవేషేణ కృశోదరీదృశాం, విశేషదృశ్యేన విశాలలోచనమ్,
యశోదయా లబ్ధయశోనవామ్బుధే, ర్నిశామయే నీలనిశాకరంకదా.

టీ. కృశోదరీదృశాం=సన్నని నడుముగల గోపికల కన్నులకు, విశేషదృశ్యేన=మిక్కిలి యాసతోఁజూడఁదగిన, కిశోరవేషేణ=బాల్యవేషముతో (గూడినవాఁడును), విశాలలోచనం=వెడలుపైన కన్నులుగలవాఁడును, యశోదయా = యశోదచేత, లబ్ధయశోనవాంబుధేః=పొందఁబడిన కీర్తియనుక్రొత్తసముద్రమునకు, నీలనిశాకరం=నల్లని చంద్రుఁడైనవాఁడును (అయిన కృష్ణుని), కదా=ఎప్పుడు, నిశామయే=చూతును?

శా. లీలాలోలవిశాలలోచనునిఁ గేళీశైశవాలంకృతు
న్బాలుం బాలితలోకపాలు వ్రజకాన్తల్ సొక్కుచుం బెక్కుచం
దాలం గన్నులకొద్దిఁ గన్గొనుయశోదాకీర్తిరత్నాకర
ప్రాలేయాంశుని నీలనీరదతనుఁ భావింతు నెల్లప్పుడున్. 42

తా. బాలుఁడైనను యౌవనవతులగు గోపికలకు ఆశింపఁదగిన దివ్యసౌందర్యము గలవాఁడును యశోదబిడ్డఁడగుటచే ఆయమకు కీర్తిని వృద్ధిఁబొందించువాఁడును అగు శ్రీకృష్ణుని ఎప్పుడు చూతును?

శ్లో. ప్రకృతిరవతునోవిలాసలక్ష్మ్యాః, ప్రకృతిజడంప్రణతాపరాధవీథ్యామ్,
సుకృతికృతపదం కిశోరభావే, సుకృతిమనఃప్రణిధానపాత్ర మోజః.

టీ. కిశోరభావే=బాల్యమునందు, విలాసలక్ష్మ్యాః=విలాసములసంపదకు, ప్రకృతిః=మూలకారణమైనదియు, ప్రణ...వీథ్యాం=నమస్కరించువారి అపరాధముల యొక్క పరంపరలవిషయమై, ప్రకృతిజడం=స్వభావముగా మందమైనదియు, సుకృతి...పాత్రం=పుణ్యపురుషులమనస్సులయొక్క నిశ్చలత్వమునకు విషయమయినదియు, సుకృ...పదం=పుణ్యపురుషులయందు చేయఁబడిన స్థానముగలదియు, అగు, ఓజః=శ్రీకృష్ణుఁడనుతేజము, నః=మమ్ము, అవతు=రక్షించుఁగాక.

చ. హితజనతాపరాధముల నెన్నెడుపట్ల జడస్వభావ మై
కృతమతు లాత్మలోనఁ బరికింపఁగఁ బాత్రము నై కిశోరతా
ర్పితపదమై విలాసమృదురీతికి హేతువు నై మనోహరా
కృతిఁ గనిపించునాసుకృతి కేవల తేజము మమ్ముఁ బ్రోచుతన్. 43

తా. బాల్యమునందు సకలములైన విలాసములుగలిగి ఆశ్రితులు చేసిన యప రాధములను పాటింపక కాపాడుచు, పుణ్యాత్ములుచేయు మనస్సమాధికి విషయమై (అనఁగా యోగులు తననుగూర్చియే మనస్సును సమాహితము చేయుచున్నారు) అట్టిసజ్జనులహృదయములందు నెలకొనియుండు శ్రీకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుచుగాక.

శ్లో. అపహసితసుధామదావలేపైః రతిసుమనోహరమార్ద్రమన్దహాసైః,
వ్రజయువతివిలోచనావలేహ్యం రమయతు ధామరమావరోధనం నః.

టీ. అప...లేపైః=ఎగతాళిచేయఁబడిన అమృతముయొక్క మదముచేతనైన గర్వముగల, ఆర్ద్రమందహాసైః=సరసములైన చిఱునవ్వులచేత, అతిసుమనోహరం=మిక్కిలి సుందరమైనదియు, వ్రజ...లేహ్యం=యౌవనవతులయిన గోపికలకన్నులచేత నాకఁదగినదియు(అతిప్రేమచేతఁ జూడఁదగినది అనిభావము), రమావరోధనం=లక్ష్మీదేవికి వల్లభుఁడైనదియు, అగు, ధామ=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజస్సు, నః=మమ్ము, రమయతు=ఆనందమును బొందింపఁజేయుఁగాక.

చ. నవసుధక్రొవ్వునవ్వు చిఱునవ్వులు మోమున గోము సూప వ
ల్లవలలనావిలోచనవిలాసవిలేహ్యము నై రమామణీ
భవనభుజాంతరస్థలిని భాసిలునందతపఃప్రభావసం
భవఫల మైనధాముము శుభంబు లభంగురభంగి నిల్చుతన్. 44

తా. అమృతమువలె అత్యంతభోగ్యములైన మందహాసములచేత మిక్కిలి సుందరమైనవాఁడును, గోపికల చూడ్కులకు మిగుల వేడ్కఁగొలుపుచున్నవాఁడును, లక్ష్మీదేవికిప్రాణనాథుఁడును అయిన శ్రీకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుచుగాక.

శ్లో. అఙ్కురితస్మేరదశావిశేషైః, రశ్రాన్తహర్షామృతవర్షమక్ష్ణామ్,
సంక్రీడతాం చేతసి గోపకన్యా, ఘనస్తనస్వస్త్యయనం మహో నః

టీ. అఙ్కు...శేషైః=అంకురించిన చిఱునవ్వుతోఁగూడిన అవస్థాభేదముల చేత, అక్ష్ణాం=చూచువారి కన్నులకు, అశ్రా...వర్షం=ఎడతెగనిసంతోషమను అమృతవర్షమైనదియు, గోప...యనం=గోపస్త్రీలయొక్క చక్కనిచన్నులకు మంగళము నిచ్చునదియు, అగు, మహః=తేజస్సు, నః=మాయొక్క, చేతసి=మనస్సునందు, సంక్రీడతాం=లెస్సగా క్రీడించుఁగాక.

అతులితమందహాసరుచిరాననముల్ విలసిల్ల దర్శనో
త్సుకజనితావలోకఘనహర్షసుధామయవర్షరూప మై
సతతము గోపికాఘనకుచస్థలనిస్తులదివ్యమంగళా
యతనము నైనధాముము నిరంతరముం జరియించు నామదిన్. 45

తా. క్రొత్తక్రొత్తగ మొలకలెత్తుచుండు చిఱునగవుచేత చూచువారి కెల్ల అమృతపుసోనలు గురిసినట్లు ఆనందమును గలిగించునదియు గొల్లపడుచుల చన్నుఁగవలకునిబ్బరమైన యానందమును గూర్చునదియు అగు శ్రీకృష్ణుఁడను దివ్యతేజము మాహృదయమునందు క్రీడించుచుగాక.

శ్లో. మృగమదపఙ్కసఙ్కరవిశేషితవన్యమహా
గిరితటగణ్డగైరికఘనద్రవవిద్రుమితమ్,
అజితభుజాన్తరం భజత హే బత గోపవధూ
స్తనకలశస్థలీఘుసృణమర్దనకర్దమితమ్. 46

టీ. మృగ...విద్రుమితం=కస్తూరి బురదయొక్క కూడికచేత ఎక్కువగాచేయఁబడిన అడవియందుండునట్టి పెద్దకొండయొక్క చఱియయందలి పెనుబండలయొక్క గైరికము ధాతువిశేషముయొక్కదట్టమైనద్రవముచే పగడముగాఁజేయఁబడినదియు, గోప...కర్దమితమ్=గోపికల కలశములవంటి స్తనములయొక్క ప్రదేశమందలి కుంకుమయొరపిడిచేత బురదగలిగినదిగాఁ జేయఁబడినదియు అగు, అజి...రంత=జయింపరానివాఁడైన కృష్ణునియొక్క ఱొమ్మును, బత, హే=ఓజనులారా!, భజత=సేవింపుఁడు.

చ. మృగమదపంకసంకరగిరిస్థితగైరికధాతురక్తిమం
దొగరు వహించి వల్లవవధూపృథులస్తనకుంకుమంబునన్
ద్విగుణితకాంతివక్షుఁ డగుసీరరుహాక్షుఁ గృపాకటాక్షునిం
దగిలి భజింప నిల్పుఁడు ముదంబున నుత్తములార చిత్తముల్. 46

తా. అడవియందలి గొప్పకొండల చఱులయందు కస్తూరిమృగములు లెక్కకు మిక్కిలి పరుండఁగా వానిపొక్కిటి కస్తూరి మిక్కిలి యంటుకొని యాబండలయందల ఎఱ్ఱ గైరికధాతువు పరిమళించుచుండును. అట్టిగైరికధాతుద్రవమును పూసికొనుటవలన పగడమువలెఁ గనుపట్టుచు గోపికల గుబ్బలయందుఁ బూసికొనిన కుంకుమపూఁత దట్టముగా నంటుకొని యందగించు కృష్ణుని ఱొమ్మును జనులారా సేవింపుఁడు.

శ్లో. ఆమూలపల్లవితలీల మపాఙ్గజాలై
రాసిఞ్చతీ భువన మాదృతగోపవేషా,
బాలాకృతిర్మృదులముగ్ధముఖేన్దుబిమ్బా
మాధుర్యసిద్ధి రవతాన్మధువిద్విషో నః. 47

టీ. ఆమూలపల్లవితలీలం=మొదటివరకు చిగురొత్తిన విలాసములుగలుగునట్టు (అంతయువిలాసముగనే), అపాంగజాలైః=కడకంటిచూపులయొక్కసమూహముచే భువనం=ప్రపంచమును, ఆసించతీ=తడుపుచున్నదియు, ఆదృతగోపవేషా=ఆదరింపఁ గొల్లవేషము గలదియు(గొల్లవేషమునుదాల్చినదియు), బాలాకృతిః=బాల్యసంబంధియై

ఆకారముగలదియు, మృదు...బింబా = కోమలమయి సుందరమయి చంద్రబింబముం బోలిన మోముగలదియు నగు, మధువిద్విషః = విష్ణుమూర్తియొక్క, మాధుర్యసిద్ధిః = సౌందర్యఫలపరిపాకము, నః=మమ్ము, అవతు=రక్షించుచుగాక.

చ. కరుణను బాదుకొల్పినజగంబుఁ గటాక్షసుధారసాప్తిచేఁ
బరిణతపల్లవప్రసవపక్వఫలంబులుగా నొనర్చుచుం
జిఱుతమిటారిప్రాయమునఁ జెల్వగుచక్కఁదనాలపంట న
మ్మురహరుఁ బూర్ణచంద్రముఖు మోహనవల్లవవేషుఁ గొల్చెదన్. 47

తా. పరిపూర్ణముగ విలాసములను దొలఁకునట్లు చల్లని కడకంటిచూపులచేత జగమును ఆప్యాయనముఁబొందించుచున్న వాఁడును,గొల్లపిల్లవాని వేషము దాల్చిన వాఁడును, కోమలమై సుందరమై చంద్రునివలె ఆహ్లాదకరమైన మోముగలవాఁడైన శ్రీకృష్ణునియొక్క సౌందర్యసారము మమ్ము రక్షించునుగాక.

శ్లో. విరణన్మణినూపురం వ్రజే చరణామ్భోజ ముపాస్స్వ శార్ఙ్గిణః,
సరసే సరసి శ్రియాశ్రితం కమలం వా కలహంసనాదితమ్. 48

టీ. సరసే=మనోహరమయిన, సరసి=సరస్సునందు, శ్రియా=కాంతిచేత, ఆశ్రితం=ఆశ్రయింపఁబడినదై, కలహంసనాదితం = రాజహంసచేత ధ్వనిగలదిగా చేయఁబడినదియు అగు, కమలంవా = కమలమువలె, వ్రజే=గొల్లపల్లెయందు, విరణన్మణినూపురం= మ్రోయుచున్న అందెగల, శార్ఙ్గిణః = కృష్ణునియొక్క, చరణాంభోజం = అడుగుఁదామరను, ఉపాస్స్వ=సేవింపుము.

ఉ. సారసరోమరాళవరసారససన్నిభనూత్నరత్నమం
జీరవిలాసపాదములచేఁ జరియించు మ వీథి లేఁగలం
బాఱఁగ దోలి వెంబడినె ప... వాఱుచుఁ జేరి పట్టుచుం
గేరి నటించుచిన్నియదుకేసర... పది నాశ్రయించెదన్. 43

తా. శ్రీకృష్ణుఁడు గొల్లపల్లెయందు సంచరించుచుండఁగా అందెలచేత మ్రోయుచున్న పాదాబ్జము సరస్సులో కాంతియుక్తమై కలహంసనాదితమగు కమలమును బోలియున్నది. అట్టిపాదము నుపాసింపుము.

శ్లో. శరణ మశరణానాం శారదామ్భోజనేత్రం
నిరవధిమధురిమ్నా నీలవేషేణ రమ్యమ్,
స్మరశరపరతన్త్రస్మేరనేత్రామ్బుజాభి
ర్వ్రజయువతిభి రవ్యా ద్బహిస్సంవేష్టితం నః. 49

టీ. అశరణానాం=దిక్కులేనివారిని, శరణం = రక్షించునదియు, శారదాంభోజ నేత్రం=శరత్కాలమందలి పద్మములవంటి నేత్రములు గలదియు, నిరవధిమధురిమ్ణా= మితిలేనిసౌందర్యముగల, నీలవేషేణ=నల్లనివేషముచేత, రమ్యం=రమణీయమైనదియు, స్మర...జాభిః=మన్మథునియొక్క బాణములకు అధీనములై వికసించిన తామరలవంటి కన్నులుగలవారైన, వ్రజయువతిభిః=గోపికలచేత, సంవేష్టితం=చక్కఁగా చుట్టుకొనఁబడి నదియు అగు, బ్రహ్మ=శ్రీకృష్ణపరమాత్మ, నః=మమ్ము, అవ్యాత్=రక్షించునుగాక.

మ. శరదంభోరుహనేత్రు నిస్తులకళాసౌందర్యపాత్రున్ మనో
హరపౌరందరనీలగాత్రుఁ గుసుమాస్త్రావేశజాతస్మితాం
కురనందవ్రజసుందరీపరివృతుం గోపాంగనాలింగితున్
శరణత్రాణసమున్నతున్ వరదయాసారోన్నతుం గొల్చెదన్. 49

తా. దిక్కులేనివారిని గాచుచున్నవాఁడై అత్యంత సుందరమగు నీలవేషము గలవాఁడై తనయందు మదనవికారమును దెల్పు చూపులఁ జూచుచున్న గోపికలచేత కొలువఁబడిన శ్రీకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుఁగాక.

శ్లో. సువ్యక్తకాన్తిభరసౌరభదివ్యగాత్ర
మవ్యక్తయౌవనపరీతకిశోరభావమ్,
గవ్యానుపాలనవిధా వనుశిష్ట మవ్యా
దవ్యాజరమ్య మఖిలేశ్వరవైభవం నః. 50

టీ. సువ్యక్త...గాత్రం=మిక్కిలి స్ఫుటమైన కాంతులయొక్క అతిశయముచే తను పరిమళముచేతను సుందరమైన దేహముగలదియు,అవ్య...భావమ్=తెలియఁబడని యౌవనముచేత ఆవరింపఁబడిన బాల్యముగలదియు,గవ్యా...విధా=గోవులసమూహము కాచుటయొక్క విధానమందు, అనుశిష్టం=నేర్పుగలదియు, అవ్యాజరమ్యం=నిమిత్తము లేకయే రమణీయమైనదియు అగు, అఖిలేశ్వరవైభవం=సర్వేశ్వరుఁడగు శ్రీవిష్ణుదేవుని యొక్క విభవము (శ్రీకృష్ణుఁడు), నః=మమ్ము, అవ్యాత్=రక్షించునుగాక.

చ. ప్రకటితకాంతిసౌరభకరంబితగాత్రము యౌవనార్భటీ
చకితకిశోరభావము నిసర్గమనోహరరూపధేయమై
సకలజగన్నియంత యగుశౌరిమహత్త్వము గొల్లపల్లెఁ బా
యక యొకయింట నాపసుల నారసి మేపెని దేమి చిత్రమో.

తా. మిక్కిలికాంతియు మిక్కిలివాసనయుఁ గలిగినదివ్యమంగళవిగ్రహ వాఁడును, కొంచెము యౌవనముతోఁ గలిసిన బాల్యముగలవాఁడును, గోవులఁ గాచు యందు నేర్పుగలవాఁడును,భూషణాదినిమిత్తములులేకయే రమణీయమైనవాఁడును అగు

శ్రీకృష్ణుఁడే సర్వేశ్వరుఁడగు విష్ణుమూర్తి యవతారములలోఁ మిక్కిలి మనోహరమైన వాఁడు. అట్టి కృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగాక.

శ్లో. అనుగత మమరీణా మమ్బరాలమ్బినీనాం
నయనమధురిమ శ్రీనర్మనిర్మాణసీమ్నామ్,
వ్రజయువతివిలాసవ్యాపృతాపాఙ్గ మవ్యా
త్త్రిభువనసుకుమారం దేవకైశోరకం నః. 51

టీ. అంబరాలంబినీనాం = ఆకాశమును ఆశ్రయించినవారును, నయన...సీమ్నాం=నేత్రసౌందర్యముయొక్క సంపదకు సంబంధించిన విలాసముయొక్క సృష్టికి మేరయైనవారును, అగు, అమరీణాం=దేవతాస్త్రీలచే, అనుగతం=అనుసరింపఁబడినదియు, వ్రజ...పాంగం=గోపికలయొక్క విలాసములయందు వ్యాపింపఁజేయఁబడిన కడకంటి చూపులుగలదియు, త్రిభు...మారం = మూఁడులోకములయందును కోమలమైనదియు అగు, దేవకైశోరకం = శ్రీకృష్ణునిబాల్యము, నః=మమ్ము, అవ్యాత్ = రక్షించుఁగాక.

శా. లోలాలోకనహావభావముల నాలోకించుచుఁ దేవతా
నాళీకాస్యలు మింట నంటి తిరుగన్ నందవ్రజాంభోరుహా
క్షీలీలార్ద్రికటాక్షవీక్ష లనురక్తిం బర్వఁ ద్రైలోక్యర
మ్యాలంకారము నై చెలంగుహరిబాల్యప్రౌఢి నన్ బ్రోచుతన్.51

తా. దేవతాస్త్రీలు ఆకాశమునందు సంచరించుచున్నవారై శ్రీకృష్ణుని దివ్య సౌందర్యమును అతిసుందరములగు తమనేత్రములవిలాసములతోఁ జూచుచు నపని విడ నాడలేక వెంటనంటి తిరుగుచున్నారు గాన అట్టివాఁడును గొల్లగుబ్బెతల కులుకులందు తన క్రేగంటిచూపుల నిగుడ్చుచున్నవాఁడును, ముల్లోకములందు ముద్దులుగుల్కెడు సుకుమారసౌందర్యముగలవాఁడును అగు బాలకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగాక.

శ్లో. ఆపాద మాచూడ మతిప్రసక్తై రాపీయమానా యమినాంమనోభిః,
గోపీజనజ్ఞాతరసాఽవతా న్నో గోపాలభూపాలకుమారమూర్తిః. 52

టీ. ఆపాదం=పాదముమొదలు, ఆచూడం=శిఖవఱకు, అతిప్రసక్తైః=మిక్కిలి యాసక్తిగలిగిన, యమినాం=మునులయొక్క, మనోభిః=మనస్సులచేత, ఆపీయమానా= మిక్కిలిపానముచేయఁబడుచున్నదియు, గోపీ...రసా=గోపికలయొక్కసమూహముచేత నెఱియఁబడిన రసముగలదియు అగు, గోపా...మూర్తిః=గోపకులకురాజైన నందునియొ క్క కుమారుఁడైన కృష్ణునియొక్క దివ్యమంగళవిగ్రహము, నః=మమ్ము, అవతాత్= రక్షించుఁగాక.

మ. విమలాపాంగవిలాసగోపమహిళావిజ్ఞాతసారస్యముం
దమితో నువ్విళు లూరుడెందములచేతన్ మౌను లాస్వాదమ
స్తము నాపోవఁగ నానునట్టిసుషమాసౌభాగ్యధారామనో
జ్ఞము గోపాలకబాలరూపము మహానందంబు మీకిచ్చుతన్. 52

తా. మునులు మనస్సునందు కృష్ణునిసౌందర్యమునంతయు సేవించుచున్నారు. గోపికలు ప్రత్యక్షముగా అట్టిసౌందర్యసౌకుమార్యములను అనుభవించినారు. కనుక మునులకును గోపికలకును అనుభావ్యుఁడై నందుని ముద్దుపట్టియగు కృష్ణుఁడు నన్ను రక్షించుఁగాక.

శ్లో. దిష్ట్యాబృన్దావనమృగదృశాం విప్రయోగాకులానాం
ప్రత్యాసన్నం ప్రణయచపలాపాఙ్గవీచీతరఙ్గైః,
లక్ష్మీలీలాకువలయదళశ్యామలం ధామ కామా
న్పుష్ణీయాన్నః పులకముకుళాభోగభూషావిశేషమ్. 53

టీ. విప్రయోగాకులానాం=(కృష్ణుఁడుతమ్ము)ఎడఁబాయుటచేత కలఁగినవారైన, బృందావనమృగదృశాం=బృందావనమందలిగోపికలను, ప్రణయ...తరంగైః = ప్రేమ చేత చంచలములైన కడకంటిచూపులయొక్క పరంపరలచేత,పులక...విశేషం=మొగ్గలవంటి గగ్గురులయొక్క పరిపూర్ణతయనెడి ఆభరణవిశేషములుగలుగునట్లుగా, దిష్ట్యా=భాగ్యవశమున, ప్రత్యాసన్నం=కడుదాపునకుచేరినదియు, లక్ష్మీ...శ్యామలం=లక్ష్మీదేవియొక్క విలాసార్థమైన కలువపువ్వుయొక్క రేకులవలె నల్లనైనదియు, అగు, ధామ=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, నః=మాయొక్క, కామాన్ = కోర్కులను, పుష్ణీయాత్ = పోషించుఁగాక.

మ. విరహోష్మన్ వ్రజభామినుల్ గరఁగి యువ్విళ్లూర భాగ్యంబునం
దరళాపాంగతరంగసంతతుల నేదల్ దీర్చుచున్ వచ్చి ని
ర్భరరోమాంచవిశేషభూషుఁ డగు గోపాలుండు పద్మాలయా
కరనీలోత్పలనీలవర్ణుఁ డొసఁగుం గళ్యాణపారంపరిన్. 53

తా. బృందావనమందలి గోపికలను లీలార్థము ఎడఁబాసిపోవఁగా వారు కలఁతఁజెంది నలఁగుటను జూచి తన చల్లనికటాక్షములచే వారివిరహాగ్నిని జల్లార్చుచు వా మేనులు పులకరింపఁగా వారిభాగ్యవశమున కనుపడినట్టివాఁడును, లక్ష్మీదేవి విలాసా ధరించునట్టినల్లగలువరేకులవంటి కాంతిగలవాఁడును అగు శ్రీకృష్ణుఁడు మాకోర్కుఁ దీర్చునుగాక.

శ్లో. జయతి గుహశిఖీన్ద్రపిఞ్ఛమాలీ స్ఫురగిరిగైరికకల్పితాఙ్గరాగః,
సురయువతివికీర్ణసూనవర్షస్నపితవిభూషితకున్తలః కుమారః. 54

టీ. గుహ...మాళిః=కుమారస్వామియొక్క శ్రేష్ఠమయిన నెమిలియొక్క పురిసిగయందుఁ గలవాఁడును, సుర...రాగః=మేరుపర్వతముయొక్క గైరికధాతువులచేత చేయఁబడిన మైపూఁత గలవాఁడును, సురయు...కుంతలః=దేవతాస్త్రీలచేత చల్లఁబడిన పుష్పములయొక్క వానచేత తడుపఁబడినదై అలంకరింపఁబడిన కురులు గలవాఁడును, అగు, కుమారః=బాలుఁడగు కృష్ణుఁడు, జయతి=సర్వోత్కృష్టుఁడై వర్తించుచున్నాఁడు.

మ. సురకన్యాకరముక్తకల్పకుసుమస్తోమంబు లొయ్యారపుం
దలచుం బెన్నెఱిగుంపుపై నిలిపి చెంతం దాయెతుల్ సుట్టి ని
ర్జరధాత్రీధరధాతుధారఁ జెలువారం బూని సేనానివా
పురపుంబింఛపుఁదావళం బమరుదేవుం డొప్పు బాల్యోన్నతిన్. 54

తా. కుమారస్వామియొక్క నెమిలిపింఛమును సిగయందుఁ దాల్చినవాఁడును, మేరుపర్వతమునందలి గైరికము బూసికొన్నవాఁడును, దేవతాస్త్రీలు చల్లినపూవులవానకుఁ దడిసి యొప్పుచున్నవాఁడును అగు కృష్ణుఁడు సర్వోత్కృష్టుఁడై యుండుఁగాక.

శ్లో. మధురమన్దశుచిస్మితమఞ్జులం వదనపఙ్కజ మఙ్గజవేల్లితమ్,
విజయతాం వ్రజబాలవధూజనస్తనతటీవిలుఠన్నయనం విభోః. 55

టీ. మధుర...మంజులం=సుందరమై కొంచెపాటిదై పరిశుద్ధమై చిఱునవ్వుచేత ఒప్పుచున్నదియు, అంగజవేల్లితం=మదనునిచేత చలింపఁబడినదియు, వ్రజ...నయనం=వ్రేపల్లెయందలి బాలలయిన స్త్రీలయొక్క సమూహముయొక్క చనుమిట్టలయందు సంచరించునట్టి కన్నులుగలదియు, అగు, విభోః=శ్రీకృష్ణునియొక్క, వదనపంకజమ్=మోముఁదామర, విజయతాం=సర్వోత్కృష్టమగుఁగాక.

మ. మురిపెంపుంజిఱునవ్వు నివ్వటిలు కెమ్మోవిన్ సుధాబిందువుల్
గురియం జొక్కపుమోముఁ జిత్తజునిసొక్కుల్ సక్కఁగాఁ దీర్చు న
బ్బురపుంబ్రాయముగొల్లపల్లెకులుకుం బూఁబోఁడ్ల పాలిండ్లపి
త్తరపుంజన్నులఁ జూచుచూపు గలధూర్తస్వామి సెల్వొందెడిన్.

తా. మధురమగు మందహాసముతో నొప్పుచు మన్మథవికారముల (అనఁగా: బుఁదఱకుల) నెఱపుచు ప్రాయంపుగోపికల గుబ్బచన్నులందుఁ జూపుల నిగుడ్చు కృష్ణుని వదనారవిందము సర్వోత్కృష్టమైనది.

...సవిలసన్మృగస్నిగ్ధస్మితం వ్రజసున్దరీ
మదనకదనస్విన్నం ధన్యం మహద్వదనామ్బుజమ్,

తరుణ మరుణజ్యోత్స్నాకార్త్స్న్యస్మితస్నపితాధరం
జయతి విజయశ్రేణీ మేణీదృశాం మదయ న్మహః. 56

టీ. అలస...స్మితం=మందమై ప్రకాశించుచున్నదైసుందరమై స్నేహముగలదైన చిఱునవ్వుగలదియు, వ్రజ...స్విన్నం = గొల్లభామలతోడి మన్మథక్రీడలచేత చెమర్చినదియు, ధన్యం=స్వతస్సుందరమైనదియు,తరుణం=సుకుమారమైనదియు,అరుణ...ధరం= ఎఱ్ఱనైన వెన్నెలయొక్క సాకల్యముగల (ఎఱ్ఱని కాంతులన్నియుఁగలిగిన) చిఱునగవుచేత తడుపఁబడిన పెదవిగలదియు, మహః=మిక్కిలి తేజముగలిగి యొప్పుచున్న, మహద్వదనాంబుజం=శ్రీకృష్ణుని పద్మమువంటిముఖము, ఏణీదృశాం=గోపికాస్త్రీలయొక్క,విజయశ్రేణీం=కార్యసిద్ధులయొక్క పరంపరలను, మదయన్=ఉప్పొంగించుచు(అతిశయింపఁజేయుచున్నదై), జయతి=సర్వోత్కృష్టమై వర్తించుచున్నది.

మ. పొగరుంగెంపులసొంపునింపులలితంపుం దేట కెమ్మోవిపై
సొగసున్నిద్దపుఁదళ్కులేనగవుమోసుల్ మీఱ బృందావనీ
మృగనేత్రాసురతశ్రమాంబుకణికామృద్వాననాబ్జంబుతోఁ
జిగురుంబోండ్ల విరాళిఁ గొల్పురసికున్ సేవించి భావించెదన్. 56

తా. మందమై మధురమై యొప్పుచున్న చిఱునవ్వుగలిగి గొల్లచెలువలతోడి గతిక్రీడలయందు సొక్కి చిఱుచెమటచే నొప్పారుచు భూషణాదులు లేకయే స్వతస్సిద్ధముగా సౌందర్యముగలిగి సమస్తకామములు తీఱి ఎఱ్ఱని కాంతులచే నొప్పు మోవిగలిగి కాంతిపుంజమో యనునట్లు ప్రకాశించెడు శ్రీకృష్ణుని వదనాంబుజము గోపికాస్త్రీలయొక్క మనోరథములను సఫలములుగా చేయుచు సర్వోత్తమమై యున్నది.

శ్లో. రాధాకేళికటాక్షవీక్షితమహావక్షఃస్థలీమణ్డనా
జీయాసుగ పులకాఙ్కురా స్త్రిభువనస్వాదీయస స్తేజసః,
క్రీడాన్తప్రతిసుప్తదుగ్ధతనయాముగ్ధావబోధక్షణ
త్రాసారూఢదృఢోపగూహనమహాసామ్రాజ్యసాన్ద్రశ్రియః. 57

టీ. త్రిభువనస్వాదీయసః=మూఁడులోకములకును మిక్కిలి ఆస్వాదింపఁదగినట్టి, తేజసః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజముయొక్క, రాధా...మండనాః=రాధాదేవియొక్కవిలాసములచేతనైన కడకంటిచూపులచేత చూడఁబడిన గొప్పదైన ఱొమ్ముప్రదేశమునకు అలంకారములైనవియు, (రాధాదేవి శ్రీకృష్ణుని ఱొమ్మునందు ఇతరస్త్రీసంభోగచిహ్నమున్నవో యేమో అని క్రేగంట చూడఁగా ఆచూపులచేత మరులుగలిగి ఆఱొమ్మున గగుర్పాటలువొడమని యొకయలంకారముగా నున్నవనిభావము.) క్రీడా...శ్రియః= యొక్క తుదను నిద్రించిన లక్ష్మీదేవియొక్క మనోహరమైన మేలుకొనుటయొక్క కాలమందలి భయముచేతకలిగిన గాఢమైనకౌఁగిలింపయనెడు సకలభూమండలాధిపత్య

ప్రాప్తిచేత మిగులఁబట్టమైన సంపదగలవియు, అగు,(అనఁగా:లక్ష్మీస్వరూపురాలగురుక్మిణీదేవి రతికేళిడాంతమందు సొలసి నిద్రించి మేలుకొన్నప్పుడు రాధాదేవిని జూచి బెదరి తనంతఁదాను కౌఁగిలించుకొనఁగా శ్రీకృష్ణునికిఁ గలిగిన యానందమునకు పరిమితి లేదనిభావము.) పులకాంకురాః = గగ్గురుపొలకలు, జీయాసుః = సర్వోత్కృష్టములై వర్తించునుగాక.

మ. రతికేళిం దమి దీఱఁగా నలసి నిద్రం జెంది స్వప్నంబుచే
నతిభీతిన్ రమ కౌఁగిలింప నిబిడం బై రాధికాపాంగవీ
క్షితవక్షస్థ్సలనిస్తులాభరణమై చెన్నొందురోమాంచసం
తతి సామ్రాజ్యరమానుభూతిఁ బరమానందాకృతిన్ శౌరికిన్. 57

తా. శ్రీకృష్ణుని ఱొమ్మమీఁద రాధాదేవి చూచునపుడు పులకాంకురములు గలిగెను. అవి రుక్మిణీదేవి తనంత కౌఁగిలించికొనినపుడు మఱింత మెండై త్రిలోకములయందలి దర్శనీయములలో శ్రేష్ఠతమములై యొప్పారుచుండెను.

శ్లో. స్మితస్నుతసుధాధరామదశిఖణ్డిబర్హాఙ్కితా
విశాలనయనామ్బుజా వ్రజవిలాసినీవాసితా,
మనోజ్ఞముఖపఙ్కజా మధురవేణునాదద్రవా
జయన్తి మమ చేతస శ్చిర ముపాసితా వాసనాః. 58

టీ. స్మిత...ధరాః=చిఱునవ్వు అనెడు కాఱుచున్న అమృతముగల మోవిగలవియు, (అత్యంతభోగ్యమగు చిఱునవ్వుపెదవియందుఁ దొలఁకుచున్నదియనుట.)మద...కితాః=మదముగల నెమిలియొక్క పురిచే గుఱుతిడఁబడినవియు, విశా...బుజాః=వెడలుపైన కనుదామరలు గలవియు, వ్రజ...సితాః=గొల్లపల్లెయందలి విలాసము గలస్త్రీలయందు నిలుకడగొన్నవియు, మనో...పంకజాః=అందమైన మోముదామరగలవియు, మధు...ద్రవాః=తీయనైన వేణునాదమనెడి అమృతరసముగలవియు, చిరం=బహుకాలము, ఉపాసితాః=కొలువఁబడినవి, అగు, మమ=నాయొక్క, వాసనాః=సంస్కారములు, జయంతి=సర్వోత్కృష్టములై యొప్పుచున్నయవి.

చ. చెలువగుమోముతోఁ దళుకుఁజెక్కులతో మధురాధరంబుతో
సులువగునవ్వుతో సొలపుఁజూపులతో వ్రజబాలికాళితో
లలితకలాపభూషణవిలాసముతో మురళీరవంబుతోఁ
బలుమఱు మీఱుఁ గాక మధుభంజనవాసన లెల్లదిక్కులన్. 58

తా. అమృతమువలె అతిభోగ్యమగు చిఱునవ్వు మోవియందుఁ దొలఁకఁగా నెంఛమును ధరించి విశాలములైన కన్నులుగలిగి గొల్లకులుకుటాండ్రను మరులుకొని ముద్దులుగుల్కు మోముగలిగి తేనెలొలుకువేణుగానము సేయుచుండునట్టి చిన్నికృష్ణుని

యాకారము నేను ఇంతవఱకు అనుభవించియున్నాను. అట్టి సుందరరూపము సర్వో త్తమమైనది.

శ్లో. జీయా దసౌ శిఖిశిఖణ్డకృతావతంసా
సాంసిద్ధికీ సరసకాన్తిసుధాసమృద్ధిః,
యద్బిన్దు లేశకణికాపరిమాణభాగ్యః
సౌభాగ్యసీమపద మఞ్చతి పఞ్చబాణః. 59

టీ. పంచబాణః=మన్మథుఁడు, యత్...భాగ్యః=దేనియొక్క బిందువుయొక్క అణువుయొక్క అతిసూక్ష్మాంశముయొక్క పరిమితిగల మహిమగలవాఁడగుచు, సౌభా...పదం=సౌందర్యముయొక్క కడపటిదై అయినస్థానమును, అంచతి=పొందుచున్నాఁడో, శిఖి...ంసా=నెమిలియొక్క పురిచేతచేయఁబడినశిరోభూషణముగలదియు, సాంసిద్ధికీ=స్వభావసిద్ధమైనదియు, అగు, సరస...వృద్ధిః=రసముతోఁగూడిన కాంతియనెడు అమృతముయొక్క పెంపు, జీయాత్=సర్వోత్కృష్టమగుఁగాత.

మ. అవతంసం బగుపింఛదామకము సెల్వొందం బ్రభాసంపదు
ద్భవలీలామృతధార లెల్లదెసలన్ భాసిల్లఁ ద్రైలోక్యమో
హవిహారాస్పదరూపధేయసుకుమారాంశప్రభావంబులో
లవమాత్రం బొదవన్ మరుండు జగ మెల్లం గెల్చు లీలాగతిన్.

తా. శ్రీకృష్ణునియొక్క దివ్యసౌందర్యమునందలి అతిసూక్ష్మాంశములోని సూక్ష్మాంశముగలిగి మన్మథుఁడు సౌందర్యము గలవారిలో మొదటివాఁడుగ ఎన్నఁబడుచున్నాడో, ఆసౌందర్యము శ్రీకృష్ణునికి ఆభరణాదులు ధరింపకయే స్వభావముగా నేయున్నది. పింఛము మొదలగు ఆభరణములు ఆసౌందర్యముచేత ప్రకాశించుచున్నవి. అట్టి లోకోత్తరసౌందర్యము పొగడశరముగాదు.

శ్లో. ఆయామేన దృశో ర్విశాలతరయో రక్షయ్య మార్ద్రస్మిత
చ్ఛాయాధర్షితశారదేన్దులలితం చాపల్యమాత్రం శిశోః,
ఆయాసా నపరా న్విధూయ రసికై రాస్వాద్యమానం ముహు
ర్జీయా దున్మదవల్లవీకుచభరాధారం కిశోరం మహః. 60

టీ. విశాలతరయోః=మిక్కిలి వెడల్పులైన, దృశోః=కన్నులయొక్క, ఆయామేన=పొడవుచేత, అక్షయ్యం=తగ్గింప సాధ్యముకానిదియు, ఆర్ద్ర...లలితం=సరసమైన చిఱునవ్వుయొక్క కాంతిచేత తిరస్కరింపఁబడిన శరత్కాలమందలి చంద్రునివలె సుందరమైనదియు, శిశోః=బాలునియొక్క, చాపల్యమాత్రం=చపలత్వమమట్టుకుగలదియు, (అనఁగా: పసిపిల్లదాని చపలత్వముమట్టుకే కలదుగాని తక్కిన అజ్ఞానాదిలక్షణములు ఏవియును లేవు అనిభావము.) రసికైః=సారస్యమును దెలిసినవారిచేత, అప

రాన్=ఇతరములైన, ఆయాసాన్=ప్రయాసములను, విధూయ=పోఁగొట్టి, ముహుః=మాటిమాటికిని, ఆస్వాద్యమానం = అనుభవింపఁబడుచున్నదియు, ఉన్మద...ధారం=మిక్కిలి మదముగల (యౌవనముచేనైన కామాతిశయముగలిగిన) గోపికలయొక్క కుచముల పెంపు (ఉన్నతములగు స్తనములు), ఆధారం = ఆశ్రయముగాఁ గలదియు, కిశోరం=పసిదియు అగు (బాలరూపమగు), మహః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, జీయాత్=సర్వోత్తమముగా వర్తించునుగాక.

ఉ. క్రొన్ననబోండ్లు గబ్బివలిగుబ్బల నానుచు గారవింపఁగా
వెన్నెల నవ్వునవ్వు లరవిందముచందముఁ గ్రించు సేయు వా
ల్గన్నులు బాల్యచాపలవిలాసము మీఱ రసజ్ఞలోక మీ
యన్నియు బుజ్జగింప హృదయంగమ మైనవెలుంగుఁ గాంచెదన్. 60

తా. విశాలములై దీర్ఘములైన కన్నులయొక్క తరుగని చక్కఁదనము గలిగి సరసమయిన చిఱునవ్వుకాంతిచేత శరత్కాలచంద్రునిఁబోలి రసికులైన మహానుభావులచే సకలశ్రమలు తీరునట్లుగా సదా అనుభవింపఁబడుచు యౌవనముచే మత్తుగొనిన గొల్లపడుచులయొక్క గుబ్బచనులమీఁద మక్కువగొని నిలకడచేయుచుండునట్టి ప్రకాశమానుఁడైన చిన్నికృష్ణుఁడే సర్వోత్తముఁడై యుండునుగాత.

శ్లో. స్కన్ధావారసదో వ్రజః కతిపయే గోపా స్సహాయాదయః
స్కన్ధాలమ్బిని వత్సదామ్ని ధనదా గోపాఙ్గనాః స్వాఙ్గనాః,
శృఙ్గారాగిరిగైరికం శివ శివ శ్రీమన్తి బర్హాణి చ
శృఙ్గగ్రాహికయా తథాపి తదితం ప్రాహు స్త్రిలోకేశ్వరమ్. 61

టీ. వ్రజః=గొల్లపల్లె, స్కంధావారసదః = పాళెమందలిసభ (అనఁగా: రాజధానియందలి రాజసభగానున్నది), గోపాః=గొల్లవారు, సహాయాదయః = సహాయులు మొదలగువారు, వత్సదామ్ని=దూడపలుపు, స్కంధాలంబిని = మెడమీఁద వ్రేలుచుండఁగా, ధనదాః = ధనమునిచ్చువారు(గానుండిరి), గోపాంగనాః = గొల్లచెలువలు, స్వాంగనాః=తనయిల్లాండ్రు, శృంగారాః=అలంకారములు, గిరిగైరికం = కొండయందలిగైరికధాతువు, శ్రీమంతి=కాంతిగలిగిన, బర్హాణి చ=నెమలిపింఛములును (సొమ్ములుగానున్నవి), 'శివ శివ!' (సంతాపాశ్చర్యద్యోతకము - మంచివిషయము లెవ్వియు లేవని సంతాపమును, అట్లైనను ఇంత మహిమగలవాఁడే యని యాశ్చర్యమును శివశివ తెల్పినాఁడు.) తథాపి= అట్లైనను, శృంగగ్రాహికయా = కొంచెముగా గ్రహించి, ప్రసిద్ధమైన, ఇదం=ఈవస్తువును (శ్రీకృష్ణుని), త్రిలోకేశ్వరం = మూఁడులోకములకు అధిపతినిగా, ప్రాహుః= (పెద్దలు) చెప్పిరి.

ఉ. బాలిశు లైనగోపకులు బంధులు పాళెము గొల్లపల్లెము
త్యాలసరాలు దామెనలు దారలు గోపిక లంగరాగముల్
శైలవిటంకధాతువులు చారువిభూషలు పింఛదామముల్
పోలిన నైన విష్ణుఁ డని బుద్ధి నెఱుంగుదు రెల్లపెద్దలున్. 61

తా. గొల్లపల్లె రాజధాని; గొల్లవారు సహాయులు; దూడపలుపు రాజదండము; గొల్లపడుచులు ఇల్లాండ్రు; గైరికము అలంకారము; నెమిలిపురి సొమ్ము; ఇట్టి తక్కువైన సాధనసంపత్తి గలవాఁడైనను కృష్ణుఁడు త్రిలోకేశ్వరుఁడని మునులు వక్కాణించి యున్నారు. ఆహా! యేమి యాశ్చర్యము! ఇంత మహిమ గలవాఁడని కనిపెట్టుటకు మనకు సాధ్యుఁడు కాఁడని భావము.

శ్లో. శ్రీమద్బర్హిశిఖణ్డమణ్డనజుషే శ్యామాభిరామత్విషే
లావణ్యైకరసావసిక్తవపుషే లక్ష్మీసరఃప్రావృషే
లీలాకృష్టరసజ్ఞధర్మమనసే లీలామృతస్రోతసే
కే వా న స్పృహయన్తి హన్త మహసే గోపీజనప్రేయసే. 62

టీ. శ్రీ...జుషే=కాంతిగలిగిన నెమిలిపింఛమనెడు భూషణమునుపొందినదియు, శ్యామ...త్విషే=నల్లనై యొప్పుచున్న కాంతిగలదియు, లావణ్యా...వపుషే = ముత్తెపుతేటవలె నిగనిగలాడు కాంతియనెడు ఒక్కటేరసముచేత తడుపఁబడిన శరీరము గలదియు, లక్ష్మీసరఃప్రావృషే = లక్ష్మీదేవియనెడు కొలఁకునకు వర్షాకాలమైనదియు, లీలా...మనసే=విలాసముచేత ఆకర్షింపఁబడిన రసికులైనవారియొక్క ధర్మమందు ఆసక్తి గల మనస్సుగలదియు, రసికులమనస్సులు ఈకృష్ణునే ఎల్లప్పుడు ఆశ్రయించుచున్నవి.) లీలామృతస్రోతసే=విలాసములనెడు అమృతప్రవాహముగలదియు, (అమృతప్రవాహమువలె భోగ్యములై ఎడతెగని విలాసములు గలది) గోపీజనప్రేయసే=గోపికల సమూహమునకు అత్యంతప్రియమైనదియు, అగు, మహసే = శ్రీకృష్ణుఁడను తేజముకొఱకు, కే వా = ఎవ్వరు? న స్పృహయంతి=ఆశపడరు. హన్త=ఔరా !.

శా. లావణ్యామృతసీముఁ గన్దళితలీలారాము లక్ష్మీసరః
ప్రావృడ్ధాము నితాంతసంయమితబర్హశ్రీసముద్దాము రా
గావిర్భూతవయోభిరాము విలసద్ధారాధరశ్యామునిన్
సేవింపన్ మదిఁ గోరరే రసికు లాసీమాఖిలప్రేమునిన్. 6[illegible]

తా. తళతళలాడు నెమిలిపురిని శిరమున నిడుకొని నల్లని చాయగలిగి ము[illegible] తేటవలె స్వచ్ఛమైన కాంతిగలిగి లక్ష్మీదేవికి మఱింత ఉల్లాసము గలిగించుచు ధ[illegible] లైన విద్వాంసుల మనస్సుల కింపై యెడతెగని విలాసములు గలిగి గోపికలకు ప్రేమాల

శయమును గలిగించునట్టి గోపాలకృష్ణుని సేవింప నెవ్వరు కోరకుందురు. ఎంతచక్కఁదనము? ఏమివిలాసము ? ఏమికాంతి ? ఏమిప్రభావము ? ఏమియలంకారము ? సర్వమును మహాశ్చర్యము ; మహానందదాయకము.

శ్లో. ఆపాటలాధర మధీరవిలోలనేత్ర
మామోదనిర్భరిత మద్భుతకాన్తిపూరమ్,
ఆవిస్మితామృత మనుస్మృతిలోభనీయ
మాముద్రితానన మహో మధురం మురారేః. 63

టీ. ఆపాటలాధరం=అంతట ఎఱ్ఱనైన మోవి గలదియు, అధీ... నేత్రం=బెదరు గలవై చంచలములైన కన్నులు గలదియు, ఆమోదనిర్భరితం=సంతోషముచేత నిబ్బరమైనదియు, అద్భుతకాంతిపూరం=ఆశ్చర్యకరమైన కాంతియొక్క ప్రవాహము గలదియు, ఆవిస్మితామృతం=ఆవిర్భవించిన అమృతమువంటి చిఱునవ్వుగలదియు, అగు, మురారేః=కృష్ణునియొక్క, మధురం=సుందరమైనదియు, అగు, ఆముద్రితాననం = కొంచెము మోడ్పఁబడిన మోము, అనుస్మృతిలోభనీయం = ఎడతెగని తలంపుచేత మిక్కిలి యాసపడఁదగినది.

మ. అతులానందరసామృతార్ణవమపాంగాభంగరంగత్తరం
గతతిం బొంగుచుఁ గెంపుమోవి సరిదాఁకం దత్సుధాబిందువుల్
స్మితలీలన్ విలసిల్లె నంచు జనముల్ చిత్తంబులన్ మెచ్చున
ద్భుతశృంగారరసైకముద్రితముఖాంభోజున్ హరిం గొల్చెదన్. 63

తా. స్వభావముచేత ఎఱ్ఱనై గోపికల దంతక్షతములచేత మఱింత ఎఱ్ఱనైన పెదవిగలిగి స్వభావముచేత చపలములై గోపికలఁ జూచుటచేత మఱింత చంచలములైన కన్నులు గలిగి అత్యంతమైన ఆనందముగలిగి లోకోత్తరమైన కాంతివిశేషము గలిగి అమృతమువంటి చిఱునవ్వుగలిగి కడుసుందరమగు కృష్ణుని మోము తలంపఁదలంప నాస మెండగుచున్నది. (అత్యంత భోగ్యమైనదని భావము.)

శ్లో. జాగృహి జాగృహి చేత శ్చిరాయ చరితార్థతా భవతః,
అనుభూయతా మిద మిదం పురః స్థితం పూర్ణ నిర్వాణమ్. 64

టీ. చేతః=మనసా ! భవతః=నీకు, చిరాయ=బహుకాలమునకు, చరితార్థతా=కృతార్థత్వము (కలిగినది.) జాగృహిజాగృహి=మేలుకొను మేలుకొను, పురస్థితం=ముంన్న, ఇదమిదం=ఈయీ! పూర్ణనిర్వాణమ్=నిండినసంతోషము, అనుభూయతాం = భవింపఁబడుఁగాక.

నేనుకటి వేళలం దను భజించినజన్మశతంబు లట్ల నేఁ
భ్రమ మోసపోవక గడుం డలి వొందుము డెందమా చిరం

తనతపముల్ ఫలించి పురతఃస్థితి నున్నది కృష్ణరూపమై
యనవరతానుచింతనసుధారసవీచుల నోలలాడుమీ. 64

తా. ఓమనసా! ఎంతకాలమునకో ఇప్పుడు నీకు మేలు గలుగుచున్నది. ఇఁక అజ్ఞానమును పెట్టుకోక ఇదిగో కృష్ణరూపముగా నెదుట వచ్చియున్న ఆనందమును అనుభవింపుము.

శ్లో. చరణయో రరుణం కరుణార్ద్రయోః
కచభరే బహుళం విపులం దృశోః,
వపుషి మఞ్జుల మఞ్జనమేచకే
వయసి బాల మహో మధురం మహః. 65

టీ. అహో=ఓజనులారా! చరణయోః= పాదములయందు, అరుణం=ఎఱ్ఱనైనదియు, కచభరే=సిగయందు, బహుళం=విస్తారమైనదియు, కరుణార్ద్రయోః=దయచేత తడిసినవైన, దృశోః=కన్నులయందు, విపులం=విశాలమైనదియు, అంజనమేచకే=కాటుకవలెనల్లనైన, వపుషి=దేహమందు, మంజులం=సుందరమైనదియు, వయసి=వయస్సునందు, బాలం=పసిదైనది అగు, మహః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, మధురం=అత్యంత భోగ్యమైనది.

ఉ. మేను ఘనాఘనప్రతిభ మించెను బాదపయోరుహంబు గెం
పూనె విలోలమయ్యెను దయోర్జితమయ్యెను గన్నుదోయి తే
జోనిధి యయ్యె హృత్సరసిశోభితుఁ డయ్యెఁ బురాణుఁ డయ్యె నౌ
రా! నెలులందు నల్పు నెలప్రాయము గాంచుట వింత యెంతయున్.

తా. ఓజనులారా! ఎఱ్ఱని పాదములుగలిగి దయారసమును దెల్పు విశాలములైన కన్నులు గలిగి విస్తారమైన సిగ గలిగి నల్లనై సుందరమగు మేను గలిగి బాల్యవయస్సు గలిగిన శ్రీకృష్ణునిరూపము ఎంత భోగ్యమైనది. ఎన్ని విధముల నెంతకాల మనుభవించినను తనివితీరదు.

శ్లో. మాలాబర్హ మనోజ్ఞకున్తలభరాం వన్యప్రసూనోక్షితాం
శైలేయద్రవక్లృప్తచిత్రతిలకాం శశ్వన్మనోహారిణీమ్,
లీలావేణురవామృతైకరసికాం లావణ్యలక్ష్మీమయీం
బాలాం బాలతమాలనీలవపుషం వన్దే పరాం దేవతామ్. 6

టీ. మాలా...భరాం=పూలదండగానున్న నెమిలిపింఛములచేత ఒప్పుచున్న గలదియు, వన్య...క్షితాం=అడవియందుఁబుట్టిన పువ్వులచేత చల్లఁబడినదియు, శై తిలకాం=కొండయందుఁబుట్టిన ధాతువులయొక్క ద్రవముచేత ఏర్పఱుపఁబడి

యమైన బొట్టుగలదియు, శశ్వ...రిణీం=ఎప్పుడు అందమైనదియు, లీలా...రసికాం=విలాసార్థమైన వేణుధ్వనియనెడు అమృతమునందు ముఖ్యముగా రసమును దెలిసినదియు, లావ...మయీం=లావణ్యమనెడు కాంతిస్వరూపమయినదియు,(ముత్తెపుతేటవంటి కాంతితోనే చేయఁబడినట్లున్నది) బాలాం=బాల్యప్రాయముగలదియు, బాల...వపుషం=లేఁతయగు (అప్పుడుచూచిన) క్రానుగపువ్వువలె నల్లనైన దేహముగలదియు, అగు, పరాం దేవతాం=సర్వోత్కృష్టమగు దేవతనుగూర్చి, (సర్వోత్కృష్టదైవమైన శ్రీకృష్ణునిగూర్చి), వందే=నమస్కరించుచున్నాను.

ఉ. వింతలుగాఁగ లాపములు వేసలిఁ జుట్టియు వన్యమాలికా
సంతతిఁ జుట్టి జేగురురసంబున దొంతరబొట్లు పెట్టి చె
ల్వంతయు రాశి చేసినక్రియన్ మురళీతరళీకృతామృతా
భ్యంతరసారమై పరఁగు నావిభు మేచకధాముఁ గొల్చెదన్. 66

తా. సిగకు నెమిలిపురులచుండను చుట్టుకొని, అడవియందు పూచినపువ్వులను దురిమికొని, పర్వతమందలి ద్రవములైన ధాతువులచే తిలకము నిడుకొని, అమృతము లొలుకునట్లు వేణుగానము నుల్లాసముగఁ జేయుచు లావణ్యకాంతిచే నిండి బాల్యప్రాయముగల్గిన నల్లనిరూపుచే ముద్దులుగుల్కెడు కృష్ణునికి నమస్కరించెను.

శ్లో. గురుమృదుపదే గూఢం గుల్ఫే ఘనం జఘనస్థలే
నళిన ముదరే దీర్ఘం బాహ్వో ర్విశాల మురఃస్థలే,
మధుర మధరే ముగ్ధం వక్త్రే విలాసి విలోచనే
బహుల కచభరే వన్యం వేషే మనోజ్ఞ మహో మహః. 67

టీ. పదే=పాదమందు, గురుమృదు=మిగులకోమలమయినదియు, గుల్ఫే=గుల్ఫమందు (చీలమండలందు), గూఢం=కమ్ముకొని యుండునదియు, జఘనస్థలే=మొలకట్టునందు, ఘనం=గొప్పదియు, ఉదరే=కడుపునందు, నళినం=పద్మముఅయినదియు (నాభికమలముగలది), బాహ్వోః=భుజములందు, దీర్ఘం=పొడవైనదియు, ఉరఃస్థలే=వక్షస్థలమందు, విశాలం=వెడలుపైనదియు, అధరే=పెదవియందు, మధురం=తీయనైనదియు, వక్త్రే=మొగమునందు, ముగ్ధం=సుందరమయినదియు, విలోచనే=కన్నులందు, విలాసి=విలాసములు గలదియు, కచభరే=సిగయందు, బహుల=విస్తారమయినదియు, వేషే=వేషమునందు, వన్యం=అడవిలోనుండునదియు, మనోజ్ఞం=మనోహరమయినదియు, అగు, మహః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, అహో=ఆశ్చర్యము.

గురుపదముల్ నిగూఢతరగుల్ఫములుం బలు పొఁపిఱుందు వి
స్ఫురదురునాభిదీర్ఘకరముల్ పృథువక్షముఁ దావిమోవి సుం

దరవదనంబుఁ బద్మనయనంబులు నీలశిరోజముల్ మనో
హరసుకుమారవేష మొఱపై తగు తేజము నాత్మ [1]నెంచెదన్. 67

తా. మిగుల కోమలములైన పాదములు, గూఢముగనుండు గుల్ఫములు, విస్తారమయిన జఘనము, నాభియందు పద్మము, ఆజానువులగు బాహువులు, విశాలమగు వక్షస్థలము, మధురమయిన అధరము, సుందరమగు వదనము, విలాసములుగల కన్నులు, విస్తారమగు కచభారము, అడవియందుండువారి వేషము గలిగిన శ్రీకృష్ణుఁడు ఎంత సౌందర్యము గలిగియున్నాఁడు. ఆహా! ఎంత అనుభవించినను తనివి తీరదు గదా.

శ్లో. జిహానం జిహానం సుజానేన మౌగ్ధ్యం
దుహానం దుహానం సుధాం వేణునాదైః,
లిహానం లిహానం సుదీర్ఘై రపాఙ్గై
ర్మహానన్దసర్వస్వ మేత న్నమస్తాత్. 68

టీ. సుజానేన=యౌవనముచేత, మౌగ్ధ్యం=సౌందర్యమును, జిహానంజిహానం = మిక్కిలి పొందుచున్నవాఁడును, వేణునాదైః=పిల్లఁగ్రోవిధ్వనులచేత, సుధాం=అమృతమును, దుహానందుహానం = మిక్కిలిగా కలిగించుచున్నవాఁడును, సుదీర్ఘైః = మిక్కిలి పొడవులైన, అపాంగైః=కడకంటి చూపులచేత, లిహానంలిహానం = గోపికలను ఆసగొనిపలుమారు చూచుచున్నవాఁడును, మహానందసర్వస్వం = గొప్పవాఁడైన నందగోపునియొక్క సకలసంపదయగు, తం = ప్రసిద్ధుఁడైన, ఏతం=ఈకృష్ణునిగూర్చి, నమస్తాత్=నమస్కరించుచున్నాఁడను.

ఉ. అందఱుఁ గోరఁగా దగినయౌవనకాంతినిరూఢి నందముం
జెంది కటాక్షవీక్షణముచే వలపించుచుఁ బిల్లఁగ్రోవిచే
డెందము సల్లగా సుధఁ గడించిజడిన్ నిగిడించుచున్ మహా
నందనిధానమై చెలఁగునందకుమారకుఁ గాంచి మ్రొక్కెదన్. 68

తా. జననము పొందిన మాత్రముననే అత్యంతసౌందర్యముగలిగి అమృతమువలె భోగ్యమగునట్లు వేణునాదము చేయుచు మిగుల నాసతో గొల్లపడుచుల చక్కఁదనము జూచుచు నందుని పుణ్యాతిశయమువలన కొమరుఁడై యతని సకలసంపదలుఁ తానే అయియుండిన శ్రీకృష్ణునికి వందనము చేయుచున్నాను.

శ్లో. లసద్బర్హాపీడం లలితలలితస్మేరవదనం
భ్రమత్క్రీడాపాఙ్గం ప్రణతజనతానిర్వృతిపదమ్,

---

1 గొల్చెదన్.

నవామ్భోదశ్యామం నిజమధురిమామోదభరితం
పరం దేవం వన్దే పరిమిళితకైశోరకరసమ్. 69

టీ. లసత్...పీడం = ప్రకాశించుచున్న నెమిలిపింఛము శిరోభూషణముగాఁ గలవాఁడును, లలిత...వదనం=మిక్కిలి సుందరమైన చిఱునవ్వుగల మోముగలవాఁడును, భ్రమత్...పాంగం = చలించుచున్నవిలాసములుగల కడకంటి చూపులు గల వాఁడును, ప్రణత...పదం=నమస్కరించిన జనసమూహముయొక్క అత్యంతమైనసుఖమునకు స్థానమైనవాఁడును, నవాంభోదశ్యామం = క్రొత్తదైన మేఘమువలె నల్లనైన వాఁడును, నిజ...భరితం=స్వకీయమైన సౌందర్యముయొక్క పరిమళముచేత నిండిన వాఁడును, పరి...రసం=పరిమళించునట్లుగా చేయఁబడిన బాలసంబంధియగు రసముగల వాఁడును, (అనఁగా: బాల్యమందలి సౌందర్యాదులు మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నవని భావము.)పరం=సర్వోత్తముఁడగు, దేవం=శ్రీకృష్ణుని, వందే=నమస్కరించుచున్నాను.

మ. పటుధారాధరశోభితాంగు విలసద్బర్హోత్తమాంగుఁ సము
త్కటమందస్మితసుందరుఁ జలదపాంగశ్రేణికాడంబరుఁ
స్ఫుటకైశోరకలాపు మోహనకళాభోగస్వరూపుఁ విశం
కటసంసేవకనిర్వృతిప్రదు శుభాకారాస్పదుం గొల్చెదన్. 69

తా. ప్రకాశించెడు నెమిలిపింఛమును సిగయందుఁ దాల్చి మిక్కిలి యందమై చిఱునవ్వుగల మోముగలిగి విలాసములుఁగల కటాక్షములుగలిగి ఆశ్రయించినవారికి పరమానందమునుగలిగించుచు క్రొత్తమేఘమువలె నల్లనై చక్కఁదనమును వెల్లిగొల్పుచు బాల్యరూపచేష్టాదులచేత ముద్దుగుల్కుచుండెడు కృష్ణునకు వందనము.

శ్లో.సారస్యసామగ్ర్య మివాననేన మాధుర్యచాతుర్య మివ స్మితేన,
కారుణ్యతారుణ్య మివేక్షితేన చాపల్యసాఫల్య మిదం దృశోర్మే.70

టీ. ఆననేన=ముఖముచేత, సారస్యసామగ్ర్యమివ=శృంగారరసముయొక్క పరిపూర్ణత్వమువలెను, స్మితేన=చిఱునవ్వుచేత, మాధుర్యచాతుర్యమివ=సౌందర్యముయొక్క చమత్కారమువలెను, ఈక్షితేన=చూపుచేత, కారుణ్యతారుణ్యమివ=దయయొక్క యౌవనమువలెను, ఇదం=ఈవస్తువు (కృష్ణుఁడు), మే=నాయొక్క, దృశోః=కన్నులకు, చాపల్యసాఫల్యం=పేరాసయొక్క సఫలత్వము (అగుచున్నది).

చ. మురిపెపునవ్వు గా దిది విమోహరసాస్పదరాశి గాని చి
త్తర మగుచూపు గా దిది నితాంతదయానిధి గాని మోముఁదా
మ్మర యిది గాదఖండరసమాధురి గాని వ్రజాలయాంగణాం
తర మిది గాదు నాదునయనంబులభాగ్యము గాని చూడఁగన్. 70

తా. నేను కృష్ణునిఁ జూచుటకు పేరాసపడి యుండఁగా నిండు శృంగారము గల మోమును ముద్దులు మూటగట్టు చిఱునవ్వును దయారసమును దొలఁకు చూపును గలిగి నాకు పొడగట్టి నా పేరాసను సఫలము చేసెను.

శ్లో. యత్రవా తత్రవా దేవ యది విశ్వసిమ స్త్వయి,
నిర్వాణ మపి దుర్వార మర్వాచీనాని కిం పునః. 71

టీ. దేవ=స్వామీ ! యత్రవా తత్రవా=ఎక్కడనో ఒకచోట ఒకజన్మమందు, త్వయి=నీయందు, విశ్వసిమో యది= నమ్మియుంటిమేని, (నీవే రక్షకుఁడవని నీయందు భక్తిగలిగి యుంటిమేని), నిర్వాణమపి= మోక్షముగూడ, దుర్వారం=అడ్డగింపరానిది (అగును), అర్వాచీనాని=తక్కువైన పురుషార్థములు, కిం పునః=ఏమిచెప్పవలెను?

మ. క్రతుహవ్యాదివిశిష్టభావనల ధారావాక్యసుజ్ఞానసం
తతి నైనను విశ్వసించి నిను నాత్మం గొల్వ మోక్షం బనా
వృతమై వర్తిలు నీకృపారసలసద్వీక్షాప్తిచే నట్టిసు
వ్రతముం గాంచుమహాత్మకోటి కిల నర్వాచీనముల్ భ్రాంతియే. 71

తా. కృష్ణా! నిన్ను ఎప్పుడైనను నమ్మియుంటిమేని మోక్షముగూడ అడ్డులేక దొరకును. తక్కిన పురుషార్థములు దొరకుటకు సందేహ మేమాత్రమును లేదు.

శ్లో. రాగాన్ధగోపీజనవన్దితాభ్యాం
యోగీన్ద్రభృఙ్గేన్ద్రనిషేవితాభ్యామ్,
ఆతామ్రపఙ్కేరుహవిభ్రమాభ్యాం
స్వామిన్ పదాభ్యా మయ మఞ్జలిస్తే. 72

టీ. స్వామిన్=స్వామీ ! రాగ...తాభ్యాం=మిక్కిలి ప్రేమచేత కన్నుగానని గోపికలయొక్క సమూహముచేత వందనముచేయఁబడినవియు, యోగీ...తాభ్యాం = యోగీశ్వరులనెడు తుమ్మెదలచే మిక్కిలి సేవింపఁబడినవియు, ఆతా...మ్రాభ్యాం- అంతట ఎఱ్ఱనైన పద్మముయొక్క విలాసము గలవియు,అగు, తే=నీయొక్క, పదాభ్యాం= పాదములకొఱకు, అయం=ఈ, అంజలిః=చేమోడ్పు (నాచేత చేయఁబడుచున్నది).

మ. అరుణాంభోజవిలాస మై ప్రబలమోహావేశగోపీమన
స్సరసీశోభిత మై మునీంద్రజనచంచచ్చంచరీకవ్రజా
కర మై హంసకనాదమేదురము నై కన్పట్టు పాదాబ్జముం
గరయుగ్మంబున నింటి యంటి తుద సోఁకన్ వీఁక నోలార్చెదన్.

తా. కృష్ణా! మిక్కిలి మక్కువగొనిన గోపికలచేఁ గొలువఁబడి యోగీశ్వరులఁ బూజింపఁబడుచు ఎఱ్ఱదామరలవలె నందములైన నీపాదములకు మ్రొక్కుచున్నాను.

శ్లో. అర్థానులాపా న్వ్రజసున్దరీణా, మకృత్రిమాణాంచ సరస్వతీనాం,
ఆర్ద్రాశయేన శ్రవణాఞ్చలేన, సంభావయన్తం తరుణం గృణీమః. 73

టీ. వ్రజసుందరీణాం=గొల్లచెలువలయొక్క, అకృత్రిమాణాం = కపటము లేని, సరస్వతీనాం=వాక్కులయొక్క, అర్థానులాపాన్ = అర్థములయొక్క పలుకులను, శ్రవణాంచలేన = చెవియొక్క ప్రాంతముచేతను, ఆర్ద్రాశయేన = సరసమగు మనస్సుచేతను, సంభావయంతం=గారవించుచున్న, తరుణం=ఎలప్రాయముగలవాని (కృష్ణుని), గృణీమః=స్తోత్రముచేయుచున్నాము.

చ. చుళకిత మైనచూపు లొకచోట నెఱుంగనిపూవుబోండ్లమేల్
సొలపుమిటారిచూపులును జొక్కు చెలంగెడితేటమాటలున్
వలపులు రేపఁగా విని మనంబున నువ్విళులూరుచెల్వునన్
లలితవయోవిలాసుని ననారతమున్ నుతియింపఁ జెల్లదే. 73

తా. గోపికలు నిష్కపటముగ నుడివినపలుకులను వినుచు వానియర్థములను మనంబునఁ దలంచుకృష్ణుని మేము స్తోత్రము చేయుచున్నాము.

శ్లో. మనసి మమ సన్నిధత్తాం, మధురముఖా మన్థరాపాఙ్గా,
కరకలితలలితవంశా, కాపి కిశోరా కృపాలహరీ. 74

టీ. మధురముఖా = అందమైనమోము గలదియు, మంథరాపాంగా=మందములైన కడకంటిచూపులు గలదియు, కర...వంశా=చేతియందు ధరింపఁబడినసుందరమైన పిల్లఁగ్రోవిగలదియు, అగు, కాపి=చెప్పనలవికాని, కృపాలహరీ=(దయాప్రవాహము,) అనవరతము దయగలవాఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు, మమ=నాయొక్క, మనసి=మనస్సునందు, సన్నిధత్తాం=సన్నిధానము సేయుఁగాత.

ఉ. అందము నొందునెమ్మొగమునందుఁ గృపామృతవృష్టి పైపయిం
గ్రందుకొనంగ నొప్పుకడగన్నులు సెన్నలరంగ వేణు వం
దంద కరంబులం జెలఁగ నంగజమోహనమూర్తియై కరం
బుం దనరారుబాలకుఁడు పొల్చు మదీయహృదంతరంబునన్. 74

తా. అందమగుమోము గలిగి మందములగు కడకంటిచూపులుగలిగి చేత పిల్లఁగ్రోవిని దాల్చి మిక్కిలి దయగలవాఁడగు కృష్ణుఁడు నాకు ఎల్లప్పుడు పొడకట్టును గాత.

శ్లో. రక్షన్తు న శ్శిక్షితపాశుపాల్యా, బాల్యావృతా బర్హిశిఖావతంసాః,
ప్రాణప్రియాః ప్రస్తుతవేణుగీతాః, శీతా దృశోః శీతలగోపకన్యాః. 75

టీ. శిక్షితపాశుపాల్యాః=నేరుపఁబడిన గోరక్షణము గలవియు, బాల్యావృతాః =బాల్యతనముచేత ఆవరింపఁబడినవియు, బర్హిశిఖావతంసాః=నెమిలిపింఛము శిరోభూషణ

ముగాఁ గలవియు, ప్రాణప్రియాః=ప్రాణమువలె ప్రియము లైనవియు, ప్రస్తుతవేణు గీతాః=మిక్కిలి కొనియాడఁబడిన పిల్లనగ్రోవి పాటగలవియు, దృశోః=కన్నులకు, శీతాః=చల్లనైనవియు, శీతలగోపకన్యాః=కామాగ్ని చల్లఁబడునట్లుగా ఆదరింపఁబడిన గొల్లపడుచులు గలవియు, అగు (శ్రీకృష్ణమూర్తులు), నః=మమ్ము, రక్షంతు=రక్షింతురు గాత. ఇట బహువచనము పూజార్థము. పూజ్యుఁడగు కృష్ణుఁడు రక్షించుగాక యని యర్థము.

మ. పొలుపొందన్ వ్రజబాలకుల్ గొలువ రేపుల్ గ్రేపులన్ మేపి మా
పులు గుంజామణిపుంజరంజితకరాంభోజంబుతోఁ బింఛభూ
షలతోఁ జల్లనిచూపుతో మధురవంశఘోషితో వచ్చి కాం
తల లాలించుచుఁ గాఁకఁ దీర్చుహరి నిత్యంబున్ మముం బ్రోచుతన్.

తా. పశువులఁగాచుటకు జక్కఁగా నేర్చికొని ప్రాణములకన్న ప్రియుఁడై సకలజనులు పొగడునట్లుగా వేణుగానము సేయుచు చూచువారికన్నులకుఁ జంద్రునివలె చల్లఁగ ఆహ్లాదము గలిగించుచు గోపికల మక్కువ దీరునట్లు రమించుచు కామాగ్నినిఁ జల్లార్చుచు నెమిలిపింఛము సిగయం దుంచుకొని బాలరూపముతో నున్నకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగావుత.

శ్లో. స్మిత స్తబకితాధరం శిశిర వేణునాదామృతం
ముహు స్తరళలోచనం మదకటాక్షమాలాకులమ్,
ఉరఃస్థలవిలీనయా కమలయా సమాలిఙ్గితం
భువ స్తల ముపాగతం భువనదైవతం పాతు నః. 76

టీ. స్మిత...తాధరం=చిఱునవ్వుచేత గుత్తులుగలదియగు మోవిగలదియు (అనఁగా: మోవియందు చిఱునవ్వు మెండుగాఁ దొలకుచున్నదని భావము), శిశి...మృతం= చల్లనైన పిల్లనగ్రోవిధ్వనియనెడు అమృతముగలదియు, ముహు స్తరళలోచనం = మాటిమాటికి చంచలములైన కన్నులుగలదియు, మదకటాక్ష మాలాకులం=మదించిన కడకంటి చూపులయొక్క వరుసలచేత నెఱసినదియు, ఉరఃస్థలవిలీనయా = వక్షస్స్థలమునందు నివసించియున్న, కమలయా=లక్ష్మీదేవిచేత, సమాలింగితం = మిక్కిలికౌఁగిలింపఁ బడినదియు, భువః=భూమియొక్క, తలం=ప్రదేశమును, ఉపాగతం = పొందినదియు, అగు, భువనదైవతం = లోకములకంతకును దైవమగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ, నః=మమ్ము పాతు=రక్షించునుగాత.

చ. ఉరమున సింధురాజసుత నుంచియుఁ గౌఁగిట గారవించియు
ధరణికి డిగ్గి యీభువనదైవత మెవ్వత వేఁడి గాంచెనో

తరళమదాలసేక్షణసుధారసముఁ మధురాధరోష్ఠము
స్మరళిరవామృతంబు సుమనోజ్ఞ దరస్మితబిందుబృందమున్. 76

తా. కెంపెదవియందు చిగురువ్వ దొలుకరించుచుఁ జల్లఁగా వేణుగానము నేయుచు మాటిమాటికి బెళుకులీను కన్నులు గరఁగి కడకంటిచూడ్కులను దిక్కుల నెఱయించుచు ఎదపై నెలకొనినపంటవలంతి కౌఁగిలింప భూలోకమునకు వచ్చియున్న సర్వలోక దైవమగు కృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుఁగాత.

శ్లో. నయనామ్బుజే భజత కామదుఘం
హృదయామ్బుజే కిమపి కారుణికమ్,
చరణామ్బుజే మునికులైకధనం
వదనామ్బుజే వ్రజవధూవిభవమ్. 77

టీ. నయనాంబుజే = తామరవంటి నేత్రమునందు, కామదుఘం = కోరికలను ఇచ్చునదియు, హృదయాంబుజే = హృదయకమలమునందు, కిమపి=ఇంతింతని చెప్పన లవిగాని, కారుణికం = దయగలదియు, చరణాంబుజే = పద్మమువంటిపాదమునందు, మునికులైకధనం=మునీశ్వరుల సమూహమునకు ముఖ్యమైన ధనమైనదియు, వదనాంబుజే=మోముఁదామరయందు, వ్రజవధూవిభవం=గోపికలకు ఐశ్వర్యమైనదియు, అగు (కృష్ణుని), భజత=(జనులారా!) సేవింపుఁడు.

ఉ. కన్నులె చాలుఁ గోర్కులొసఁగన్ హృదయాబ్జము చాలుఁజెల్మికిన్
సన్నుతపాదపంకజము చాలు మునీంద్రజనానురూపసం
పన్నధనాప్తికిన్ వదనపద్మము చాలు వ్రజాంగనావిలా
సోన్నతి కట్టిదివ్యవిభవోజ్జ్వలు నామది నాశ్రయించెదన్. 77

తా. కంటఁ జూచినంతనె కోర్కుల నెల్లనిచ్చునట్టివాఁడై, మనసునందు మితిలేనిదయగలవాఁడై, మునీశ్వరులచేత కులధనముగా నెన్నఁబడి సేవింపఁబడిన పాదములుగలవాఁడై, గోపికలకు అత్యంతసంతోషకారియగు మోముగల కృష్ణు సేవింపుఁడు.

శ్లో. నిర్వాసనం హన్తరసాన్తరాణాం
నిర్వాణసామ్రాజ్య మివావతీర్ణమ్,
అవ్యాజమాధుర్యమహానిధాన
మవ్యాద్వ్రజానా మధిదైవతం నః. 78

టీ. రసాంతరాణాం = ఇతరరసములను, నిర్వాసనం = తిరస్కరించునదియు, ...ర్ణం=భూమియందవతరించిన, నిర్వాణసామ్రాజ్యమివ= మోక్షముయొక్క సర్వాధి...క్యమువలెనున్నదియు, ...వ్యా...నిధానం = (ఆభరణాది) కారణములులేకయే కలిగిన

సౌందర్యమునకు గొప్ప నిధియైనదియు, వ్రజానాం=గొల్లవారికి, అధిదైవతం=అభిమాన దైవమగు (శ్రీకృష్ణుఁడు), నః=మమ్ము, అవ్యాత్=రక్షించుఁగాత.

చ. ఇతరరసంబు లేమిటికి నీనవమోహనమాధురీనిధిఁ
సతతముఁ గాంచినం దనివి చాలునె ముక్తి సుఖానుభూతి యా
కృతి యలరారఁగా దను వరించె ననం దగుగోపరూపసం
గత మగుదైవతం బఖిలకాంక్షితముల్ జతగూర్చుఁగావుతన్. 78

తా. లోకములో నుండు సర్వరసములను మించిన మాధుర్యము గలవాఁడును, ఆశ్రయించినవారికి మోక్షసామ్రాజ్య మిచ్చుటకు నవతరించిన ట్లున్నవాఁడును, కారణములేని చక్కఁదనము గలవాఁడును, గొల్లవారికి కులదైవమైనవాఁడును నగుకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగాఁత.

శ్లో. గోపీనా మభిమతగీతవేషహర్షా
దాపీనస్తనభరనిర్భరోపగూఢమ్,
కేళీనా మవతు రసై రుపాస్యమానం
కాళిన్దీపులినచరం పరం మహో నః. 79

టీ. అభిమ...హర్షాత్=ఇష్టమైన గానముచేతను వేషముచేలను కలిగిన సంతోషమువలన, గోపీనాం=గోపికలయొక్క, ఆపీన...గూఢం=అంతటబలిసినగుబ్బలపెంపుచేత గట్టిగా కౌఁగిలింపఁబడినదియు, కేళీనాం=క్రీడలయొక్క, రసైః = రసములచేత, ఉపాస్యమానం= సేవింపఁబడుచున్నదియు, కాళిందీపులినచరం =యమునానదియొక్క ఇసుకదిన్నెలందు సంచరించునదియు, పరం=సర్వోత్కృష్టమైనదియు, అగు, మహః= శ్రీకృష్ణుఁ డను తేజము, నః=మమ్ము, అవతు=రక్షించును గాత.

మ. నవలావణ్యవయోవిలాసమురళీనాదంబులం జొక్కి వ
ల్లవకాంతల్ యమునాధునీపులినలీలావేదికిం దార్చి గా
రవ మొప్పం గుచకుంభసంభృతశరీరంభంబులన్ సంధిబం
ధవిశేషంబులఁ దెల్ప మెచ్చుభువనాధారుండు నన్ బ్రోచుతన్. 79

తా. గోపికలకు ఇంపైన పాటలు పాడుచు వారికి సొంపైన వేషమును దాల్చి వారి నిబ్బరంపు గబ్బి గుబ్బలచే గాఢంబుగఁ గౌఁగిలింపఁబడుచు ఆటలయందు వింత వింతలగు కోర్కులు గలిగి యమునానది యిసుక దిన్నెలందుఁ దిరుగునట్టికృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగాక.

శ్లో. ఖేలతాం మనసి ఖేచరాఙ్గనా, మాననీయమృదువేణునిస్వనైః
కాననే కిమపి నః కృతాస్పదం, కాలమేఘకలహోద్వహం మహః

టీ. ఖేచ...నిస్వనైః=దేవతాస్త్రీలకు కొనియాడఁదగిన మృదువులైన పిల్లఁగ్రోవి యొక్క ధ్వనులతో (గూడినదై), కాననే=అడవియందు, కృతాస్పదం = చేయఁబడిన యునికిగలదియు, కాల...ద్వహం=నల్లని మేఘముతోడి కలహమును పొందినదియు (మేఘమువలె నల్లనైనది), కిమపి=ఇట్టిదని నుడువరాని, మహః=తేజము, శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మాయొక్క, మనసి=మనస్సునందు, ఖేలతాం=విహరించునుగాత.

మ. అమరీమానితవేణుగానమున బృందారణ్యమందారబృం
దము క్రీడఁగ యమునాతరంగకణికాంతర్వేదికా మధ్యదే
శమునన్ సాంద్రఘనాఘనప్రతిభటశ్యామద్యుతిం బొల్చుధా
మము నామానసపీఠికం గరుణఁ గ్రమ్మన్ నిల్చుఁగా కెప్పుడున్. 80

తా. దేవగాంధర్వమును మించినదియగు బ్రహ్మగాంధర్వముతో వేణుగానము సేయుచు దేవతాస్త్రీలచేఁ గొనియాడఁబడుచు వనములందుఁ గ్రీడించు నల్లని రూపు గలకృష్ణుఁడు మనస్సులందు విహరించుఁగాత.

శ్లో. ఏణీశాబవిలోచనాభి రలసశ్రోణీభరప్రౌఢిభి
ర్వేణీభూతరసక్రమాభి రభిత శ్శ్రేణీకృతాభి ర్వృతః,
పాణీ ద్వౌ చ వినోదయన్ రతిపతే స్తూణీశయై స్సాయకై
ర్వాణీనా మపదం పరం వ్రజజనక్షోణీపతిః పాతు నః. 81

టీ. అలస...ప్రౌఢిభిః=మందగమనములైన గొప్పపిఱుఁదులచేత నేర్పుగలవాఁడును, వేణి...క్రమాభిః=అధికమైనశృంగారరసముయొక్క ఆక్రమించుట గలవారును, అభితః=చుట్టును, శ్రేణీకృతాభిః=బంతిగాఁ జేయఁబడిన వారును, అగు, ఏణీశాబవిలోచనాభిః=జింకపిల్లలయొక్క కన్నులవంటి కన్నులుగల స్త్రీలచేత, వృతః=చుట్టుకొనఁబడిన వాఁడును, రతిపతేః=మన్మథునియొక్క, ద్వౌచపాణీ=రెండుచేతులను, తూణీశయైః=అమ్ములపొదులయందుండునట్టి, సాయకైః=బాణములచేత, వినోదయన్=క్రీడింపఁజేయుచున్నవాఁడై (మన్మథుఁడు రెండుచేతులతో పొదులందలి బాణములనుదీసి ఎక్కువగా ప్రయోగించునట్లు చేయువాఁడు అని యర్థము. అనఁగా విశేషము మన్మథోద్రేకము కలిగించువాఁడు అనిభావము.) వాచాం=వాక్కులకు, పరం=మిక్కిలి, అపదం=విషయము కానివాఁడును, వ్రజ...పతిః=గొల్లపల్లెయందలిజనులకు రాజైనవాఁడును, అగుకృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాతు=రక్షించునుగాక.

మ. సొలపుంజూపులు గబ్బిగుబ్బలు ఘనశ్రోణీభరప్రౌఢిని
స్తులశృంగారరసోర్మికల్ గలుగునింతుల్ బారులై కొల్వ గ
న్గొలతూణీశయబాణ మంగజుఁడు పాణిం బూనఁగాఁ జేయున
చ్చెలువుర్ వాఙ్మనసాతిలంఘితుఁ బరున్ సేవింతు నందాత్మజున్. 81

తా. నిబ్బరంపుఁ బిఱుఁదులచేత మందముగ నడచువారును,ఎడతెగని శృంగార రసము గలవారును, వరుసలుదీరి చుట్టుకుజేరి క్రీడించువారును, మిక్కిలి బెళుకులైన కన్నులు గలవారును అగు గోపికలమధ్యమందు క్రీడించువాఁడై చెప్పనలవిగాని మహిమ గలిగి గోపకులకు రాజైన శ్రీకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుఁగాత.

శ్లో. కాళిన్దీపులినే తమాలనిబిడచ్ఛాయే పురస్సంచర
త్తోయే తోయజపత్రపాత్రనిహితం దధ్యన్న మశ్నాతి యః,
వామే పాణితలే నిధాయ మధురం వేణుం విషాణం కటి
ప్రాన్తే గాశ్చ విలోకయన్ ప్రతికలం తం బాల మాలోకయే. 82

టీ. యః=ఏకృష్ణుఁడు, వామే=డాపలిదైన, పాణితలే=అఱచేతియందు, మధురం=అందమైన, వేణుం=పిల్లఁగ్రోవిని, కటిప్రాంతే=మొలప్రక్కను, విషాణం=ఊఁదు నట్టికొమ్మును, నిధాయ=ఉంచి, ప్రతికలం=ప్రతిక్షణమందును, గాః=గోవులను, విలోకయంశ్చ=చూచుచున్నవాఁడై, తమాలనిబిడచ్ఛాయే=చీఁకటి మ్రాకులయొక్క దట్టమైన నీడగలదై, పురస్సంచరత్తోయే=ఎదుట ప్రవహించుచున్న ఉదకముగల, కాళిందీపులినే=యమునానదియొక్క ఇసుకదిన్నెయందు, తోయజపత్రపాత్రనిహితం=తామరాకనెడి పాత్రమందుంచఁబడిన, దధ్యన్నం=పెరుఁగన్నమును, అశ్నాతి=భుజించుచున్నాఁడో, తం=అట్లు ప్రసిద్ధుఁడైన, బాలం=బాలకృష్ణుని, ఆలోకయే=చూచుచున్నాను.

ఉ. చీఁకటిమ్రానిజొంపమునఁ జెన్నగుసైకతవేది నీలపుల్
వాకజలంబులో మురళి వామకరంబునఁ బట్టి దట్టిపై
దాకొనగొమ్ముఁ జెక్కుకొని తామరపాకునఁ జల్ది మెక్కుచున్
గోకులముం బ్రతిక్షణముఁ గూరిమిఁ గన్గొనుబాలుఁ గాంచెదన్. 82

తా. మొలకట్టున నూఁదెడుకొమ్ముకు జెక్కుకొని ఎడమచేత పిల్లఁగ్రోవిని బట్టుకొని కుడిచేతియందు తామరాకులోఁ బెరుగన్నము పెట్టుకొని దట్టమైన చీఁకటి మ్రాకుల నీడగలదై ఎదురు నీరు పారుచుండినట్టి యమునయొడ్డున ఇసుకదిన్నెయందు భోజనముసేయుచు విహరించునట్టి బాలగోపాలకృష్ణుని జూచుచున్నాను.

శ్లో. యద్గోపీవదనేన్దుమణ్డన మభూ త్కస్తూరికాపత్రకం
య ల్లక్ష్మీకుచశాతకుమ్భకలశవ్యాకోశ మిన్దీవరమ్,
య న్నిర్వాణనిధానసాధనవిధౌ సిద్ధాఞ్జనం యోగినాం
త న్నశ్శ్యామల మావిరస్తు హృదయే కృష్ణాభిధానం మహః. 83

టీ. యత్ = ఏది, గోపీ...మండనం=గోపికలయొక్క చంద్రునివంటి మొగమునకుభూషణమైన, కస్తూరికాపత్రకం=కస్తూరితిలకము,అభూత్ =ఆయెనో, యత్ =ఏది, లక్ష్మీ...వ్యాకోశం=లక్ష్మీదేవియొక్క స్తనములనెడి బంగారుకుండలయందు వికసించిన,

ఇందీవరం=నల్లకలువ, అభూత్ = ఆయెనో, యత్=ఏది? యోగినాం=యోగులకు, నిర్వాణ...విధౌ=మోక్షమనెడినిధిని (గూఢమగు ధననిక్షేపమును) సాధించుటయొక్క విధానమునందు, సిద్ధాంజనం=సిద్ధుల కాటుక, అభూత్=ఆయెనో, శ్యామలం=నల్లనిదై, తత్=ప్రసిద్ధమైన, కృష్ణాభిధానం = కృష్ణుఁడను పేరుగల, మహః=తేజము, శ్రీకృష్ణుఁడు, మమ=నాయొక్క, హృదయే=మనస్సునందు, ఆవిరస్తు = ఆవిర్భవించుఁగాత.

ఉ. ఏహరి వల్లవీజనముఖేందులకుఁ మృగనాభిచిత్రకం
బేహరి కల్మికొమ్మకుచహేమఘటంబుల నొప్పునుత్పలం
బేహరి ముక్తిసేవధి మునీంద్రులకుం గనఁ జేయునంజనం
బాహరి నీలమూర్తి హృదయంబున సన్నిధిఁ జేయుఁగావుతన్. 83

తా. గోపికలయొక్క చంద్రునివంటి మోములకు కస్తురిబొట్టువలె నందమును గలిగించువాఁడును, లక్ష్మీదేవియొక్క కుచములయందు నందము గుల్కుచుండు వాఁడును, యోగీశ్వరులకు మోక్షమును జూపువాఁడును అగు నల్లని కాంతిగల కృష్ణుఁడు మానసంబులఁ దోఁచుఁగాత.

శ్లో. ఫుల్లేన్దీవరకాన్తి మిన్దువదనం బర్హావతంసప్రియం
శ్రీవత్సాఙ్కముదారకౌస్తుభధరం పీతామ్బరం సున్దరమ్,
గోపీనాం నయనోత్పలార్చితతనుం గోగోపసఙ్ఘావృతం
గోవిన్దం కలవేణునాదనిరతం దివ్యాఙ్గభూషం భజే. 84

టీ. ఫుల్లేందీవరకాంతిం=వికసించిన నల్లగలువయొక్క కాంతిగలవాఁడును, ఇందువదనం=చంద్రునివంటి మోముగలవాఁడును, బర్హావతంసప్రియం = నెమిలిపింఛమను శిరోభూషణమే ఇష్టమైనదిగాఁ గలవాఁడును, శ్రీవత్సాంకం=శ్రీవత్సమనెడు పుట్టుమచ్చగలవాఁడును, ఉదారకౌస్తుభధరం=గొప్పదియగు కౌస్తుభమను మాణిక్యమును ధరించినవాఁడును, పీతాంబరం = పచ్చనివలువ గలవాఁడును, సుందరం = అందమైనవాఁడును, గోపీనాం=గోపికలయొక్క, నయనోత్పలార్చితతనుం = నేత్రములనెడి కలువపువ్వులచేత, బూజింపఁబడిన దేహముగలవాఁడును, గోగోపసంఘావృతం = గోవులయొక్కయు గోపకులయొక్కయు సమూహములచేఁ జుట్టుకొనఁబడిన వాఁడును, కలవేణునాదనిరతం=అవ్యక్తమధురమైన వేణునాదమునందు ఆసక్తి గలవాఁడును, దివ్యాంగభూషం=సర్వోత్తములైన అవయవములందలి ఆభరణములు గలవాఁడును, అగు, గోవిందం=శ్రీకృష్ణుని, భజే=సేవించుచున్నాను.

శా. శ్రీవత్సాంకితు గోపికానయనరాజీవార్చితుం గోపగో
సేవాభావితుఁ గౌస్తుభోల్లసితు వంశీనాదమోదాన్వితుఁ

గోవిందుఁ నవపింఛయుక్తశశివక్త్రుఁ ఫుల్లనీలోత్పలుఁ
శ్రీవిభ్రాజితు హాటకాంబరయుతుఁ సేవింతు భూషాంచితున్. 84

తా. శ్రీవత్సాంకుండును, గోపికలనయనోత్పలంబులచేతం బూజింపఁబడువాఁడును, గోగోపాలసేవితుండును, కౌస్తుభవక్షుండును, వేణునాదవినోదుండును, బర్హిబర్హావతంసుండును, బూర్ణచంద్రాననుండును, నీలోత్పలకాంతిశరీరుండును, హారకేయూరాద్యలంకారశోభితుండును నగుగోవిందుని సేవించుచున్నాను.

శ్లో. యన్నాభీసరసీరుహాన్తరపుటే భృఙ్గాయమాణో విధిః
యద్వక్షః కమలావిలాససదనం యచ్చక్షుషీ చేన్దినౌ,
యత్పాదాబ్జవినిస్సృతా సురనదీ శమ్భోశ్శిరోభూషణం
యన్నామస్మరణం ధునోతి దురితం పాయాత్స నః కేశవః. 85

టీ. యన్నాభీ...పుటే=ఎవ్వనియొక్క బొడ్డునందలితామరయొక్క లోపలిభాగము దొప్పయందు (దొప్పవలెనుండునట్టి యాతామరయొక్క లోపలిభాగమందు), విధిః=బ్రహ్మ, భృంగాయమాణః = తుమ్మెదవలె నాచరించుచున్నాఁడో, యద్వక్షః = ఎవ్వనిఱొమ్ము, కమలావిలాససదనం=లక్ష్మీదేవియొక్క విలాసార్థమైనగృహమో (లక్ష్మీదేవి యెవ్వనిఱొమ్మునందు విలాసముగా నెలకొన్నదో), యచ్చక్షుషీ=ఎవ్వనికన్నులు, ఇన్దినౌ=సూర్యచంద్రులో, యత్పాదాబ్జవినిస్సృతా = ఎవ్వని పాదమునుండి వెలువడినదైన, సురనదీ = గంగానది, శంభోః = శివునికి, శిరోభూషణం = శిరోభూషణమాయెనో, యన్నామస్మరణం = ఎవ్వనినామములను తలంచుట, దురితం=పాపమును, ధునోతి=చెదరఁగొట్టుచున్నదో, సః=ఆప్రసిద్ధుఁడైన, కేశవః=శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాయాత్=రక్షించుఁగాత.

ఉ. ఎవ్వనినాభికంజమున భృంగముభంగిఁ జెలంగుఁ బద్మజుం
డెవ్వనికన్ను లిందురవు లెవ్వనివక్షము లచ్చి కాటప
ట్టెవ్వనిపాదపద్మజల మీశుజటాటవిఁ బొల్చుభూషణం
బెవ్వనిఁ బేర్కొనం గలుష మీఁగునొ యాహరి నన్నుఁ బ్రోచుతన్.

తా. బ్రహ్మకు పుట్టినిల్లు అయిన నాభికమలము గలవాఁడును, లక్ష్మీదేవికి నివాసమైన వక్షస్స్థలము గలవాఁడును, సూర్యచంద్రులు నేత్రములుగాఁ గలవాఁడును, శివశిరోభూషణమైన గంగకు పుట్టినిల్లైన పాదము గలవాఁడును, సకలపాపహరములయిన నామధేయములు గలవాఁడైనకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుఁగాక.

శ్లో. రక్షన్తు త్వామసితజలజై రఞ్జలిః పాదమూలే
మీనా నాభీసరసి హృదయే మారబాణా మురారేః,

హారాః కణ్ఠే హరిమణిమయా వక్త్రపద్మే ద్విరేఫాః
పిఞ్ఛాపీడా శ్చికురనిచయే ఘోషయోషిత్కటాక్షాః. 86

టీ. మురారేః=కృష్ణునియొక్క, పాదమూలే=అడుగుల మొదట, అసితజలజైః=నల్లగలువలచేతనైన, అంజలిః=దోయిలియు, నాభీసరసి = బొడ్డు అనెడు కొలఁకునందు, మీనాః=చేఁపలును, హృదయే=ఱొమ్మునందు, మారబాణాః=మన్మథుని బాణములును, కంఠే=కంఠమునందు, హరిమణిమయాః = ఇంద్రనీలరత్నవికారములైన, హారాః = హారములును, వక్త్రపద్మే=మోముదామరయందు, ద్విరేఫాః = తుమ్మెదలును, చికురనిచయే=కురులమొత్తమునందు, పింఛాపీడాః=నెమలిపురు లనెడు శిరోభూషణములును, అగు, ఘోషయోషిత్కటాక్షాః = గొల్లభామల కడకంటిచూపులు, త్వాం = నిన్ను, రక్షంతు = రక్షించుఁగాత.

చ. కమలదళాక్షునంఘ్రులకుఁ గల్వలదోయిలి నిమ్ననాభికూ
పమునకు మీలు పేరెదకు భావజువాలు శిరోధి కింద్రర
త్నములసరాలు మోమువిరిదమ్మికిఁ దుమ్మెదచాలు మౌళికిన్
విమలపుఁబీలిడాలు దగుప్రేతలచూపు్దు నిన్నుఁ బ్రోచుతన్. 86

తా. గోపికల నల్లని కడకంటిచూపులు కృష్ణునిపాదములయందుఁ బొలసినపుడు నల్లగలువలదోయిలివలెను, నాభిసరస్సున మీనముల వలెను, మనస్సున మదనబాణముల వలెను, కంఠమున ఇంద్రనీలములహారములవలెను, మోముఁదామరయందు తుమ్మెదల వలెను, కురులందు పింఛములవలెను జూపట్టుచుండెను. అట్టి కటాక్షములు మమ్ము రక్షించునుగాక.

శ్లో. దధిమథననినాదై స్త్యక్తనిద్రః ప్రభాతే
నిభృతపద మగారం వల్లవీనాం ప్రవిష్టః,
ముఖకమలసమీరై రాశు నిర్వాప్య దీపాన్
కబళితనవనీతః పాతు గోపాలబాలః. 87

టీ. ప్రభాతే=ప్రాతఃకాలమునందు, దధిమథననినాదైః=పెరుఁగుచిలుకుటవలని ధ్వనులచేత, త్యక్తనిద్రః = విడువఁబడిన నిద్రగలవాఁడగుచు, నిభృతపదం=అలికిడిలేని పాదన్యాసములు గలుగునట్లుగా, వల్లవీనాం=గోపికలయొక్క, అగారం = గృహమును, ప్రవిష్టః=ప్రవేశించినవాఁడగుచు, ముఖ...మీరైః = తామరవంటి ముఖముయొక్కవాయువులచేత, దీపాన్=దీపములను, ఆశు=శీఘ్రముగా, నిర్వాప్య=ఆర్పి, కబళితనవనీతః=మ్రింగఁబడిన వెన్నగలవాఁడగు, గోపాలబాలః = గొల్లపిల్లవాఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాతు=రక్షించుఁగాత.

ఉ. ప్రొద్దునఁ జల్లఁ జిల్కురవముల్ చెవి సోఁకినయంతలోఁ బలెక్
నిద్దుర లేచి గోపరమణీసదనంబులఁ జొచ్చి యొయ్యన
న్నద్దు మణంచి యాస్యపవనంబున నాళముఁ బూని దీపము
ల్పెద్ద యొనర్చి వెన్నఁ గబళించినగోపకుమారుఁ గాంచెదన్. 87

తా. వేఁకువజామున గొల్లభామలు పెరుఁగు చిలుకుచుండఁగా ఆధ్వని విని మేలుకొని ఎవ్వరికి తెలియకుండునట్లు తిన్నఁగా అడుగు లిడుచు వారియిండ్లకుఁ బోయి అక్కడి దీపములను ఊఁదియార్పి వెన్నమింగునట్టి కృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుచుగాక.

శ్లో. ప్రాతః స్మరామి దధిఘోషవినీతనిద్రం
నిద్రావసానరమణీయముఖారవిన్దమ్,
హృద్యానవద్యవపుషం నయనాభిరామ
మున్నిద్రపద్మనయనం నవనీతచోరమ్. 88

టీ. దధిఘోషవినీతనిద్రం=పెరుఁగు చిలుకుటవలనఁ గలిగిన చప్పుడుచేత అణఁపఁబడిననిద్ర గలవాడును, నిద్రా...విందం=నిద్ర చాలించినప్పుడు ముద్దులుగుల్కు మోము దామర గలవాఁడును, హృద్యా...వపుషం = మనోజ్ఞమై దోషరహితమైన దేహము గలవాఁడును, నయనాభిరామం=కన్నులకు రమణీయమైనవాఁడును, ఉన్ని...నయనం=వికసించిన పద్మములవంటి కన్నులు గలవాఁడును అగు, నవనీతచోరం=వెన్నను దొంగిలించునట్టి బాలకృష్ణుని, ప్రాతః=ప్రొద్దున, స్మరామి=తలఁచుచున్నాను.

చ. పెరుఁగు మధించువేళఁ గనిపెట్టుక లేచిననిద్రమబ్బుతో
నరుణిమఁ జెందుకన్నుఁగవయందముఁ జారుముఖారవిందముం
సరసతనూవిలాసములచందముఁ జూడ్కికి వేడ్క సేయఁగా
బరఁగెడువెన్నదొంగను ప్రభాతమునన్ నుతియింతు నామదిన్. ౮౮

తా. పెరుఁగుచిలుకుచుండఁగా ఆచప్పుడు విని మేలుకొని, మేలుకొనినపుడు ముద్దులు మూటగట్టునట్టి మోముగలిగి చక్కఁదనమేకాని దోషము కొంచమైనను లేని మేనుగలిగి చూచువారికి కన్నులపండువై వికసించిన తామరలవంటి కన్నులు గలిగిన చిన్నారి వెన్నదొంగను చిన్నికృష్ణుని ప్రొద్దుననే తలంచుచున్నాఁడను.

శ్లో. ఫుల్లహల్లకవతంసకోల్లస, ద్గల్ల మాగమగవీగవేషితమ్,
వల్లవీచికురవాసితాఙ్గులీ, పల్లవం కమపి వల్లవం భజే. 89

టీ. ఫుల్ల...గల్లం=వికసించిన ఎఱ్ఱదామరయనెడు కర్ణభూషణముచేతఁ బ్రకాశించుచున్నచెక్కిళ్లు గలవాఁడును, ఆగ...వేషితం=వేదవాక్కులచేత వెదకఁబడినవాఁడును, వల్ల...పల్లవం=గోపికలయొక్క కుంతలములచేత పరిమళింపఁజేయఁబడిన చిగుళ్ల

వంటి వ్రేళ్లు గలవాఁడును, కమపి=ఇట్టివాఁడని నుడువ శక్యముకాని వాఁడును, అగు, వల్లవం=గోపాలకృష్ణుని, భజే=సేవించుచున్నాను.

ఉ. హల్లకతల్లజశ్రుతిపుటాభరణోజ్జ్వలగల్లభాగునిఁ
వల్లవకామినీచికురబంధసుమోత్కరవాసితాంగుళీ
పల్లవు మానిమానసవిభాసితు వేదగవీగవేషితుఁ
సల్లలితారుణాంబుజవిశాలవిలోచనుఁ గొల్చెదఁ మదిన్. 89

తా. వేదవాక్యములకును అందరాని మహిమ గలవాఁడైనను లీలార్థము గొల్లవేషము దాల్చి చెక్కిళ్లకు కాంతి గలుగునట్లుగా చెవికొనను ఎఱ్ఱదామర పువ్వు నిడికొనిన విలాసముగలవాఁడై గొల్లపడుచుల నురులు దువ్వి కొప్పుఁబెట్టుచు వారిని మచ్చికచేసికొనువాఁడైన కృష్ణుని సేవించుచున్నాను.

శ్లో. స్తేయం హరే ర్హరతి యన్నవనీతచౌర్యం
జారత్వ మస్య గురుతల్పకృతాపరాధమ్,
హత్యాం దశాననహతి ర్మధుపానదోషం
యత్పూతనా స్తనపయ స్స పునాతు కృష్ణః. 90

టీ. యత్=ఎందువలన, హరేః=శ్రీకృష్ణునియొక్క, నవనీతచౌర్యం=వెన్నదొంగతనము, స్తేయం=బంగారు దొంగిలించుట యనుమహాపాపమును, హరతి=పోఁగొట్టుచున్నదో, యత్, అస్య=ఈకృష్ణునియొక్క, జారత్వం=గోపికాజారుఁడగుట, గురుతల్పకృతాపరాధం=గురుభార్యయందు చేయఁబడిన అపరాధమును, హరతి, యత్, దశాననహతిః=రావణునిచంపుట, హత్యాం=బ్రహ్మహత్యను, హరతి, యత్, పూతనా స్తనపయః=పూతనయొక్కచన్నుబాలుఁగుడుచుట, మధుపానదోషం=మద్యముద్రాఁగుటవలని దోషమును, హరతి, తతః=అందువలన, సః=ఆప్రసిద్ధుఁడైన, కృష్ణః=కృష్ణుఁడు, పునాతు=మమ్ము పవిత్రులను జేయుఁగాత.

చ. గురుసతిఁ గూడినట్టియఘకోటి చనుఁ వ్రజజారతారతిం
బొరయవు మద్యదోషములు పూతనచన్నులు చేఁపు లెంచినం
దెరలును హత్య రావణహతిఁ వినఁ జౌర్యము వాయు వెన్నదొం
గరికము లెన్న నట్టికథ గల్గినశౌరి పవిత్రుఁ జేయుతన్. 90

తా. వెన్నదొంగిలించిన చరిత్రమును వినినయెడ స్వర్ణస్తేయమను పాపముపోవుచున్నది. గోపికాజారుఁడగు చరిత్రమును వినిన గురుతల్పగమనమువలని పాపము పోవుచున్నది. రావణుని వధించిన చరిత్రమును వినిన బ్రహ్మహత్యాదోషము నశించుచున్నది. పూతనాస్తన్యపానము చేసిన చరిత్రమును వినిన మద్యపానదోషము పోవుచున్నది.

కావున ఇట్టి మహిమాతిశయము గలిగిన శ్రీకృష్ణుఁడు సర్వవిధముల చేతను మమ్ము పవిత్రులఁ జేయుఁగాక.

శ్లో. మార మావస మదీయమానసే, మాధవైకనిలయే యదృచ్ఛయా
శ్రీరమాపతి రిహాగమే దసౌ, కస్సహేత నిజవేశ్మలఙ్ఘనమ్. 91

టీ. మార=మన్మథుఁడా! మాధవైకనిలయే=శ్రీకృష్ణునకు ఒక్కనికే నివాసమైన, మదీయమానసే=నామనస్సునందు, యదృచ్ఛయా=ఇష్టమువచ్చినట్లు, మావస=ఉండకు. అసౌ=ఈ, శ్రీరమాపతిః=లక్ష్మీనాథుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు, ఇహ=ఇక్కడికి, ఆగమేత్=వచ్చేని, నిజవేశ్మలంఘనం=తనయింటిని ఆక్రమించుటను, కః=ఎవఁడు? సహేత=ఓర్చును.

చ. అనుపమదివ్యధామము మురారికి నామన మట్లు గావునన్
మనసిజ నిల్వ వద్దు చనుమా వినుమా యనుమాన మేటికిన్
వనరుహలోచనుం డిటకు వచ్చిన నేరము వచ్చు నెమ్మెయిం
దనగృహసీమ నొండొకఁడు దార్కొన నెవ్వఁడు సైఁచుఁ జెప్పుమా.

తా. ఓయిమదనుఁడా! నామనంబు శ్రీనాయకుండగు శ్రీవిష్ణుదేవునకు నాలయంబు గావున నిక్కడ నిల్వకుమా. శ్రీపతి వచ్చిన నీకు నేరంబు దొరఁకొనును. తన యింటఁ జొచ్చిన నెవ్వని నెవ్వండు సైచును? ఇంకనైన శీఘ్రముగ వెడలుము.

ప్రతీక.—శ్రీకృష్ణభగవానుని విరహముచే మన్మథపీడితయగు గోపిక మన్మథ దూషణము చేయుచున్నదని భావము.

శ్లో. ఆకుఞ్చితం జాను కరంచ వామం, న్యస్య క్షితౌ దక్షిణహస్తపద్మే,
ఆలోకయన్తం నవనీతఖణ్డం, బాలం భజే కృష్ణ ముపానతాఙ్గమ్. 92

టీ. ఆకుంచితం=ముడువఁబడినట్టి, వామం=డాపలిదైన, జాను=మోఁకాలిని, కరంచ=చేతిని, క్షితౌ=భూమియందు, న్యస్య=ఉంచి, దక్షిణహస్తపద్మే=తామరవంటి కుడిచేతియందు, నవనీతఖండం=వెన్నముద్దను, ఉపానతాంగం=వంచఁబడిన దేహము గలవాఁడగుచు, ఆలోకయంతం=చూచుచున్నవాఁడును, బాలం=బాలుఁడును, అగు, కృష్ణం=కృష్ణుని, భజే=సేవించుచున్నాను.

ఉ. డాపలికేలు జానువు నుదారగతిన్ ధరణీతలంబున
న్మోపి యుపానతాంగమున నూల్కొని దక్షిణహస్తపంకజ
స్థాపిత మైనవెన్నఁ బ్రమదంబునఁ జూచి చెలంగుచెల్వుని
న్గోపకుమారు దంతిగమనున్ సతతంబు మదిం దలంచెదన్. 92

తా. ఎడమ మోఁకాలు ఎడమచేతినివంచి భూమియందు మోపిఁ కుడిచేతియందు వెన్నముద్దను నుంచుకొని వంగి చూచుచుండు బాలకృష్ణుని సేవించుచున్నాను.

శ్లో. జానుభ్యా మభిధావన్తం పాణిభ్యా మతిసున్దరమ్,
సుకుణ్డలాలకం బాలం గోపాలం చిన్తయే దుషః. 93

టీ. జానుభ్యాం=మోఁకాళ్లచేతను, పాణిభ్యామపి = చేతులచేతను, అభిధావంతం=పరువిడుచున్నవాఁడును, సుందరం=అందమైనవాఁడును, సుకుండలాలకం=మంచి కుండలములును ముంగురులును గలవాఁడును, బాలం=బాలుఁడును, అగు, గోపాలం=గొల్ల వేషమునుదాల్చినకృష్ణుని, ఉషః=వేఁకువను, చింతయేత్=ధ్యానింపవలెను.

ఉ. నిద్దపుమద్దికాయ లరనిక్కఁ బదంబున జానుయానముఁ
ముద్దుమొగంబునం జెలఁగుముంగురు లందపురావిరేకయుఁ
గద్దరిబెళుకుఁజూపులు జోకాటపునవ్వులుఁ గల్గుబాలకుం
బ్రొద్దున మేలుకాంచి దినముఁ మది నెంచెద నందనందనున్. 93

తా. మోఁకాళ్లతోను అఱచేతులతోను వడివడిగా దోఁగాడుచు ముద్దులు గుల్కుచుండువాఁడై చెవుల పోఁగులును నొసట ముంగురులును మురువుసూప బాలగోపాలవేషముం దాల్చిన శ్రీకృష్ణుని ధ్యానము చేసెదను.

అవ. శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు లీలాశుకయోగికిఁ గల యవతారాంతరభక్తిని శోధింపఁగోరి తాను గోదండరాముఁడై యావిర్భవించి దర్శన మీయఁగా లీలాశుక యోగీంద్రుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు.

శ్లో. విహాయ కోదణ్డశరౌ ముహూర్తం
గృహాణ పాణౌ మణిచారువేణుమ్,
మాయూరబర్హం చ నిజోత్తమాఙ్గే
సీతాపతే త్వాం ప్రణమామి పశ్చాత్. 94

టీ. సీతాపతే=రామా! కోదండశరౌ=ధనుస్సును బాణమును, విహాయ=విడిచి, పాణౌ=హస్తమందు, ముహూర్తం=కొంచెముసేపు, మణిచారువేణుం=రత్నవికారమైనది గనుకనే అందమైన పిల్లఁగ్రోవిని, నిజోత్తమాంగే=సొంతశిరమునందు, మాయూర బర్హంచ=నెమిలిపింఛమును, గృహాణ=పెట్టుకొనుము. పశ్చాత్=వెనుక, అహం=నేను, త్వాం=నిన్నుఁగూర్చి, ప్రణమామి=నమస్కరించుచున్నాను.

మ. శరచాపంబులు నూని మానికపువంశం బున్నతిం గేలుఁదా
మరలం బూని కిరీట మంద మగునీమౌళిం గలాపంబు దా
ల్చి రవాణంబుగ నిల్చినన్ మఱి తగన్ సేవించి సీతామనో
హర నాముచ్చట దీరునప్పుడుగదా యాత్మం బ్రశంసించెదన్. 94

తా. రామా! నీవు ధనుస్సును బాణములను విడిచి పిల్లఁగ్రోవిని నెమిలిపింఛమును ధరించితివేని నేను నీకు మ్రొక్కెదను. అనఁగా రాముఁడు కృష్ణుఁడు భేదములేనివా రయ్యు నాకు కృష్ణావతారమందే భక్తి మెండు గాన కృష్ణుఁడవుగానే సాక్షాత్కరింపుము. నామనోరథము ఈడేరును.

అవ. ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలబాలవాక్యంబుగాఁ జెప్పఁబడుచున్నది.

శ్లో. అయం క్షీరామ్భోధేః పతి రితి గవాం పాలక ఇతి
శ్రితోఽస్మాభిః క్షీరోపనయనధియా గోపతనయః,
అనేన ప్రత్యూహో వ్యరచి సతతం యేన జననీ
స్తనా దప్యస్మాకం సకృదపిపయో దుర్లభ మభూత్. 95

టీ. అయం=ఈ, గోపతనయః=గొల్లపిల్లవాఁడు, క్షీరాంభోధేః=పాలసముద్రమునకు, పతిరితి=రాజనియు, గవాం=గోవులకు, పాలకఇతి=కాపరియనియు, క్షీరో... ధియా=పాలను సంపాదించుకొనువలయు నను తలంపుచేత, అస్మాభిః=మాచేత, శ్రితః= ఆశ్రయింపఁబడెను. యేన=ఏకారణముచేత, సతతం=ఎల్లప్పుడు, అస్మాకం=మాకు, జననీస్తనాదపి=తల్లిచంటినుండియు, సకృదపి=ఒకప్పుడైనను, పయః= పాలు,దుర్లభం= పొందనలవికానిది, అభూత్=ఆయెనో(లేన=ఆకారణముచేత), అనేన=ఈకృష్ణునిచేత, ప్రత్యూహః=పాలుదొరకుటకు ఆటంకము, వ్యరచి=చేయఁబడినది.

చ. చెలువుఁడు గోగణాధిపతి క్షీరపయోధివిహారి యీతనిం
గొలిచినఁ బాలు గల్గు ననుకోరికతోఁ గడుభక్తి నేయఁగా
భళిభళి మాదుతల్లి చనుఁబాలకు సైతము విఘ్నకర్తయై
యలవడె నెట్టు గొల్తు మిఁక నక్కట తేఁడని నమ్మి గోపకున్. 95

తా. ఈకృష్ణుఁడు పాలసముద్రమునకు రాజనియు, గోవులను బాలించువాఁడనియు ఎంచి మనకు వలచినన్ని పాలు దొరకుననను నభిలాషచేత వీనిని ఆశ్రయించితిమి. ఈతనిసేవింప మొదలిడినది మొదలు మాతల్లిచనుఁబాలకుఁగూడ కరవయ్యెను. (మరల జన్మము రాదనుట.)

అవ. ఈశ్లోకార్థంబు ఒకగోపికయొక్క విరహవచనంబుగా జెప్పఁబడుచున్నది.

శ్లో. హస్త మాక్షిప్య యాతోఽసి బలాత్కృష్ణ కి మద్భుతమ్,
హృదయా ద్యది నిర్యాసి పౌరుషం గణయామి తే. 96

టీ. కృష్ణ! బలాత్=బలవంతముగా, హస్తం=చేతిని, ఆక్షిప్య=జాఱఁగుంజుకొని, యాతః=పోయినవాఁడవు, అసి=అగుచున్నావు. కిం=ఏమి? అద్భుతం=ఆశ్చర్యము,హృద

యాత్=మనస్సునుండి, నిర్యాసి యది=పోయెద వేని, తే=నీయొక్క, పౌరుషం=మగ
తనమును, గణయామి=ఎంచుచున్నాను.

చ. వలచితి రా యటంచుఁ జెయివట్టినఁ గౌఁగిట గారవించి చె
క్కిలిఁ గొనగోట నొక్కి కరఁగింపక చిమ్ముక పోయె దీక్రియం
దలఁపున నిల్పఁ జిక్కక కదా చనఁ గల్గినఁ బౌరుషంబు నీ
కలవడె నంచుఁ బల్కు చెలి నక్కునఁ జేర్చినశౌరిఁ గాంచెదన్. 96

తా. కృష్ణా! నీవు బలవంతముగాఁ జేయి యూడఁబెఱికికొని పోయినను నాము
నస్సున నిన్ను పోకుండునట్లు నిలిపియున్నాను. అక్కడనుండి తప్పించుకొంటివేని నీసా
మర్థ్యము తెలియును. (అనఁగా: అనవరతము నిన్ను తలంచుచున్న నన్ను విడనాడుట
ధర్మముకాదు అనుట.)

శ్లో. తమసి రవి రి వోద్య న్మజ్జతా మమ్బురాశౌ
ప్లవ ఇవ తృషితానాం స్వాదువర్షీవ మేఘః,
నిధిరివ విధనానాం దీర్ఘ తీవ్రామయాణాం
భిషగివ కుశలం నో దాతు మాయాతు శౌరిః. 97

టీ. తమసి=చీఁకటియందు, మజ్జతాం=మునుఁగుచున్న వారికిని, ఉద్యన్=ఉద
యించుచున్న, రవిరివ=సూర్యునివలెను, అంబురాశౌ=సముద్రమునందు, మజ్జతాం, ప్లవ
ఇవ=తెప్పవలెను, తృషితానాం=దప్పిగొన్నవారికి, స్వాదువర్షీ=తీయనిఉదకమును
గురియుచున్న, మేఘఇవ=మేఘమువలెను, విధనానాం=ధనము లేనివారికి, నిధిరివ
=నిక్షేపమువలెను, దీర్ఘ తీవ్రామయాణాం=ఎడతెగనికష్టములైనరోగములు గలవారికి,
భిషగివ=వైద్యునివలెను, శౌరిః=శ్రీకృష్ణుఁడు,నః=మాకు, కుశలం=కుశలమును, దాతుం=
ఇచ్చుటకు, ఆయాతు=వచ్చునుగాత.

మ. అడవిం జీఁకటిఁ బోవువాని కుదయం బైనట్టిసూర్యాకృతిన్
జడధిం గ్రుంగఁగ నావ దగ్గఱినయోజం బేదకున్ లబ్బిచొ
ప్పడురీతిం దృష దీర్పఁగా జడిమొగుల్ పైకొన్నచందాన నొ
వ్వడరన్ మాన్పెడువైద్యునట్లు హరి డాయన్ వచ్చినన్ బ్రోచుతన్.

తా. కటికిచీఁకటిలోఁబడి దుఃఖించువానికి సూర్యుఁ డుదయించినటుల, నంబు
రాశింబడి మునుంగువానికి నావ సమీపించినకైవడి,సిరువట్టున దయ్యువానికి జడిమొ
గులు పైకొన్నవడువున, బేదకులబ్బియబ్బినచందమున, రోగంబులచే నొవ్వంబడిన
వానిని వైద్యుండు డాయుకరణి శ్రీకృష్ణమూర్తి నన్ను డాయనేతెంచి మేలొన
గూర్చుఁగాత. కుశలం.

శ్లో. కోదణ్డం మస్పృణం సుగన్ధి విశిఖం చక్రాబ్జపాశాఙ్కుశం
హైమీమాం వేణులతాం కరైశ్చ దధతం సిందూరపుఞ్జారుణమ్,

కన్దర్పాధికసున్దరం స్మితముఖం గోపాఙ్గనావేష్టితమ్
గోపాలం మదనాధిపం త మభజం త్రైలోక్యరక్షామణిమ్. 98

టీ. మసృణం=మృదువైన, కోదండం=ధనుస్సును, సుగంధి=పరిమళించుచున్న' విశిఖం=బాణమును, చక్రాబ్జపాశాంకుశం=చక్రమును, శంఖమును, పాశమును, హైమీం=బంగారుదైన, వేణులతాం=పిల్లగ్రోవియు, కరైః=హస్తములచేత, దధతం=ధరించుచున్నవాఁడై, సిందూరపుంజారుణం=సిందూరపు రాశివలె ఎఱ్ఱనైనవాఁడును, కందర్పాధికసుందరం=మన్మథునికంటె ఎక్కువగా అందమైనవాఁడును, స్మితముఖం=చిఱునవ్వు మోముగలవాఁడును, గోపాంగనావేష్టితం=గోపికలచేత చుట్టుకొనఁబడినవాఁడును, త్రైలోక్యరక్షామణిం=ముల్లోకములకు చింతామణియైనవాఁడును, మదనాధిపం=మన్మథునికి అధిదేవతయైనవాఁడును, తం=ప్రసిద్ధుఁడైనవాఁడును, అగు, గోపాలం=గోపాలకృష్ణుని, అభజం=సేవించితిని.

చ. అలరులకోరి యించువిలు నంకుశపాశరథాంగశంఖవం
శలతలు బాహులన్ వెలయఁ జక్కని గోపకుమారమన్మథున్
లలితదరస్మితాననుఁ ద్రిలోకజనావనుఁ గుంకుమారుణో
జ్జ్వలతరగాత్రు గోపజలజాతముఖీసుఖపాత్రుఁ గొల్చెదన్. 98

తా. చెఱకువిల్లును, పుష్పబాణమును, శంఖచక్రపాశాంకుశములను పిల్లనగ్రోవిని చేతులఁ దాల్చి ఎఱ్ఱని దేహకాంతి గలిగి మన్మథునికంటె సౌందర్యము గలిగి చిఱునవ్వు మోముగలిగి గోపికలచేత చుట్టుకొనఁబడి ముల్లోకములను రక్షించువాఁడై మన్మథునికి అధిదైవమై మన్మథువేషము దాల్చిన శ్రీకృష్ణుని నేఁ గొల్చుచున్నాను.

శ్లో. సాయఙ్కాలే వనాన్తే కుసుమితసమయే సైకతే చన్ద్రికాయాం
త్రైలోక్యాకర్షణాఙ్గం సురనరగణికామోహనాపాఙ్గమూర్తిమ్,
సేవ్యం శృఙ్గారభావై ర్నవరసభరితై ర్గోపకన్యాసహస్రై
ర్వన్దేఽహం రాసకేళీరత మతిసుభగం వశ్యగోపాలకృష్ణమ్. 99

టీ. కుసుమితసమయే=వసంతకాలమందు, వనాంతే=రమణీయమగు తోఁటయందు, సైకతే=ఇసుకదిన్నెలయందు, సాయంకాలే=సాయంకాలమందు, చంద్రికాయాం=వెన్నెలయందు, త్రైలోక్యాకర్షణాంగం=మూఁడులోకములనువశపఱచుకొనెడు అవయవములుగలవాఁడును, సుర...మూర్తిం=దేవతలయొక్కయు మనుష్యులయొక్కయు వేశ్యలకు మోహమును బుట్టించునట్టి కడకన్నులు గల దేహముగలవాఁడును, నవరసభరితైః=తొమ్మిది రసములచే నిండిన, గోపకన్యాసహస్రైః=వేలకొలఁది గోపకన్యకలచేత, శృంగారభావైః=శృంగారముచేతనైన భావములతోడ, సేవ్యం=సేవింపఁదగినవాఁడును, రాసకేళిరతం=రాసక్రీడయందు ఆసక్తుఁడైనవాఁడును, అతిసుభగం=మిక్కిలిసౌందర్యము గల

వాఁడును అగు, అందఱికిని వశ్యుఁడైన గోపాలకృష్ణుని, అహం=నేను, వందే=నమస్కరించుచున్నాను.

మ. పటుశృంగారతరంగితాంగు లగుగోపాలాంగనల్ గొల్వను
త్కటబృందావనసైకతంబుల వసంతజ్యోత్స్నలన్ రోదసీ
తటవేశ్యాతతి దృగ్విలాసములచేతం జొక్క రాసక్రియా
నటనాటోపవశీకృతత్రిభువను న్నంజన్ మదిం గొల్చెదన్. 99

తా. వసంతర్తువునందు సాయంకాలమున వెన్నెలగాయుచుండఁగా యమునానది యొద్దను ఇసుకదిన్నెపై విలాసముగల గోపకన్నియలతోఁ గూడి త్రిలోకసుందర మూర్తియై విలసిల్లు గోపాలకృష్ణునికి వందనము చేయుచున్నాను.

శ్లో. కదమ్బమూలే క్రీడన్తం బృన్దావననివేశితమ్,
పద్మాసనస్థితం వన్దే వేణుం గాయన్త మచ్యుతమ్. 100

టీ. కదంబమూలే=కడిమచెట్టుక్రింద, క్రీడంతం=ఆడుచున్నవాఁడును, బృందావననివేశితం=బృందావనమందు ప్రవేశించినవాఁడును, పద్మాసనస్థితం= పద్మాసనమందుఁ గూరుచున్నవాఁడును, వేణుం=పిల్లఁగ్రోవిని, గాయంతం = పాడుచున్నవాఁడును అగు, అచ్యుతం=కృష్ణునిగూర్చి, వన్దే=నమస్కరించుచున్నాము.

ఉ. పావనయామునాంబుకణభావితశీతలవాతధూతబృం
దావనపాళిఁ బుష్పితకదంబకవృక్షపుమూలకేళి రా
జీవనవీనపీఠిక వసించుచు వేణువినోదనాది యా
నావనజాయతేక్షణు నహర్నిశ మెన్నెద నిష్టసిద్ధికిన్. 100

తా. బృందావనమందుఁ జేరి కడిమిచెట్టుమొదట క్రీడసల్పుచుఁ దమ్మిగద్దెపయిఁ గూర్చుండి వేణుగానముచేయుచుండెడు శ్రీకృష్ణునింగూర్చి నమస్కరించెదను.

శ్లో. బాలం నీలామ్బుదాభం నవమణివిలసత్కిఙ్కిణీజాలబద్ధ
శ్రోణీజఙ్ఘాన్తయుగ్మం విపులరురునఖప్రోల్లసత్కణ్ఠభూషమ్,
ఫుల్లామ్భోజాభవక్త్రం హతశకటమరుత్పూతనాద్యం ప్రసన్నం
గోవిన్దం వన్దితేన్ద్రాద్యమరవర మజం పూజయే ద్వాసరాదౌ. 101

టీ. నీలాంబుదాభం=నల్లని మేఘమువంటి కాంతిగలవాఁడును, నవ...యుగ్మం= నవరత్నములచేత ప్రకాశించుచున్న గజ్జెలయొక్క వరుసచేత కట్టఁబడిన పిఱుఁదుల యొక్కయు, పిక్కల చివరలయొక్కయు జంటగలవాఁడును, విపుల...భూషం=పెద్దదియగు నల్లచాఱల దుప్పియొక్క గోటిచేత ప్రకాశించుచున్న కంఠాభరణము గలవాఁడును, ఫుల్లాంభోజాభవక్త్రం=వికసించిన తామరయొక్క కాంతిగల మోముగలవాఁ

డును, హతశకటమరుత్పూతనాద్యం=చంపఁబడిన శకటాసురుఁడును తృణావర్తుఁడును పూతనయును మొదలగువారు గలవాఁడును, ప్రసన్నం = అనుగ్రహము గలవాఁడును, వంది...వరం=నమస్కరింపఁబడిన ఇంద్రుఁడు మొదలగు దేవతాశ్రేష్ఠులుగలవాఁడును, అజం=పుట్టుక లేనివాఁడును, అగు, గోవిందం=శ్రీకృష్ణుని, వాసరాదౌ=ప్రాతఃకాలము నందు, పూజయేత్=పూజింపవలెను.

ఉ. బాలుఁ బయోదనీలు సురపాలకవర్ణితశీలు ఘంటికా
లోలకటీతటీపదతలుర్ హతచక్రసమీరశాంబరీ
జాలు బ్రఫుల్లపద్మవిలసన్ముఖు వ్యాఘ్రనఖాభిరాము గో
పాలుఁ బ్రసన్ను నచ్యుతుఁ బ్రభాతసమర్చితుఁ జేయఁగాఁ దగున్.

తా. నల్లని కాంతిగఁగి నవరత్నములు దాపిన గజ్జెలు మొలను దాల్చి పాదములను గజ్జెలు కట్టుకొని దుష్పిగోరులు గూర్చినహారమును ధరించి తామరవంటి మోముగలవాఁడై శకటాసురుఁడు మొదలగు దుష్టరాక్షసులఁ జంపి దేవతలకెల్ల శ్రేష్ఠుఁడైన శ్రీకృష్ణుని ప్రాతఃకాలమునఁ బూజింపవలయును.

శ్లో. వన్ద్యం దేవైర్ముకున్దం వికసితకురువిన్దాభ మిన్దీవరాక్షం
గోగోపీబృన్దవీతం జితరిపునివహం కున్దమన్దారహాసమ్,
నీలగ్రీవాగ్రపిఞ్ఛగ్రథనసువిలసత్కున్తలం భానుమన్తం
దేవం పీతామ్బరాఢ్యం యజ యజ దినశో మధ్యమాహ్నే రమార్థై.

టీ. దేవైః=దేవతలచేత,వంద్యం=వందనము చేయఁదగినవాఁడును, వికసితకురువిందాభం=ప్రకాశించుచున్న కెంపులయొక్క కాంతిగలవాఁడును, ఇందీవరాక్షం=నల్లఁగలువలవంటి కన్నులు గలవాఁడును, గోగోపీబృందవీతం = గోవులయొక్కయు గోపికలయొక్కయు సమూహములచేతఁ జుట్టుకొనఁబడినవాఁడును, జితరిపునివహం=జయింపఁబడిన శత్రువులయొక్కసమూహము గలవాఁడును, కుందమందారహాసం = మొల్లలవంటియు మందారపుఁ బువ్వులవంటియు నవ్వు గలవాఁడును, నీల...కుంతలం=నెమిలియొక్క శ్రేష్ఠమైనపురిని కూర్చుటచేత మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్న ముంగురులు గలవాఁడును, భానుమంతం = మిక్కిలి కాంతులు గలవాఁడును, పీతాంబరాఢ్యం=పచ్చని వలువచేతఁ బూర్ణుఁడైనవాఁడును, దేవం=దేవుఁడైన, ముకుందం = శ్రీకృష్ణుని, దినశః= ప్రతిదినము, మధ్యమాహ్నే=మధ్యాహ్నకాలమందు, రమార్థై = సంపదకొఱకు, యజ యజ=పూజింపుము పూజింపుము.

మ. కురువిందప్రతిమానమోహనతనుర్ గోగోపికాసంవృతుర్
సురసందోహమునీంద్రవందితు ముకుందుం గుందమందారసుం

దరమందస్మితుఁ బింఛభూషణు రిపుధ్వంసిన్ సువర్ణాంబరున్
సరసీజాక్షుని మధ్యమాహ్నమునఁ బూజల్ సేసి శ్రీ లొందెదన్.

తా. దేవతలచేతను వందనము చేయఁదగినవాఁడును, కెంపులవంటి కాంతి గల వాఁడును, నెమిలిపింఛమును దాల్చిన సిగగలవాఁడును, పీతాంబరమును దాల్చిన కృష్ణుని మధ్యాహ్నమునందుఁ బూజించినయెడ సంపద గలుగును; గాన అవశ్యము పూజింపవలెను.

శ్లో. చక్రాన్తధ్వస్తవైరి వ్రజ మజిత మపాస్తావనీభార మాద్యై
రావీతం నారదాద్యై ర్మునిభి రభినుతం తత్త్వనిర్ణీతిహేతోః,
సాయాహ్నే నిర్మలాఙ్గం నిరుపమరుచిరం చిన్తయే న్నీలభాసం
మన్త్రీ విశ్వోదయస్థిత్యుపహరణపదం ముక్తిదం వాసుదేవమ్. 103

టీ. మన్త్రీ=కృష్ణవిషయమగు మంత్రమును జపించువాఁడును, చక్రా...వ్రజం= సుదర్శన మనుచక్రముయొక్క కొనచేత నశింపఁజేయఁబడిన శత్రువులయొక్క సమూహముగలవాఁడును, అజితం=ఎవ్వరిచేతను జయింపఁబడనివాఁడును, అపా...భారం= పోఁగొట్టఁబడిన భూమియొక్క బరువు గలవాఁడును, ఆద్యైః=మొదటివారైన బ్రహ్మాదులచేత, ఆవీతం=చుట్టుకొనఁబడినవాఁడును, నారదాద్యైః=నారదుఁడు మొదలగు, మునిభిః=మునులచేత, తత్త్వనిర్ణీతిహేతోః=తత్త్వమును నిర్ణయించుటయను హేతువును బట్టి, అభినుతం=మిక్కిలి స్తోత్రము చేయఁబడినవాఁడును, నిర్మలాంగం=స్వచ్ఛమైన యవయవములు గలవాఁడును, నిరుపమరుచిరం=సాటిలేని సౌందర్యము గలవాఁడును, నీలభాసం=నల్లనికాంతి గలవాఁడును, విశ్వో...పదం = ప్రపంచముయొక్క పుట్టుకకును నిలుకడకును లయమునకును స్థానమైనవాఁడును,ముక్తిదం=మోక్షము నిచ్చువాఁడును, అగు, వాసుదేవం=శ్రీకృష్ణుని, సాయాహ్నే=సాయంకాలమునందు, చింతయేత్=ధ్యానింపవలయును.

మ. క్షితిభారాపహు నారదాదిమునిరాజీసేవ్యు విశ్వోదయ
స్థితిసంహారవిశారదున్ నిరుపమశ్రీనిర్మలాంగున్ సము
న్నతచక్రాయుధఖండితారి నజితు న్సాయంబునం గొల్వ సం
తతవిజ్ఞానముభుక్తిముక్తులమరుం దన్మంత్రసంసిద్ధికిన్. 103

తా. చక్రాయుధముచేత శత్రువులఁ జంపినవాఁడును, శత్రువులచేఁ దానుజయింపఁబడనివాఁడును, దుష్టసంహారము చేసి భూభారమును దొలఁగించినవాఁడును, బ్రహ్మాది దేవతలచేతను నారదాదిఋషులచేతను బరమాత్మయని నుతింపఁబడినవాఁడును, లోకముల సృష్టిస్థితిసంహారములఁ జేయువాఁడును, మోక్షము నిచ్చువాఁడును, మిక్కిలి యందముగలవాఁడును అగు శ్రీకృష్ణుని సాయంకాలమునందు ధ్యానింపవలయును.

శ్లో. కోదణ్డ మైక్షవ మఖణ్డ మిషుం చ పౌష్పం
చక్రాబ్జపాశసృణికాఞ్చనవంశనాళమ్,
బిభ్రాణ మష్టవిధ బాహుభి రర్కవర్ణం
ధ్యాయే ద్ధరిం మదనగోపవిలాసవేషమ్. 104

టీ. అఖండం=తరుగులేని, ఐక్షవం=చెఱకుదైన, కోదండం=వింటిని, పౌష్పం = పువ్వుదైన,ఇషుం=బాణమును, చక్రా...నాళం=చక్రమును శంఖమును పాశమును అంకుశమును బంగారుపిల్లఁగ్రోవిని, అష్టవిధబాహుభిః=ఎనిమిదిచేతులచేత, బిభ్రాణం=ధరించుచున్నవాఁడును, అర్కవర్ణం = సూర్యునికాంతిగలవాఁడును, మదనగోపవిలాసవేషం= మదనగోపాలరూపమగు విలాసముతోఁ గూడినవేషము గలవాఁడును, అగు, హరిం=శ్రీకృష్ణుని, ధ్యాయేత్ =ధ్యానింపవలయును.

చ. విరులలకోరియుం జెఱకువిల్లు గుణాంకుశశంఖచక్రముల్
కరముల నాఱిటం జెలఁగఁ గాంచనవేణువు రెండుచేతులన్
మెఱయఁగఁ బట్టి సూర్యరుచి మీఱినగోపకుమారమన్మథు
న్హరి నవమోహనాంగుని మనంబున నిల్పెద నిష్టసిద్ధికిన్. 104

తా. ధనుస్సును బాణమును చక్రమును శంఖమును పాశమును అంకుశమును ఒక్కొకచేతితోఁ బట్టుకొని, వేణువును రెండుచేతులతోఁ బట్టుకొని విలాసమగు వేషమునుదాల్చిన మదనగోపాలకృష్ణుని ధ్యానము చేయవలెను.

అవ.—ఇక్కడ గోపికకును కృష్ణునకును చమత్కారముగా జరిగిన సంభాషణమును వర్ణించుచున్నాఁడు.

శ్లో. అఙ్గుళ్యా కః కవాటం ప్రహరతి? కుటిలే ! మాధవః, కిం వసన్తో ?
నో చక్రీ, కిం కులాలో ? నహి ధరణిధరః, కిం ద్విజిహ్వః ఫణీన్ద్రః ?
నాహం ఘోరాహిమర్దీ, కిమసి ఖగపతి ? ర్నో హరిః, కిం కపీన్ద్రః ?
ఇత్యేవం గోపకన్యాప్రతివచనజితః పాతు వ శ్చక్రపాణిః. 105

టీ. గోపిక.—కః=ఎవ్వఁడు ? అంగుళ్యా=వ్రేలిచేత, కవాటం=తలుపును, ప్రహరతి=కొట్టుచున్నాఁడు? కృష్ణుఁడు—మాధవః=మాధవుఁడను(కృష్ణుఁడను), గో—వసంతః కిం=వసంతుఁడవా ఏమి? కృ—నో=కాదు(వసంతుఁడనుకాను), చక్రీ=చక్రముగలవాఁడను. గో—కులాలః కిం=కుమ్మరివాఁడేమి ? కృ—నహి=కాదు (కులాలుఁడనుకాను), ధరణిధరః = భూమినిధరించినవాఁడను. గో—ద్విజిహ్వః ఫణీంద్రః కిం=రెండు నాలుకలుగల సర్పరాజగు శేషుఁడవా ఏమి? కృ—అహం= నేను, న=కాదు. (శేషుఁడనుకాను) ఘోరాహిమర్దీ=భయంకర మగుపామును నలిపినవాఁడను. గో—ఖగపతిః=పక్షిరాజవు

(గరుత్మంతుఁడవు), అసి కిం=అగుచున్నావా ఏమి? కృ—నో=కాదు. (గరుడుఁడను కాను.) హరిః=హరిని. గో—కపీంద్రః కిం=వానరరాజవా ఏమి? ఇతి=ఇటు, గోప వచనజితః=గొల్లకన్నియయొక్క బదులుమాటలచేత నోడిపోయిన, చక్రపాణిః=చక్రము కన్యా ప్రతిహస్తమందుఁగల కృష్ణుఁడు, వః=మిమ్ము, పాతు=రక్షించుఁగాత.

తా. కృష్ణుఁడు ఒక గోపికయింటికిఁ బోయి చేతితోఁ దలుపు తట్టెను. అప్పుడు గోపిక "తలుపుతట్టువాఁ డెవ్వ" డని యడిగెను. అందుకు కృష్ణుఁడు "మాధవుఁడు" అనిచెప్పెను. దానికిఁ గోపిక "వసంతుఁడా ?" యనెను. కృష్ణుఁడు "చక్రి" అని చెప్పెను. గోపిక "కులాలుఁడాయేమి?" అనెను. కృష్ణుఁడు "ధరణిధరుఁ" డని చెప్పెను. గోపిక "ఫణీంద్రుఁడా ఏమి?" అనెను. కృష్ణుఁడు "అహిమర్ది"యనెను; గోపిక "ఖగపతియా?" యని యడిగెను. కృష్ణుఁడు "హరి" యనెను. గోపిక "కపీంద్రుఁడ వా" యనెను. దానికి బదులుచెప్పలేక కృష్ణుఁడు ఓడిపోయెను. అట్టి కృష్ణుఁడు మిమ్ము రక్షించుఁగాత. (అనఁగా కృష్ణుఁ డన్నమాటలకన్నిటికిని గోపిక వేఱర్థమును జేయఁగాఁ బదులు చెప్పు చుండి కడపటచెప్పలేక వైలక్ష్యమును వహించి చూడ వేడుకగా నుండెననుట.)

శ్లో. రాధామోహనమన్దిరా దుపగత శ్చన్ద్రావళీ మూచివాన్
రాధే క్షేమ మయేఽస్తి తస్య వచనం శ్రుత్వాఽహ చన్ద్రావళీ,
కంస క్షేమ మయే విముగ్ధహృదయే కంసః క్వ దృష్టస్త్వయా
రాధా క్వేతి విలజ్జితో నతముఖః స్మేరో హరిః పాతు వః. 106

టీ. రాధామోహనమందిరాత్ = రాధయొక్క రమణీయమైన గృహమునుండి, ఉపగతః=వచ్చినవాఁడై, చంద్రావళీం=చంద్రావళియను గోపికను గూర్చి, ఊచివాన్ = పలికెను. అయేరాధే= ఓరాధా? క్షేమం=క్షేమము, అస్తి=కలదా? (అని కృష్ణుఁడు అడిగెను.) తస్య=ఆకృష్ణునియొక్క, వచనం=మాటను, శ్రుత్వా=విని, చంద్రావళీ= చంద్రావళి, ఆహ=పలికెను. కంస=కంసుఁడా? క్షేమం=క్షేమమా! అయే విముగ్ధహృదయే=ఓసీ తెలివిలేని మనస్సు కలదానా? త్వయా = నీచేత, కంసః=కంసుఁడు, క్వ= ఎక్కడ, దృష్టః=చూడఁబడినాఁడు? రాధా=రాధ! క్వ=ఎక్కడ ? దృష్టా=చూడఁ బడినది? ఇతి=ఈప్రకారము (అడుగఁబడినవాఁడై,) విలజ్జితః= సిగ్గుపడినవాఁడై, నత ముఖః=వంచఁబడినముఖము గలవాఁడై, స్మేరః = చిఱునవ్వుగల, హరిః=కృష్ణుఁడు, వః=మిమ్ము, పాతు=రక్షించును గాత.

తా. కృష్ణుఁడు రాధగృహమునుండి వచ్చుచు చంద్రావళియను గోపికను జూచి రాధ యని భ్రమసి "రాధా కుశలమా?" యని యడిగెను. ఆమాట విని చంద్రావళి తనను వేఱుగాఁ దలంచుచున్నాఁడని కోపపడి కృష్ణుని కంసుఁడా? యని పిలిచెను. అందుకు కృష్ణుఁడు తెలివిమాలినదానా! నేను కృష్ణుఁడను గదా? కంసుఁ డెక్కడ

నున్నాఁడని యడిగెను. ఆమాటకు చంద్రావళి నేను చంద్రావళిని గదా! రాధయెక్కడ నున్నదనెను. అప్పుడు భామతీరి సిగ్గుపడి నవ్వుచుండు కృష్ణుఁడు మిమ్ము రక్షించుఁగాత,

శ్లో. యాప్రీతి ర్విదురార్పితే మురరిపో కున్త్యర్పితే యాదృశీ
యా గోవర్ధనమూర్ధ్నియాంచ పృథుకే స్తన్యే యశోదార్పితే,
భారద్వాజ సమర్పితే శబరికాదత్తేఽధరే యోషితాం
యా ప్రీతి ర్మునిపత్ని భక్తిరచితేఽ ప్యత్రాపి తాం తాం కురు. 107

టీ. మురరిపో=కృష్ణా!, విదురార్పితే=విదురునిచేతసమర్పింపఁబడినయన్నమందు, యాప్రీతిః=ఏప్రీతిగలదో, కుంత్యర్పితే=కుంతీదేవిచేత సమర్పింపఁబడిన యన్నమందు, యాదృశీప్రీతిః ఏవిధమైన ప్రేమగలదో, గోవర్ధనమూర్ధ్ని=గోవర్ధన పర్వతముయొక్క శిఖరమునందు,యాప్రీతిః=ఏప్రీతిగలదో, పృథుకే=కుచేలుఁడుసమర్పించినఅడుకులందు, యాప్రీతిః=ఏప్రీతిగలదో,యశోదార్పితే=యశోధచేతసమర్పింపఁబడిన, స్తన్యే=చన్నుఁబాలయందు, యాప్రీతిః, భారద్వాజసమర్పితే= భారద్వాజమునిచేత సమర్పింఁపబడిన విందునందు,యాప్రీతిః శబరికాదత్తే=శబరిచేత ఇయ్యఁబడిన ఫలాదులందు, యాప్రీతిః. యోషితాం=గోపికాస్త్రీలయొక్క,అధరే=అధరమందు, యాప్రీతిః,మునిపత్నిభక్తిరచితే=మునిభార్యలచే భక్తితో రచింపఁబడిన అన్నమందు, యాప్రీతిః, అత్రాపి=ఈకర్ణామృతమందును, తాం తాం=ఆయాప్రీతిని, కురు=చేయుమా!

మ. శ్రమణావన్యము రాధికాధరము భారద్వాజువిందుఁ మునిప్రమదాభక్తము మాతృదత్తకుచధారల్ విప్రుముంగొంగుభ
క్ష్యము గోవర్ధనపూజయుఁ విదురుమృష్టాన్నంబు గుంతీసప
ర్య మదిం గైకొనునట్లు నాకవితఁ గృష్ణాప్రీతిఁ జేకోఁగదే. 107

తా. విదురుఁడు మొదలగువారు నీకు సమర్పించిన విందునందు ఎంత ప్రీతి కలదో అంతప్రీతిని ఈకర్ణామృతమునం దుంచుము కృష్ణా!

శ్లో. కృష్ణానుస్మరణాదేవ పాపసఙ్ఘాతపంజరః,
శతధా భేద మాయాతి గిరి ర్వజ్రహతో యథా. 108

ఇతి శ్రీలీలాశుకవిరచితే, శ్రీకృష్ణకర్ణామృతే, తృతీయశతకమ్.

టీ. పాపసంఘాతపంజరః = పాపముల సమూహమనెడి గూఁడు, కృష్ణానుస్మరణాదేవ=కృష్ణుని ఎడతెగకస్మరించుటచేతనే, వజ్రహతః=వజ్రాయుధముచేతఁగొట్టఁబడిన, గిరిర్యథా=పర్వతమువలెను, శతధా=నూఱువిధములుగా, భేదం=చీలుటను, ఆయాతి= పొందుచున్నది.

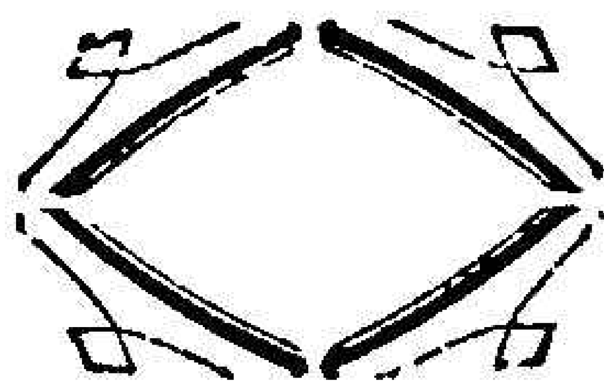
క. వనజాక్షుఁడు కర్ణామృత
మును జదివిన వ్రాయ వినినఁ బురుషులకును గో
ధనకనకవస్తువాహన
తనయాదిసమృద్ధి శాశ్వతంబుగ నొసఁగున్.

మాలినీవృత్తము. జలరుహదళనేత్రా! సర్పరాడ్వైరిపత్రా!
ఖలజనఘనవాతా! కంజసంజాతతాతా!
సలలితగుణభూషా! సత్యనిత్యైకభాషా!
విలసితసితహాసా! వేంకటాహార్యవాసా!

మ. ఇది కృష్ణాశ్రయయోగిపుంగవకృపావీక్షాత్తసారస్వతా
భ్యుదయశ్రీవిభవప్రసిద్ధచిదచిద్బోధక్షమాశాంతిస
ద్హృదయాభూషణ వెల్లపూఁడిమణి పెద్దామాత్య వెంగాగ్రణీ
గదితాశ్వాసము మూఁడవది యై కర్ణామృతశ్రీకృతిన్.

తా. గాఢముగా క్రమ్ముకొని యుండు పాపములన్నియు కృష్ణునితలంచుచుండిన యెడ వజ్రాయుధముచేత కొండలు పగిలి పోయినట్లు పోవును గాన శ్రీకృష్ణస్మరణము సకల శుభములను నిచ్చును.

శ్రీ కృష్ణకర్ణామృతము సమాప్తము.

చెన్నపురి: వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారిచే
శ్రీ 'రామ' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1929.

192

స్తోత్రములు.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆదిత్యహృదయము, సటీక	0	3
ఇంద్రాక్షీశివకవచము	0	2
కనకధారాస్తవము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	0	2
శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణి, ఆంధ్రతాత్పర్యవివరణము	1	8
గంగాస్తవరాజము	0	1
గంగాలహరి, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	0	2
శ్రీగుణరత్నకోశము, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యవిశేషార్థసహితము	0	4
తులసీస్తోత్రకదంబము	0	3
త్రైలోక్యమోహనకవచం, త్రిపురసుందరీస్తోత్రము, త్రిపురాస్తవరాజము	0	4
దక్షిణామూర్తిస్తోత్రము, సాంధ్రతాత్పర్యము, చిన్నసైజు	0	2
దేవీస్తోత్రకదంబము	0	6
దేవీమానసికపూజ, చిన్నసైజు	0	1
దేవీఖడ్గమాల	0	1
నవగ్రహస్తోత్రము	0	4
పరమేశ్వరస్తోత్రకదంబము, శుద్ధప్రతి	0	6
ప్రశ్నోత్తరరత్నమాల, సటీక	0	8
ప్రాతఃస్మరణ, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	0	2
భజగోవిందము, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	0	2
మృత్యుంజయమానసికపూజ	0	1
ముకుందమాల, సటీక	0	4
రామబ్రహ్మమానసికపూజ	0	1
రామకర్ణామృతము, ఆంధ్రపద్యతాత్పర్యము	1	8
లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రం, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	0	[illegible]
లక్ష్మీనారాయణహృదయము	0	[illegible]
శంకరాచార్యస్తోత్రాది	0	3
శ్యామలాదండకము, సటీక	0	2
శివానందలహరి, సంస్కృతాంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	0	12

ఇవి మొదలగు సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు మాయొద్ద అనేకములు దొరకును.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA120B112
పుస్తకం పేరు	శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము
తారీఖు	28/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	193
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	akshaya
పేజీలు విడదీసినది	Thasin
స్కాన్ చేసినది	Ch. Ramya
పరీక్ష చేసినది	KASIMBI
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good